

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 373.016:39(043.3)

BĂLAN RODICA

**FORMAREA COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR
DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE**

Specialitatea 531.01 - Teoria generală a educației

Teză de doctor în științe ale educației

Conducător științific:

Vicol Nelu, dr., conf. univ.

Autoare:

Bălan Rodica

CHIȘINĂU, 2025

©Bălan Rodica, 2025

CUPRINSUL

ADNOTARE (română)	5
ANNOTATION (engleză).....	6
LISTA TABELELOR	7
LISTA FIGURILOR	8
LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE	10
SUMARUL COMPARIMENTELOR TEZEI.....	16
I. EDUCAȚIA PRIN CULTURĂ: FUNDAMENT AL FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU	19
1.1. Incursiuni istorico-teoretice ale educației prin cultură.....	19
1.2. Abordări teoretice ale creației populare în perspectivă etnoartistică.....	33
1.3. Congruența structurală a competenței etnoculturale a profilului de formare a elevilor.....	47
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	55
2. MODELUL ȘI METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE..	57
2.1. Competența etnoculturală: definiție, dimensiuni, rol și funcții în structurare culturală.....	57
2.2. Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.....	74
2.3. Programa școlară opțională - curriculum „Folclorul - comoară vie a poporului” ca instrument în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice	82
2.4. Strategii didactice de formare a competenței etnoculturale	95
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	104
3. DEMERSUL PEDAGOGIC ÎN FORMAREA COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE.....	106
3.1. Constatarea nivelului inițial de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu.....	106
3.2. Implementarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, prin aplicarea programei opționale și a curriculumului elaborate.....	117
3.3. Validarea formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice	148
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	161
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	162
BIBLIOGRAFIE	166
ANEXE.....	182
ANEXA1. Programa școlară opțională-Curriculum „Folclorul-cumoaară vie a poporului”	182
ANEXA 2. Modul pentru cadrele didactice „Folclor din regiunea Covurlui”	193
ANEXA 3. Chestionar pentru elevi.....	196
ANEXA 4. Chestionar pentru profesori școlari din gimnaziu.....	196

ANEXA 5. Prezentarea analitică a Chestionarului pentru elevi.....	197
ANEXA 6. Ședința-Dezbateri: Un exemplu viu de folclor autentic din sud-estul Moldovei (România).	208
ANEXA 7. Ședința-Dezbateri: Folclorul în opera lui Ion Creangă - modele și micromodele de educație permanentă.....	225
ANEXA 8. Text la unitatea de conținut „Colinda”.....	232
ANEXA 9. Unitatea de conținut „Colinda”.....	233
ANEXA 10. Unitatea de conținut „Epicul popular”.....	235
ANEXA 11. Proverbele.....	237
ANEXA 12. Interpretarea proverbelor de către elevi.....	240
ANEXA 13. Proiect didactic.....	259
ANEXA 14. Informații privind valorificarea rezultatelor cercetării. Lista publicațiilor științifice publice publicate sau prezentate la conferințe.....	261
Declarație privind asumarea răspunderii.....	263
Curriculum Vitae.....	264

ADNOTARE

BĂLAN Rodica

Formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în prin valorificarea creației folclorice Teza de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2025

Structura tezei: adnotare (în limba română și engleză), lista tabelor, lista figurilor, lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie alcătuită din 249 titluri, 18 tabele, 31 figuri, 14 anexe, un total de 151 de pagini ce alcătuiesc corpul principal al lucrării de cercetare.

Publicații la tema tezei: parcursul investigativ al temei, în integritatea lui, s-a materializat prin elaborarea a 17 lucrări științifice: 3 articole în reviste științifice din Republica Moldova, 2 în reviste științifice din România, 1 în revistă internațională, 6 materiale științifico-didactice publicate în România (format pdf, DVD), 5 articole prezentate și publicate în volumele cu materialele conferințelor naționale și internaționale.

Cuvinte cheie: cultură, educație etnoculturală, cultură etnoartistică, model pedagogic, creație folclorică, competență etnoculturală, preadolescent/elev, programă școară opțională.

Domeniul cercetării: 531.01 - Teoria generală a educației.

Scopul cercetării rezidă în identificarea reperelor teoretice și metodologice pentru formarea *competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice în gimnaziu*.

Obiectivele cercetării sunt focusate pe: interpretarea științifico-istorică privind evoluția conceptelor operaționale ale cercetării de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; evidențierea și configurarea factorilor determinanți ai *valorilor contextuale* în creația folclorică națională și a principiilor, condițiilor, factorilor și practicilor de formare a competenței etnoculturale; conceptualizarea *Modelului pedagogic și a metodologiei de formare a competenței etnoculturale* a elevilor în termeni de criterii, indicatori, descriptori, funcționalitate și valori; diagnosticarea nivelurilor de formare a competenței etnoculturale și determinarea demersului teoretic al conceptului de *competență etnoculturală* a elevilor prin valorificarea creației folclorice; elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programei școlare opționale de formare a competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice; formularea concluziilor științifice și a recomandărilor referitoare la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din: stabilirea reperelor conceptuale cu privire la formarea și funcționalitatea competenței etnoculturale în perspectiva prevederilor normative naționale și internaționale; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: elaborarea *grilei de evaluare* a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; elaborarea principiilor de formare a competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice în procesul aplicării *Programei școlare opționale* și a curriculumului pentru realizarea ei.

Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante în cercetare le raportăm la: interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale investigației: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; *Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: *grila de evaluare* a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; *principiile de formare a competenței etnoculturale valorificate, funcțiile educației etnoculturale*; *Programa școlară opțională* și curriculumul acesteia în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Semnificație teoretică a cercetării constă în stabilirea prevederilor normative naționale ce implică formarea profesională continuă valorificarea creației folclorice; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: elaborarea *grilei de evaluare* a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor, funcționalității și a valorilor competenței etnoculturale; elucidarea principiilor de formare a competenței etnoculturale; descrierea componentelor competenței etnoculturale; descrierea factorilor ce determină valorificarea creației folclorice în formarea competenței etnoculturale; sinteza teoretică privind specificul formării competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice și formularea concluziilor științifice noi pentru cu privire la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în identificarea și interpretarea/descrierea experiențelor pedagogice de instruire a elevilor și de formare a cadrelor didactice prin valorificarea creației folclorice; conceptualizarea instrumentelor de (auto)evaluare a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu (chestionar, scală de evaluare); elaborarea, implementarea și validarea *Programei școlare opționale* și a curriculumului de realizare a acesteia în formarea competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice; valorificarea în practica educațională din învățământul gimnazial a principiilor de formare a competenței etnoculturale și formularea unor concluzii științifice și recomandări semnificative pentru reactualizarea managementului proceselor de învățământ general din România și din Republica Moldova în perspectiva valorificării creației folclorice.

Implementarea rezultatelor obținute în procesul didactic, în contextul specific învățământului gimnazial a fost realizată prin valorificarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice în contextul activității de proiectare curriculară a activităților școlare și extrașcolare, determinate de Programă școlară opțională și de curriculumul de realizare a acesteia pentru învățământul gimnazial, cu aplicații speciale la nivel de tehnologie a instruirii în Școala Gimnazială nr. 29 din orașul Galați, România.

ANNOTATION

BĂLAN Rodica

Forming the ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation

Doctoral thesis in educational sciences, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: annotation (in Romanian and English), list of tables, list of figures, list of abbreviations, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 249 titles, 18 tables, 31 figures, 14 annexes, a total of 151 pages that make up the main body of the research work.

Publications on the topic of the thesis: the investigative course of the topic, in its integrity, materialized through the development of 17 scientific papers: 3 articles in scientific journals from the Republic of Moldova, 2 in scientific journals from Romania, 1 in an international journal, 6 scientific and didactic materials published in Romania (pdf, DVD format), 5 articles presented and published in volumes with materials from national and international conferences.

Keywords: culture, ethnocultural education, ethnoartistic culture, pedagogical model, folklore creation, ethnocultural competence, preadolescent/student, optional school curriculum.

Research field: 531.01 - General Theory of Education.

The purpose of the research is to identify theoretical and methodological benchmarks for the formation of ethnocultural competence of students by capitalizing on folklore creation in middle school.

The research objectives are focused on: scientific-historical interpretation of the evolution of operational concepts of cultural research, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; highlighting and configuring the determinants of contextual values in national folklore creation and the principles, conditions, factors and practices of forming ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model and the methodology for training students' ethnocultural competence in terms of criteria, indicators, descriptors, functionality and values; diagnosis of the levels of training of ethnocultural competence and determination of the theoretical approach of the concept of ethnocultural competence of students through the valorization of folklore creation; development, implementation and experimental validation of the Optional School Program for training ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation; formulation of scientific conclusions and recommendations regarding the training of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

Scientific novelty and originality result from: : establishing conceptual and functional benchmarks regarding the training of ethnocultural competence in the perspective of national and international normative provisions; scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model for the formation of ethnocultural competence; development of the ethnocultural competence evaluation grid based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; development of the principles of the formation of ethnocultural competence by capitalizing on folklore creation in the process of applying the Optional School Program and the curriculum for its implementation.

The results obtained that contribute to solving the important scientific problem in the research are reported to: scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of the investigation: culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; The pedagogical model for the formation of ethnocultural competence: the assessment grid for ethnocultural competence based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; the principles of the formation of valorized ethnocultural competence, the functions of ethnocultural education; The optional school program and its curriculum in the formation of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

The theoretical significance of the research consists in establishing national normative provisions involving continuous professional training in the valorization of folklore creation; scientific interpretation of the evolution of the operational concepts of the research: culture, folklore/folklore/folkloristic creation, ethnoculture, ethnoartistic culture, ethnopedagogy, structural congruence, ethnocultural competence; conceptualization of the Pedagogical Model for the formation of ethnocultural competence: development of the ethnocultural competence evaluation grid based on the criteria, descriptors, functionality and values of ethnocultural competence; elucidation of the principles of the formation of ethnocultural competence; description of the components of ethnocultural competence; description of the factors that determine the valorization of folklore creation in the formation of ethnocultural competence; theoretical synthesis regarding the specifics of the formation of ethnocultural competence through the valorization of folklore creation and the formulation of new scientific conclusions regarding the formation of ethnocultural competence of middle school students through the valorization of folklore creation.

The applied value of the research lies in the identification and interpretation/description of pedagogical experiences of training students and training teachers through the valorization of folklore creation; conceptualization of instruments for (self)evaluation of the level of formation of ethnocultural competence of middle school students (questionnaire, evaluation scale); development, implementation and validation of the Optional School Program and the curriculum for its implementation in the formation of ethnocultural competence of students through the valorization of folklore creation; the use of the principles of ethnocultural competence training in the educational practice of secondary education and the formulation of significant scientific conclusions and recommendations for updating the management of general education processes in Romania and the Republic of Moldova in the perspective of valorizing folklore creation.

The implementation of the results obtained in the teaching process, in the specific context of secondary education, was achieved by capitalizing on the Pedagogical Model for training ethnocultural competence of secondary school students through the valorization of folklore creation in the context of the curricular design activity of school and extracurricular activities, determined by the Optional School Program and the curriculum for its implementation for secondary education, with special applications at the level of instructional technology in Secondary School No. 29 in the city of Galați, Romania.

LISTA TABELELOR

Tabelul 2.1. Precizări aspectuale ale culturii etnoartistice.....	70
Tabelul 2.2. Componentele competenței etnoculturale	79
Tabelul 2.3. Dimensiunile educației etnoculturale	80
Tabelul 2.4. Module abordate în cadrul sesiunilor cu cadrele didactice	89
Tabelul 2.5. Descriptori ai educației etnoculturale	94
Tabelul 2.6. Categoriile ale creației folclorice	100
Tabelul 3.1. Rezultatele Chestionarului aplicat elevilor de gimnaziu în experimentul de constatare, grup experimental (GE), grupul de control (GC)	107
Tabelul 3.2. Răspunsurile profesorilor la chestionar	111
Tabelul 3.3. Diferențe în procente între test și retest	121
Tabelul 3.4. Cele mai consistente creșteri ale răspunsurilor despre operele folclorice.....	125
Tabelul 3.5. Diferențe între grupul experimental și grupul control	126
Tabelul 3.6. Modificările percepției asupra folclorului – Analiza test-retest	129
Tabelul 3.7. Analiza comparativă a impactului folclorului în educație	134
Tabelul 3.8. Diferențe între test și retest privind rolul educativ al folclorului.....	141
Tabelul 3.9. Diferențe între test și retest privind rolul educativ al folclorului.....	145
Tabelul 3.10. Rezultatele cu diferențele dintre grupul experimental și grupul control.....	147
Tabelul 3.11. Rezultatele Chestionarului pentru elevii claselor a V-a: A, B, C, D.....	148
Tabelul 3.12. Corelația Variabile - Indicatori - Descriptori de performanță – Valori ale competenței culturale.....	153

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1. Raportul antropologic „omul – cultură: „om deplin” (L. Blaga)	27
Figura 1.2. Contiguitatea culturii etnoarctice (ethosul românesc).....	43
Figura 1.3. Procese mentale/cognitive congruente ale funcționalității competenței etnoculturale	54
Figura 2.1. Caracteristici ale folclorului.....	60
Figura 2.2. Clasificarea folclorului.....	62
Figura 2.3. Literatura folclorică.....	70
Figura 2.4. Funcții, dimensiuni și componente ale creației folclorice.....	71
Figura 2.5. Configurația formării competențelor, conform curriculumului	75
Figura 2.6. Modelul pedagogie de formare a competenței etnoculturale a elevilor în contextul studierii creației folclorice în gimnaziu	77
Figura 3.1. Răspunsurile profesorilor la chestionar	114
Figura 3.2. Programul de valorificare a comunicării pedagogiei populare conform curriculumului învățământului gimnazial	119
Figura 3.3. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 1 Cum înțelegeți noțiunea de educație?.....	120
Figura 3.4. Analiza rezultatelor pentru grupul de control.....	122
Figura 3.5. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 2 Ce este folclorul în viziunea voastră?.....	123
Figura 3.6. Analiza rezultatelor pentru grupul de control.....	124
Figura 3.7. Analiza răspunsurilor 3: Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare.....	125
Figura 3.8. Analiza rezultatelor pentru grupul de control.....	126
Figura 3.9. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 4 Ce este folclorul în viziunea voastră?.....	127
Figura 3.10. Analiza rezultatelor pentru grupul de control.....	128
Figura 3.11. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 5 Ce este folclorul în viziunea voastră?.....	130
Figura 3.12. Analiza rezultatelor pentru grupul de control.....	131
Figura 3.13. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 6 Ce educă proverbul?.....	132
Figura 3.14. Analiza răspunsurilor pentru grupul control.....	133
Figura 3.15. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 7 Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” și „identitate”.....	137
Figura 3.16. Analiza răspunsurilor pentru grupul control.....	138
Figura 3.17. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 8 Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?.....	139
Figura 3.18. Analiza răspunsurilor pentru grupul de control.....	139
Figura 3.19. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 9 Ce vă spun bunicii despre folclor?.....	143
Figura 3.20. Analiza răspunsurilor grupului control.....	144
Figura 3.21. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 10 Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?.....	145
Figura 3.22. Analiza răspunsurilor grupului de control.....	146

LISTA ABREVIERILOR

GC – Grupul de control

GE – Grupul experimental

DEX – Dicționar Explicativ

ONU – Organizația Națiunilor Unite

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

OECD – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

LLR – Limba și literatura română

PFCC – Programul de formare a competenței etnoculturale

EE – Educație etnoculturală

CIE – Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI

CE – Competență etnoculturală

CF – Creație folclorică

MPFCF – Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale

INTRODUCERE

Tema cercetării este actuală și importantă, deoarece procesul educațional din Republica Moldova și România urmărește nu doar transmiterea valorilor morale și culturale, ci și schimbarea comportamentelor și mentalităților. În contextul societăților actuale, tinerii sunt pregătiți să devină personalități independente și flexibile, capabile să se adapteze la schimbările sociale. Astfel, conform Codului Educației, învățământul gimnazial sunt ca scop formarea unei societăți libere și creative prin dezvoltarea competențelor elevilor, precum și prin consilierea acestora pentru a alege un traseu educațional optim, fie că este vorba de învățământ liceal, profesional tehnic secundar sau postsecundar Europa, Educația 30, [74, art. 28].

Reformele sociale, politice și economice actualizează autodeterminarea etnică și națională a cetățenilor, ceea ce dovedește *necesitatea unor corective privind relansarea pedagogiei populare, educării orientărilor valorice prin idealul popular, prin valorile naționale ce determină baza culturii etnice* [30]. Aceste directive decurg din postulatele idealului educațional atât al Republicii Moldova, cât și al României, dar și din Strategia de dezvoltare „Educația 2030” a Republicii Moldova, care direcționează acțiunile formative ale educației spre „cele mai actuale abordări, concepte și tendințe de dezvoltare curriculară...” [195, p. 15], și din Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 în care educația semnifică „un proces care pregătește generațiile tinere pentru provocările viitorului și se derulează pe tot parcursul vieții...” [195, p. 37]. În contextul acestor precizări se vizualizează și organismele internaționale, cum sunt convenția ONU cu privire la drepturile copilului, convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, OECD, Banca Mondială, Declarația de la Bologna - Uniunea Europeană, care, pe agenda lor de acțiuni, au identificat prioritatea educației de calitate construită pe incluziune, pe toleranță, pe excelență, pe reușită, pe respect, pe colaborare, pe diversitate, pe integritate și pe oportunități sau pe șansele de învățare pe tot parcursul vieții, deci pe axa de învățare în imersiune. Principiul de învățare în imersiune relevă și identificarea domeniului de etnopedagogie, acesta reprezentând și discursul de înțelepciune/de învățăminte al creației folclorice, care, în anumite contexte nefaste și voit asumate de instituții educative, a fost abandonat sau omis din curricula disciplinare.

Școala implementează strategii educative, dezvoltând astfel mecanisme ce ajută în realizarea unor obiective, norme de comportament în societate prin valori naționale. În corelare cu aceste caracteristici sociale, tinerii își formează propriile concepții despre societatea în care trăiesc, achiziționează abilități de acomodare la mediu. În acest sens, educația este „competentă” în dependență de mediul înconjurător, de practicile educative învățate de la părinți, de comportamentul față de școală, de practicile sociale asimilate și din creația folclorică.

Dinamismul diversității schimbărilor globale devine o normă pentru societatea modernă. Globalizarea atinge toate sferele societății: cele politice, sociale, economice, tehnologice și culturale, ceea ce presupune o schimbare spre optimizare în orice domeniu de activitate în aceeași ordine de idei globalizarea conduce și la pierderea identității naționale și pentru a depăși e necesar de a pune la bază marea valoare a spiritualității românești- folclorul.

Dezvoltarea culturală a personalității nu se desfășoară într-un mod liniar sau uniform, astfel că apar diverse dificultăți și trăsături speciale ale acesteia, în special legate de vârstă. La elevii din gimnaziu, aceste particularități pot fi observate prin diferențele temperamentale, cu manifestări ce includ trăsături primare și noi tipuri de activități superioare. Acest proces reflectă complexitatea și diversitatea modului în care personalitatea evoluează în perioada școlară.

Așadar, în perioada de tranziție se manifestă schimbări, modificări esențiale în structura personalității, acestea fiind raportate la orientările culturale/valorice [89, p. 43; 72]. Se identifică aici și relații ale sistemului cultural-valoric: atitudinea, noema, idealul, intereseul, nevoia și trăsăturile de personalitate [164, p. 67-89]

Atitudinile elevilor se formează în strânsă legătură cu activitatea principală a acestora, adică învățarea. Pe măsură ce copilul devine elev, el adoptă o nouă poziție socială, iar odată cu aceasta apar și se dezvoltă relații noi cu colegii din clasă, dar și atitudini legate de procesul de învățare[60]. Deși în societatea actuală se pune accent pe tehnologia informațională și integrarea instrumentelor digitale, criza valorilor, mai ales a celor morale, [25] evidențiază necesitatea promovării conștiinței și comportamentului cultural moral. Acest lucru este susținut prin abordarea curriculară, deoarece curriculumul reprezintă totalitatea experiențelor planificate cu atenție, menite să formeze elevilor competențele necesare la cele mai înalte standarde, ținând cont de potențialul individual al fiecăruia [11].

Diversitatea culturală, valorile naționale și internaționale implică revendicarea unor schimbări ce duc la eficientizarea necesității de implicare în viața cultural-spirituală a tineretului în vederea existenței nu numai a comunităților lor culturale, dar și în afara frontierelor lor culturale. În aceasta perspectivă *creația folclorică semnifică originea de îmbogățire a unei societăți moderne și a formării competenței etnoculturale.*

Fiecare tinde să fie o personalitate cultă, erudită, iar aceste calități sunt cultivate încă de la grădiniță, pe traseul școală și universitate.

Procesul educativ nu trebuie să fie doar o simplă acumulare de cunoștințe, ci o dezvoltare psihologică și culturală a individului. Dacă până nu demult procesul de predare-învățare „obosea” prin acumulări enorme de conținuturi, „dezumaniza” prin presiuni didactico-administrative, acum sunt dezvoltate procese care ajută elevul în mod individual să fie stăpân pe propria persoană, să se dezvolte continuu, să poată analiza informația ce o primește, utilizând-o

rațional în scopuri personale și sociale. În astfel de procese, în vârful obiectivelor educaționale stau *competențele*.

În contextul actual privind formarea/dezvoltarea competențelor elevilor se prefigurează conținuturi axate mai mult pe texte canonice, pe arii textuale din literatura modernă și contemporană română sau europeană/mondială. *Textele din creația folclorică sunt valorificate mai puțin, iar în unele trepte de învățământ aproape lipsesc. Din aceste considerente credem că este foarte important să se operaționalizeze și să se studieze în mod uman și rațional potențialul valoric al creației folclorice.*

Evaluarea stadiului actual al cercetării și definirea problemei științifice

Problematica cercetării a prilejuit discurs și dezbateri teoretice, științifice și psihopedagogice ale autorilor din Republica Moldova, din România și din străinătate. Studii aferente obiectului cercetării au fost realizate în domeniile precum: *filosofia culturii și civilizației*: P.Andrei [9], R.Benedict [40], M.Aiftinică [3], G.Antonescu [13], T.Vianu [203]; *sociologia cunoașterii: și a valorii* P.Andrei [9], P.Bourdou [54], N.Culea [90], Ș.Bârsănescu [37], R.Benedict [40], L.Antonescu [11], M.Bocoș [47]; *sociologia politicii și culturii*: P.Andrei [9], L.Antonescu [11]; L.Bloga [43; 44]; *sociologia educației*: C.Cucoș [87, 88], G.Ionescu [135]; M.G.Ciot [72]; *psihologia socială*: P. Iluț [133, 134], I.Jude [143], Ș.T.Bonciu [48], A.Neculau [157], I.Radu [179, 180]; *epistemologia științelor educației*: S.Baciu [18], S.Marcus [151], C.Bârzea [39], M.Zlate [213], I.Gagim [110], Vl.Pâslaru [165, 166]; *educația axiologică*: Cucuș C. [88], V.Mândăcanu [150], Vl.Pâslaru [166, 167], N.Silistraru [186, 188], S. Baciu [17, 18], D. Antoci [12], M. Hadîrcă [120], Nelu Vicol [206, 207]; *etnopedagogie* (N.Silistraru [188]; T.Панько [249]); *educația artistică și estetică*: Vl.Pâslaru [165] I.Gagim [110], C.Cucoș [87, 89]; *educația lingvistică și literară*: Vl.Pâslaru [166], T. Callo [60], M.Hadîrcă [121], Nelu Vicol [206, 208].

În contextul acestor domenii se impun și lucrările lui Im. Kant, cu preponderanță la studiul personalității morale, legii morale, datoriilor morale, constrângerii morale etc. [144].

Într-un sistem deschis de învățământ gimnazial, problema păstrării/conservării diversității culturale a țărilor și a sistemelor educaționale devine actuală. Astfel, **formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în contextul creației folclorice o raportăm la:**

a) **aspecte de esență teoretică:** sursele bibliografice examinate nu cuprind proprietatea conceptului și nici interpretări științifice raportate la acesta. Prin urmare, conceptul rămâne a fi confuz pentru comunitatea științifico-didactică în lipsa unei interpretări omogene pentru a fi contabilizate teoriile actuale, cu atât mai mult că ele se pretează a fi proprii diferitelor domenii de cunoaștere științifică;

b) **aspecte de esență metodologică:** învățământul gimnazial este focusat pe anumite competențe școlare, care, unele dintre ele, se referă la exprimarea culturală în mod general. Însă lipsa conținuturilor din domeniul etnopedagogiei în curricula respectivă conduce și la absența competenței etnoculturale formate elevilor în contextul creației folclorice. Or, este evidentă necesitatea modificărilor conținutului educației în programele/în planurile de învățământ universitar ce au o relevanță deosebită în procesul de formare etnopedagogică a cadrelor didactice.

În acest sens, societatea modernă are nevoie de personalitatea unui profesor care va pune în aplicare cu flexibilitate și cu tact *principiul orientării etnoculturale a educației*. Acest demers presupune *formarea etnoculturală a cadrelor didactice în spiritul culturii naționale*, luând, în același context, considerarea și caracteristicile etnice ale minorităților naționale care conlocuiesc pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul României. Această abordare va contribui la integrarea națională și culturală, realizată în cadrul principiilor democratice europene.

Pe parcursul analizei preliminare și în baza acestor deziderate am identificat următoarele **contradicții** manifestate:

- între folclorul românesc, ca patrimoniu al educației, și lipsa unor mecanisme de valorificare a culturii naționale, ca suport pentru cadrele didactice din învățământul gimnazial;
- între cerințele acute ale societății moderne de formare a *culturii naționale* a elevilor din gimnaziu și lipsa unui *sistem metodologic* în formarea *conștiinței lor culturale*;
- între importanța valorificării personalității copiilor și *abordarea creației folclorice* ca element prioritar în *formarea competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu.
- între disociere importanței recunoașterii valorii personalității copiilor și modul în care creația folclorică este abordată ca element esențial în dezvoltarea competenței etnoculturale a elevilor de gimnaziu.

Contradicțiile precizate au condus la formularea **problemei de cercetare:** care sunt bazele teoretice și metodele practice pentru formarea competenței etnoculturale la elevii de gimnaziu, în contextul creației folclorice?

Obiectul cercetării l-a constituit procesul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Scopul cercetării rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a formării *competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Obiectivele cercetării sunt focusate pe:

1. interpretarea științifico-istorică privind evoluția conceptelor operaționale ale cercetării de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*;
2. evidențierea și configurarea factorilor determinanți ai *valorilor contextuale* în creația folclorică națională și a principiilor, condițiilor, factorilor și practicilor de formare a competenței etnoculturale;
3. conceptualizarea *Modelului pedagogic și a metodologiei de formare a competenței etnoculturale* a elevilor în termeni de criterii, indicatori, descriptori și valori;
4. diagnosticarea nivelurilor de formare a competenței etnoculturale și determinarea demersului teoretic al conceptului de *competență etnoculturală* a elevilor prin valorificarea creației folclorice;
5. elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programei școlare opționale - a curriculumului de formare a competenței etnoculturale* a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice;
6. formularea concluziilor științifice și a recomandărilor referitoare la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Ipoteza cercetării: formarea competenței etnoculturale a elevilor de gimnaziu va fi eficientă dacă activitățile educative bazate pe valorificarea creației folclorice vor fi proiectate conform unor repere teoretice și metodologice coerente, asigurând dezvoltarea achizițiilor etnoculturale și etnoartistice pentru realizarea activităților extrașcolare, care vor conduce la rezolvarea sarcinilor didactice orientate spre dezvoltarea acestei competențe.

Sinteza metodologică și justificarea metodelor selectate pentru realizarea cercetării

- *metode teoretice:* documentarea științifică/studiul bibliografic; modelarea teoretică prin analiză și sinteză; generalizarea și sistematizarea; inducția și deducția; modelarea matematică;
- *metode empirice:* observarea științifică; conversația; anchetarea elevilor; chestionarea cadrelor didactice și a părinților; experimentul pedagogic;
- *metode statistice:* analiza calitativă și cantitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din: stabilirea reperelor conceptuale cu privire la formarea competenței etnoculturale în perspectiva prevederilor normative naționale și internaționale; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale de *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală*; conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale*: elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; elaborarea principiilor de

formare a competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice în procesul aplicării *Programei școlare opționale* și a curriculumului pentru realizarea ei.

Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante în cercetare le raportăm la: interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale investigației: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală; Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale: grila de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; principiile de formare a competenței etnoculturale valorificate, Programa școlară opțională de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.*

Semnificație teoretică a cercetării constă în stabilirea prevederilor normative naționale ce implică formarea profesională continuă valorificarea creației folclorice; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: *cultură, creație folclorică/folclor/folcloristică, etnocultură, cultură etnoartistică, etnopedagogie, congruență structurală, competență etnoculturală; conceptualizarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale: elaborarea grilei de evaluare a competenței etnoculturale în baza criteriilor, descriptorilor și a valorilor competenței etnoculturale; elucidarea principiilor de formare a competenței etnoculturale; descrierea factorilor ce determină valorificării creației folclorice în formarea competenței etnoculturale; sinteza teoretică privind specificul formării competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice și formularea concluziilor științifice noi pentru cu privire la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.*

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în identificarea și interpretarea/descrierea experiențelor pedagogice de instruire a elevilor și de formare a cadrelor didactice prin valorificarea creației folclorice; conceptualizarea instrumentelor de (auto)evaluare a nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu (chestionar, scală de evaluare); elaborarea, implementarea și validarea *Programei școlare opționale – a curriculumului de formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice; valorificarea în practica educațională din învățământul gimnazial a principiilor de formare a competenței etnoculturale și formularea unor concluzii științifice și recomandări semnificative pentru reactualizarea managementului proceselor de învățământ general din România și din Republica Moldova în perspectiva valorificării creației folclorice. Impactul social al cercetării rezidă în crearea și în constituirea comunității de pedagogi care se orientează spre cercetarea și inovarea practicii educației cu efecte și relevanțe de dezvoltare a competențelor investigaționale ale*

elevilor în acord cu prevederile documentelor de politici în domeniul profesionalizării cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice a fost desfășurată prin diseminarea acestora în contextul manifestărilor științifice și științifico-metodice naționale, naționale cu participare internațională și internaționale și validate în experimental Școala Gimnazială Nr. 29 din orașul Galați, România, la care au participat 104 elevi din clasele a cincea A, B, C, D și 26 de cadre didactice.

Publicații la tema tezei: parcursul investigativ al temei, în integritatea lui, s-a materializat prin elaborarea a 17 lucrări științifice: 3 articole științifice publicate în reviste științifice de specialitate din Registrul Național al revistelor de profil incluse în Lista bazelor de date acceptate de ANACEC din Republica Moldova, 2 reviste științifice din România, 1 în revistă internațională, 6 materiale științifico-didactice publicate în România (format pdf DVD), și 5 articole prezentate și publicate în volumele cu materialele conferințelor naționale și internaționale.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

SUMARUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

În **Introducere** domeniul de cercetare, contextul și relevanța temei sunt prezentate și susținute. Ipoteza care a fost formulată, scopul și obiectivele cercetării sunt toate clarificate. Se prezintă metodologia utilizată și se subliniază inovația și relevanța teoretică și aplicativă a rezultatelor. În plus, se oferă o explicație a științifice semnificative, pe care cercetarea o abordează și o aprobă, a constatărilor și un rezumat al structurii tezei.

În **Capitolul 1 EDUCAȚIA PRIN CULTURĂ: FUNDAMENT AL FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU** sunt conturate și analizate principalele direcții teoretice ale culturii ca factor de reglementare și stimulare al comportamentului uman. În acest context, cultura, ca sistem de valori, este produsul activității unui popor, al unei națiuni, al unei ființe. Așadar, este firesc și logic că personalitatea umană se poate dezvolta și poate activa doar în contextul culturii sale naționale, de care este legată genetic și spiritual, prin educație și prin învățare. Societatea, în general, și omul, în special, își edifică existența prin operaționalizarea anumitor elemente ale culturii imateriale, printre care sunt componente cognitive, componente axiologice, componente normative, componente simbolice ale culturii etnoartistice care se prezintă ca un concept sintetic, sincretic, ca o realizare filosofică, antropologică, psihologică, artistică a personalității. Cultura etnoartistică situată între totalitatea valorilor artistice create de popor de-a lungul istoriei și capacitatea de receptivitate estetică și

artistică a personalității, reprezintă aspectul atitudinal și aptitudinal al poporului (al personalității).

Prezența culturii etnoartistice a personalității se observă prin capacitatea de reflectare despre arta populară și aprecierea ei din punct de vedere valoric, care, prin urmare, poate asigura existența personalității, poporului, neamului. Aceste deziderate au condus la evidențierea și stabilirea funcțiilor educației etnoartistice și etnoculturale. Educația este concepută ca o investiție în om și reprezintă o preocupare a întregii societăți prin valorificarea optimă a resurselor sale materiale și umane. La realizarea educației contribuie familia, mediul social, școală, Biserica, instituțiile culturale, mass-media și structurile asociative. În constelația acestor factori de educare a tinerei generații, școlii îi revine locul central, ea fiind „principala instituție socială specializată în pregătirea oamenilor pentru muncă și viață”.

În Capitolul 2 MODELUL ȘI METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE sunt abordate atât elementele definitorii și funcții ale creației folclorice - psihologică, pedagogică, estetică, sociologică -, și dimensiuni ale creației folclorice - cognitivă, afectivă, conativă -, cât și strategii didactice și instrumente ale studierii creației folclorice în gimnaziu. În context, pentru a atinge o înaltă calitate a educației, este necesar a dezvolta continuu componentele standardelor educaționale, după cum ne-a direcționat experiența pedagogică. Aceste modernizări sunt impuse de influența mai multor condiții în formarea competenței etnoculturale: aceasta poate fi influențată de condițiile economice, sociale pedagogice și psihologice și prin strategii didactice inadecvate. Este știut și demonstrat că prin cultură se păstrează și se transmite cunoștințele, cultura cultivă, *cultura fortifică relațiile sociale*, cultura creează necesități noi. În cadrul capitolului dedicat a fost creat Modelul pedagogic pentru dezvoltarea competenței etnoculturale la elevii din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice. Acest model se bazează pe relația antropologică „om - cultură”, care definește omul integral, iar cultura este privită din mai multe perspective cu diverse semnificații. În modelul propus, folclorul național și creația folclorică sunt considerate principalele surse și metodologii specifice de formare a competenței etnoculturale, realizată prin diverse funcții: antropologico-culturale, de transmitere și selectare a valorilor de la societate la individ, național-culturale, axiologice, psihologice și sociale. Creația folclorică reprezintă un proces cultural transmis de la o generație la alta prin diverse forme și conținuturi ce cuprind valori, credințe și norme. Conținutul educației orientate spre valori, în raport cu creația folclorică, include basme populare românești, proverbe, zicători, jocuri, tradiții familiale, precum și practici și experiențe populare. Analizând creația folclorică a fost posibilă identificarea unui set de valori și modul în care acestea pot fi dobândite

de către preadolescenți în cadrul procesului educațional.

Capitolul 3 DEMERSUL PEDAGOGIC AL FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE reprezintă nucleul cercetării, întrucât evidențiază etapele experimentului pedagogic și rezultatele generate de programul formativ, prilej de reflecție asupra acțiunilor de intervenție didactică și de validare a ipotezelor formulate. Experimentul pedagogic a cuprins trei faze importante pentru desfășurarea investigației la nivel sistemic, după cum urmează: **faza antemergătoare demersului formativ** corespunzătoare *Etapei de constatare*, **faza de intervenție specializată** corespunzătoare *Etapei experimentale*, **faza post-interacțiune formativă** sau *Etapă de validare experimentală* și ultima fază, cea de **atribuire a impactului** ce corespunde cu *Etapă de evaluare / de reglare / de ameliorare*. Sistemul secvențial de acțiuni întreprinse pentru validarea cercetării a avut în vedere un ansamblu conex de strategii, obiective operaționale și funcții evaluative, detaliate tehnic și descriptiv în acest capitol, și care au urmărit evoluția manifestărilor metacognitive ale elevilor incluși în cadrul Grupului experimental. Datele experimentale, obținute și prezentate în corpul scriptic al Capitolului 3, au demonstrat eficiența *Programei școlare și a Curriculumului opțional de formare a competenței etnoculturale a elevilor participanți ai training-ului*, certificând totodată cadrul aplicativ al *Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din ciclul gimnazial prin comunicare didactică a profesorilor*, elaborat și întemeiat științific în cadrul prezentei cercetări. Analiza comparativă, realizată în etapa de validare experimentală, a dat naștere unor judecăți valoroase, privite cu responsabilitate de autorul acestui studiu, întrucât există un număr de limite identificate în cadrul cercetării, ce ne obligă să fim oarecum rezervați în emiterea unor generalizări. Cu toate acestea, suma efectelor de semnificație înregistrate au arătat importanța antrenamentului, aplicat elevilor din Grupul Experimental (GE), care și-au îmbunătățit performanțele școlare prin intermediul reflecției asupra propriilor cogniții.

Contextul psihopedagogic, produs de *Programa școlară opțională și Curriculumul de formare a competenței etnoculturale*, a exprimat, în termeni de strategie, complementaritatea competenței etnoculturale, acționând ca un catalizator în direcția construirii de către elevii din gimnaziu a cunoașterii ca finalitate la tot ce am dezvoltat în problema necesității, posibilității permanenței educației.

CONCLUZIILE GENERALE ȘI RECOMANDĂRILE sintetizează rezultatele obținute, confirmând actualitatea, valoarea teoretică și practică a cercetării privind formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu.

1. EDUCAȚIA PRIN CULTURĂ: FUNDAMENT AL FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU

1.1. Incursiuni istorico-teoretice în domeniul educației prin cultură

Educația prin intermediul culturii se realizează continuu, fiind transmisă dintr-o generație în alta prin multiple forme de comunicare: vorbirea și scrisul, limbajul nonverbal, arta, presa, radioul, televiziunea, iar în epoca actuală – mediile digitale și dispozitivele mobile. Conținutul acestei educații include întreaga gamă a expresiilor umane: gesturi, ritualuri, cunoștințe teoretice, norme morale și convingeri religioase. Cultura se interiorizează și se păstrează prin două tipuri de memorie – cea subiectivă, care înglobează reflexele, limbajul și imaginile, și cea obiectivă, reflectată în obiecte, peisaje, cărți, simboluri numerice și reguli. În ansamblu, cultura se conturează ca un sistem complex de transmitere și conservare a experienței umane.

Originea termenului „cultură” se regăsește în latinescul *colere*, care înseamnă „a cultiva” sau „a onora”, noțiune asociată cu activitatea creatoare a omului. Conform definiției formulate de UNESCO, cultura reprezintă totalitatea trăsăturilor distincte – materiale, spirituale, intelectuale și afective – care caracterizează o comunitate sau o societate.

Deși tema rămâne actuală, domeniul educației culturale este cauzat de insuficiența cercetărilor pedagogice și metodologice, precum și de absența unui model psihopedagogic bine fundamentat pentru dezvoltarea competenței culturale în rândul tinerilor. Conceptul amplu de cultură a fost asimilat și în reflecția istorică și antropologică, fiind utilizat pentru a desemna procesul prin care omul se umanizează și se dezvoltă social [32]. Pentru a-i contura mai precis semnificația, cercetătorii au încercat să o delimiteze de alte dimensiuni ale vieții umane. În acest sens, Al. Tănase [201, p.13] identifică patru cadre de referință esențiale în raport cu care poate fi înțeleasă cultura: natura, societatea, conștiința (individuală și colectivă) și personalitatea.

Cultura este privită drept o „a doua natură” a omului – o prelungire și o îmbogățire a naturii originare, nu o opoziție față de aceasta. Cele două realități coexistă și se împletesc permanent în structura ființei umane. Pentru individ, cultura constituie mediul firesc de existență, un spațiu în care se reunesc elementele obiective și subiective, realitatea și idealul. Ea exprimă maniera specific umană de a trăi și de a crea, întruchipând potențialul său creator. În plan social, cultura îndeplinește funcția de selecție valorică, conservând acele opere care definesc umanitatea esențială, concentrând experiența și cunoașterea acumulată în forme materiale și simbolice ce răspund aspirațiilor și nevoilor spirituale ale omului.

Cultura cuprinde structuri expresive care, legate de complexitatea conștiinței și a experienței interioare, traduc aceste stări și relații în limbaje simbolice, devenind astfel valori sociale și intersubiective. Cultura este adesea definită ca un set de „obiceiuri mentale”, deoarece

cuprinde procesul prin care valorile sunt învățate și experimentate subiectiv. Aceste obiceiuri și stări ale conștiinței individuale și sociale se manifestă și se obiectivează prin opere, limbaje simbolice, comportamente și practici sociale.

Aplicată personalității umane, cultura reprezintă totalitatea a ceea ce un individ a dobândit ca membru al unui grup social, inclusiv sistemul de idei, obiceiuri, modele comportamentale și reacții caracteristice stilului de viață al societății corespunzătoare. Fiecare element al culturii trebuie considerat simultan ca o formă de cunoaștere, o valoare care satisface o nevoie și exprimă aspirațiile umane, o creație originală în cadrul fenomenelor sociale și un sistem de semne care codifică semnificațiile umane, stocând, procesând și transmițând mesaje și informații într-un context social.

Unele studii [94, p. 25] susțin că o caracteristică umană esențială este aceea că trăim într-un mediu pe care noi înșine l-am creat, iar această amprentă este simbolizată prin „cultură”. Termenul „cultură” are numeroase înțelesuri, iar semnificația sa poate varia semnificativ între autori, existând peste 250 de definiții diferite. Conform lui O. Drâmba, cultura cuprinde atitudini și acțiuni legate de spirit și intelect și include obiceiuri și tradiții, credințe și practici religioase, divertisment, precum și realizări în știință, filosofie, literatură, muzică, arhitectură, pictură și altele [104, p. 6].

Într-o perspectivă epistemologică, termenul „cultural”, derivat din cuvântul latin, însemna inițial „cultivarea pământului” și a fost ulterior extins pentru a desemna cultivarea spiritului, inclusiv educația, formarea sufletului, învățarea și dezvoltarea personalității prin cunoaștere și experiență [32]. Cercetările etnografice și antropologice din secolul al XIX-lea au formulat prima definiție sintetică a dicționarului: „Cultura este totalitatea valorilor materiale și spirituale create de societate de-a lungul istoriei; totalitatea cunoștințelor posedate de om”.

Termenul „cultură” este folosit pentru a caracteriza epoci, societăți și popoare specifice, jucând un rol în transmiterea ideilor, obiceiurilor, tradițiilor, normelor și regulilor de comportament din generație în generație [159, p. 109].

Antropologul E. B. Tylor definește cultura ca fiind „un ansamblu complex, care include cunoștințe, credințe, artă, moralitate, drept, tradiții și toate celelalte creații și moduri de viață dezvoltate de omul care trăiește în societate” [230, p. 23].

Ca o manifestare esențială a omului și ca o expresie concretă a valorilor, **cultura** poate fi privită ca istoria evoluției spiritului uman, o sinteză a experienței acumulate și a reflecției în domeniile economiei, științei, tehnologiei, artei, dreptului și moralei. Conform lui H. Rickert, cultura reprezintă totalitatea bunurilor evaluate prin prisma valorii lor, fiind însăși expresia ideii de valoare; prin urmare, obiectul logic al culturii îl reprezintă valorile [228, p. 4]. Cultura devine astfel o formă prin care omul se obiectivează prin creațiile sale. Ea reflectă ceea ce s-ar putea

numi „ornamentația interioară” a ființei umane, adică acea dimensiune spirituală care o distinge de simpla existență biologică. După E. Cassirer, cultura, privită ca un întreg, este procesul prin care omul se eliberează progresiv prin propriile creații [220, p. 41].

Educația poate fi înțeleasă ca o mișcare de transformare a omului de la starea naturală la cea culturală și prin cultură. Prin activitățile sale, prin creație și prin acte culturale, omul își exteriorizează esența și își afirmă umanitatea. Cultura, ca totalitate a produselor materiale și spirituale generate de curiozitatea și spiritul interogativ al omului, constituie mediul prin care se formează, se învață și se transformă dintr-o ființă biologică într-o ființă socială, cultivată și modelată cultural.

Fiind purtătoare de valori, cultura reprezintă cea mai înaltă expresie a realizării umane, modul superior de existență a acestuia [34]. Prin cultură, omul ajunge să interpreteze lumea și, în același timp, să se înțeleagă pe sine. Cultura devine astfel forma prin care omul se obiectivează, se exprimă axiologic, creează valori și se transformă în valoare supremă. În această perspectivă, este firesc ca personalitatea umană să poată fi formată, dezvoltată și manifestată doar în contextul propriei culturi naționale, cu care se află într-o legătură profundă, atât de natură genetică, cât și spirituală, relație consolidată prin educație și prin procesul de învățare [128].

Din punct de vedere structural, cultura include două dimensiuni esențiale: materială și spirituală. Partea materială, numită civilizație, include toate mijloacele și valorile care asigură reproducerea materială a vieții sociale – unelte, mijloace de producție și transport, bunuri de consum, nivelul de confort și toate elementele care susțin existența cotidiană. Componenta spirituală reunește sistemele de valori care reflectă cunoștințele, atitudinile și reacțiile umane la realitate; aceste valori se cristalizează sub forma sistemelor teoretice (cum ar fi știința și filosofia), simbolice (artă, mitologie, religie) și normative (morală, drept, tradiții și obiceiuri).

Cele mai multe definiții contemporane descriu cultura ca un set coerent de valori, idei, atitudini și forme de creație, care îndeplinește funcții simbolice și revelatoare. Prin cultură, omul reușește să cunoască lumea, să o interpreteze și să o exprime prin opere, dând astfel sens propriei sale existențe.

Dacă ar fi să sistematizăm universul culturii, am putea distinge mai multe categorii:

- sisteme teoretice (știință, filosofie), unde predomină funcțiile cognitive, adică tot ce ține de cunoaștere, idei, teorii, explorarea rațională a lumii.
- sisteme simbolice (religie, artă, mitologie, limbă, diversele limbaje), axate pe funcțiile simbolice și de comunicare – aici cultura se exprimă prin semnificații, ritualuri, expresii artistice sau lingvistice.
- sisteme normative (drept, morală, obiceiuri, tradiții), cu rol de reglare a raporturilor interumane, adică setul de reguli, scrise sau nescrise, care structurează comportamentele sociale

– sisteme instituționale și instrumentale (instituții educaționale, mijloace de comunicare, economie, tehnică, politică), cu funcții praxiologice, acționale, practice – adică acea latură a culturii care se manifestă în organizații, tehnologii, structuri sociale.

Societatea, în ansamblu, și individul, la nivel particular, își fundamentează existența pe anumite elemente ale culturii imateriale. Acestea includ: *componente cognitive* (idei, cunoștințe, opinii), *componente axiologice* (valori – idei abstracte încărcate de semnificație emoțională, pe baza cărora societatea decide ce este bun, corect, plăcut), *componente normative* (norme – reguli ce structurează comportamentele: obiceiuri, moravuri, tabu-uri, legi).

Valorile [25] constituie baza pe care evaluăm acțiunile sociale, normele structurează conduita, iar comportamentele reflectă „cultura reală” în opoziție cu „cultura ideală” sugerată de norme. În plus, există și o *componentă simbolică*: semne naturale (de exemplu, fumul indică focul), semne convenționale dobândite prin educație și consens social (cuvinte, gesturi, obiecte, imagini vizuale), limba ca ansamblu de simboluri social construit, și gesturile, ca formă de comunicare nonverbală.

Dimitrie Cantemir este acela care a adus în prim-plan, în epoca umanismului și a preiluminismului românesc, marile probleme ale culturii. Nu este vorba aici de o elaborare teoretică în sens modern, ci de câteva idei distincte despre cultură și civilizație, o prefigurare conceptuală ce a devenit semnificativă pentru începuturile culturologiei românești. Istoricii subliniază că voievodul-filosof discută despre sensul culturii, fără a insista asupra aspectului activ sau cumulativ (de acumulare a cunoștințelor), ci adaugă o dimensiune umanistă: cultura trebuie să-l facă pe om conștient de noblețea și capacitățile sale, dar și de datoriile civice și patriotice.

Pentru Cantemir, umanismul înseamnă înțelegerea culturii ca instrument în slujba omului și a societății. N. Iorga evidențiază spiritul popular prezent în opera lui Cantemir, considerându-l unul dintre reprezentanții umanismului popular, care pune în aplicare preceptele umaniste prin atașamentul față de popor și cultura acestuia.

Trezirea conștiinței naționale, atât de clar afirmată de Școala Ardeleană, se regăsește în întrebarea fundamentală: „cine suntem?”, cu toate implicațiile sale istorice și sociale. Pașoptiștii au formulat explicit această întrebare, fiind nevoiți să abordeze tema identității în contextul orientării românilor către civilizația modernă. Dacă inițial discuția apărea sporadic sau era raportată la relația cu Apusul și Răsăritul, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea dezbaterile s-au concentrat asupra specificului național.

Primul cărturar român care utilizează termenul de „cultură” este I. Budai-Deleanu. Imediat după anul 1791, în lucrarea sa „Combaterea notelor publicate la Cluj cu privire la petiția națiunii române” (reluată ulterior în *Scrieri inedite*, 1970), el face referire la deschiderea

românilor față de cultură, fără a-i oferi însă o definiție explicită, tratând noțiunea ca pe una cunoscută și firească [56, p. 232].

În viziunea lui Gh. Asachi, poporul român își poate consolida existența și își poate îndeplini „înaltă sa chemare ... sentimentul naționalității doar prin edificarea unei culturi proprii, comparabile cu cele ale „neamurilor luminate” — o „cultură a neamului românesc”, construită pe „temeiuri trainice” [15, p. 142]. Tot în această direcție, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo și Bogdan-Petriceicu Hasdeu formulează idei și perspective referitoare la identificarea trăsăturilor specifice ale spiritului românesc. În faimoasa *Introducere la Dacia literară*, M. Kogălniceanu îndeamnă scriitorii să valorifice creația populară autohtonă: „Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și poetice pentru ca să putem găsi și la noi subiecturi de scris, fără să avem trebuință să ne împrumutăm de la alte nații” [147, p. 67].

Alecu Russo, așa cum subliniază Ovidiu Bârlea, este printre primii care susțin ideea că „poezia populară reprezintă prima fază în literatura unui neam”, afirmând totodată că „însuși Virgil și Ovid s-ar fi mândrit cu drept cuvânt dacă ar fi compus această minune poetică” — *Miorița* [182, p. 70].

Titu Maiorescu, împreună cu întreaga mișcare junimistă, aduce în prim-plan importanța celor „două elemente de cultură națională: poezia și muzica populară”. El consideră că învățătorii de la sate, fiind în contact direct cu poporul, trebuie să fie principalii promotori ai valorilor folclorice — idee menționată și în lucrările dedicate istoriei folcloristicii românești [149, p. 216].

A. D. Xenopol se numără printre primii care tratează problematica istoriei și teoriei culturii la o scară globală. Acesta evidențiază valoarea originală a culturii populare românești ca argument împotriva teoriei lui Rosler (Teoria lui Rosler A., *Studii asupra stăruinței românești în Dacia Traiană*, Iași, 1884), găsind în folclor și în cronicile vechi dovezi ale „statorniciei milenare a poporului rom(ân) pe meleagurile carpato-danubiene”, după cum notează Iordan Datcu.

În lucrarea *Spiritul critic în cultura românească*, G. Ibrăileanu analizează dimensiunea teoretică a culturii, promovând un spirit critic orientat spre apărarea originalității și afirmarea culturii naționale, deci implicit a identității naționale. Acesta observă că „disproporția dintre literatura noastră cultă și cea populară — în favoarea celei din urmă — se explică nu numai prin sărăcia literaturii culte, ci și prin bogăția și frumusețea excepțională a celei populare. Noi avem una din cele mai bogate și mai frumoase poezii populare din Europa” [132, p. 67].

În concepția lui N. Iorga, cercetarea culturii poartă o dimensiune etică, iar cultura trebuie să contribuie la menținerea și activarea conștiinței naționale, cu condiția „să prindă o viață reală, să se alimenteze din gândurile și sentimentele verificate de-a lungul veacurilor, ale maselor cu

adevărat românești, în care trăiește sufletul neamului”.

Problematica etnoculturii și consolidarea identității naționale în prezent dobândesc o importanță deosebită în perspectiva social-filosofică și psihopedagogică, așa cum reflectă gânditori precum L. Blaga, N. Iorga, C. Dobrogeanu-Gherea, C. Rădulescu-Motru, N. Silistraru, S. Baci, E. Avram și alții.

În ultimii ani se observă o reducere semnificativă a prezenței tradițiilor chiar în mediul rural, acolo unde ar trebui să se practice cu intensitate. Această marginalizare este cauzată în principal de tendințele de urbanizare a modului în care tineretul din sate își petrece timpul liber și, de asemenea, de migrarea acestuia către orașe mari. Dacă în urmă cu 30-40 de ani ulițele satelor românești erau pline în timpul sărbătorilor de iarnă cu urători și colindători, trupe de teatru popular (Jianu, Bujor etc.), precum și jocuri dramatice cu măști (Capra, Ursul, Cerbul, Căiuții), astăzi multe dintre aceste tradiții dispar, lăsând în urmă doar nostalgia „vremurilor apuse” în trecerea către un nou an. H. de Balzac sublinia că învățătura trebuie transformată în faptă, altfel se pierde. Astfel, predarea și învățarea eposului și creației folclorice românești trebuie să fie realizate practic, prin valorificarea tradițiilor naționale în plan personal. Idealul educațional în formarea culturii etnoartistice constă în capacitatea și competența elevilor de a fi inițiați în practicarea acestor tradiții; integrarea lor în viața personală și socială reflectă conceptele avansate de specialiști precum N. Bondareva, A. B. Afanasieva, G. N. Volkov, Stoian P. Alexandru, N. Silistraru.

Perioada interbelică se remarcă printr-o intensitate a dezbaterilor și polemicilor legate de etnic și național. Apar studii diverse semnate de Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, Simion Mehedinți, C. Rădulescu-Motru, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Mircea Eliade și alții. De asemenea, în această perioadă se cristalizează lucrările fondatorilor etnomuzicologiei românești: Constantin Brăiloiu, George Breazu, Alexandru Voevidca, Emil Riegler-Dinu, Ilarion Cocișiu, Sabin Drăgoi, Tiberiu Brediceanu și alții.

Din vasta literatură de specialitate se desprind trei direcții majore de delimitare, tendințe și realizări:

- ✓ estetic-culturală, care se concentrează în principal pe specificul național (etnic) în creația artistică și literară;
- ✓ sociologico-istorică, axată pe elucidarea mecanismelor de formare a etnicului și naționalului;
- ✓ filosofică, preocupată de identificarea dimensiunilor gândirii și concepțiilor etnice și naționale.

Geograful S. Mehedinți și-a extins interesele către etnologie, antropografie și filosofia culturii, aducând contribuții importante care au deschis noi orizonturi în dimensiunea

etnoartistică. Printre cele mai semnificative lucrări ale sale se numără „Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale” (1920), „Religia ca mijloc de caracterizare etnografică a unui popor” (1924) și „Civilizație și cultură (Hilotechnica și Psihotechnica)” (1930).

Marele istoric al religiilor, M. Eliade, s-a remarcat în jurnalism și literatură, precum și în studiile folclorice, subliniind valoarea spirituală și educațională a acestora. În 1937, în lucrarea sa „Folclorul ca instrument al cunoașterii”, a subliniat importanța înțelegerii formative a operelor folclorice.

Dintre filosofi, L. Blaga se remarcă prin teoria sa despre „spațiul mioritic”, pe care o consideră o trăsătură definitorie a specificului etnic românesc. V. Bancilă, în studiul său despre Blaga, analizează caracteristicile cunoașterii etnice românești și identifică principalele direcții ale spiritualității țărănești [36, p. 22].

În concepția lui L. Blaga, cultura este rezultatul – sau „sedimentul” – modului ontologic caracteristic ființei umane perfecte, adică existența „în orizontul misterului revelației”. Aceasta include toate creațiile științifice (ipoteze și teorii constructive), metafizice, artistice, estetice și religioase, care sunt forme de manifestare a încercării omului de a descifra misterul în care trăiește ca ființă holistică, luciferică [43, p. 72].

Conform filosofiei sale, „aspectele naturale ale creației culturale” sunt următoarele: actul cultural are un caracter „creativ”; urmărește o intenție „revelatoare” privind transcendența sau misterul; utilizează realitatea imediată ca material expresiv metaforic; depășește această realitate prin „stilizare”; și se distanțează de transcendență prin „inhibiții stilistice” și natura sa metaforică. Prin urmare, Blaga susține că nu orice acțiune sau realizare umană poate fi considerată o manifestare a culturii, ci doar cele care îndeplinesc aceste condiții.

În „Aspecte antropologice”, Blaga afirmă: „cultura implică o cale ontologică inerentă omului, adică existența într-un mediu mereu nemărginit unde orizontul lumii concrete se împletește cu orizontul necunoscutului. Cultura implică, printre altele, dorința de a descifra acest orizont al necunoscutului, o descifrare pe care omul însuși o realizează prin diverse creații, executate în materiale și modele stilistice diferite” [44, p. 142].

D. Gusti a considerat că etnicul reprezintă o comunitate formată prin sânge și tradiție, iar în 1940 a elaborat *Planul de lucru pentru cercetarea culturii populare în integralitatea sa*, subliniind că „credințele și practicile magice se împletesc cu întreaga viață de gospodărie, cu toate evenimentele importante din viața omului de la țară și cu toate ocupațiile sale agrare. Dar ce viață artistică bogată și ce forme originale se pot observa în satul românesc, în arhitectura și sculptura populară, în arta decorativă, în literatura populară și în viața muzicală!” [118, p. 448].

C. Rădulescu-Motru a încercat să integreze viziunea filosofică și culturologică asupra

națiunii cu o perspectivă psihologică. El susține că regenerarea și ierarhizarea energiilor naționale se realizează prin transformări sufletești și spirituale ale poporului, armonizate cu valorile istorice ale epocii. În această perspectivă, el a argumentat modernizarea ca o „renaștere sufletească”. Specificul național este examinat prin caracteristicile psihologice ale poporului și prin descoperirea fondului său sufletească propriu. În lucrarea „Etnicul românesc” se urmărește în special clarificarea teoretică a temei, realizându-se o definiție aprofundată a *conceptului de etnic*. Spre deosebire de studiile anterioare, în care etnicul era doar descris sau definit sumar, aici are loc o investigație globală a noțiunii. Parcurgerea acestei lucrări evidențiază tensiunea inherentă efortului de a clarifica și a înțelege un fenomen dificil de măsurat prin metode științifice simple. Din acest motiv, textul conține numeroase definiții, descrieri și formulări concise despre etnic, utile și pentru demersul nostru. C. Rădulescu-Motru concepe etnicul ca un proces dinamic, aflat „mereu în devenire”, evoluând fără a suferi transformări radicale. Interesul său major legat de schimbările etnice se concentrează pe felul în care acestea au loc în mediul rural. El vede satul ca un „element esențial al etnicului, fiind celula nepieritoare care asigură continuitatea etnicului” [181, p. 27]. O sinteză a concepției sale poate fi formulată astfel:

- etnicul este o dimensiune universală a umanității , reprezentând un fapt psihologic și social viu;
- abordarea etnicului este una evoluționistă;
- înțelegerea evoluției proceselor etnice și naționale implică ideea dezvoltării relațiilor internaționale într-o structură europeană comunitară;
- raportul dintre național și europenism este conceput ca unul de egalitate, nu ierarhic, iar un popor contribuie la progresul umanității păstrându-și originalitatea .

În a doua jumătate a secolului XX, fără opoziție, cultura este considerată factorul fundamental care stă la baza diferențelor psihice interetnice, deși termenul de cultură are multiple sensuri. Cultura, pe lângă faptul că este multiaspectuală, este și multifuncțională. Există diferențe interculturale importante, dar și variabilitate interpersonală în comportamentul indivizilor, așa cum s-a amintit anterior. Etnicul este strâns legat de popor. Petre Andrei a subliniat că, dintre toate formele de comunitate, națiunea imprimă cel mai profund caracterul și conștiința individului. Ea se diferențiază de comunitatea de sânge sau de rudenie, fără ca acestea să fie echivalate cu etnicul. Sociologul ieșean a făcut distincția între popor, ca un fapt natural, și națiune, ca formă civilizată de comunitate . El a accentuat și ceea ce s-ar putea numi nivelul cultural sau axiologic: dincolo de baza materială a societății, trebuie recunoscută „...o existență spirituală necesară, care se manifestă ca o puternică forță creatoare” [9, p. 96].

C. I. Gulian consideră că principalul aport al lui T. Vianu în istoria și teoria culturii constă în concepția acestuia asupra sensului culturii. T. Vianu a fost deschis integrării sociologiei

în studiul culturii, concluzionând că „idealul cultural, înainte de a fi universal, valabil pentru întreaga umanitate, este specific anumitor societăți și epoci” [117, p. 291]. Raportul antropologic om-cultură, cu privire la omul deplin, este ilustrat schematic în figura de mai jos :

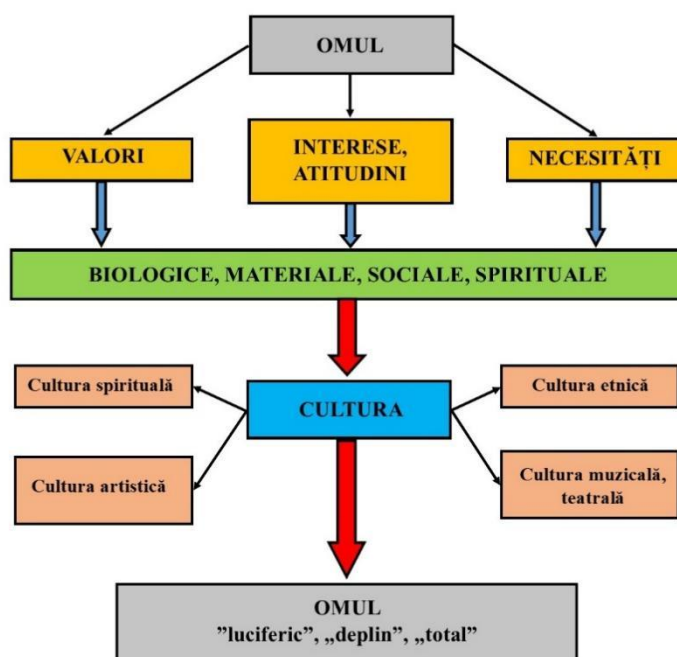

Figura 1.1. Raportul antropologic „om – cultură: „om deplin” (L. Blaga)

T. Vianu observa o relație dialectică între existențial și axiologic, susținând că oamenii nu sunt mereu aceiași, ci se schimbă, iar nevoile lor se modifică în timp. În schimb, valoarea rămâne constantă, reprezentând expresia ideală a armoniei dintre individ și lume [201] .

N. Petrescu a analizat factorul etnic atât ca rezultat al diferențierilor sociale, cât și ca un element care determină structura realității sociale [169].

În prezent, unii etnologi reiau și dezvoltă ideile sociologului menționat, văzând etnosul ca o grupare socială formată odată cu evoluția comunității istorice, ale cărei membri sunt uniți prin trăsături obiective precum limba, obiceiurile, religia și altele. De exemplu, Nicolae Silistraru subliniază mai multe *dimensiuni ale etnoculturii*:

- individualism versus colectivism (orientarea spre scopuri personale sau comunitare);
- gradul de toleranță față de normele culturale;
- nivelul evitării certitudinii și stricteții în regulile formale;
- feminism sau masculinism, adică prezența stereotipurilor legate de gen;
- percepția naturii umane ca fiind „bună” sau „amestecată”;
- dificultatea de a defini și a măsura cultura;
- controlul asupra emoțiilor și libertatea expresiei emoționale;
- gradul de apropiere în relațiile interpersonale (distanța și contactul permis);
- distanța față de „putere”, adică nivelul inegalității între cei „de sus” și cei „de jos”;

- contextualitate înaltă sau scăzută, modul în care se maximizează sau minimizează diferențele comportamentale în funcție de situație;
- dualitatea om-natură, măsura în care omul domină natura sau trăiește în armonie cu ea [190].

T. Sărăcuț-Comănescu afirmă că „cultura populară românească este compusă dintr-un set de cunoștințe și un mod de a gândi, situate în plan mental și atitudinal, și dintr-o varietate de forme de expresie — verbală, muzicală, gestuală, coregrafică etc.”. Acest set de cunoștințe provine din observația directă, din contactul neîngrădit cu natura și din experiența practică empirică a fiecărui om, adult sau copil, fiind diferit de experimentele științifice bazate pe măsurători și calcule. Aceste acumulări au modelat sau chiar au structurat modul de gândire și acțiune, dominat de ceea ce etnologii au numit „logica sensibilului” sau „logica concretului”, specifică gândirii primitive, dar și mentalității populare, ordonând lumea în opoziții binare [184].

C. Cozma evidențiază că în conturarea ethosului românesc influențează în mod principal geo-cosmicul, istoria, limba, credința religioasă, sapiențialitatea sau filosofia, arta și ceea ce am putea numi structurile arhetipale, reprezentate de „țăranul român” și „satul românesc” [83, p. 7]. Aceste structuri se pot grupa astfel:

- ❖ „Românul și natura”: omul trăiește în armonie și cu natura, cu pământul, considerând „codrul prieten și ocrotitor”;
- ❖ „Românul și istoria”: istoria exercită o influență puternică asupra ethosului, relatând povestea unui popor așezat, liniștit, dar trecut prin încercări multiple, situat într-un spațiu de intersecție între interesele diverse ale marilor imperii;
- ❖ „Românul și credința religioasă”: aceasta este o coordonată fundamentală a sufletului românesc, reflectată prin trăsături și valori precum bunătatea, modestia, simplitatea, îngăduința, mila, iertarea, toleranța, iubirea etică și omenia;
- ❖ „Românul și limba”: limba reprezintă exprimarea ethosului, păstrătoarea tezaurului sufletesc și sprijinul moral al poporului.

Constelația acestor factori ai culturii populare este focusată în noțiunea de *educare etnoartistică* a tinerei generații, iar școlii revenindu-i locul central, ea fiind „principala instituție socială specializată în pregătirea oamenilor pentru muncă și viață” [161]; ea reprezintă o preocupare a întregii societăți prin valorificarea optimă a resurselor sale materiale și umane. La realizarea educației contribuie familia, mediul social, școală, Biserica, instituțiile culturale, mass-media și structurile asociative.

În acest context crucial sunt conturate o serie de ***principii fundamentale*** ce ghidează dezvoltarea culturii etnoartistice bazate pe folclorul românesc. Principiile educației sunt cele mai importante linii directoare ale procesului de învățare, deoarece ghidează atât activitățile cadrelor

didactice, cât și dezvoltarea armonioasă a elevului. Etimologic, termenul „principiu” provine din cuvintele latine *principiu* (însemnând „început”, „primul”) și *princeps* („cel mai important”), denotă o idee generală ce stă la baza altor idei și călăuzește dezvoltarea unui sistem sau a unui domeniu. Aceste principii oferă o afirmare necesară pentru dezvoltarea unei atitudini conștiente, responsabile și creative față de elevi. Pentru un proces educațional de succes, aceste principii trebuie aplicate consecvent, interdependent și continuu.

Promovarea culturii etnoartistice în rândul elevilor prin valorile folclorice necesită abordare pedagogică clară și structurată din partea profesorului. Un set de obiective clar definite, principii solide, strategii și metode adaptate și o ierarhie logică a acestor componente sunt esențiale. Cultivarea unui spirit etnoartistic contribuie la formarea unei personalități armonioase, receptivă la frumos și atașată la valorile naționale. Prin urmare, alegerea principiilor trebuie să corespundă principiilor educației moderne, etnopedagogiei, axiologiei și educației artistice, integrând în același timp aspectele etice, estetice și culturale.

Mai jos sunt prezentate într-o formă generalizată ***principiile de bază*** ce stau la baza educației etnoartistice:

- principiul orientării umaniste [188] pune accent pe rolul central al valorilor umane și culturale în întregul proces educațional. Educația trebuie să înceapă și să se îndrepte către individ, respectând unicitatea și potențialul principal;
- principiul educației prin activitate [188] (în beneficiul celorlalți) subliniază faptul că individul este modelat de activitățile în care se implică. Elevii dezvoltă calități morale participând la activități de sprijin comunitar, își dezvoltă conștiința civică prin implicarea în proiecte sociale, își dezvoltă gustul estetic prin contactul cu frumusețea și își întăresc sentimentele religioase prin experimentarea emoțiilor pozitive în cadrul tradițiilor și ritualurilor. În același timp, motivația pentru învățare crește odată cu succesul. Acest principiu demonstrează că simpla transmitere verbală a cunoștințelor nu este la fel de eficientă ca învățarea prin acțiune și experiență;
- principiul integrării teoriei cu practica [188] impune ca procesul de învățare să nu se limiteze la transmiterea de informații, ci să ofere copiilor oportunități concrete de aplicare a cunoștințelor pe care le-au dobândit. Prin activități practice, elevii înțeleg mai bine adevăratul sens al teoriei, dezvoltându-și abilitățile, aptitudinile și atitudinile. Astfel, învățarea devine conștientă și motivantă, iar elevii experimentează o conexiune directă între ceea ce învață și realitatea cotidiană;
- principiul corelației dintre senzorial și rațional, concret și abstract subliniază echilibrul dintre percepția imediată și gândirea logică. După cum afirma Locke, „nu există nimic în intelect care să nu fi trecut prin simțuri” [188]. Cunoașterea se

formează într-un dialog constant între experiență și rațiune, între observație și reflecție. Metodele inductive, bazate pe experiență, și metodele deductive, bazate pe concepte și realități concrete, trebuie să se îmbine armonii pentru o învățare completă;

- principiul motivației activității [188] subliniază importanța participării conștiente și voluntare a elevilor în procesul de învățământ. Atunci când elevii cred în ei înșiși, stabilesc obiective și aleg mijloace adecvate pentru a le atinge, procesul de învățare devenind, transformându-se autentic și eficient;
- principiul coeziunii de grup subliniază rolul comunității școlare în succesul educației. Un grup strâns, bazat pe valori comune, idealuri și respect reciproc, devine un mediu favorabil dezvoltării personalității. Dacă un profesor reușește să întărească spiritul de echipă prin propriul exemplu și competență profesională, grupul de elevi devine o adevărată comunitate de învățare, capabilă să asume o parte din rolul formativ al profesorului [122, pp. 112–115].

În cadrul sistemului de principii ce vizează formarea culturii etnoartistice a elevilor, un rol deosebit îl au ***principiile axiologice*** [16], care orientează procesul educațional spre dimensiunea valorică a existenței umane.

Printre acestea se numără:

- principiul educației prin și pentru valori;
- principiul transpunerii valorilor în fapte de civilizație;
- principiul sensibilității afective;
- principiul dominării valorilor naționale perene.

Dacă revenim la sensul original al termenului cultură – înțeles ca îndrumare a poporului, educație, dezvoltare și respect față de om – observăm că dimensiunea spiritual-morală a activității și creativității elevilor (cultura etnoartistică) se realizează și se valorifică plenar prin prisma etnopedagogiei. Aceasta are ca obiect de studiu creația populară, educația tradițională, înțelepciunea și valorile moștenite din experiența poporului de-a lungul veacurilor.

N. Silistraru identifică ***trăsăturile fundamentale ale pedagogiei populare***, ce reflectă caracterul ei complex și implicațiile profunde asupra procesului educațional și cultural. Cele mai importante dintre acestea sunt:

- *colectivismul* – pedagogia populară este rodul creației colective, al contribuției anonime a nenumăraților înțelepți și pedagogi din popor, ale căror idei au fost transmise, îmbogățite și rafinate de-a lungul generațiilor;
- *empirismul și practicismul* – creația pedagogică populară se remarcă prin forța exemplului și prin eficiența practică, nu prin teorii abstracte, ci prin realizări concrete, inspirate din experiența vieții;

- *continuitatea și consecutivitatea* – pedagogia populară asigură transmiterea valorilor educaționale din generație în generație, contribuind la menținerea identității și a echilibrului social. Această trăsătură se bazează pe *principiul continuității istorice*, indispensabil oricărei forme autentice de dezvoltare, inclusiv celei pedagogice;
- *sincretismul* – educația populară nu se desfășoară izolat, ci în legătură strânsă cu alte domenii ale vieții sociale, fiind împletită cu obiceiurile, tradițiile, datinile și ritualurile specifice culturii populare [190, p. 13-14].

Astfel, etnopedagogia are ca nucleu creația și educația populară, înțelepciunea și cultura tradițională, constituind o bază solidă și un reper valoric în dezvoltarea educației etnoartistice.

Privind educația morală ca parte integrantă a culturii etnoartistice, este necesar să apelăm la principiile formulate de etnopedagogie.

N. Silistraru afirmă că formarea profilului moral, în concepția tradițională, implică o viziune bio-psiho-socială și pedagogică, deschisă spre dezvoltarea continuă a personalității, atât în educația generală, cât și în cea muzical-artistică. În această perspectivă, se disting următoarele **principii**:

- corespondența pedagogică între știința educației moderne și tradițiile morale populare;
- valorificarea resurselor pozitive ale personalității în spiritul înțelepciunii populare, pentru a depăși tendințele negative;
- unitatea și continuitatea axiologică între diferitele forme și mijloace ale etnopedagogiei în procesul formării morale;
- diferențierea educației morale în funcție de rolul cultural al educației, ce ocupă un loc esențial în modelarea personalității conform idealului popular;
- corelarea funcțională dintre educația tradițională și știința pedagogică contemporană [185, pp. 148-149].

Prin intermediul creației folclorice, al culturii etnoartistice și al etnopedagogiei, procesul educațional se deschide către *interculturalitate*, un concept ce reflectă comunicarea și cooperarea între culturi, așa cum au subliniat mai mulți cercetători. T. Cozma identifică principalele **dimensiuni ale educației interculturale**:

- ✓ păstrarea diversității culturale;
- ✓ deschiderea față de nou și față de diferență;
- ✓ dezvoltarea capacității de a înțelege și a accepta alteritatea;
- ✓ eliminarea fricii față de celălalt și a prejudecăților;
- ✓ formarea abilității de a gestiona conflictele;
- ✓ recunoașterea reperelelor etnosociale;
- ✓ construirea de relații între popoare;

- ✓ promovarea respectului și înțelegerii reciproce între culturi [83].

Acestea converg educației *literar-artistice* ce semnifică un tip și un domeniu de educație, care presupune formarea în anii de școlaritate a cititorului cult de opere literare, capabil să recepteze adecvat, să comenteze și să interpreteze o diversitate amplă de texte literar-artistice, să înțeleagă textele literar-interpretative, eventual să producă el însuși astfel de texte.

Educația artistică, în toate epocile, a fost o condiție fundamentală pentru formarea unei personalități cultivate, sensibile și armonioase. Scopul artei este acela de a oferi o cunoaștere profundă a lumii și a sinelui.

Educația muzicală, prin obiectivele și conținuturile sale, contribuie esențial la realizarea educației artistice, ca parte a culturii spirituale. Ea reprezintă un proces continuu de perfecționare interioară, prin contactul direct cu valorile artei muzicale.

Astfel, **educația etnoartistică** își fundamentează o mare parte din obiective pe educația muzicală, urmărind:

- înțelegerea elementelor limbajului muzical ca mijloace expresive și identificarea semnificațiilor lor emoționale;
- cunoașterea formelor muzicale ca structuri de redare a mesajului artistic;
- însușirea unui repertoriu divers din tezaurul muzicii naționale și universale;
- inițierea continuă în valorile muzicii populare;
- formarea aptitudinilor de percepere și interpretare expresivă;
- dezvoltarea capacităților muzicale și psihomotorii;
- pătrunderea în universul intonațional și simbolic al muzicii;
- stimularea creativității prin activități muzicale practice;
- cultivarea gustului estetic și a spiritului critic în aprecierea creațiilor muzicale;
- formarea dragostei pentru muzica populară și respectului față de valorile muzicii profesioniste;
- dezvoltarea sensibilității pentru frumos și a nevoii de integrare a acestuia în viața spirituală.

În basme, legende, balade, cântece, urături, proverbe și zicători se regăsește întreaga esență a vieții și a istoriei poporului – experiențele sale, valorile morale și estetice, idealurile transmise din generație în generație. Aceste creații au o puternică valoare formativă și pot fi utilizate nu doar în disciplinele artistice, ci în întregul proces educativ. De aceea, este esențial ca profesorii să fie formați nu doar intelectual, ci și spiritual, pentru a-și cultiva propria sensibilitate estetică și pentru a o transmite elevilor, ajutându-i să perceapă frumusețea și profunzimea folclorului [10].

Având grijă de dezvoltarea spirituală a poporului, fiecare generație are datoria de a transmite mai departe tradițiile, valorile și înțelepciunea strămoșilor. În acest sens, creația folclorică rămâne o sursă inepuizabilă de cunoaștere și inspirație, capabilă să formeze elevul în spirit național și uman, oferindu-i un echilibru între identitate, sensibilitate și universalitate.

1.2. Abordări teoretice ale creației populare în perspectivă etnoartistică

În cadrul redefinirilor modului de cultură tradițională în perspectiva fenomenului globalizării, fenomen universal, *cultura populară* se regăsește în manifestări *locale* unice care sunt stabile și dinamice, în același timp, și nu doar se moștenesc, dar *se și învață*. Conținând producțiile spirituale ale culturii populare, folclorul este astăzi, pentru majorități și minorități de populații, un mijloc de revitalizare, de păstrare a identității naționale. Spre exemplu, folcloristul maghiar Bela Bartok a cules aproximativ 10.000 de melodii, din care peste o treime sunt românești. După 1990, culegerile de folclor maghiar, german, turcesc, albanez, etc., apărute în România, confirmă că folclorismul, ca studiere și promovare a folclorului, este o replică dată globalizării, *cultura populară autentică devenind o carte de vizită, un pașaport apreciat în lume*.

Rădăcinile fenomenului de schimbare a opțiunilor etico-estetice sunt adânci. Timp de peste un mileniu și jumătate a avut loc cel mai puternic proces de globalizare de dimensiuni multicontinentale, în care schimbarea atitudinală *nu s-a făcut prin renunțarea la vechiul cadru valoric*, propus de greci și preluat de romani - *Adevăr, Bine, Frumos, Sacru*, ci prin completarea acestuia cu *Legalitate, Libertate, Solidaritate și Sentimentul creștin al sacrului*: „Într-o cultură, vine ceasul când te întrebi: care mi-e substanța - *limba, folclorul, aria de cultură?*” [162, p. 76].

În stilul său analitic și contestatar perceput în publicistica sa, Mihai Eminescu menționa: „E păcat cum că românii au apucat de-a vedea în basm numai basmul, în obicei numai obiceiul, în formă numai forma, în formulă numai formula. Formula nu e decât manifestațiunea palpabilă, simțită, a unei idei oarecare. Ce face, de exemplu, istoricul cu mitul? El caută spiritul, ideea acelor forme, cari ca atare sunt minciune și arată că mitul nu e decât un simbol, o hieroglifă, care nu e deajuns că ai văzut-o, că-i ții minte forma și că poți s-o imiți în zugrăveala pe hârtie — ci aceasta trebuie citită și înțeleasă” [162] .

Un rol esențial în proiectarea viziunii asupra viitorului dominat de globalizare îl are Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI, al cărei președinte, Jacques Delors, în Raportul către UNESCO [244] sistematiza perspectivele în trei direcții importante:

1. de la *comunitatea locală* spre o *societate globală*;
2. de la *coeziune socială* spre *participarea democratică*;
3. de la *creștere economică* la *dezvoltarea umană*.

Promovarea cunoașterii și înțelegerii folclorului ca parte integrantă a educației interculturale implică nu numai participarea activă și creativă, ci și un proces continuu de cultivare a curiozității și respectului față de valorile culturale proprii, precum și ale altor popoare. În esență, această formă de educație promovează o atitudine deschisă, chibzuită și sensibilă, ce promovează un interes autentic pentru moștenirea spirituală comună a umanității.

Primul folclorist modern, Vasile Alecsandri, a depășit perspectiva romantică a epocii sale, abordând fenomenul folclorului în toată complexitatea lui – de la originile poeziei populare până la relația dintre text și muzică, precum și diversitatea socială și de vârstă a purtătorilor de tradiție. Contribuția semnificativă a lui Alecsandri o reprezintă metoda inovatoare de înregistrare și adnotare a variantelor de baladă, care a minimizat intervenția colecționarului în text, dând operelor populare o autenticitate [95].

Continuând această abordare, B. P. Hasdeu, considerat fondatorul folclorului științific românesc, a reușit să integreze în mod strălucit folclorul cu alte domenii de cercetare. El a subliniat dimensiunea istorică și lingvistică a fenomenului folclor, a aplicat metode comparative și a înființat o adevărată școală științifică a folclorului, care a cuprins nume atât de marcante precum Simeon Florea Marian, Lazăr Țăineanu, Ion Pop-Reteganul, Teodor Burada, G. Dem. Teodorescu și Gr. Tocilescu [95].

Un pas important în modernizarea studiilor folclorice a fost făcut de Ovid Densusăanu, care a pus bazele unei viziuni interdisciplinare asupra folclorului. *El a examinat folclorul prin prisma etnopsihologiei, dialectologiei, psihologiei și filologiei*, inițiind o nouă direcție teoretică în 1909 prin cursul său „*Folclor. Cum să-l înțelegi*”. Densusăanu a subliniat necesitatea ca cercetătorii să analizeze fenomenele folclorice în contextul atât al prezentului, cât și al trecutului, argumentând că „nimic nu poate fi pe deplin înțeles dacă este izolat în timp și spațiu” [95].

Ulterior, în 1923, a înființat revista „Grai și suflet”, unde a propus crearea unei arhive folclorice, a unei enciclopedii de folclor și a unui atlas al folclorului românesc – proiecte care vizează păstrarea și evaluarea patrimoniului cultural național.

Contribuția lui D. Caracostea a continuat dezvoltarea metodologiei inerente studiilor de folclor, bazată pe interrelația dintre principii istorice și estetice. A introdus *metoda geografiei lingvistice și folclorice* pentru analiza temelor și variantelor, insistând asupra abordării textului din interior, fără interpretări exagerate din exterior (ceea ce s-a reflectat în cursul „Balada populară română”, 1932–1933). În același spirit științific, I. A. Candrea a susținut în 1933 un curs cu tema „Privire de ansamblu asupra folclorului românesc în raport cu alte popoare”, iar Al. Dima și-a susținut teza de doctorat „Conceptul de artă populară”, în 1938 [65].

În prezent, preocuparea pentru conservarea și popularizarea folclorului se reflectă în activitățile *Căminului Cultural Dunărea de Jos din Galați*, al cărui scop este renașterea tradițiilor

populare din sudul Moldovei. Presa locală a atras atenția asupra degradării patrimoniului cultural prin articole provocatoare precum „Viorile au murit pe Prut?” sau „Portul popular în suferință”.

În acest context, instituția a inițiat proiecte culturale complexe, inclusiv publicații și CD-uri cu materiale folclorice [23].

Un obiectiv al Centrului Cultural „*Dunărea de Jos*” din Galați îl constituie revigorarea climatului cultural, a tradiției populare specifice *zonei de sud a Moldovei*, întrucât presa locală semnalează situații dramatice. Pliantul editat de instituția culturală mai sus menționată [29; 30; 31], intitulat *Grupuri folclorice din județul Galați*, conține fotografii și informații incluse în proiectul „Publicații și CD-uri cu materiale folclorice”, în care este inclus și un CD-audio „Melodii de joc din zona de sud a Moldovei”, albumul cu cusături populare tradiționale, pliantul de prezentare a meșterilor populari gălățeni „Studii de folclor”, vol. 4, toate semnifică expresia altor preocupări ale aceluiași centru cultural valorificate în programa opțională propusă în teza noastră [65].

Majoritatea grupurilor menționate funcționează ca fiind clase externe ale instituției: „Doina Siretului” din Tecuci, „Româncuța” din Pechea, „Rapsozii Brateșului” din Tulucești, „Rădeșteanca” din Rădești, „Tecucelul” din Tecuci, „Lozioara” din Braniștea, „Bujoreanca” din Cavadinești, „Fluierașii” din Braniștea, „Doina Brateșului” din Frumușița, „Colindița” și „Bătrânii” din Piscu, „Armonia” din Berești, „Alțița” din Tecuci, precum și fanfara din Toflea, județul Galați [23].

Revistele de folclor pe care elevii le-au studiat în cadrul cercurilor organizate la Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” din Galați, au fost, încă de la începutul secolului XX, adevărate centre culturale, animate de învățători și preoți dedicați misiunii lor spirituale. Aceste publicații subliniau importanța descoperirii, culegerii/cultivării și promovării folclorului autentic. La Școala Nr. 1 din Cavadinești, județul Galați, există păstrată cu multă grijă o colecție de reviste editate de învățătorul fondator al satului, Ioan Petcu. Acesta, împreună cu alți intelectuali locali, a publicat între anii 1928-1933 revista „Colinda”, o publicație în spiritul revistei editate de N. Iorga, ce conținea, pe lângă memorii și creații literare proprii, descrieri ale istoriei locale și dezbateri legate de civilizația rurală, încercând astfel să reflecte „sufletul satului”. La acea vreme, mulți săteni erau abonați la această revistă. Astăzi, astfel de inițiative sunt rare, deși, de exemplu, revista „Memoria etnografică” mai apare încă în Maramureș.

Din punct de vedere educațional, cercetarea noastră s-a concentrat pe *concepția pedagogică a creației folclorice și pe valențele educative ale epopeii populare*, ambele fiind elemente de mare folos atât pentru istoricul literar, lingvist, cât și pentru pedagogii care se regăsesc în cadrul profesiei de profesor de limba română sau de alte discipline, creația folclorică fiind în sine una interdisciplinară.

Creația folclorică se distinge printr-o *serie de constante semiotice, culturale, lingvistice și poetice, specifice esteticii oralității, având un caracter colectiv, tradițional, anonim și sincretic*. În cadrul evoluțiilor conceptuale, se subliniază complementaritatea între conceptele de cultură populară și cultură cărturărească, scriitoricească, precum și definirea creației folclorice, fie în formă de proză, fie în versuri.

Complexitatea acestui gen impune o abordare sistemică a celor patru specii studiate în școală: basmul, balada, legenda și snoava. Stadiul actual al cercetării reflectă o perspectivă interdisciplinară, evidențiind specificitatea locală și îmbogățind metodologia cercetării eposului folcloric prin analize și sinteze originale.

Creația populară literară reprezintă un concept ce reunește elementele folclorice incluse în literatură, dar și interpretarea și valorificarea lor cu scop cultural, sociologic sau antropologic pe plan mondial, începând cu perioada Iluminismului. Interesul pentru folclor a crescut semnificativ în Romantism, dobândind ulterior o importanță majoră în cultura contemporană, fiind însoțit de înființarea unor structuri instituționalizate precum muzee, publicații și societăți [42].

În România interesul pentru cultura populară în literatură se manifestă încă din perioada cronicarilor (1590-1745), care acordau o atenție specială acestui domeniu (de exemplu, Ioan Neculce include în prefața „Letopiseșului” 42 de legende, iar Dimitrie Cantemir, în „Descrierea Moldovei”, menționează obiceiuri, credințe și superstiții). Totuși, rolul cel mai important în valorificarea poeziei populare revine mișcării pașoptiste, care o vedea ca o reflectare a sufletului național.

Vasile Alecsandri realizează prima culegere importantă de poezie populară intitulată „Poezii populare. Balade (cântice bătrânești) adunate și îndreptate” [51]. Alecu Russo aduce o contribuție teoretică mai aprofundată, analizând creația literară populară ca un document istoric și spiritual valoros, dar și ca o sursă inepuizabilă de inspirație pentru literatura cultă [182].

Pornind de la includerea elementelor de folclor în curriculumul școlar, continuând cu activitatea Centrelor Județene pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale din județul Galați și până la integrarea motivelor folclorice în literatura cultă, folclorul se menține viu și relevant. Astfel, prin prisma unei abordări științifice, interesul pentru folclor persistă încă din copilărie.

Cultura nu este un simplu depozit de informații, ci un proces dinamic de codificare și decodificare a textelor, mesajelor, obiectelor și practicilor, influențate de alte culturi. În acest context, rolul dominant în definirea sistemului simbolic cu caracter canonic îl are fenomenul social, condiționat de spațiu și timp. Astfel, analiza elementelor etnofolclorice în literatura cultă urmărește semnificațiile genurilor folclorice (precum poezia și proza populară), structura lor,

conținutul alegoric, metaforic și simbolic, precum și importanța valorilor provenite din mitologie, cultura materială populară, anumite comportamente tradiționale sau evenimente istorice.

Inventariind repertoriul elementelor ce compun fondul tradițional folcloric, observăm o mare varietate și productivitate. Acestea nu sunt doar o simplă adunătură, ci o structură complexă caracterizată prin interrelații dinamice între componente, reflectate în contexte etnofolclorice diverse: sisteme de semne și simboluri, tipare structurale (cum ar fi relațiile interne ale basmelor), mijloace expresive specifice, metafore, motive, imagini, formule magice, reprezentări mitice, norme și interdicții comportamentale, succesiuni ritualice, concepții colective despre viață și existență [4].

Analiza evoluției istorice a fundamentelor teoretice ale componentelor etnofolclorice își are punctul de plecare în conceptele formulate de renumitul etnolog B.-P. Hasdeu. Acesta, considerat întemeietorul școlii științifice folcloristice românești, a introdus și a consacrat o serie de termeni de specialitate precum variantă, tip, prototip și arhetip, alături de subdiviziunile acestora (subtip, subvariantă, subarhetip). În viziunea lui Hasdeu, arhetipul constituie forma primordială, modelul originar din care derivă multiplele variante existente în circulație. Totodată, el desemnează nu doar o formă primară specifică patrimoniului național, ci și una cu rezonanță universală [122]. Provenit din limba greacă, termenul definește „primul de felul său”.

Metoda istorico-geografică utilizată pentru identificarea arhetipului a fost dezvoltată în folcloristica europeană prin cercetările lui Iulius Krohn, devenind un instrument esențial în analiza originii și evoluției fiecărui subiect folcloric.

În interpretarea lui Mircea Eliade, arhetipul nu se referă la o structură a inconștientului colectiv, ci la un prototip — o imagine fundamentală, un model sau o formă primordială ce servește drept reper pentru imitație și poartă o adâncă semnificație sacră. Omul reiterează acțiunile consacrate „ab origine” de zei, eroi sau strămoși. În accepțiunea modernă, arhetipul desemnează o structură primară generatoare a tuturor formelor ulterioare, un tipar al fenomenelor, o esență ontologică în perspectivă metafizică, respectiv o categorie a reprezentărilor mentale, conștiente ori inconștiente, în perspectivă psihologică. Astfel, el poate fi perceput ca o esență imuabilă, situată între planul ontologic și cel psihologic, dobândind o dimensiune culturală complexă [106]. Accesul la arhetip echivalează cu descoperirea „semnificației de bază” și a „cheii” interpretative [2], fiind, în esență, „primum movens”, germenul tuturor formelor existente [106].

Metoda actuală considerată cea mai validă pentru cercetare este *arhetipologia culturală*, care urmărește identificarea și evidențierea formelor prin care arhetipurile se manifestă, adică simbolurile arhetipale și miturile colective specifice fiecărei culturi și curent artistic, respectiv

ale umanității în ansamblu.

Fiecare manifestare folclorică posedă anumite constante și trăsături specifice, preluate din contextul în care a fost creată, având semnificații și structuri artistice determinate de mentalitatea grupului și de funcția pe care o îndeplinește. Când această creație este adaptată într-un alt context, își schimbă funcționalitatea. De exemplu, o baladă poate dobândi statutul de colind, bocet sau cântec liric, iar în funcție de mediul și cadrul în care este interpretată capătă o dominantă tonalitate – eroică, festivă sau de jale și emoție. Această trecere de la un gen la altul implică și modificarea semnelor lingvistice conforme noii situații, deși produsul rămâne în esență legat de forma sa inițială. Atunci când o creație folclorică sau un element al său este preluat de literatura cultă, este supus unor transformări dictate atât de contextul literar, cât și de intenția autorului.

Pe baza celor menționate, putem concluziona că demersul analitic teoretic pornește de la un prim nivel, care identifică elementele valorice ale creației folclorice și modul lor de integrare în creația originală, și un al doilea nivel aplicativ, ce vizează relațiile dintre elementele culturii populare spirituale și modul în care acestea transcend în literatura cultă.

Conceptul de cultură etnoartistică are rădăcini etimologice în termenul *ethos* („obicei, datină”).

Pentru cercetarea noastră, au fost relevante următoarele sensuri ale termenului:

- ✓ în filosofia antică, *ethos* desemna caracterul unui fenomen fizic, moral, social și artistic, privit ca o unitate între aspectele interne și externe, în perspective etice și estetice;
- ✓ ansamblul trăsăturilor, normelor și idealurilor morale specifice indivizilor unei colectivități, grup social, clase sau epoci, adică o fizionomie morală, moralitate;
- ✓ specificul cultural al unei colectivități, conform perspectivelor antropologiei și etnografiei;
- ✓ în muzică, noțiunea prin care grecii antici defineau legătura între sonoritatea modurilor muzicale și anumite stări sufletești, fiind astăzi utilizată pentru a susține corespondența dintre stări sufletești și tonalități sau stiluri muzicale;
- ✓ proprietatea muzicii, în concepția antichității, de a influența spiritul uman și de a modela caractere. În Grecia antică, *ethosul* avea o importanță majoră atât din punct de vedere filosofic, cât și pedagogic, dimensiunea etică fiind o condiție esențială pentru „muzica bună” într-un sistem social și educativ susținut de statul-polis. Totuși, anumite aspecte și implicații ale *ethosului* au fost abordate în mod diferit, uneori contradictoriu, în operele filosofilor și teoreticienilor.

Vl.Pâslaru certifică ideologic *cultura etnică* drept reprezentantă a valorii educației:

„Chestiunea valorilor este indispensabil legată de ființa umană. Specific umană este educația. Indivizii umani se produc ca entități umane prin educație și neapărat ca părți indivizibile, determinate congenital, ale unor entități umane de rang superior: *familia, națiunea, umanitatea*. Familia și națiunea reprezintă etnicitatea, naționalul sau particularitatea; umanitatea reprezintă universalul sau generalul” [165].

Potrivit lui I. Gagim [110], cultura muzicală se definește ca un ansamblu complex de cunoștințe, abilități, aptitudini și atitudini individuale raportate la fenomenul muzical, dar și ca un sistem de trăsături psihologice – inteligență, imaginație dezvoltată, sensibilitate emoțională și estetică. În viziunea autorului, elementele fundamentale ale culturii muzicale ale unei persoane includ interesul și afecțiunea față de muzică, receptivitatea la mesajul sonor, capacitatea de percepție (de a asculta, de a simți, de a trăi emoțional muzica), cunoașterea repertoriului muzical și a teoriei muzicii, formarea unui gust muzical rafinat, precum și aptitudinea de a reflecta critic asupra muzicii și de a o evalua în perspectiva valorii sale. Totodată, cultura muzicală se exprimă prin nevoia interioară de a comunica și de a se regăsi în universul sonor [110].

Autorul mai precizează că, la nivel social, cultura muzicală se reflectă în totalitatea manifestărilor muzicale produse de o comunitate de-a lungul evoluției sale culturale și spirituale: existența unui bogat folclor muzical, a unor compozitori și interpreți valoroși, a instituțiilor de cultură și educație muzicală organizate pe trepte de vârstă, a unui nivel ridicat al educației muzicale generale și a unei vieți artistice active la scară națională. Nivelul general al culturii muzicale se modifică în timp, fiind influențat de factori sociali, economici și politici [110, p. 57].

În ceea ce privește atitudinile și comportamentele specifice culturii educației, acestea reflectă legătura strânsă dintre cultură și instruire, cele două domenii fiind complementare. Școala reprezintă spațiul principal în care se formează bazele culturii generale, constituind pentru mulți indivizi singurul cadru de contact cu valorile autentice și produsele culturale. Astfel, educația și cultura împărtășesc o misiune comună – cea de formare a personalității umane –, iar prin politici publice bine direcționate pot contribui semnificativ la socializarea tinerilor și adulților în concordanță cu valorile și idealurile epocii contemporane.

Cu toate acestea, la nivelul politicilor publice, colaborarea dintre domeniul cultural și cel educațional rămâne limitată, deși ambele au o miză comună: promovarea culturii în școală și dezvoltarea unei generații tinere capabile să acceseze și să aprecieze experiențele artistice și patrimoniul cultural [9].

Reforme educaționale derulate în Republica Moldova și în România în ultimele decenii au urmărit modernizarea sistemului prin alinierea la modele europene. Totuși, acestea nu au reușit întotdeauna să adapteze aceste modele la specificul mediului școlar autohton, neexistând o analiză suficient de coerentă pe niveluri și direcții strategice ale sistemului, corelată cu o viziune

integrată asupra dezvoltării societății românești contemporane. Preluarea mecanică a unor modele străine, fără raportare la realitățile socio-politice locale, a generat discrepanțe evidente între intențiile declarate și aplicarea practică a reformelor.

Educația artistică, în special muzica și artele plastice, au rămas mult timp într-o poziție marginală, asemănătoare cu cea din perioada de dinainte de 1989, atât în ceea ce privește numărul de ore alocate, cât și recunoașterea importanței sale. Deși prezente formal în curriculumul național, aceste discipline au fost tratate mai degrabă ca simple dexterități, fără o valorizare reală a rolului lor formativ și cultural în sistemul de învățământ [10], după cum este necesar:

1. arta ca disciplină școlară se studiază prin intermediul literaturii, muzicii, artelor plastice, creației folclorice;
2. arta ca activitate artistică în sistemul de învățământ corespunde compartimentului de educație estetică și se desfășoară în cadrul educațional extrașcolar.

În fiecare an școlar din România este organizată o *săptămână dedicată activităților educative extracurriculare și extrașcolare*, având ca scop implicarea tuturor preșcolarilor, elevilor și cadrelor didactice în activități care să răspundă intereselor și preocupărilor lor variate. Aceste activități urmăresc valorificarea talentelor și abilităților participanților în diverse domenii, nu neapărat incluse în curriculumul național, și stimulează participarea în *contexte nonformale*. Proiectele pot fi realizate la nivelul grupelor, claselor, grupurilor de clase sau al întregii școli și trebuie să sprijine atingerea unor obiective educaționale prin activități care nu pot fi desfășurate în timpul lecțiilor obișnuite. Elevii și profesorii pot alege liber din lista activităților propuse. În cadrul acestei inițiative pot fi organizate activități culturale, tehnico-științifice, sportive, precum și acțiuni de promovare a valorilor umanitare, inclusiv voluntariat, caritate, implicare socială, responsabilitate civică, relaționare și comunicare.

Profesorii consideră că *metodele inspirate din domeniul cultural pot contribui semnificativ la îmbunătățirea calității lecțiilor din învățământul formal* [10]. Pentru a face predarea și învățarea mai eficiente, este necesară schimbarea abordării într-un domeniu precum matematica [27] și alte discipline, folosind metode noi. Programele școlare oferă principalele repere pentru abordarea unei arii tematice, în secțiunile dedicate notei informative sau sugestiilor metodologice.

Oferta de curriculum la decizia școlii (CDS) reprezintă o posibilitate de introducere a unor domenii noi de cunoaștere, de interes pentru copii, și a unor metodologii inovative. Această ofertă reprezintă un *indicator de calitate* a educației la nivelul unității de învățământ.

Prin urmare, în funcție de resursele școlii, profesorii concep programe școlare și le înaintează aprobării, potrivit metodologiei existente. În cadrul ofertelor respective pot fi aplicate demersuri de proiectare interdisciplinară/transdisciplinară și pot fi rezolvate carențele referitoare la lipsa de utilitate a activităților școlare în raport cu viața reală [8; 11].

Mediul școlar, spațiu al învățării formale, reprezintă totodată un cadru activ al învățării sociale. În interiorul său se reflectă norme, valori, atitudini și comportamente provenite din comunitate sau din societate în ansamblu, care pătrund inevitabil în școală și, uneori, intră în conflict cu principiile și valorile promovate – explicit sau implicit – de instituțiile educaționale.

Cultura elevilor este profund marcată de realitățile cotidiene și de experiențele de învățare informală și nonformală la care aceștia sunt expuși. *Setul lor de valori, codurile de comportament, competențele formate în afara școlii și sursele multiple de influență se manifestă vizibil în viața școlară, exercitând efecte atât pozitive, cât și negative.* Aceste influențe nu pot fi ignorate, întrucât afectează direct motivația elevilor, modul de învățare și performanțele obținute. Deși școala, ca instituție a învățării formale, acționează adesea ca un filtru în fața influențelor externe, complexitatea și amploarea proceselor sociale contemporane o pot depăși. *Valorificarea aspectelor pozitive ale culturii elevilor ar putea însă spori deschiderea școlii față de propriii săi beneficiari, oferindu-i mai mult dinamism, relevanță și actualitate.*

Integrarea copilului în sfera culturii începe încă din familie, din primii ani de viață, prin contactul cu tradițiile populare, și continuă de-a lungul întregii existențe în cadrul comunităților sociale și, organizat, prin instituțiile de învățământ. Educația, în sine, reprezintă o formă de tradiție – o transmitere continuă a cunoștințelor și valorilor. Chiar dacă educația devine, la un moment dat, o activitate socială specializată și instituționalizată, iar tradiția rămâne un proces spontan, aceasta din urmă își păstrează o influență esențială în formarea personalității copilului [104].

Principiile și metodele pedagogice propuse de C. Orff au constituit o bază importantă pentru dezvoltarea conceptului de cultură etnoartistică, întrucât își au sursa de inspirație în culturile arhaice, unde mișcarea, mimica, dansul, teatrul și muzica formau un tot unitar. Caracterul sincretic al metodei orffiene se apropie semnificativ de problematica și ipoteza prezentei cercetări, care vizează valorificarea culturii naționale românești, în special prin prisma teatrului folcloric.

În ceea ce privește contribuțiile etnomuzicologilor, un rol esențial în conturarea unei concepții românești asupra educației artistice bazate pe creația folclorică îi revine lui G. Breazul (1887–1961). Acesta a întemeiat *Arhiva de Folclor a Ministerului Instrucțiunii*, instituție ce a devenit un veritabil tezaur de valori culturale provenite din toate regiunile românești, inclusiv din Basarabia și Transnistria. Prin activitatea sa, G. Breazul a pus bazele unei platforme solide

pentru integrarea folclorului românesc în procesul educațional. El a formulat un sistem de educație muzicală orientat spre armonizarea cu standardele europene, dar și spre reconectarea cu tradițiile naționale. Asemenea profesorului său, D. Kiriac, G. Breazul susținea ideea centrală conform căreia cântecul popular trebuie să ocupe un loc primordial în formarea artistică și în viața muzicală românească [55, p. 8–9].

Inspirat de concepțiile lui H. Kretzschmar, G. Breazul formulează o serie de obiective esențiale, dintre care unele contribuie direct la dezvoltarea conceptului de *cultură etnoartistică*.

Printre acestea se numără:

- *reintegrarea cântecului popular în activitatea școlară și în viața societăților culturale;*
- *organizarea șezătorilor muzicale, destinate formațiilor artistice ajunse la maturitate, prin intermediul cărora să se creeze legături între cultura populară și cea profesionistă;*
- *promovarea folclorului zonal atât în contextul șezătorilor artistice, cât și în mediul școlar* [55, p. 18–19].

În consecință, elaborarea conținuturilor curriculare trebuie să țină cont de valorificarea folclorului, detaliind principiile pedagogiei populare. Astfel, „elevii vor însuși noțiunea de muzică populară”, înțelegând că aceasta exprimă emoții, trăiri sufletești, evocă evenimente și personalități istorice, redă frumusețile patriei și însoțește întreaga viață a omului [55, p. 18–19].

În cadrul acestei tematici, elevii sunt familiarizați cu principalele specii și genuri ale folclorului muzical: cântecele din folclorul copiilor, cântecele de leagăn, cântecele propriu-zise, cântecele și melodiile de joc, doinele, baladele, colindele, cântecele de stea și alte forme specifice patrimoniului folcloric național.

Atât documentele curriculare din Republica Moldova, cât și cele din România, nu oferă un spațiu suficient de amplu valorilor folclorice. Totuși, în contextul românesc, autorii de manuale și cadrele didactice dispun de o mai mare libertate în selectarea repertoriului, adaptându-l la specificul local și la nivelul cultural al elevilor. Manualele pentru clasa a VII-a din România abordează într-o manieră aproape sistematică speciile folclorului neocazional – doina, balada – și, ocazional, colinda, cântecul de stea, cântecul de nuntă sau repertoriul funebru. Cele pentru clasa a VI-a includ cântecul propriu-zis, cântecul de leagăn, folclorul copiilor și melodiile instrumentale de joc.

Aceste elemente sunt prevăzute în programele școlare, care menționează următoarele obiective:

- cultivarea interesului față de bogăția și diversitatea folclorului muzical românesc, prin recunoașterea particularităților zonale în lucrările audiate;
- identificarea specificului diferitelor genuri muzicale (populară, ușoară, de operă) [117, p. 3].

La capitolul conținuturi sunt incluse:

- muzica populară; genurile folclorului ocazional (colinda, cântecul de stea, cântecul de nuntă) și cele ale folclorului neocazional (doina, balada);
- structura formală a muzicii populare românești, atât cea fixă (strofică), cât și cea liberă (improvizatorică) [117, p. 4].

Cultura este concepută într-o viziune pluridimensională:

a) pe plan antropologic, social și axiologic – ca totalitate a valorilor artistice create de popor de-a lungul istoriei, fiind rezultatul unei „mutații ontologice”, o expresie a conștiinței de sine colective;

b) pe plan individual – ca reflectare a particularităților spirituale, psihofiziologice și culturale ale omului.

Abordând conceptul de cultură etnoartistică într-o perspectivă pluridimensională - filosofică, etnologică, psihologică, psihopedagogică, muzicologică - am reușit să conturăm o viziune cuprinzătoare asupra acestuia. Pe baza analizelor și explicațiilor anterioare, propunem o reprezentare sintetică și grafică a noțiunii de etnocultură, prezentată în figura următoare:

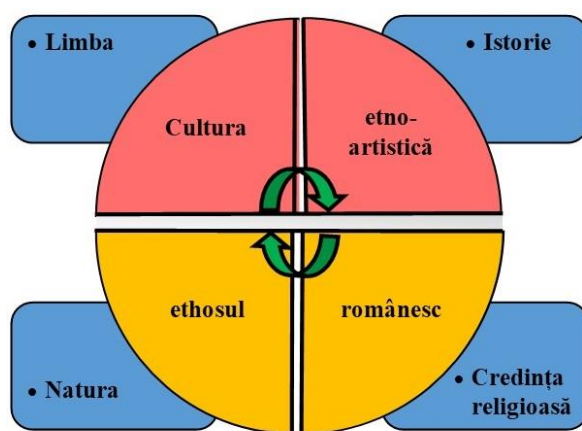

Figura 1.2. Contiguitatea culturii etnoartictice (ethosul românesc)

Această interconexiune se manifestă prin mai multe dimensiuni fundamentale:

a) „Românul și credința religioasă” – reprezintă o axă definitorie a spiritualității românești, exprimată printr-un ansamblu de valori morale și atitudinale precum bunătatea, modestia, simplitatea, îngăduința, mila, iertarea, toleranța, iubirea etică și omenia;

b) „Românul și limba” – limba este expresia vie a ethosului național, un mijloc de conservare a tezaurului spiritual și un pilon de susținere morală a identității poporului.

În acest sens, cultura etnoartistică a personalității se conturează în strânsă legătură cu etnosul românesc, fiind o reflecție a acestuia. Conform lui M. Dragecivic-Sesik și B. Stojcovic [102, p.21], nevoile culturale se pot structura într-o tipologie specifică, care include:

- nevoia de exprimare verbală și de comunicare;
- nevoia de cunoaștere și de lărgire a orizontului intelectual;
- necesități estetice legate de viața cotidiană;
- necesități artistice propriu-zise;
- necesitatea trăirii estetice;
- nevoia de creație artistică.

Autorii subliniază că procesele de inculturare au un caracter profund dinamic, desfășurându-se în principal în mediul familial, în comunitățile locale și în grupurile sociale omogene. Totodată, în societățile dezvoltate s-a evidențiat importanța creării unor structuri instituționale specializate, care să asigure desfășurarea intensă și continuă a proceselor de inculturare [102, p.23].

Astfel, cultura etnoartistică se definește ca un concept complex, cu valențe filosofice, antropologice, psihologice și artistice, reflectând unitatea dintre valorile populare și capacitatea individului de a le recepta și a le valorifica estetic. Situată între patrimoniul artistic creat de popor de-a lungul istoriei și predispozițiile estetico-artistice ale personalității, cultura etnoartistică evidențiază atitudinea și aptitudinea individului în raport cu valorile tradiționale.

Manifestarea acesteia se observă prin capacitatea omului de a înțelege, a evalua și a prețui arta populară, contribuind astfel la menținerea și perpetuarea identității personale, naționale și culturale.

Prin urmare, cultura trebuie înțeleasă ca un fenomen social complex, determinat de contextul spațio-temporal [26]. Valorile culturale, prin esența și expresia lor, reflectă identitatea comunităților care le-au generat. Diversitatea istorică și geografică a societăților a condus, în funcție de mentalități și interese specifice, la diferite forme de manifestare culturală. Tocmai această varietate trebuie avută în vedere atunci când interpretăm conceptul de folclor, ca expresie a identității și creativității colective.

Când termenul „folclor” a fost creat prin combinarea noțiunilor de „popor” și „știință” sau „cunoaștere”, s-a făcut o separare clară între cultura tradițională, în esență orală, specifică segmentelor populare „necultivate” și cultura dezvoltată, canonizată, aparținând claselor aristocratice sau burgheze urbane. Astfel, se distingeau două tipuri de culturi diferite în structură, conținut și condiții istorice. Din punct de vedere terminologic, s-a consolidat opoziția dintre cultura populară și cultura elitistă (aristocratică).

Pare paradoxal să oferim o definiție clară, având în vedere ambiguitățile și dezbaterile care au însoțit până acum termenul de folclor. Acesta circulă larg ca neologism, ceea ce amplifică confuzia. Unii îl definesc ca fiind creația artistică, literară, muzicală, kinetică, comportamentală sau ceremonială specifică culturii populare spirituale. În schimb, există și o viziune care cuprinde în folclor cultura sau arta tradițională, colectivă, populară, adesea rurală, asociind termenul fie cu întreaga cultură populară, fie doar cu partea sa literară sau artistică. Ulterior, semnificația folclorului s-a extins pentru a include și religiozitatea populară.

Această dualitate generează o altă distincție, care opune cultura artistică și spirituală celei materiale. Această opoziție este aplicabilă, în sens larg, întregii noțiuni de cultură, în special acolo unde se face diferența între civilizație (cultură materială) și cultură (cultură spirituală).

În esență, problema centrală constă în a determina dacă termenul „folclor” trebuie interpretat ca desemnând întreaga cultură populară sau doar componentele sale spirituale.

Cultura populară spirituală se caracterizează prin transmiterea sa orală, fiind vie în conștiința colectivă a poporului și perpetuându-se prin tradiție, din generație în generație.

Aceasta include:

- un sistem de cunoștințe cu aplicabilitate practică, referitor la universul natural și reprezentările sale mitologice, la om ca ființă socială și la dimensiunea sa spirituală. Aceste cunoștințe se concretizează într-un ansamblu de soluții pentru diferite situații de viață – de la cele generale la cele specifice (ex. metode de vindecare);
- un sistem de credințe tradiționale;
- un sistem de obiceiuri, ritualuri și ceremonii care se bazează pe credințele populare, dar răspund și unor nevoi practice ale existenței;
- un sistem de manifestări artistice – literare, muzicale, coregrafice, teatrale și gestuale;
- un sistem de comportamente interpersonale și intergrupale.

Deoarece această componentă spirituală a culturii poporului a fost desemnată prin termenul „folclor”, introdus de William Thoms, știința care o studiază poartă denumirea de folcloristică.

La rândul ei, *cultura materială* se exprimă prin obiecte și prin priceperea de a le confecționa. Ea vizează modul de construire a locuințelor și organizarea spațiilor rurale, în funcție de structura socială, forma uneltelor și tehnicile de lucru, portul popular și obiectele de uz casnic. Chiar și în acest domeniu, dimensiunea estetică este evidentă, manifestându-se atât implicit – prin frumusețea aplicată obiectelor practice –, cât și explicit, prin creații decorative și de podoabă.

În realitate, separarea dintre cultura spirituală și cea materială este una de natură metodologică și didactică, deoarece cultura populară se prezintă ca un fenomen unitar, coerent

atât structural, cât și semantic. Aceeași logică se aplică și în cazul distincției dintre folclor și arte populare: deși formează împreună un sistem comun de expresii artistice, ele necesită abordări științifice și metode de cercetare diferite, corespunzătoare specificului fiecărui domeniu.

În cadrul culturii populare, *obiceiurile* sunt definite în prezent ca *forme de cultură socială*, prin care se exprimă solidaritatea și identitatea colectivă.

Între cultura populară și cea elitistă (aristocratică) au existat dintotdeauna schimburi reciproce de valori. Exemple edificatoare provin din istoria culturală românească: psalmii versificați de Dosoftei au pătruns în folclor, devenind cântece de stea sau colinde, iar motivele biblice au fost transferate din cultura scrisă în cea orală, fiind adaptate specificului poeziei populare. În aceste cazuri, valorile nu se reproduc identic, ci sunt asimilate și transformate, dobândind alte forme, structuri și semnificații, specifice mediului cultural care le integrează.

Procesul de asimilare culturală funcționează și în direcția inversă – cultura cultă integrează elemente folclorice, care, reinterpretate, contribuie la îmbogățirea expresiei artistice. Valorile transferate își schimbă apartenența și se definesc prin trăsăturile mediului cultural care le primește. Pentru a desemna aceste fenomene de schimb cultural se utilizează termenii „folclorizație” (sau „folclorizare”) și „folclorism”.

Prin folclorizație/folclorizare se înțelege integrarea în circuitul folcloric a unor creații provenite din cultura cultă. Este un proces continuu de formare a artelor populare autonome. Un exemplu actual îl reprezintă poeziile lui Petöfi, Eminescu și Coșbuc, care, deși aparțin literaturii culte, sunt cântate spontan la întruniri și sărbători, adesea fără a se mai conștientiza autorul lor.

În concepția lui Lucian Blaga, termenul „popor” desemnează o comunitate umană unită prin aceeași origine etnică, printr-un mod comun de a se raporta la lume și prin manifestări culturale similare. Etnicul se regăsește în orice formă de creație, mai ales în cea artistică, printr-un ansamblu de trăsături stilistice – atitudinea față de destin, accentul axiologic, dorința de formă, iubirea pentru pitoresc și simțul măsurii al românilor. După cum afirmă Blaga, „nici un popor nu e atât de decăzut și de păcătos pentru a nu mai fi vrednic să te jertfești pentru el, din moment ce îi aparții” [45].

O. Densușianu este considerat unul dintre întemeietorii unei veritabile școli în **folcloristica secolului al XX-lea**, contribuind semnificativ la modernizarea domeniului și la inaugurarea unei etape superioare în studiul creației populare. El a orientat cercetarea folclorului către o viziune mai amplă, cu scopul de a surprinde, în esență, **„icoana sufletească întreagă a unui popor”**, adică totalitatea elementelor care definesc spiritualitatea colectivă – emoțiile, gândurile, credințele și experiențele de viață ale oamenilor simpli. În viziunea sa, cercetarea folclorului trebuie să dezvăluie modul în care poporul percepe și trăiește lumea, sub influența tradițiilor, a credințelor moștenite și a realităților cotidiene: „să ne arate cum se restrâng în

sufletul poporului de jos diferitele manifestări ale vieții, cum simte și gândește el sub influența ideilor, credințelor, superstițiilor moștenite din trecut, fie sub aceea a impresiilor pe care i le deșteaptă împrejurările de fiecare zi” [95, p. 45].

În analiza sa, O. Densușianu distinge în **folclorul tradițional** două mari categorii de creații:

1. **Creațiile legate de viața practică**, ce reflectă aspecte concrete ale existenței – credințe, obiceiuri și superstiții;
2. **Creațiile de natură ideală**, ce exprimă dimensiunea poetică și spirituală a sufletului popular – basme, tradiții, legende și poezii [95].

De asemenea, **folcloristica** investighează diverse **concepții și teorii despre originea folclorului**, între care se remarcă: concepția **tradiționalistă**, concepția **ritualistă și mitologică**, teoria **mistică** și teoria **bunurilor decăzute** [111, p. 53].

Prin **creație folclorică** se înțelege totalitatea formelor de expresie artistică prin care comunitatea își manifestă modul colectiv de cunoaștere și interpretare a realității. În unele abordări, termenul „**folclor**” este extins pentru a include întreaga **cultură spirituală a țărănimii**, reflectată în **poezie, muzică, dans, obiceiuri, jocuri și artă populară**.

Elementul comun al acestor interpretări constă în asocierea folclorului cu ideea de „**creație artistică**”, „**artă tradițională**”, „**cultură spirituală**” – expresii care converg către o concluzie unitară: folclorul reprezintă ansamblul **producțiilor artistice și spirituale** ale culturii populare.

1.3. Congruența structurală a competenței etnoculturale a profilului de formare al elevului

Cultura, izvorâtă din istorie, îl ajută pe individ să descopere, prin toate avatarurile vieții, sensul destinului său. Orice *cultură autentică* este prospectivă. Ea nu este nicidecum evocarea sterilă a lucrurilor moarte, ci descoperirea unui elan creator ce se transmite prin generații și care încălzește și luminează totodată. Acesta este focul pe care trebuie să-l întrețină educația și nu în ultimul rând, educația etnopedagogică. Datorită și acesteia, la copii se dezvoltă și se constituie realul, deoarece planul *perceptiv* se subordonează tot mai mult acțiunilor de decodificare a semnificațiilor, acestea devenind tot mai conștiente. Or, situația actuală a *culturii* și mersul înainte al societății și al școlii impun cu necesitate o mai puternică accentuare a dimensiunii formative a procesului educațional. Încă în perspectiva „*educației noi*” atenția pedagogilor se concentrează asupra importanței activității creatoare atât din punct de vedere psihologic, cât și pedagogic.

Pe lângă celelalte componente ale educației (intelectuală, morală, fizică, etc.), se impun preocupări din ce în ce mai pronunțate privind *educația estetică, artistică și folclorică*, acestea semnificând elemente ale *etnoculturii*.

Locul și rolul folclorului în general reprezintă impactul actului de descoperire a copiilor în perimetrul *culturii* neamului lor, de natură spirituală ca *binele, frumosul, adevărul și divinul*. Încă la această vârstă de gimnaziu elevii înțeleg și conștientizează că aceste valori reprezintă ceva demn de a fi prețuit; or, ei apreciază și năzuiesc către aceste valori calitative pe care le posedă un personaj, un obiect, un fenomen, o idee. Și apreciază calitățile respective în măsura în care elevii le înțeleg (*valori-idealuri, valori-bunuri, valori ale lucrărilor, valori ale persoanelor*).

Astfel, prinși în textele folclorice epice, lirice și dramatice, copiilor li se formează orientări axiologice [12], și anume:

- **adevărul**, care este o valoare gnoseologică; adevărul caracterizează cunoștințele despre realitate. În parcursul acesta intră în relații două lumi: una obiectivă și una subiectivă reductibilă la trei instanțe - senzorialitate, raționalitate, afectivitate. Adevărul le structurează copiilor lumea lor de reprezentări și stări înțelegând că traiul fără adevăr, traiul în fals ori în minciună nu înseamnă binele omului;
- **binele**, care este o valoare morală și etică. Binele este bun material ori spiritual: bine, cu sens de stare materială sau poziție socială; bine, cu apreciere a succesului sau a reușitei acțiunii; bine, cu sens de apreciere a calității rezultatelor muncii; bine, cu excepția de conduită ce răspunde exigențelor sociale; bine, cu sens de valoare nominală. În conștiința copilului binele este calificat prin „îmi place”. Binele mai este înțeles prin verbul „a da”, adică „a face un bine cuiva”, iar valoarea acestui act condiționează umanizarea copiilor, umanizarea acelora cărora le este adresat binele, deoarece binele primit obligă moralicește. Binele exprimă și constituie și valoarea supremă, valoarea valorilor;
- **frumosul**, care reprezintă o valoare estetică; el se confundă cu binele, cu adevărul, cu utilul. Frumosul semnifică și armonie, perfecțiune, mister, ritm, echilibru; frumosul strălucește în lucruri și în oameni, ca idee. De aceea el ține atât de aspectul exterior, cât și de cel interior al lucrurilor. Virtutea este frumosul suletului, după cum
- **libertatea**, este o valoare ce însoțește orice act voluntar, când omul este pus în fața a numeroase altercații de acțiune în care decizia îi aparține. Or, libertatea este la modul imperativ.

Așadar, creațiile folclorice, etnopedagogice ca orientării axiologice ale elevilor reprezintă cunoașterea pe care o pot dobândi prin propriile lor capacități și în mod intenționat sau spontan, în acest proces fiind implicate cadrele didactice și părinții care vin în contact cu copiii și sunt apti de a observa comportamentele și condițiile lor.

Este evident, și toată lumea înțelege, că fiecare om nu acționează în mod obligatoriu după un model, însă deseori modelele există în subconștient pe care omul le urmează involuntar și care îl influențează (aidoma unei cărți pe care a citit-o cu mult timp în urmă, al cărei personaj se află înăuntrul omului).

Trebuie menționat că astfel se construiește parcursul de *transmitere culturală* dat fiind că *vasta construcție intelectuală și culturală a omului, a umanității, a secolelor, se ridică pe umerii maeștrilor, autorități supreme, identificabile, în toate punctele de interferență* [154]. În cadrul procesului educațional, responsabilitatea revine atât individului cât și mediului său, deoarece, după cum subliniază Constantin Cucoș, educația și cultivarea spiritului nu sunt simple capricii sau elemente auxiliare fără rost în dezvoltarea omenirii la nivel istoric: „nevoile superioare reflectă, într-o anumită măsură, nivelul și tipul aspirațiilor atinse de către indivizi și comunități într-un anumit moment; necesitățile noastre devin tot mai sofisticate, depășind cele fundamentale (hrană, adăpost), exprimând astfel idealuri de libertate și satisfacții profunde” [87, p.9].

Or, cu cât omul și societatea conștientizează aceste apetențe și le dezvoltă, cu atât avansează nivelul evoluției lor în timp, iar ambianța, circumstanțele, provocările, relieful, esența și profunzimea spirituală definesc omul, aviditatea, setea și posibilitatea, dar și *potențele sale de transcendere a obișnuitului, a necesarului, a obligatorului, a idealului*.

Fenomenul de *transmitere/de transcendere etnoculturală și intelectuală* [208] se justifică de prezența filosofiei în interiorul acestuia, el fiind reper al metamorfozei culturii și intelectului. Or, această prezență a filosofiei (să ne amintim: din greacă *filo* - iubire, atașament, predilecție, și *sophia* - înțelepciune) se configurează în *multiplele fațete ale crizei de identitate a omului*, reflectate sub influența fluxului de idei, a construcțiilor teoretice articulate praxiologic pe locul (pe viața) și pe statutul omului, care se intersectează cu *provocările societale trecut-prezent și prezent-viitor*, deci *omul condiționează relațiile sale cu lumea ca fiind pretext pentru afirmarea propriilor concepții și valori în paradigma culturală a epocilor, a existenței sale culturale trecute, prezente și viitoare*: trecutul semnifică fundamentul și fundamentarea vieții prezente și viitoare a generațiilor umane. În acest context, atunci când omul nu se intersectează cu această transmitere/transcendere, el are senzația de exilat, de înstrăinat, în propria sa interioritate, în limitele sale societale, culturale, intelectuale, deci ale limbajului și ale comunicării. Aici un rol important și formativ îl are competența de comunicare [119], și în special, competența de comunicare etnoculturală.

Astfel, fiecare generație educă pe cea următoare prin transmiterea experiențelor acumulate, iar aceasta, la rândul său, le dezvoltă și le îmbogățește pentru cea ce va veni; acest proces se realizează prin intermediul unor mijloace și instrumente care exercită efecte de corecție, transformare, civilizare și îmbogățire culturală astfel, *relația de interinfluențare* este

prezentă cu intensivitate maximă datorită comunicării etnoculturale dintre indivizi și dintre generații sau datorită unor subtile fenomene de percepție socială, de comunicare nonverbală, de contagiune sau influență psihosocială și pot intui sau pot anticipa ce anume se așteaptă de la ei. În fond, individul manifestă o serie de *conduite și comportamente repetabile* atât în propria sa existență, cât și în existența altora din cadrul generației sale. Astfel se instituie și se creează *axa cronologică*, „rupând monotonia existențială” și „întronând timpuri aurorale, semnificativi”, și „adăugând o nouă valoare temporalității și ritmicității umane” la nivelul mai multor ipostaze comportamentale în contextul frumosului relațional, al frumosului comunitar [87, p. 40-41], și anume:

- la nivelul *conduitelor cotidiene*, de zi cu zi: e un nivel de grad zero, ce ține de „cei șapte ani de acasă”, de educație, de moralitate, de civilitate, este un strat comportamental de primă instanță ce dă consistență întregului edificiu cultural al personalității; este stilul fiecăruia de a-l viza, a-l respecta, a-l valoriza pe acela de lângă tine, *este o formă de respect de sine*;
- la nivelul *etosului grupal*: este un nivel de încurajare sau de promovare a unor ceremonii prin coparticipare și animare ce activează bucuria viețuirii laolaltă;
- la nivelul *de valorizare a muncii*: este un nivel de promovare a responsabilității sporite privind calitatea activităților obligatorii sau opționale, prin exemplaritate profesională, prin promovarea lucrului bine și oportun făcut;
- la nivelul *transformării activităților rutiniere în muncă inovativă și creativă* aducătoare de împlinire și de bucurie a muncii;
- la nivelul *de promovare a comportamentului social demn*, prin rectitudine morală și prin promovarea și păstrarea valorilor personale și grupale;
- la nivelul *de manifestare a activismului comunitar* și a comportamentului prosocial, prin menținerea unei stări de conștiință și reacție socială și prin sociabilitatea ridicată;
- la nivelul *criticii, reactivității imediate* și amendării deraierilor comportamentale, a destructurărilor valorice, a anomaliilor societale.

În acest context, se conturează atât o anumită legalitate [213] – înțeleasă ca distribuția și frecvența comportamentelor, precum și variabilitatea individuală comparată cu cea a grupului – cât și o formă de disciplină specifică epocii, una cu trăsături „kantiene”, referitoare la delimitarea zonelor de confort. În spiritul epocii respective, disciplina are rolul de a-l împiedica pe om să se abată de la adevărata sa menire, de la esența umanității. În viziunea lui Immanuel Kant, disciplina îl obligă pe om să respecte legile umanității și să le recunoască importanța și valoarea în propria viață și în mediul său de existență [145]. Astfel, nu există om care, fiind lipsit de o formare adecvată în tinerețe, să nu realizeze mai târziu, la maturitate, în ce aspecte anume a fost neglijat – fie în ceea ce privește disciplina, fie cultura. Totuși, absența disciplinei este considerată

un neajuns mai grav decât lipsa culturii, întrucât cultura poate fi dobândită ulterior, poate fi rafinată și recuperată, în timp ce lipsa disciplinei și a cultivării ei duce la o stare de primitivism. Din acest motiv, omul este constrâns, sortit să identifice mijloacele și instrumentele prin care poate atinge această formă de disciplinare.

Conținutul educației populare cuprinde o serie de învățături și îndrumări adresate tinerilor privind consolidarea voinței, dezvoltarea curajului, hotărârii, hărniciei și îndrăzelii. Metodologia educațională în cadrul pedagogiei populare este strâns legată de două activități esențiale ale copilului: jocul și activitatea de muncă. Principiile pedagogice și metodele utilizate sunt aplicate în practica educațională a comunității în concordanță cu vârsta copiilor și varietatea situațiilor concrete.

Conținuturile creației folclorice au concentrat și au reflectat experiențe afective și cognitive profunde, validate de-a lungul mileniilor de spirite, suflete și minți care, treptat și cumulativ, au rafinat, corectat, animat și îmbogățit aceste expresii, ajungând la un nivel înalt de complexitate expresiv-comportamentală sau ideatică. Acestea sunt încărcate de profunzime, fond afectiv, inventivitate și o forță spirituală unică.

În acest sens, cercetătorul C. Cucoș [87, p. 183-185] subliniază că toate culturile populare ale lumii dețin valori importante care, din punct de vedere antropologic și estetic, merită a fi descoperite și valorificate; cultura populară include motive modulare care au apărut mai târziu decât arta „marea”, având încă resurse ce trebuie explorate, actualizate și exersate. Indiferența față de acest complex spiritual reprezintă o lipsă de apreciere a unei etape semnificative și dense din evoluția culturii umanității, făcând din aceasta o sursă valoroasă pentru învățare și dezvoltarea personalității în cadrul educației etnoculturale.

Originalitatea formativei sale constă în caracterul transversal și integrat al valorilor stratificate, iar a o „învia”, inclusiv în mediul educațional, reprezintă nu doar un efort de recuperare, ci și o oportunitate importantă de extindere a ofertei educaționale care sprijină conturarea și întărirea identității și solidarității sociale, manifestate în diverse forme [208, p. 41]:

- la nivelul vieții curente sau al structurilor de acțiuni din unele arealuri în care tradițiile folclorice sunt deocamdată viabile, autentice, funcționale (hora satului, de exemplu la sudul republicii, obiecte ocazionale de botezuri, nunți, decese etc.);
- la nivelul unor obiecte materializate ce pot fi recuperate și valorizate atât lucrativ, cât și funcțional, profitabil (obiecte casnice, unelte, locuințe, complexe arhitectonice, structuri tehnice etc.);
- la nivelul arhivelor sau al structurilor de conservare muzeistică, printr-o teaurizare tehnică profesionistă ce poate fi inspectată relativ ușor (fonoteci sau filmoteci virtuale accesibile, gratuite);

- la nivelul unor activități instituționalizate sau formalizate, tutelate de organisme de cultură specializate, persoane calificate, în care elementul proiectiv și deliberativ este pregnant (ansambluri artistice, orchestre profesioniste, instituții culturale, concursuri, festivaluri etc.);
- la nivelul școlilor de masă ori vocaționale în care studiază, aprofundează, performează diferite forme ale creației folclorice (muzicale și coregrafice, nivel general, profesional tehnic și universitar sau academic în canto popular, instrumente populare etc.);
- la nivelul unor instanțe mediatice profilate pe încurajarea, procesare și transmiterea culturală a unor evenimente centrate pe creația folclorică (emisiuni sau posturi radio și televizate, proiecte și filme radiotelevizate etc.);
- la nivelul protecției personale și vitale (medicina populară, descântece, tratamente etc.).

În sensul acestor ipostazieri, să aducem creația folclorică [208, p.104] nu pentru a o dezvolta și a o crea, ci pentru a o înțelege, a învăța din ea, a o reproduce, a o re-crea ca să devenim tot mai înțelepți prin înțelepciunea acesteia prin scopuri explicite ale comunităților ce țin la particularitate, individualitate națională, prestanță și demnitate spirituală.

Pentru a minimaliza ori chiar pentru a exclude atare „miopie valorică”, în proiectarea și în exercitarea conținuturilor curriculare ale procesului educațional, este necesar să se amplifice și să se fundamenteze abordarea și prezențialitatea complexului valoric și formativ al creației folclorice în scopul descoperirii de către elevi a bagajului cultural „natural”, ingenuu, prin studierea deliberată a creației folclorice transformându-se într-o ocazie de educație corectivă rară și privilegiată, sesizabilă în diverse acțiuni dezirabile, și anume [88, p. 109-155]:

- sensibilizarea și instrumentalizarea cadrelor didactice de diferite specialități cu competențe apreciative privind creația folclorică, prin stagii de formare profesională continuă, prin participare la atelire sau proiecte tematice;
- identificarea, la nivelul curriculumului disciplinar, a ocaziilor sau a structurilor de conținut ce se pretează prin raportarea la creația folclorică și a valențelor ei educaționale pentru a asigura, la nivelul educației corective, a spațiului și a timpului unor activități suplimentare;
- includerea unor discipline opționale centrate pe cultura populară și creația folclorică, prin valorificarea sau referința la tradiții populare reprezentative pentru spațiul cultural în care elevii învață;
- inițierea și derularea unor activități cu caracter nonformal în care să fie valorificate ipostaze ale creației folclorice locale prin implicarea unor persoane-sursă din zonă care performează în diferite direcții artistice (interpreți, pictori, culegători de folclor, colective de dansatori etc.);

- recuperarea, prin intermediul unor activități practice directe, a unor experiențe populare relevante pentru spațiul etnofolcloric (crearea ansamblurilor folclorice, organizarea unor cercuri profilate pe artă sau meșteșuguri populare, prin concursuri, tabere de creație etc.);

- organizarea unor exerciții ori stagii practice în mediul extrașcolar (asociații ale meșterilor populari, organisme specializate la nivelul comunității locale, festivaluri sau expoziții), sub tutela unor performeri emblematici ai artei populare, în perspectiva cultivării gustului pentru frumosul purtat de creația folclorică (activități demonstrative, ateliere practice, conferințe tematice etc.);

- reactivarea sau revitalizarea unor secvențe ale folclorului copiilor atunci când este posibil, dat fiind că la nivelul convingerilor a existat un etos specific (materializat în activități ludice, ritualuri specifice vârstei, limbaje particulare), cu caracter inițiator și formator ce poate fi valorizat din perspectiva educației corective.

Ce putem sesiza, așadar? După cum menționa și Immanuel Kant, „copiii nu trebuie crescuți doar după starea de față a neamului omenesc, ci după o stare mai bună, posibilă în viitor, adică după ideea omenirii și a întregii sale meniri” [144, p. 22]. Înțelegem aici și adevărul că educația se fundamentează pe principiul binelui, pe principiul intervenției pozitive în viața omului.

Or, elevii trebuie implicați în „invitația la acțiune”, după cum afirmă Ioan Vișan, în intervenția acțională pozitivă și formativă în viața lor, deci în formarea competențelor.

Acțiunea reprezintă o legătură între cunoștințele pe care elevii le dețin deja și ceea ce doresc să realizeze, implicând un proces complex ce include cvadriada reflecție-cogniție (evaluare) și reflecție-metacogniție (autoevaluare).

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, ediția 2009, reflexia este definită ca „fenomenul de întoarcere parțială a luminii, a sunetului sau a radiațiilor în mediul din care au venit atunci când întâlnesc o suprafață de separare a două medii”. O definiție mai simplă explică reflexia ca fiind „un fenomen de răsfrângere a unei raze luminoase sau sonore atunci când aceasta întâlnește o suprafață netedă sau dură”. Sinonimele pentru reflexie includ „răsfrângere”, „repercutare” și „reflectare”.

Prin *reflexie* se înțelege procesul de examinare profundă a unei idei, a unei situații sau a unei probleme.

Reflexia înseamnă cunoașterea proceselor care se desfășoară înăuntrul conștiinței, dec întoarcerea conștiinței asupra ei însăși.

Reflexia reprezintă fenomenul prin care lumina, sunetul sau radiațiile se reîntorc parțial în mediul inițial atunci când întâlnesc o suprafață care separă două medii.

Reflexia-metacogniție desemnează procesul de generare a noilor cunoștințe în conștiința individului. Prin intermediul reflexiei-metacogniției, elevii își dezvoltă o capacitate de analiză și control asupra acțiunilor viitoare, ceea ce favorizează progresul personal.

Observăm că particularitatea acestor metode constă în stimularea implicării active a elevului în situațiile de învățare, evaluare și autoevaluare, ceea ce îl angajează în mod direct în propriul său proces de dezvoltare, punând în prim-plan atât participarea, cât și consolidarea competențelor de autoreglare a învățării.

Toate acestea le încadrăm în următoarea figură:

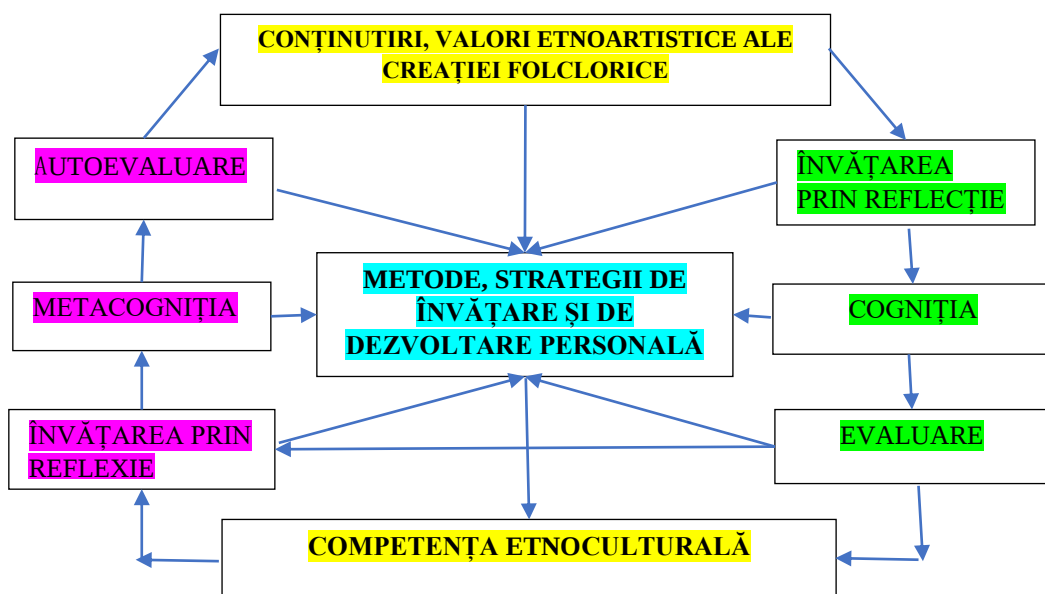

Figura 1.3. Procese mentale/cognitive congruente ale funcționalității competenței etnoculturale

Așadar, din cele expuse, putem deduce că în construirea competenței etnoculturale un rol important îl joacă tipologia relațiilor logice dintre concepte, ce se identifică drept *harta conceptuală* a acestui proces. Atare tipologie însumează *relații cauzale, relații de subordonare și relații de asemănare sau de diferențiere*, acestea reprezentând *ancorajul reflecției și cogniției, al reflecției și metacogniției în procesul de învățare prin integrarea și mobilizarea sistemului de cunoștințe, abilități și valori culturale și etnoartistice ale creației folclorice la nivelul învățământului gimnazial*.

Astfel, fiecare generație educă pe cea următoare prin transmiterea experiențelor acumulate, iar *relația de interinfluențare* este prezentă cu intensivitate maximă datorită comunicării etnoculturale dintre indivizi și dintre generații sau datorită unor subtile fenomene de *percepție socială, de comunicare nonverbală, de contagiune sau influență psihosocială* prin care pot intui sau pot anticipa ce anume se așteaptă de la ei. În fond, individul manifestă o serie de *conduite și comportamente repetabile* atât în propria sa existență, cât și în existența altora din cadrul generației sale. În context este identificată învățarea experiențială [223, p. 125] prin convergența atât a reflecției-cogniției, deci prin cunoașterea concretă a ciclului de învățare, cât și a reflecției-metacogniției în care experiențele concrete sunt urmate de conceptualizare abstractă și

experimentare activă. Această congruență stabilește și consolidează transferul de învățare și de aplicare a noilor cunoștințe ale elevilor în varia situații de viață.

Această congruență a învățării prin cogniție și metacogniție favorizează competența etnoculturală a elevilor în baza a mai multor mecanisme, aidoma unei „drone” investigaționale:

- *integrarea simțurilor* vizuale, auditive, tactile ce favorizează conexiuni ale varia tipuri de informații;

- *conceptualizarea* prin reflexie ce favorizează înțelegerea prin congruența cunoștințelor noi cu experiențele anterioare;

- *conexiuni și proiecte interdisciplinare* ce favorizează învățarea și explorarea în perspective diverse și extinse a domeniilor cunoașterii prin integrarea și trahsferul cunoștințelor, abilităților și a valorilor;

- *orientarea și aplicabilitate practică* ce facilitează congruența cunoașterii multidimensionale.

Așadar, componentele structurale fundamentează procesele de reflecție-cogniție și de reflexie-metacogniție asupra dobândirii *cunoștințelor, abilităților, comportamentelor și atitudinilor/valorilor* elevului în cadrul învățării unor conținuturi integrate și mobilizate în elaborarea unor produse valide și aplicabile adecvate contextului sociocultural „pentru a performa în mod constant cu succes într-un domeniu specificat” [223, p. 125].

Deci, componentele structurale fundamentează procesele de reflecție-cogniție și de reflexie-metacogniție asupra dobândirii *cunoștințelor, abilităților, comportamentelor și atitudinilor/valorilor* elevului în cadrul învățării unor conținuturi integrate și mobilizate în elaborarea unor produse valide și aplicabile adecvate contextului sociocultural „pentru a performa în mod constant cu succes într-un domeniu specificat” [223, p. 125].

1.4. Concluzii la capitolul 1

În contextul analizei și generalizării interpretărilor teoretice relevante ale problemei privind formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în contextul creației folclorice, desprindem următoarele concluzii:

1. Problema determinărilor și achizițiilor istorico-teoretice privind formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice persistă fragmentar în aria de cercetare științifică și psihopedagogică (Capitolul 1, 1.1.).

2. În literatura de specialitate, educația pentru cultură este abordată într-o perspectivă amplă, fiind înțeleasă ca un concept ce reflectă gândirea istorică și antropologică. Importanța educației prin cultură este strâns legată de dimensiunea profundă a conștiinței umane și a vieții interioare,

implicând formarea unor „dispoziții sufletești”, întrucât presupune o apropiere personală și o interiorizare a valorilor. Astfel, fiecare manifestare culturală trebuie privită simultan ca un act de cunoaștere, o valoare ce satisface o nevoie umană și exprimă aspirații, o expresie creativă distinctă în contextul fenomenelor din care face parte, precum și un ansamblu de semne care exprimă și transmit semnificații umane, funcționând ca un sistem prin care se colectează, se procesează și se comunică mesaje și informații în cadrul societății (Capitolul 1, 1.2., figura 1.1., p. 27).

3. Universul culturii, componentele materială și spirituală ale culturii prin determinarea și prin analiza achizițiilor istorice identificate în particularitățile etnicului și naționalului românesc – spiritul popular, conștiința națională, specificul național, acestea sunt vizualizate în problematica etnoculturii în viziune socioistorică, estetic-culturală, axiologică, filosofică și psihopedagogică (Capitolul 1, 1.2., figura 1.2., p.43).

4. Analizând și interpretând critic sursele bibliografice de specialitate constatăm că nu sunt studii, cercetări și produse metodologice ce ar conduce la identificarea unei rezolvări a problemei științifice. Așadar, în ancorajul acesta, este identificată în mod original interpretată congruența structurală a *competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu ce semnifică ancorajul reflecției și cogniției, a reflecției și metacogniției în procesul de învățare prin integrarea și mobilizarea sistemului de cunoștințe, abilități și valori culturale și etnoartistice ale creației folclorice la nivelul învățământului gimnazial* (Capitolul 1, 1.3., figura 1.4., p. 54).

5. Investigația teoretică și conceptuală realizată în spirit original demonstrează că problema formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice semnifică un ancoraj actual și imperios necesar în științele educației.

2. MODELUL ȘI METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE

2.1. Competența etnoculturală: definiție, dimensiuni, rol și funcții în structurare culturală

Studiul creației folclorice în învățământul general: analize și interpretări. Folclorul românesc, cu bogăția sa remarcabilă, reprezintă o parte esențială a identității noastre naționale. Prin mesajele transmise, el inspiră în sufletul copilului sentimente profunde de iubire, admirație și mândrie pentru țara sa natală.

Creația folclorică se răspândește rapid și pe larg, circulând dintr-o regiune în alta și reflectând amprenta comunității. Aceasta are un caracter oral și anonim, asigurând o durabilitate îndelungată și generând elemente tradiționale. Din cauza oralității și a circulației intense, au apărut numeroase variante în care se oglindesc influențele sociale și geografice. Un alt aspect definitoriu al folclorului este variabilitatea sa continuă; datorită durabilității în timp, cântecul popular suferă transformări constante, fiind reînnoit prin combinarea cu alte influențe.

Creația folclorică se caracterizează printr-un aspect colectiv. Opera literară populară este rezultatul muncii colective, fără a diminua însă rolul individual al creatorului oricărui fenomen folcloric. Caracterul colectiv, fiind categorie istorică, include procesele de generare, conservare și interpretare a creației. Individul creează lucrarea care este apoi adoptată și perfecționată de comunitate.

Un element fundamental al literaturii populare este caracterul său oral, răspândindu-se prin viu grai. Aceasta implică o memorie bună, capacitate de selecție și concentrare eficientă. Oralitatea populară este spontană, vie și expresivă. Creația populară este și anonimă, neidentificându-se autorul sau autorii produsului folcloric. Sincretismul este o altă trăsătură importantă, reprezentând combinarea elementelor din diverse arte (literatură, muzică, dans). Cântecul popular este alcătuit din melodie, poezie și dans, formând un tot inseparabil. Literatura populară, sau folclorul literar, constituie o modalitate de transmitere a ideilor prin cuvânt, reflectând spiritul unui popor și capacitatea sa creativă. După cum subliniază N. Iorga, „literatura cultă izvorăște din cea populară, iar amândouă se întemeiază pe limbă națională”.

Caracteristicile fundamentale ale creatorului popular sunt sinceritatea și spontaneitatea, trăsături care devin evidente atunci când sentimentele sale ating un nivel ce solicită o expresie autentică și vie a cuvântului. Poezia populară reprezintă rezultatul unei inspirații maxime și al unei autocritici de lungă durată, realizate de sute și mii de oameni; mai mult decât atât, ea reflectă autocritica întregului popor.

Literatura cultă are o dependență directă de folclor, mulți dintre cei mai importanți scriitori români inspirându-se din creația populară. Astfel, pot fi menționați autori ca Odobescu, Creangă, Eminescu, Caragiale, Slavici și Delavrancea, care au realizat basme bazate pe tradițiile populare. În domeniul filologiei, Ovid Densusianu a fost acela care a încercat să evidențieze autonomia folclorului, definind relația dintre cele două domenii prin ideea că filologul analizează forma textului, în timp ce folcloristul se ocupă de conținutul acestuia.

Folclorul reprezintă o disciplină independentă, însă strâns conectată cu alte domenii. O parte semnificativă a creației folclorice are valoare artistică și literară, dar de asemenea posedă valențe educative, filologice, psihologice și sociologice. Vasile Alecsandri afirma că nimic nu este mai captivant decât studiul caracterului poporului prin intermediul cântecelor sale, întrucât acestea cuprind toate sinceritățile inimii și toate scânteile geniului său.

Patrimoniul valoric național trebuie să fie îmbogățit și transmis din generație în generație prin educație. Procesul educațional urmărește familiarizarea cu valorile naționale materiale și spirituale, renașterea și valorizarea tradițiilor, folosirea potențialului educativ al obiceiurilor și datinilor populare calendaristice, formarea conștiinței naționale, precum și educarea în spiritul civismului și al umanismului.

Literatura populară își impune la rândul ei originalitatea prin înălțimea ideilor, finețea acestora și a exprimărilor, caracterul ondulatoriu, unitatea și înclinarea spre nuanță și discreție ce îi sunt specifice.

Sentimentul cel mai înalt în literatura noastră populară este acela al dorului („o stare sufletească învățată”, menționa L. Blaga), cu incommensurabilele sale nuanțe: iubire, dragoste de neam și țară, legătura cu casa și satul, credința etc. [45]

M. Eminescu afirma că în literatura populară se regăsește cea mai concisă formă de exprimare a sentimentelor și a gândirii, considerând-o drept „limba sentimentului”, întrucât utilizează cuvântul cel mai simplu pentru a transmite emoția [107].

Prin analiza manualelor școlare destinate ciclului gimnazial din România, au fost identificate mai multe teme și motive recurente din literatura populară, studiate de către elevi:

- ✓ Tema comuniunii dintre om și natură, redată prin motive precum transhumanța, testamentul, alegoria vieții și a morții, evidențiate în balada *Miorița*;
- ✓ Tema sacrificiului pentru creație, ilustrată de motive ca zidul părăsit, prăbușirea construcției, visul premonitoriu, soția zidită, dar și motivul mitologic al lui Icar, regăsite în balada *Mănăstirea Argeșului*;
- ✓ Tema iubirii, evidențiată prin motivele adorației, ale mândriei (iubitei) și ale blestemului, frecvent întâlnite în doine;

- ✓ Tema conflictului dintre bine și rău, cu accent pe victoria binelui, specifică basmelor și povestirilor populare;
- ✓ Tema dorului, considerată o trăsătură distinct românească, reprezentând un sentiment profund, ce îmbină iubirea, suferința, speranța și melancolia;
- ✓ Tema jalei, predominantă în cântecele populare, unde acest sentiment, asemenea dorului, este greu de tradus într-o altă limbă, exprimând o durere profundă;
- ✓ Tema înstrăinării, exprimată prin motivul deșărădăcinării și asociată cu termenul „acasă”, care pentru români nu desemnează doar locuința, ci o stare spirituală profundă și unică;
- ✓ Tema revoltei, reflectând o atitudine de opoziție față de nedreptate, prezentă mai ales în doine, prin motive precum haiducia (haiducul fiind acela care se răzvrătește împotriva asupririi), nenorocul sau experiența cătăniei (serviciul militar);
- ✓ Tema ireversibilității timpului, cu o încărcătură filosofică, prezentă în doinele și în baladele populare, fiind ulterior preluată și dezvoltată în poezia cultă de autori precum Mihai Eminescu, Lucian Blaga și alții [45].

Creația literară populară cuprinde o varietate de obiceiuri și tradiții legate de diferite momente ale anului și etape importante din viața omului. Printre acestea se numără:

- poezia obiceiurilor: obiceiuri de Crăciun și Anul Nou (colinde, Plugușorul, Capra, Ursul), obiceiuri de primăvară (Vergelul, Junii, Sâmbraoaiele), rituri pentru invocarea ploii (Paparudele, Caloianul), și obiceiuri de seceriș (Cununa, Drăgaica);
- poezia ceremonialurilor de trecere: obiceiuri ce marchează momente importante din viața omului, cum ar fi nașterea, nunta și moartea (orațiile de nuntă, cântecul miresei, cântecul bradului, Zorile, cântecul mare de petrecut, bocetele);
- poezia descântecelelor: incluzând descântece pentru deochi, dragoste, boală și altele;
- creația lirică în versuri: reprezentată prin doine (de dor, de jale, de haiducie, de cătănie, de înstrăinare), cântece propriu-zise (despre cântec, relații de familie, iubire, dor, teme sociale, muncă) și strigătura (urătura, strigătura la jocul popular);
- creația epică în versuri: balada populară (fantastică, vitejească, pastorală, familială);
- creația epică în proză: basmul, legenda, snoava;
- creația aforistică și enigmatică: proverbe, zicători și ghicitori.

Deși profund legată de tradiție și trecut, cultura populară continuă să fie o parte esențială a marii culturi universale, atâta timp cât dorința omului de a păstra autenticitatea, frumusețea și identitatea nu dispare.

Folclorul cuprinde întreaga gamă de creații artistice ale unei culturi spirituale populare, specifice unui grup etnic sau unui ansamblu etnic. Studiul folclorului face parte din domenii recente, cel mai important dintre acestea fiind *folcloristica*. În ciuda interesului continuu față de cultura populară, organizarea și clasificarea sistematică a acestora, precum și studiul științific, au fost realizate abia în a doua jumătate a secolului XIX.

Creația folclorică reprezintă totalitatea producțiilor culturale ale spiritualității românești, incluzând lucrările etniilor care vorbesc limba română în toate dialectele sale (dacoromân, aromân, meglenoromân, istroromân), produse pe teritoriul României. De asemenea, folclorul românesc include și creațiile provenind din etniile anterioare populației românești, cum sunt traco-dacii și proto-românii, în absența unor dovezi istorice care să ateste existența unei populații vorbitoare de limbă romanică la nord de Dunăre în perioada medievală timpurie, până în mileniul II d.Hr.

În urma cercetărilor științifice din secolul XX, folclorul românesc a fost împărțit în diverse zone folclorice, definite în funcție de regiuni, văi ale râurilor sau județe. De asemenea, folclorul poate fi subdivizat până la nivelul satelor și comunelor, ceea ce subliniază bogăția tradițiilor și obiceiurilor, esențiale pentru identitatea românească. Principalele zone folclorice ale României sunt Crișana, Banat, Țara Moșilor, Țara Oașului, Dobrogea, Moldova, Bucovina, Oltenia, Argeș, Mehedinți și Harghita, care sunt împărțite și în subzone cu particularități folclorice specifice [41].

Folclorul se distinge prin câteva trăsături specifice, care se află în relații de intercondiționare și determinare reciprocă. Ele pot fi reprezentate grafic astfel:

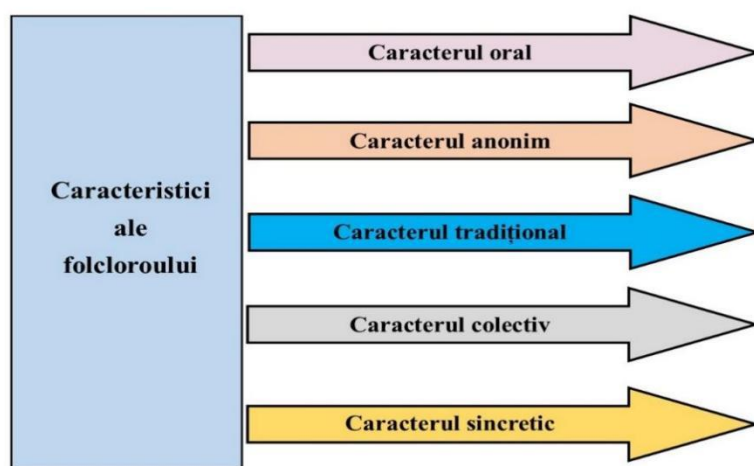

Figura 2.1. Caracteristici ale folclorului

Caracterul oral este trăsătura fundamentală a literaturii populare, având în vedere că aceasta este creată și transmisă din generație în generație prin viu grai, de către rapsozi.

Caracterul tradițional se referă la faptul că literatura folclorică se bazează pe un sistem stabilit de mijloace de exprimare artistică, ce poate varia într-o multitudine de variante, tipuri sau chiar creații folclorice noi.

Caracterul colectiv se caracterizează prin faptul că opera literară folclorică este rezultatul unui efort artistic comun, al unei conștiințe colective. Doar colectivitatea poate asigura circulația unui produs folcloric creat de un autor anonim în mai multe regiuni geografice.

Caracterul anonim este o consecință directă a caracterului oral al folclorului. Opera literară populară nu este atribuită unui autor individual, dar poartă amprenta talentelor și influențelor celor care au contribuit la dezvoltarea ei.

Caracterul sincretic indică amestecul mai multor forme artistice (sau chiar a mai multor arte) în realizarea operei folclorice.

De exemplu, poezia (cum ar fi doina sau balada) este cântată sau rostită în ritmul jocului (precum strigăturile); colindele sunt cântate și totodată interpretate într-un spectacol ce include îmbrăcăminte tradițională și obiecte specifice, fiecare cu semnificații precise; formulele tămăduitoare (precum descântecele sau vrăjile) implică nu doar un text, ci și un ritual cu gesturi care au o valoare simbolică sau magică.

Există mai multe tipuri de clasificări ale folclorului, printre care [7]:

- ✓ folclorul obiceiurilor, care se împarte în trei mari categorii:
 - a) obiceiuri calendaristice (legate de anotimpuri, precum primăvara-vară și toamna-iarna);
 - b) obiceiuri existențiale și de familie (cum sunt cele de naștere, nuntă și înmormântare);
 - c) descântece (legătura cu gospodăria, medicina și dragostea);
- ✓ creația populară orală, care include povești despre animale, viața oamenilor, povești fantastice, proză (epică și legende), cântece (de glumă, lirice, istorice), balade;
- ✓ genurile folclorice mici, incluzând:
 - a) ghicitori (directe, amăgeli, matematice și pentru gândirea abstractă);
 - b) semne prevestitoare (superstiții, observații, glume);
 - c) proverbe (cu sens direct, metaforic, polisemantic);
 - d) aforisme, anecdote;
- ✓ folclorul copiilor, care cuprinde poezii materne (cântece de leagăn, versuri hazlii, vorbe de duh) și creațiile copiilor (cum sunt frământările de limbă, numărările, porecelele, vorbele de întărâtare sau cele sperietoare).

În figura de mai jos prezentăm vizualizarea clasificării folclorului (fig. 2.2):

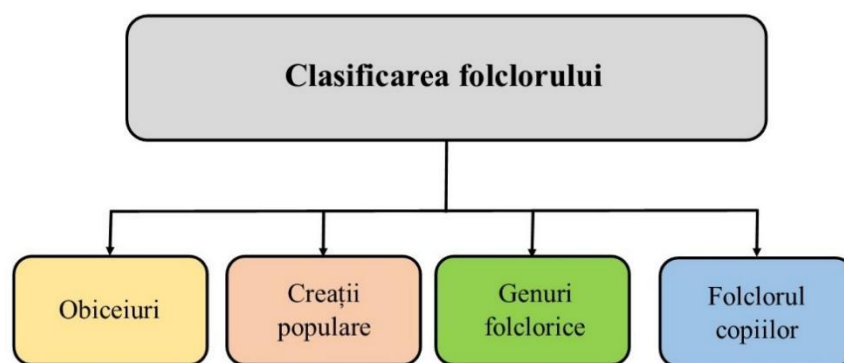

Figura 2.2. Clasificarea folclorului

Caracteristicile esențiale ale folclorului

Folclorul, în general, prezintă trăsături comune ce îl definesc, indiferent de particularitățile naționale. Printre cele mai importante caracteristici se numără elasticitatea sa, care provine din trăirea senzorială și afectivă a oamenilor, dar și din abilitatea de a fi transmis prin semne, ritualuri și gesturi. De la apariția scrisului și chiar înainte de aceasta, folclorul a existat doar sub formă orală, fiind adunat și înregistrat abia în secolul XIX. În trecut, civilizațiile antice aztece și trubadurii medievali, ca povestitori profesioniști, au „studiat” folclorul, iar în zilele noastre acest proces continuă prin poeți și cântăreți de tradiție populară.

Când vorbim despre oralitatea folclorului, nu trebuie să ne limităm doar la cuvinte. După cum susține Tache Papahagi, folclorul este mult mai complex și mai fluid decât limba, iar cuvintele nu pot cuprinde întotdeauna trăirile și credințele populare. De multe ori, acestea sunt insuficiente pentru exprimarea sufletului colectiv, iar atunci intervine muzica. Un exemplu elocvent este descântecul, care a circulat din gură în gură, devenind o comoară comună și universală.

O altă trăsătură importantă a folclorului este legătura strânsă dintre toate manifestările sale. Poezia populară reunește esența experienței umane într-o formă artistică colectivă. Când despre întrebarea dacă folclorul este o creație individuală sau colectivă, răspunsul este situat undeva între aceste extreme. În general, un cântec liric poate avea un autor inițial, care îl creează pe baza propriilor trăiri, dar dacă acest cântec ajunge să răsună în inimile oamenilor și să reflecte trăirile colectivității, el va fi prelucrat și perfecționat de conștiința colectivă.

Caracterul cumulativ al folclorului este o altă trăsătură esențială. Bogdan-Petriceicu Hasdeu observa că poezia populară este „germenul tuturor cunoștințelor umane”, un fel de enciclopedie vie a unui popor, ce reflectă esența acestuia, chiar dacă unele detalii pot fi ascunse de circumstanțe. Folclorul reunește în el un patrimoniu vast de cunoștințe, care rămâne în permanentă transformare și adaptare.

De asemenea, verosimilitatea folclorului este relativă. Mulți cercetători consideră că mare

parte din tradițiile folclorice provin din credulitatea oamenilor simpli, care percepeau orice fabulație drept realitate. În acest fel, oamenii găseau un refugiu în mituri și superstiții, obținând certitudinea unui viitor mai bun. Totuși, multe dintre creațiile folclorice au un suport real și pragmatic. De exemplu, medicina populară, adesea discreditată, a fost un catalizator important în dezvoltarea medicinei moderne.

Un alt aspect relevant al folclorului este caracterul său istoric. Deși multe creații folclorice sunt prezentate sub forma unei narațiuni fabuloase („a fost/era odată ca niciodată”), acestora le sunt atribuite semnificații istorice esențiale. Chiar dacă autorii lor nu aveau cunoștințe academice, aceștia au surprins în creațiile lor fenomene istorice, economice și sociale importante.

De multe ori, oamenii simpli, dar patrioți, au suferit pentru destinul țării lor și au exprimat prin folclor lupta lor pentru libertate și bunăstare. Astfel, folclorul popular constituie o parte semnificativă din cultura unui popor, reflectând în mod artistic viața și lupta maselor de oameni pentru drepturile lor [22].

Raportul dintre educație și tradiție

Etimologic, termenul „educație” provine din latinescul *educō*, *-are*, care înseamnă „a crește”, „a nutri”, „a forma”. Prin urmare, educația poate fi înțeleasă ca un proces prin care individul este „scos din starea naturală” și introdus „în starea de cultură”, adică trecut de la o existență instinctuală la una conștientă și valorică. De-a lungul timpului, numeroși gânditori au oferit interpretări diferite privind rolul și influența educației în dezvoltarea personalității umane. Astfel, J.A. Comenius a subliniat importanța educației universale, John Locke a formulat teoria „tabula rasa”, potrivit căreia omul se naște fără idei înnăscute, iar experiența și educația modelează mintea, Cesare Lombroso a susținut concepția „criminalului înnăscut”, iar Szondi a explicat comportamentul prin teoria „impulsurilor” ereditare.

Analizând interacțiunea dintre educator și educat, se pot evidenția câteva trăsături esențiale: a) actul educațional reprezintă o relație între un subiect (educatorul) și un obiect (educatul), în cadrul căreia primul urmărește transformarea celui de-al doilea în conformitate cu un scop bine determinat, bazat pe un sistem de valori; b) relația dintre cei doi participanți este activă și creativă, desfășurându-se într-un proces dinamic, în care toate componentele se influențează reciproc, iar sensul acțiunii este reglementat și orientat de contextul social; c) legătura dintre subiect și obiect are un caracter social, depășind sfera biologicului, întrucât educația presupune transmiterea și asimilarea valorilor culturale, morale și intelectuale.

Prin *pedagogie tradițională* se înțelege acea formă de educație nescrisă, dar transmisă din generație în generație, constituită din reguli, norme și obiceiuri educative care au fost interiorizate de comunitate. Această pedagogie, deși nu este codificată în tratate sau programe, reflectă înțelepciunea colectivă a unui popor și se integrează organic în modul său de viață și în

mentalitatea epocii. Ea reprezintă, aşadar, expresia experienţei educative acumulate de-a lungul timpului, având un caracter formativ, moral şi cultural profund. Aceasta semnifică, în esenţă, *pedagogia poporului*, adică o formă de educaţie proprie fiecărui neam, care se ridică deasupra instinctelor primare şi defineşte condiţia umană. Într-un anumit sens, ea are o valoare mai mare decât pedagogia erudită, deoarece, în timp ce aceasta din urmă se adresează doar unei elite restrânse, *pedagogia tradiţională* are rolul de a menţine şi a perpetua condiţiile fundamentale ale existenţei umane. Chiar dacă, în perspectiva ştiinţei moderne, această pedagogie poate părea simplistă sau rudimentară, ea dispune totuşi de un sistem propriu de principii şi de o evoluţie internă. Comparativ cu viaţa animalelor sau chiar cu modul de existenţă al omului primitiv, pedagogia tradiţională se află la o distanţă mult mai mare faţă de acestea decât este pedagogia cultă faţă de cea populară. Într-o anumită măsură, educaţia cultă îşi are rădăcinile în cea tradiţională [189].

Deşi pedagogia tradiţională variază de la un popor la altul, peste aceste diferenţe se conturează o linie evolutivă comună, bazată pe asemănările condiţiilor de viaţă ale oamenilor [189]. În acest context, savantul G. Volcov a desemnat această formă de educaţie drept *etnopedagogie*, subliniind caracterul ei de produs al identităţii culturale [246].

Astfel, se poate formula următoarea definiţie: *pedagogia populară – denumită şi etnopedagogie sau pedagogie tradiţională – reprezintă un sistem de cunoştinţe empirice validate prin experienţa colectivă a poporului, exprimând totalitatea mijloacelor, îndemnurilor şi deprinderilor prin care comunitatea îşi transmite valorile educative din generaţie în generaţie.*

Etnopedagogia, în forma ei actuală, s-a constituit de-a lungul secolelor, continuând să existe şi astăzi, în special prin intermediul familiei, în ceea ce numim „cei şapte ani de acasă”, dar şi prin alte forme de socializare, fiind un izvor valoric fundamental pentru pedagogia şcolară.

În acest sens, C. Dumitrescu-Iaşi afirma că oricine doreşte „să croiască educaţia poporului român trebuie să se inspire de la geniul acestui popor” [105].

De altfel, valorile pedagogice populare au constituit temelia sistemelor de educaţie ale multor civilizaţii – chineză, indiană, egipteană, greacă, romană – fiecare dintre ele dezvoltându-se într-o manieră originală tocmai datorită acestei moşteniri. Ulterior, teoriile pedagogice, deşi au fost sistematizate şi personalizate de mari gânditori precum Comenius, John Locke, Pestalozzi etc., nu s-au îndepărtat în mod real de principiile pedagogiei populare, ci le-au preluat şi le-au transformat în doctrine pedagogice universale, păstrând în ele un „nucleu viu” al tradiţiei populare.

Şi în prezent, orice proces educativ autentic trebuie să aibă la bază valorile moştenite de la înaintaşi, fără a se limita însă la acestea. Spiritul creator trebuie să rămână activ şi orientat spre

progres, întrucât, așa cum afirma Seneca, „nu există vânt prielnic pentru acela care nu știe încotro se îndreaptă”.

Viziunea pedagogică asupra folclorului

Din cauza faptului că, timp de secole, accesul la cuvântul scris a fost limitat, folclorul a reprezentat pentru masele populare principalul mijloc de comunicare prin intermediul imaginilor artistice. Tocmai acest rol explică de ce el este adesea considerat o veritabilă „enciclopedie” a experienței umane. În creațiile populare s-a sedimentat întreaga experiență istorică a oamenilor simpli, a acelor care au muncit și au trăit în contact direct cu natura și cu comunitatea. *Folclorul a avut și continuă să aibă o funcție formativă și educativă*, fiind expresia concepțiilor pedagogice ale poporului. Aproape în toate genurile creației populare se regăsesc idei și valori cu rol educativ — dovezi clare că oamenii au acordat o importanță deosebită educării copiilor. În folclor se găsesc numeroase reflecții asupra educației familiale, a relațiilor dintre părinți și copii, asupra respectului față de bătrâni, a atitudinii față de învățătură și a normelor de comportament în societate.

Folclorul românesc reflectă în întregime esența vieții spirituale a poporului — experiența acumulată de-a lungul timpului, trăirile, bucuriile și suferințele sale. *Între folclor și pedagogia formală a existat mereu o relație strânsă* [29]. La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, numeroși învățători și culegători de folclor au evidențiat valoarea educativă a acestuia [13]. Dintre aceștia amintim pe Ion Pop-Reteganul [176], Petru Șpan [199], Apostol D. Culea [90], Constantin Mureșanu [156], Stanciu Stoian [193] și Petre Alexandru [7], fără a detalia aici concepțiile lor pedagogice. Analizând lucrările acestor autori și creațiile populare orale prin prisma teoriilor educaționale moderne, se poate contura o viziune pedagogică actualizată asupra folclorului.

Conceptul de *Paideumă pedagogică* are la bază termenul introdus de etnograful german Leo Frobenius, care, după trei decenii de cercetări asupra culturilor africane, a formulat ideea de paideuma în lucrarea sa cu același nume [109]. Cuvântul grec „*paideuma*” semnifică, în sens larg, „ceea ce este cultivat” sau „cel instruit” (elevul, discipolul), dar și „locul învățării” ori „spațiul în care se produce ceva”. La Frobenius, termenul capătă sensul de „suflet local”, adică *expresia psihologică a unui spațiu geografic*.

Pornind de la această concepție, putem vorbi despre paideuma pedagogică a unui spațiu, rezultată din interacțiunea dintre factorii geografici (sol, climă, ape, vegetație, faună) și cei social-istorici. Chiar dacă noțiunea poate fi supusă criticii, analiza istoriei, geografiei și pedagogiei diferitelor popoare arată că fiecare comunitate are o cultură pedagogică proprie, adică o paideumă pedagogică specifică. Factori precum tipul de hrană, compoziția apelor, configurația

reliefului, bogăția sau sărăcia naturii, precum și istoria marcată de conflicte sau stabilitate, contribuie la formarea unei viziuni unice asupra educației tinerei generații.

Lucian Blaga a identificat în spațiul daco-român un „spațiu mioritic” [45], caracterizat prin alternanța deal-vale; N. Milescu-Spătarul îl numea „fortăreață carpatică” [apud: 63], iar Anton Dumitriu îl desemna drept Terra Mirabilis – „Țară minunată” [apud: 17]. Toate aceste denumiri, împreună, ilustrează personalitatea distinctă a pământului românesc. Deși elemente similare de relief se pot întâlni pretutindeni, combinația specifică de munți, câmpii și ape, dublată de o istorie plină de încercări și de contacte cu numeroase popoare, conferă acestui teritoriu o identitate unică.

Acești factori psiho-fizici au influențat decisiv formarea unei pedagogii populare românești bogate în conținut și semnificații, dar și în problematici deschise. Împreună cu contextul geografic și istoric, ele constituie *paideuma pedagogică românească, adică specificul educațional propriu acestui spațiu*. Astfel, *paideuma pedagogică română reprezintă ansamblul factorilor fizici și sociali care, de-a lungul timpului, au generat un sistem de valori educative tradiționale transmise din generație în generație prin intermediul folclorului* [109].

Este important de remarcat că, pe parcursul evoluției umane, rolul mediului pedagogic natural a scăzut treptat. De la o atitudine pasivă, de adaptare la legile naturii, omul a trecut la o poziție activă și adesea transformatoare. Spre deosebire de animale, care se pot modifica doar prin schimbarea propriei specii, omul s-a dezvoltat prin transformarea mediului înconjurător, construindu-și propriile structuri de existență. În acest sens, „istoria inteligenței” nu reprezintă un simplu inventar de elemente, ci o succesiune de transformări distincte de cele culturale sau simbolice, care le preced și le generează [171, pp. 136–137].

Posibilitatea educației. Fiind atât subiect, cât și obiect al educației, omul a conștientizat că procesul propriei formări nu se desfășoară la întâmplare, ci este influențat de o serie de factori, reflectând astfel asupra șanselor de educare ale tuturor membrilor societății. Cercetările biologiei moderne subliniază tot mai clar că fiecare individ constituie, din punct de vedere biologic, un „univers aparte, o entitate unică”: „Nu există doi indivizi identici și nici nu vor exista vreodată, fiecare dintre noi reprezintă un mic univers unic” [apud: 17, pp. 64]. În consecință, se evidențiază și anumite limite pe care procesul educativ le întâmpină în funcție de zestrea ereditară a fiecărei persoane: „Nu te uita ce-i pe cap, da ce-i în cap”; „Mintea nu-i dată tuturor”; „Decât un car de frumusețe, mai bine o căruță de minte”.

Răsfoind paginile cărții „Pedagogie și folclor” de Stanciu Stoian și Petre Alexandru, am realizat că „zona” este încercuită de „tradiție”, cercuri concentrice: „nu putem să abordăm acest domeniu fără a vorbi în prealabil ceva despre *tradiție*, noțiune supraordonată celei de folclor” [197].

Și-atunci trebuie să trecem dincolo de răspunsul la întrebarea: *ce este, de fapt, tradiția?*. O definiție dată de André Lalande în vocabularul lui filozofic, ediția a IV-a, este următoarea: *ceea ce într-o societate (mică sau mare) și în special într-o religie se transmite în mod viu, fie prin cuvânt, fie prin scris, fie printr-un mod de a acționa*.

Conform definiției din DEX [97, p. 1101], tradiția reprezintă „totalitatea concepțiilor, obiceiurilor, datinilor și credințelor formate de-a lungul istoriei în interiorul unor comunități sociale sau naționale, care se transmit oral dintr-o generație în alta, devenind un element distinctiv pentru fiecare grup social”.

Înțelegem, deci, că tradiția este un nivel de conștiință încheată, reflectând un nivel de experiență; că ea se prezintă ca un proces viu, nu de simplă trecere de la o generație la alta a unor valori, ci, mai ales, de dezvoltare progresivă.

Astăzi, prin folclor se înțelege tonalitatea produselor populare artistice (literare, muzicale, coregrafice și plastice), trăsătura lui caracteristică fiind, dincolo de aspectul artistic, sincretismul său per ansamblu. Distincția pe care noi o facem astăzi între diferitele ramuri ale folclorului nu se făcea în trecut. Creatorul popular însuși n-a avut-o niciodată în vedere. Spre exemplu, doina este și poezie și cântec, iar ambele sunt implicate frecvent în dansul popular. Cât despre plastica populară, poezia ei este incontestabilă și e inspirată bogat din poezia populară propriu-zisă; iar dacă în sfera ei cuprindem costumele populare (și nu putem să nu-1 cuprindem), pitorescul folclorului este complet și unitar, totuși.

Prin *folclor* se înțelege totalitatea bunurilor culturii spirituale ale poporului. Aceasta este concepția care s-a impus în folcloristică, încă din secolul trecut, de îndată ce s-a simțit nevoia delimitării de etnografie - disciplină care, potrivit acestei viziuni, rămâne să cerceteze celălalt domeniu al culturii populare, bunurile materiale sau, cu un termen provenit de la francezi, *civilizația populară*. Domeniul de cercetare al folclorului este destul de eterogen: opere artistice studiate alături de concepții filosofice, religioase și de acte de protocol popular. Factorul comun al tuturor categoriilor este însușirea lor, bunurile folclorice fiind documente ale *mentalității populare*.

Am încercat până aici o definire a noțiunilor *tradiție* și *folclor*. Pentru a întregi traseul, trebuie să ne oprim și la conceptul *educație*.

În urmă cu un secol a fost la modă - și subiectul s-a prelungit mult în epocă - să se discute despre esența fenomenului educativ pentru a-1 defini, a-1 delimita față de fenomene cu care are tangențe. S-a ajuns la concluzia că educația este „procesul conștient dirijat de formare a personalității cerute de orânduirea socială dată” [197]. În această definiție sunt de reținut câteva lucruri: educația, ca proces, este acțiune de transmitere (tradiție), dar și de însușire activă a ceea ce se transmite; acțiunea se exercită asupra omului în general, dar mai sensibil asupra tinerei

generații; experiența transmisă este de natură socială, nu individuală și biologică; scopul ei - formarea și modelarea personalității umane.

Putem afirma, până la un anumit punct, că educația se confundă cu tradiția, însă „o tradiție bine înțeleasă trebuie să fie complet diferită de o simplă repetare a trecutului... Tradiția poate fi văzută pentru un popor ca memoria pentru un individ, adică opusul unei obișnuințe automate sau al unei rutine. Ea nu înseamnă să fii pasiv față de influența trecutului, ci să cunoști istoria ta, să înțelegi că faci parte dintr-un proces continuu, să cunoști bine ceea ce se continuă, să cauți direcțiile potrivite, să te achiți față de moștenirea istorică, să reflectezi asupra lecțiilor dure și să eviți să le repeți” [197].

Între noțiunea de educație și cea de tradiție există, totuși, o diferență: în vreme ce ultima este mai puțin structurată pe plan social (neinstituționalizată), educația are acest caracter pe care l-a căpătat o dată cu apariția școlii [205]. Școala a apărut ca un proces structurat de programare strategică, prin care (și unde) se elaborează conștient linia de realizare a scopului propus. Diferența există, desigur, dar ea nu se prezintă nicidecum ca o prăpastie. Acțiunea cea educativ-instituționalizată nu s-a realizat ca un salt mortal, nu s-a făcut în nici un caz printr-o ruptură. Înainte de școală funcția respectivă a îndeplinit-o (e drept, mai spontan) familia și diferitele forme comunitare de viață primitivă. Înțelegem că educația populară tradițională s-a consolidat într-un ansamblu de principii ce reflectă continuitatea și dinamica, pe care le definim prin conceptul de pedagogie tradițională — o pedagogie nescrisă, dar totuși existentă sub o altă formă. Există reguli educaționale transmise din generație în generație care, atunci când sunt privite pe termen lung, par să fie inseparabile de întregul mod de viață al unui popor și al epocii sale. Aceasta reprezintă, de fapt, pedagogia unui popor întreg, o expresie care transcende aspectele animalice ale existenței. În cazul nostru, această pedagogie are o valoare superioară față de pedagogia cultă, în sensul că, în timp ce pedagogia cultă formează o minoritate privilegiată, pedagogia tradițională susține însăși condițiile existenței umane. Chiar dacă poate părea vagă sau rudimentară în perspectiva științei moderne, pedagogia tradițională are un set clar de principii și o dezvoltare istorică, iar „toate sistemele de educație cultă îi sunt tributare” [197].

Folclorul înfățișează o gamă complexă de valori și criterii morale: necesitatea și valoarea muncii, prețuirea dreptății, a energiei, a curajului, a istețimii, a vredniciei, a cumpătării, a modestiei, a iubirii etc. Astfel, perspectiva etică a „prețuirii” riguroase a colegilor, a dascălilor, a părinților, fraților, rudelor și prietenilor, se deschide în fața ochilor ca un basm. Poate unul în care fata babei este „bălăria”, iar fata moșneagului „florăria”, între cele două fete se întinde gama caracterelor umane din universul lui de cunoaștere.

Imaginea izvorăște din lumea copilăriei încărcată de vrajă, unde „un strop de apă vie” se face echivalentul motivației BINELUI de a se răzvrăti împotriva RĂULUI, de a-1 nimici.

Copil fiind, sufeream, adesea, că basmele se încheie acolo unde s-a terminat lupta, greul, durerea și suferința. Tânjeam după o poveste pe „tărâmul BINELUI”, exclusiv cu personaje pozitive, fără umbre și îndoieli. Încercam întotdeauna o prelungire „dincolo de margini” și mă loveam, de fiecare dată, de același zid: „Și-au trăit fericiți până la adânci bătrâneți”. Punct.

Cum au trăit?. Ce înseamnă fericiți?. Ce-nseamnă „bătrâneți”, dincolo de vârsta biologică?! N-am înțeles atunci... Nu era destul de concret... Abia devenind adult - ideea finalului basmelor mă urmărea încă, am înțeles că acea parte greu de „pătruns”, percepută atunci ca un simplu mesaj verbal, dorea să reprezinte ÎMPLINIREA UMANĂ, înspre care înțelepciunea populară își „trimitea” eroii favoriți după ce-i înnobila cu virtuți.

Așadar, basmul, în sufletul copilului care eram, însemna frământare, confruntare, o dispută permanentă, în care BINELE trebuia să iasă victorios. Însemna, pur și simplu, educație, însemna viața pe Pământ. Iar fericirea despre care amintea, însemna recompensa în urma unei evaluări notată cu un calificativ maxim. Basmul este valoarea pe care poporul însuși a așezat-o în „lada de zestre”, la compartimentul creației folclorice.

Cum una dintre funcțiile educației este selectarea și transmiterea valorilor de la societate la individ, de bună seamă, folclorul ar fi una dintre aceste valori. Cine o deține: satul, buncii elevilor noștri, muzeele etnografice, bibliotecile, dascălii care o cunosc din experiență proprie ori prin lectură. Cum poate fi selectată și transmisă această valoare?. Răspunsul e simplu, în primul rând *prin intermediul conținuturilor prevăzute în programele școlare*.

Pe lângă obiectivele educaționale de natură informativă, prin care cadrul didactic își propune ca elevul să învețe să denumească și să descrie componentele și culorile costumului național și să își îmbogățească vocabularul cu unele cuvinte (horă, flăcăi, zurgălăi...), se urmăresc și obiective formative. De exemplu, atingerea unor scopuri educaționale pe plan afectiv, precum aprecierea și purtarea cu mândrie a portului popular tradițional al strămoșilor noștri, ajută la dezvoltarea unui comportament patriotic în rândul copiilor.

Manualele școlare, prin generozitatea autorilor, ne pun la îndemână lecții care valorifică folclorul. Voi aminti doar câteva dintre acestea, atașând, fiecăruia, două-trei cuvinte aparținând graiului popular, cuvinte desprinse din textele citate: „Balada unui greier mic” de George Topârceanu (țarini, coastă); „Am fost și eu la Alba-Iulia”, povestire după Dumitru Almaș (opincă, o țară, mumă); „În Vrancea” de Alexandru Vlahuță (vădană, prispă, torcea); „Toamna” de Octavian Goga (șură, șindrilă); „Domnu Trandafir” de Mihail Sadoveanu (cerdac, rugăciuni); „Colindătorii” de George Coșbuc (tindă, iesle); „O poveste cu tâlc”, poveste populară (pețitoare, straie, norod); „Colinde”; „Ghicitori”; „Proverbe” etc.

În semn de sprijin în aceste sens îl reprezintă *muzeele etnografice* care așteaptă iubitorii să-și potolească setea culturală. De asemenea, *bibliotecile* cu rafturile „Folclor”. Și nu în ultimul

rând *Internetul*.

Tabelul 2.1. Precizări aspectuale ale culturii etnoartistice

CULTURA ETNOARTISTICĂ	
Aspecte antropologice (axiologice):	Aspecte psihopedagogice (educaționale)
• Totalitatea valorilor artistice create de popor de-a lungul istoriei • Rezultatul unei „mutații ontologice” (L. Blaga) • Congruența <i>atitudinal și aptitudinal</i> a poporului • Stare de conștiință de sine • Asigurarea existenței	• Receptivitatea estetică-artistică • Interesul și dragostea față de tradiții populare • Necesitatea de comunicare cu valori naționale • Cunoștințe folclorice și despre folclor • Capacitatea de reflectare despre arta populară și aprecierea acesteia din punct de vedere valoric

În ceea ce privește clasificarea folclorului literar, este necesară mai întâi o distincție între creațiile cu funcție rituală sau ceremonială, ce fac parte din obiceiurile populare, și creațiile care sunt autonome, nelegate de aceste obiceiuri. Criteriul principal pentru această separare *este funcțional*, având totodată un impact semnificativ asupra structurii fenomenelor. Subsistemele poeziei rituale au fost stabilite pe baza clasificării obiceiurilor astfel:

- *poezia legată de obiceiurile* calendaristice, organizată după principalele etape ale anului sau ale activităților de muncă asociate acestor obiceiuri: cele de Crăciun și Anul Nou, obiceiurile de primăvară, ritualurile pentru chemarea ploii, obiceiurile de seceriș;
- *poezia aferentă obiceiurilor* din momente importante ale vieții omului, cum ar fi nașterea, căsătoria și moartea;
- *poezia descântecelor*.

În următoarele figuri sunt prezentate genurile, speciile populare din orice regiune, funcțiile, dimensiunile și componentele creației folclorice:

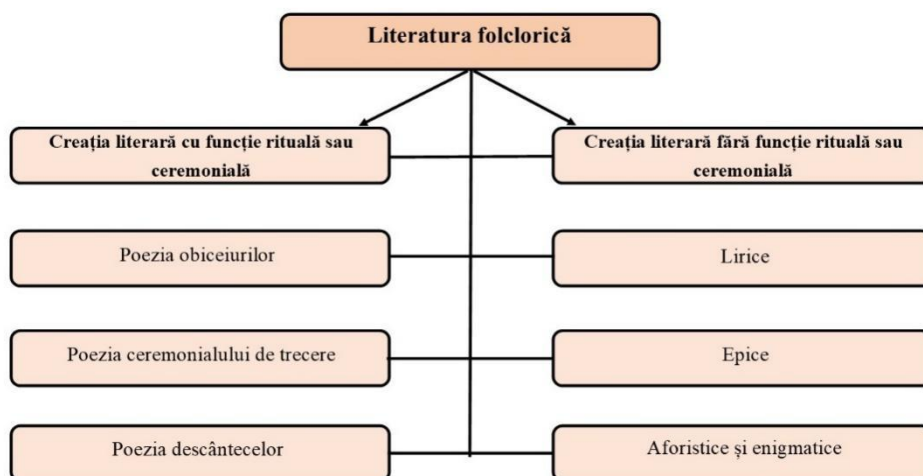

Figura 2.3. Literatura folclorică

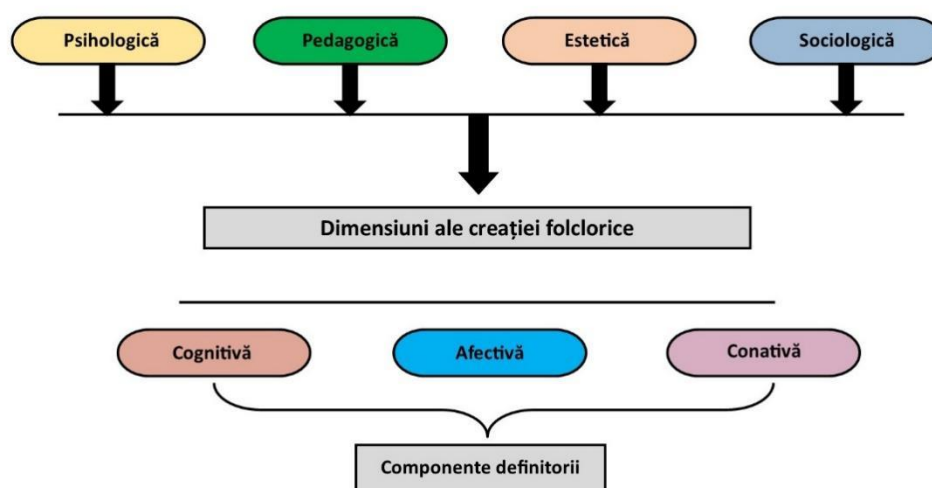

Figura 2.4. Funcții, dimensiuni și componente ale creației folclorice

Scopul formativ al studierii creației folclorice în școală vizează formarea competenței etnoculturale a elevilor, iar demersul didactic are dezideratul valorificării funcțiilor și dimensiunii descrise, solicitând încadrarea în sistemul de sarcini elaborate în conformitate cu cerințele Curriculumului gimnazial.

În domeniul științei pedagogice, *termenul de conținut* nu beneficiază de o definiție unanim acceptată. În cadrul psihopedagogiei franceze din anii '70, L. Coudray considera prin „conținut” ansamblul cunoștințelor și modalitățile de transmitere a acestora [235]. Ulterior, în anii '80, G. Mialaret propune două sensuri ale noțiunii de conținut. Prima definiție se referă la *lista disciplinelor școlare*, elaborată în funcție de logica internă a cunoștințelor, precum și de procesele de predare, învățare și evaluare: „Conținutul unei programe trebuie conceput de la o listă a elementelor de predat. Această listă se structurează în urma unei selecții în funcție de esența disciplinei și esența beneficiarului” [239]. Cea de-a doua abordare vizează *aspectul curricular al unei materii*, la un anumit nivel de școlarizare sau pentru un întreg ciclu educațional. În plus, termenul este uneori utilizat într-un sens extins, incluzând diverse activități educaționale: „atunci este vorba de conținutul materialului educativ și de metodele utilizate” [108]. Savanții ruși V. Kraievski și J. Lemer sunt autorii unei concepții privind teoria conținutului învățământului, care definesc conținutul drept un model de comandă socială, orientat spre școală [248]. Cercetarea conținutului în limitele prezentării în sistem le oferă autorilor posibilitatea să evidențieze câteva niveluri:

1. *Nivelul teoretico-social de prezentare.* La acest nivel conținutul se fixează sub aspectul de prezentare generalizată în sistem a conținutului (a elementelor), structurii (legătura dintre elemente) și funcțiilor de transmitere a experienței sociale în interpretare pedagogică.
2. *Nivelul obiectului de studiu.* Aici este determinată natura anumitor laturi ale conținutului ce mențin o funcție specifică în învățământ. Prin specificul acestor funcții sunt determinate

componența și structura conținutului deosebite pentru fiecare disciplină, dar corelate prin reprezentarea comună teoretică.

3. *Nivelul materialelor de studiu.* La acest nivel sunt prezentate componentele conținutului (cunoștințe, abilități, posibilități, etc.) care sunt incluse în învățământ la un anumit obiect de studiu, supuse însușirii de către elevi, fiind fixate în manuale, materiale didactice, culegeri, etc.

În literatura de specialitate română merită atenție încercarea de a defini conținutul învățământului prin abordarea axiologică a conținutului culturii generale [120]. Cultura este privită din punct de vedere pedagogic, fiind compusă din *cultura obiectivă* (cunoștințe din domeniul cognitiv) și *cultura subiectivă* (dezvoltarea aptitudinilor, voinței), servind drept punte de legătură grație căreia oamenii se înțeleg. *Cultura generală* desemnează, în sens larg, fondul valorilor esențiale, selectate din tot ce a creat mai de preț omenirea pe plan material și spiritual [3]. Conținutul învățământului sintetizează din experiența umană ceea ce este necesar, util și de perspectivă. Informația trebuie selectată, structurată și ordonată într-o perspectivă logică, psihologică și didactică [88].

O definiție a conținutului o găsim într-un raport UNESCO: „Conținutul cuprinde cunoștințele, metodele și tehnicile de lucru, pe care elevul le înregistrează pe parcursul activității lui școlare. Cu mențiunea că el prezintă o extremă varietate, în funcție de criteriile de ordin politic, social și economic, care diferă de la țară la țară” [243].

Modalități de organizare a educației etnoculturale

Mutațiile ce au avut loc în ultimele decenii în lume, exigențele tot mai mari puse în fața educației în procesul complex de modelare a „omului mileniului III” au impus tot mai mult atenției specialiștilor ideea *educației permanente*. Noțiunea de educație permanentă a fost propusă în special de UNESCO într-un raport intitulat „A învăța să fii” [240], ce propunea un ansamblu de proceduri financiare, instituționale, administrative, didactice și juridice, menite să faciliteze continuarea unei învățări sistematice pe tot parcursul vieții. Idealul educației permanente nu constă doar în extinderea educației pe întreaga perioadă a vieții, ci și în armonia acțiunilor educative, în coerența ocaziilor de a se educa. Au fost discutate modalități de organizare a educației permanente, astfel, în documentul de bază al reuniunii de la Paris din 1975 se precizează că *una din caracteristicile esențiale ale conceptului de educație permanentă este de a defini educația ca un proces continuu atât pe plan spațial, cât și în extinderea sa temporală*: a vorbi de educația permanentă înseamnă a stabili necesitatea unei integrări verticale, dar și orizontale a conținuturilor educației, extinsă la dimensiunile vieții și distribuită printr-un larg evantai de agenți educativi. Însă, în multe țări, organigrama sistemului de învățământ apare ca rezultat empiric al unei suprapunerii de raporturi succesive și al juxtapunerii de ciclu de trepte și

de tipuri de educație, ce corespund unor finalități sociale sau unor concepții pedagogice foarte diferite, dar nearticulate într-un sistem.

Reticențe și exigențe în structurarea conținuturilor etnoculturale

Problemele pe care am încercat să le ridicăm credem că ne permit să argumentăm ideea centrală a întregului nostru demers: implementarea adecvată a valorilor naționale în curriculumul înțeles ca proiect educativ holistic, ce constituie unul dintre factorii esențiali ai reformei învățământului.

Conținuturile reprezintă esența curriculumului, pe de altă parte, este componenta cea mai dinamică și flexibilă a acestuia, de aici se impune proiectarea, elaborarea și structurarea conținutului la nivelul programelor școlare ținând cont de:

a) criteriul științific: accentuează necesitatea corespondenței dintre disciplinele științifice (în cazul nostru etnografie, axiologie, etnopedagogie, etnocultură) și conținuturile școlare;

b) criteriul psihologic: se referă la transpunerea conținutului științific în conformitate cu cerințele psihologice, ce derivă din teoria psihogenezei personalității, în acest sens trebuie avute în vedere stadiul de dezvoltare intelectuală și afectivă în care se află elevii, gradul de pregătire a acestora pentru receptarea anumitor conținuturi și fundamentele psihologice ale învățării specifice vârstei;

c) criteriul cultural: se iau în considerație valorile culturale acceptate de societate;

d) criteriul pedagogic: cerințele față de conținut ce derivă din teoriile învățării, acestea fiind: **consistența internă** ce presupune o structurare coerentă, necontradictorie, consecvență adevărată și o construcție semantică corectă, stabilă (posibilă și rigidă); **consistența externă** rezultă din necesitatea asocierii cu alte conținuturi, reieșind din interpătrunderea cunoștințelor; **relevanța** conținutului ce trebuie să corespundă cu anumite necesități sociale și personale, de formare intelectuală, culturală și umană, în conformitate cu idealul educațional și obiectivele generale și specifice; **secvențialitatea** ce presupune structurarea internă a conținutului după anumite principii.

Structurarea este de tip liniar, atunci când înaintează progresiv, din treaptă în treaptă, în asimilarea unor cunoștințe din ce în ce mai complicate și complexe, fiind bazat pe principiul accesibilității, condiționează în mod abuziv procesul însușirii cunoștințelor, într-un anumit domeniu științific, de învățare inductivă, ceea ce produce întârzieri în procesul conceptualizării, în trecerea gândirii elevului din planul operației concrete în cel al operării cu simboluri.

Structurarea de tip concentric este în cazul în care unui nucleu de cunoștințe din treapta precedentă i se adaugă pe o nouă treaptă noi informații și probleme de o complexitate superioară. Însă caracterul discontinuu și insuficient finalizat al noțiunilor pe care elevul le asimilează la nivelul fiecărei etape de instruire, perturbarea procesului conceptualizării, datorită modificării

continue a sferei conceptelor, contribuie la agravarea fenomenelor de întârziere în dezvoltarea intelectuală. Unele remedii pentru depășirea acestor dificultăți sunt oferite de soluția structurilor în spirală [20] atunci când cunoștințele din același domeniu sunt reluate, extinse și aprofundate progresiv. Cunoștințele științifice sunt prezentate în așa fel încât ele se suprapun pe viziunea pe care o are copilul asupra lumii exterioare și totodată stimulează activitatea de căutare și înțelegere [26].

Reieșind din această structurare, *am definit competența etnoculturală* astfel:

Competența etnoculturală reprezintă ansamblul de cunoștințe, abilități, atitudini și valori achiziționate de către elevi prin valorificarea creației folclorice, în baza cărora elevul interiorizează și respectă particularitățile culturale, lingvistice, religioase și tradiționale ale comunității proprii și ale altor comunități, se raportează în mod tolerant și deschis la diversitatea culturală, participă activ la păstrarea și promovarea identității naționale și a dialogului intercultural.

În prezent se recunoaște necesitatea organizării cât mai adecvate a conținuturilor educației, de aici interesul de a vedea în ce constă specificul modern al conceptelor de disciplinar, interdisciplinar, pluridisciplinar, transdisciplinar și modular din punctul de vedere al integrativității [170].

2.2. Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

Din reperele filosofice ale culturologiei reiese o trăsătură fundamentală a ființei umane: aceea de a exista într-un mediu creat chiar de ea însăși. În acest context, rolul și locul creației folclorice devin clare, servind drept fundament conceptual pentru elaborarea modelului pedagogic. Construirea acestui model pedagogic a urmărit stabilirea relației antropologice „om – cultură”, adică definiția „omului deplin”, în care noțiunea de cultură este privită din multiple perspective și conferă diverse semnificații.

Folclorul este o colecție de creații artistice ale unei culturi moral-spirituale populare din care fac parte următoarele genuri:

- 1) Genul epic; 2) Genul liric, 3) Miturile populare; 4) Genul dramatic.

În modelul elaborat de noi, drept sursă de formare a competenței etnoculturale a elevilor o considerăm *folclorul național*, cu una dintre principalele metodologii specifice, ce se realizează prin următoarele **funcții**:

- . funcția antropologic-culturală;
- . funcția de selectare și transmitere a valorilor de la societate la individ;
- . funcția național-culturală;

- . funcția axiologică;
- . funcția psihologică;
- . funcția socială.

Dezvoltarea competențelor etnoartistice ale elevilor prin integrarea manifestărilor folclorice necesită ca profesorul să urmeze un sistem teleologic clar și bine definit, care include finalități, un set organizat de principii, strategii, tehnologii și metodologii. Formarea competenței etnoculturale reprezintă o componentă esențială a personalității „depline” (așa cum o definește L. Blaga).

Or, elevii trebuie implicați în „invitația la acțiune”, în intervenția acțională pozitivă și formativă în viața lor, deci în formarea competențelor, acestea semnificând anumite niveluri sau etape ilustrate în figura de mai jos :

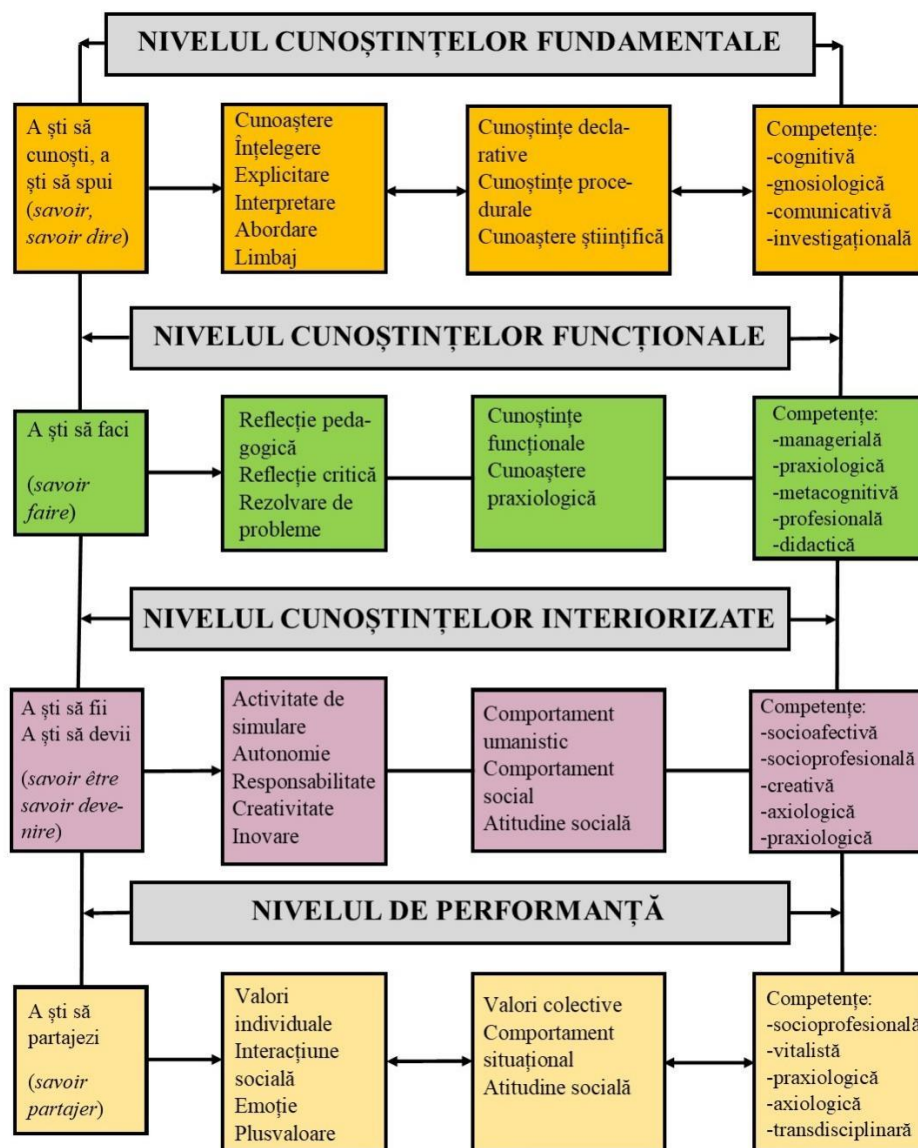

Figura 2.5. Configurația formării competențelor, conform curriculumului

Astfel, alegerea principiilor fundamentale trebuie să fie în deplină armonie cu principiile educației moderne, ale etnopedagogiei, ale axologiei, educației artistice și percepției folclorice.

Metodologia pentru dezvoltarea competenței etnoculturale se va sprijini pe următoarele principii: orientarea umanistă; creativitatea; interiorizarea folclorului; integrarea educației, instruirii și dezvoltării culturale; conexiunea între percepția senzorială și rațională, între concret și abstract; sensibilitatea afectivă; intuiția; pasiunea; impactul total al folclorului asupra individului; motivarea activității; educația prin și pentru cultură și pentru valori; transformarea valorilor în realizări culturale; promovarea valorilor naționale durabile.

Tradițiile naționale ale poporului român s-au constituit pe următoarele dimensiuni:

1) prin legătura cu tradițiile străvechi ale cultelor soarelui-focului, apei, plantelor, ce existau încă la traco-geto-daci (de aici și caracterul lor magico-agrar):

2) reflectarea într-un mod artistic specific a muncii, traiului, moravurilor, a luptei poporului împotriva diferiților dușmani pentru libertate, viață mai bună etc;

3) acumularea unor elemente religioase, mai ales după ce strămoșii noștri au adoptat creștinismul.

În perspectiva valorificării acestor dimensiuni, precizăm că actualmente generația de elevi, și nu numi aceștia, se detașează tot mai mult de valorile creației folclorice, iar atare atitudine este vizualizată de anumite lapsusuri ale strategiilor educaționale cuprinse în documentele reglatorii elaborate la nivel ministerial.

Astăzi se discută despre analfabetismul funcțional al elevilor, mai ales al acelor din învățământul primar și gimnazial, preponderent abilitățile de lectură. În context, aprofundarea în strategiile și normativele privind curricula școlare, includerea conținuturilor creației folclorice ar spori interesul elevilor pentru lectură și pentru dezvoltarea valorilor personale, dată fiind valoarea imensurabilă a folclorului ca fiind „moștenirea” transmisă din generație în generație, deoarece, după cum menționau clasicii literaturii române, „literatura populară semnifică întâia fază a civilizației unui neam”.

Iată de ce o problemă destul de importantă este a cerceta și a studia în complex această moștenire, ceea ce este măreț și nemuritor, aplicând principiile metodologiei menționate (figura de mai jos) :

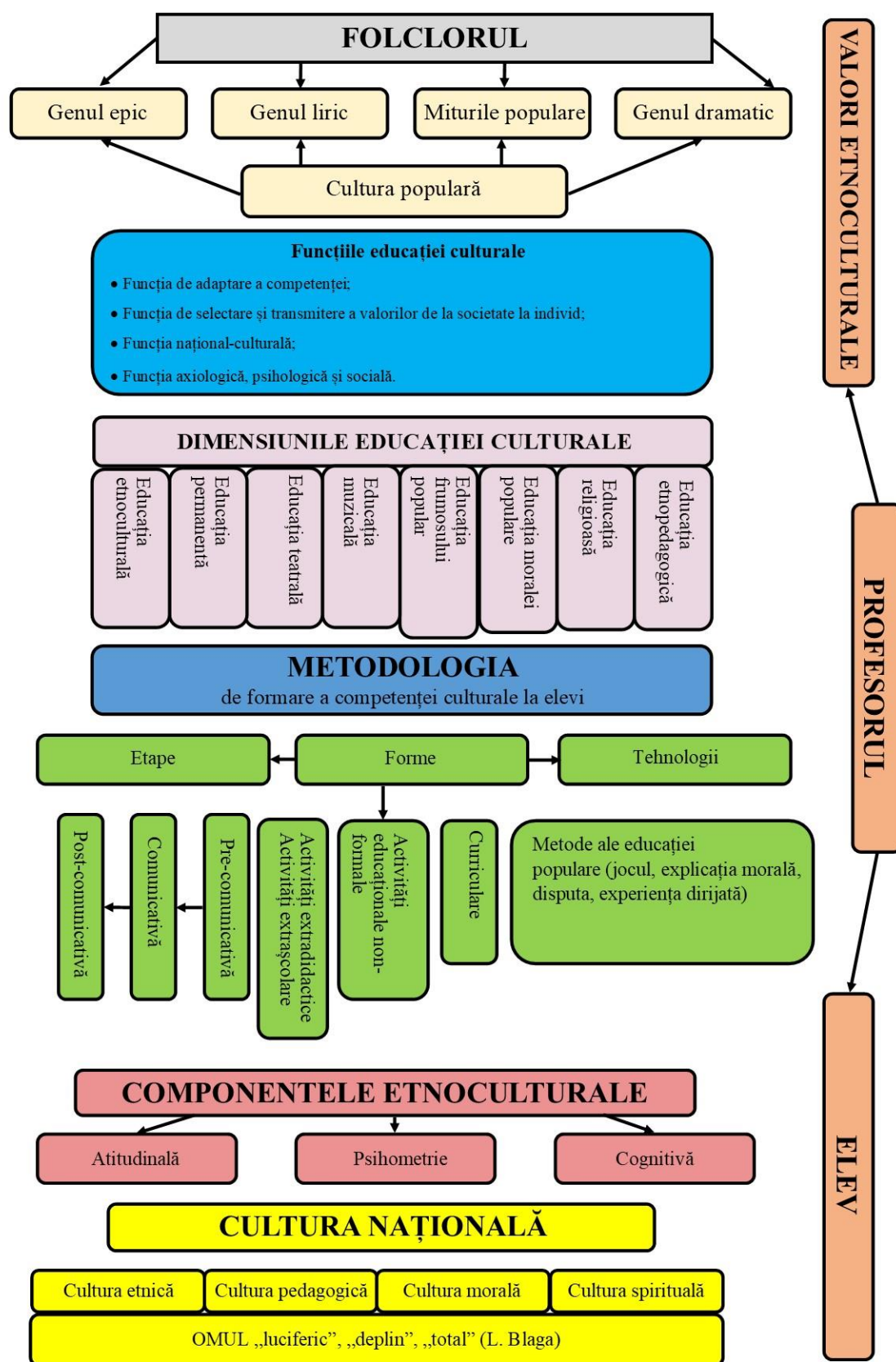

Figura 2.6. Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

În modelul elaborat de noi, drept sursă de formare a competenței etnoculturale a elevilor

o considerăm *folclorul național*, cu una dintre principalele metodologii specifice, ce se realizează prin următoarele **funcții**: antropologic-culturală, de selectare și de transmitere a valorilor de la societate la individ, național-culturală, axiologică, psihologică, socială.

Or, cultura populară românească este compusă dintr-un set de cunoștințe și un mod de a gândi, situate în plan mental și atitudinal (reflecție/cogniție-reflexie/metacogniție), și dintr-o varietate de forme de expresie — verbală, muzicală, gestuală, coregrafică etc. Acest set de cunoștințe provine din observația directă, din contactul neîngrădit cu natura și din experiența practică empirică a fiecărui om, adult sau copil, fiind diferit de experimentele științifice bazate pe măsurători și calcule. Aceste acumulări au modelat sau chiar au structurat modul de gândire și de acțiune, dominat de ceea ce etnologii au numit „logica sensibilului” sau „logica concretului”, specifică gândirii primitive, dar și mentalității populare, ordonând lumea în opoziții binare precum „sus” și „jos”, „înainte” și „înapoi”, „umed” și „uscat”, „început” și „sfârșit”, „dulce” și „amar”, „lună” și „soare” etc. Astfel, în conturarea ethosului românesc influențează în mod principal geo-cosmicul, istoria, limba, credința religioasă, sapiențialitatea sau filosofia, arta și ceea ce am putea numi structurile arhetipale, reprezentate de „țăranul român” și „satul românesc”. După cum menționa și Immanuel Kant, „copiii nu trebuie crescuți doar după starea de față a neamului omenesc, ci după o stare mai bună, posibilă în viitor, adică după ideea omenirii și a întregii sale meniri” [145, p. 22].

Astfel, prinși în textele folclorice epice, lirice și dramatice, copiilor li se formează orientări axiologice [3] privind *valorile morale* (bine, cinste, datorie, omenie, demnitate, responsabilitate, corectitudine), *valori artistice* (frumos, tragic, sublim, comic), *valori religioase* (divin, sacru), *valori economice* (bunăstare, muncă, avuție, prosperitate), *valori fundamentale ale umanității* care sunt temeiuri ale vieții, dând sens acestora. Aici se instituie și se creează *axa cronologică*, „rupând monotonia existențială” și „întronând timpuri aurorale, semnificativi”, și „adăugând o nouă valoare temporalității și ritmicității umane” [24, p. 40-41] la nivelul mai multor ipostaze comportamentale în contextul frumosului relațional, al frumosului comunitar, al culturii.

Modelul pedagogic destinat formării competenței etnoculturale la elevii din gimnaziu, în contextul creației folclorice, este elaborat pe baza literaturii de specialitate, având ca obiectiv integrarea diverselor perspective pedagogice pentru a susține dezvoltarea unui sistem de valori moral-culturale la preadolescenți. Acest model reprezintă un subsistem pedagogic ce îmbină dimensiuni teoretice și aplicative în procesul comunicării didactice, fiind adaptat pentru mediul educațional al învățământului gimnazial.

Modelul se sprijină pe următoarele abordări fundamentale:

- abordarea sistemică, ce are în vedere dezvoltarea competenței etnoculturale în rândul elevilor din gimnaziu, în contextul comunicării didactice și prin prisma paradigmei integrate a formării permanente la nivel formal, nonformal și informal;
- abordarea formativă, ce presupune influențarea personalității elevului prin corelarea adecvată a componentelor cognitive, afective și comportamentale în cadrul educației folclorice;
- abordarea axiologică și epistemologică, axate pe asimilarea de către elev a unui set de valori morale constante și durabile;
- abordarea curriculară, ce constituie o structură funcțională, cuprinzând sistemul de obiective, conținuturile educaționale, strategiile didactice și metodele de evaluare;
- abordarea psihopedagogică, ce ține cont de particularitățile dezvoltării elevilor din gimnaziu în raport cu valorile culturii populare;

Aceste abordări fundamentează un set de principii esențiale pentru dezvoltarea modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale în rândul elevilor gimnaziali, în cadrul comunicării pedagogiei populare. Obiectivele acestui proces reflectă în mod direct determinările sistemului educațional ce susține formarea acestei competențe.

Obiectivele formării competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale în perspectiva comunicării didactice sunt expresii ale unor determinări ale sistemului educațional antrenat în formarea acesteia.

Tabelul 2.2. Componentele competenței etnoculturale

Componente biologice	Componente intelectuale	Componente reglatorii	Componente psihosociale și relaționale
ritm de activitate; echilibru moral; rezistență la oboseală; coordonare psihomotrică etc.	inteligență generală; capacitate de învățare; spirit creativ și critic; capacitate de comparare și de clasificare metodică; capacitate de sinteză; raționament inductiv; abstractizare.	capacitate de adaptare; capacitate de atenție și concentrare; interes pentru activitatea sa; capacitate de voință; emotivitate în studiul creației folclorice; sensibilitate; stăpânire de sine; obiectivitate.	tendință de dependență; aptitudini de comunicare; comportament de lider; spirit de echipă; interes pentru cercetarea grupului; eficiență socială; aptitudini de cooperare eficientă.

În cadrul *cunoștințe-abilități-atitudini-valori*, toate acestea fiind necesare pentru un antrenament autentic, *atitudinea* are prioritate. În postura lor de formatori, profesorii înșiși trebuie să aibă anumite atitudini - față de materia pe care o predă și față de elevi - pentru a putea insufla elevilor atitudinile fundamentale necesare dezvoltării personale. Este clar că, pe lângă

competența științifică și pedagogică în domeniul propriu de expertiză, competența pedagogică [75] devine o prioritate de vârf. Toate obiectivele stabilite sunt construite și realizate în cadrul activităților extracurriculare și școlare.

Tabelul 2.3. Dimensiunile educației etnoculturale

Tipul educației	Obiective principale
Educația intelectuală	- stimularea și dezvoltarea percepțiilor senzoriale necesare pentru observarea realității; - fortificarea proceselor psihice implicate în cunoaștere (atenția, memoria, gândirea, limbajul, voința, motivația); - însușirea temeinică a cunoștințelor teoretice și aplicative care permit adaptarea la diverse situații din viața cotidiană.
Educația etnopedagogică	- familiarizarea cu noțiunea și principiile de bază ale etnopedagogiei; - înțelegerea pedagogiei populare ca fundament științific al etnopedagogiei; - identificarea condițiilor și factorilor determinanți ai procesului etnopedagogic.
Educația religioasă	- dobândirea cunoștințelor privind valorile și tradițiile religioase; - cultivarea sensibilității spirituale prin raportarea la modele de sfinți; - dezvoltarea convingerilor și atitudinilor religioase; - formarea unei conduite morale prin practicarea credinței.
Educația moralei populare	- însușirea principiilor morale tradiționale; - formarea gândirii și comportamentului moral-civic; - dezvoltarea capacității de analiză, evaluare și autoevaluare morală; - consolidarea atitudinilor civice responsabile.
Educația frumosului popular	- trezirea sensibilității față de frumosul din mediul cultural tradițional; - interiorizarea valorilor estetice populare; - formarea capacității de apreciere și evaluare estetică; - dezvoltarea sentimentelor, convingerilor și gustului estetic; - stimularea deprinderilor de conservare și promovare a valorilor artistice; - cultivarea abilității de a crea frumosul; - rafinarea percepțiilor, reprezentărilor și

	sensibilității estetice.
Educația muzicală	- însușirea elementelor limbajului muzical și înțelegerea expresivității acestora; - cunoașterea formelor muzicale ca modalitate de transmitere a mesajului artistic; - descoperirea creațiilor din patrimoniul muzical național și universal; - inițierea continuă în tezaurul muzicii populare; - dezvoltarea capacităților de percepere, interpretare și creație muzicală; - cultivarea gustului muzical și a atitudinii de respect față de valorile naționale; - stimularea sensibilității și creativității ca dimensiuni ale vieții spirituale.
Educația teatrală	- familiarizarea cu formele de manifestare teatrală (teatru popular, dramatic, de păpuși, de operă); - cunoașterea repertoriului din teatrul popular; - dezvoltarea abilităților artistice prin exprimarea și interpretarea personajelor; - cultivarea atenției, memoriei, gândirii și imaginației artistice; - exersarea coordonării mișcărilor și a expresivității corporale; - formarea deprinderilor specifice teatrului (respirație, dicție, vorbire scenică, postură).
Educația permanentă	- reînnoirea continuă a spiritului uman, generând o transformare profundă a educației; - formarea individului ca protagonist al propriei dezvoltări prin autoeducație și autoinstruire; - pregătirea pentru învățare pe tot parcursul vieții.
Educația interculturală	- conservarea diversității culturale și promovarea dialogului între culturi; - deschiderea spre nou și spre valorile altor popoare; - cultivarea toleranței și eliminarea fricii față de „celălalt”; - formarea abilității de a gestiona și înțelege conflictele culturale; - recunoașterea reperelor etno-sociale și consolidarea relațiilor interculturale; - dezvoltarea gândirii critice și combaterea prejudecăților; - promovarea respectului reciproc și a înțelegerii între comunități; - stimularea dialogului despre diversitate, discriminare și incluziune.

Aceste componente ale modelului pedagogic, dar și unele explicații ale dimensiunilor educației etnoculturale, au prilejuit deschideri pentru elaborarea Programei școlare opționale - Curriculumului și cu axarea pe folclor - valorile neamului românesc „**Folclorul – comoară vie a poporului**” (Anexa 1).

Cauzele principale ale crizei morale a societăților moderne constau în marginalizarea sau chiar pierderea contactului cu tradiția populară. De aceea, o programă-curriculum de valorificare a tradițiilor populare ar putea contribui la diminuarea sau la remedierea crizei morale, fiindcă valorile folclorice și, îndeosebi, valorile religioase, constituie *fundamentul comportamentelor etice și morale*, indiferent de perioada istorică. Sistemul educativ trebuie să transmită valori și să determine comportamente care să dezvolte atitudini de *comunicare* a pedagogiei populare și de *relaționare* interpersonală și intercomunitară, pentru înțelegerea alterității ca valoare. Trebuie stimulată și dezvoltată atitudinea de spirit critic a elevilor astfel, încât aceștia să poată conștientiza cât de deschisă, respectiv cât de reticentă, este *în dialog o anumită cultură*.

2.3. Programa școlară opțională-curriculumul „Folclorul – comoară vie a poporului” ca instrument în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

Actualmente, în mileniu III, seria de valori populare, valori naționale, valori occidentale, patrimoniu cultural sunt tot mai des vehiculate. Procesul educațional este și el chemat să contribuie la promovarea valorilor tradiționale românești în rândul elevilor, începând cu cele mai mici categorii de vârstă. Cercetarea pedagogică își găsește noi domenii de interes. Stimulată și încurajată de pedagogia modernă, cerută de nevoia de a demonstra identitatea poporului român în era globalizării, cercetarea pedagogică românească își extinde aria de cuprindere tot mai mult, prin abordarea de teme circumscrise domeniului culturii tradiționale.

Procesul de globalizare, de universalitate nu poate avea loc în afara *construirii unei rețele de tradiții*, așa cum nu există omogenitate în procesul de învățare și în dezvoltarea copiilor (Vigotski, 1981), nu există omogenitate nici în procesul de evoluție și dezvoltare a culturilor popoarelor. Fiecare cultură își păstrează individualitatea și capătă valoare prin raportare la pluralitate.

Aceste deziderate au condus la deschideri pentru argumentarea elaborării **Programei școlare opționale și a curriculumului bazate pe folclor ca soluție la criza morală a societății** (Anexa 1).

La nivel spiritual, există posibilitatea adaptării la nou, fără negare - construirea unei armonii în care vechiul și noul să conviețuiască.

La nivel material există posibilitatea ca *tradiția populară* să fie cercetată, valorizată și valorificată mai ușor, prin intermediul *competenței etnoculturale*.

Un curriculum al tradițiilor oferă posibilitatea de aducere a tradițiilor în sălile de clasă, în lecții de diferite categorii și tipuri: *colinda*, în lecțiile de istorie, *ca document istoric*, șezătoarea în lecțiile de abilități practice, de educație muzicală; jocul popular „Călușarii” în lecțiile de educație fizică, în jocurile de rol, în serbările școlare etc.

Patrimoniul valoric național trebuie consolidat și transmis continuu între generații prin intermediul educației. Procesul educațional trebuie să se concentreze pe cunoașterea valorilor naționale, atât materiale, cât și moral-spirituale, pe reînvierea, aprecierea și menținerea tradițiilor, pe valorificarea potențialului educativ al obiceiurilor și datinilor calendaristice populare, pe cultivarea conștiinței naționale, pe promovarea civismului și umanismului.

Conținuturile sunt abordate interdisciplinar și transdisciplinar. Cunoscut fiind sincretismul artei populare, opționalul conduce în sfera limbii și comunicării, a artelor, a tehnologiilor (prin educația și cultura civică, religie, istorie și geografie), a ecologicului, a secvențelor de consiliere și orientare din conținuturi.

Obiective urmărite ale programei și ale curriculumului opțional:

1. determinarea conținutului curricular în formarea competenței etnoculturale în cadrul diferitor compartimente ale lui;
2. selectarea creațiilor folclorice;
3. elaborarea metodologiilor didactice de îmbogățire a vocabularului copiilor din treapta gimnazială, prin intermediul creațiilor folclorice;
4. implementarea modalităților de formare a competenței etnoculturale în procesul de lucru cu elevii din clasa experimentală.

Pregătirea activităților. Activitatea, ca formă educativă la lecțiile de limba și literatura română, o consider importantă și eficientă, fiind totodată și forma de bază în învățământul gimnazial.

Cele mai importante momente, în această ordine de idei, de care trebuie să țină seama profesorul în mod deosebit, sunt următoarele:

- selectarea creațiilor folclorice cu conținut etico-moral;
- elaborarea proiectelor didactice;
- determinarea locului de desfășurare a lucrului de *dezvoltare a competenței etnoculturale*, prin intermediul creațiilor folclorice (în cadrul orelor sau în afara lor);
- planificarea activităților;
- stabilirea mijloacelor didactice, asigurarea cu materiale didactice necesare pentru activități;

- selectarea metodelor și procedeele adecvate situației;
- pregătirea corespunzătoare a sălii de clasă unde urmează să se desfășoare lecțiile;
- realizarea activităților planificate.

Selectarea creațiilor folclorice ce urmează să fie studiate cu elevii presupune un proces responsabil deoarece anume prin intermediul acestora urmează să formăm competența etnoculturală a elevilor. În procesul de selectare a creațiilor folclorice, am ținut cont de principiile didactice, particularitățile de vârstă a elevilor, interesele copiilor și de scopul propus spre realizare prin intermediul experimentului de formare. Astfel, toate operele selectate au la baza conținutului folcloric un vădit substrat etico-moral, acesta fiind posibil de dedus, fără mari dificultăți, în urma unei simple analize a textelor, având următoarele argumente:

- . textele scurte pot fi asimilate mai repede;
- . sunt potrivite particularităților de vârstă;
- . acestea pot fi analizate, respectiv, mai minuțios;
- . ele pot fi înțelese mai profund.

Drept suport pentru selectarea acestor creații au servit creșterile, auxiliarele de texte literare, manualul școlar de clasele a V-VI.

Elaborarea proiectelor didactice. Elaborarea demersurilor didactice vin să sistematizeze munca pedagogului, succesul oricărei lecții depinde direct proporțional de corectitudinea elaborării unui asemenea proiect.

Obiective specifice ale educației tradiționale românești. Obiectivele programei școlare și ale curriculumului opțional se fundamentează pe principii ale educației folclorice și pe esența pedagogiei populare, cuprinzând principalele categorii de cunoștințe și competențe necesare pentru valorificarea și implementarea lor în învățământul gimnazial.

Acestea au drept scop să ghideze cadrele didactice către:

- valorificarea potențialului inherent sistemului educațional tradițional și cultural;
- dezvoltarea capacității de a integra și a utiliza tezaurul folcloric în procesul educațional destinat elevilor de gimnaziu;
- creșterea eficienței și a competențelor profesorilor în aplicarea educației populare pentru formarea și dezvoltarea culturală a personalității elevilor, în cadrul contextului curricular;
- atingerea finalităților propuse prin studierea programei sau a curriculumului ce vizează formarea culturii personalității;
- conștientizarea rolului social și educațional al integrării și valorificării educației populare în sistemul educațional;

- aprofundarea și înțelegerea teoriilor educației populare, privite ca modele și micromodele pentru educația permanentă a personalității, dintr-o perspectivă folclorică ce ține de comunicarea pedagogiei populare;
- dezvoltarea, aplicarea și integrarea cunoștințelor și competențelor obținute prin cercetarea empirică în domeniul educației preadolescenților;
- asimilarea convingerii privind:
 - educația tradițională este un proces natural, o componentă esențială a vieții comunitare;
 - recunoașterea faptului că fiecare individ se naște nepot al cuiva și își încheie viața în poziția de bunic;
 - înțelegerea faptului că educația începe prin cultul mamei, al copilului și al strămoșilor;
 - însușirea în mod rațional a înțelepciunii populare este oportună;
 - utilizarea eficientă a metodelor și mijloacelor specifice educației folclorice;
 - aplicarea metodologică a valorificării tradițiilor în sens educațional;
 - identificarea și analiza genurilor și speciilor folclorice ca o ansamblu educațional universal și ca factor esențial în formarea culturii personale.

Pornind de la modelul taxonomic al lui D'Hainaut, fiind important că el pledează pentru o abordare transdisciplinară a curriculumului, deoarece „astăzi se justifică o deplasare a obiectivelor către achiziții ce asigură învățarea și dobândirea autonomiei intelectuale și spirituale” (25, p.82), opționalul elaborat este axat pe anumite obiective specifice, care vor contribui la formarea personalității copilului și prin intermediul valorilor tradiționale ale poporului român, și, în final, la formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu.

Acestea esențializează următoarele niveluri ale „invitației la acțiune”, deci la competență:

- dobândirea informațiilor și tratarea lor. Cunoașterea, identificarea sau găsirea surselor adecvate de informații: povești, basme, snoave, ghicitori, cântece, dansuri, proverbe, obiceiuri, ritualuri, credințe și superstiții, medicină populară, tipul de locuințe, portul popular, alimentația tradițională, meșteșugurile, genurile de artă decorativă;
- identificarea în sursele folclorice de informație a valorilor culturii tradiționale românești;
- analizarea datelor: a distinge caracteristicile personajelor populare, a căuta elemente comune în obiceiuri, ritualuri, credințe și sărbătorile calendaristice, a compara faptele negative și pozitive descrise în operele populare etc.
- sintetizarea datelor: strângerea diverselor creații folclorice și prezentarea lor într- un tot coerent, cât mai compact posibil, în care să apară elementele importante sau categoriile lor și relațiile care le unesc; determinarea punctelor comune ale unor domenii folclorice, a crea un model al personajului pozitiv sau negativ din basm.

- identificarea relațiilor cu mediul înconjurător: a găsi legile de conviețuire a omului, a poporului într-un anumit mediu al naturii și modalitatea de a-și formula un anumit mod de gândire, cod de cultură materială și spirituală în dependență de condițiile geografice.
- stabilirea relațiilor dintre factorii naturali și portul popular prin comunicarea pedagogiei populare și prin repetarea mesajelor folclorice (poezii, ghicitori, proverbe) într-o formă echivalentă.
- identificarea, aplicare conținutului mesajului: a folosi proverbele pentru a ilustra un gând, a aplica conținutului mesajului ce se referă la ornamentul tradițional, la brodarea șervețelului.
- considerarea conținutului ca adevărat, bun sau frumos, în raport cu criterii exterioare și personale: a raporta comportarea personajelor pozitive din basme cu comportarea proprie.
- emiterea mesajelor: transmiterea unei informații: a povesti o poveste, a recita un epos, a cânta o baladă, a atrage atenția spunând o „vorbă cu duh”, a relata o informație de la întâlnirea cu un purtător de valori tradiționale.
- abilitatea „*de a se face înțeles*”: a documenta corect un material folcloric, a expune clar caracteristicile specifice de trai al populației din localitatea natală.
- demonstrarea prin argumente a specificului național al poporului român.
- emiterea și receptarea mesajelor prin intermediul gestului (teatru popular), mișcării (dansul), grafică (ornamente) și muzică.
- traducerea ce constituie transcrierea unui mesaj dintr-un cod în altul. De exemplu, traducerea unei snoave (text oral sau scris) într-o scenetă, unde vor fi aplicate și alte metode de comunicare: gestul, mimica și mișcarea. Această traducere/transcriere va cuprinde următoarele etape:
 - a) explorarea snoavei;
 - b) identificarea în snoavă a eroilor principali, a ideilor principale, a atitudinilor și a umorului;
 - c) identificarea în snoavă a structurii interne și relațiilor dintre diferite elemente;
 - d) transformarea unor mesaje, idei și atitudini din text în mișcări, gesturi și mimică;
 - e) reconstruirea unei structuri coerente - o scenetă umoristică;
- Abilitatea de a se adapta:
 - a) cunoașterea civilizațiilor lumii, cu caracterul lor specific de trai, ocupațiile de bază, uneltele de muncă; a percepe limpede și obiectiv mediul tradițional de trai în comunitatea natală;
 - b) identificarea în operele folclorice (care sunt produse ale acestui mediu) a operatorilor de comportamente (reguli de conduită) adecvate;

c) studierea comparativă a tradițiilor, obiceiurilor, ritualurilor create în diferite epoci, pentru a înțelege ce schimbări au avut loc în societate și apoi a identifica relațiile dintre starea prezentă și starea trecută a societății;

d) reajustarea atitudinilor, demersurilor și valorilor la situații noi.

- Capacitatea de a utiliza modele:

a) cunoașterea modelelor de comportament al personajelor pozitive din operele folclorice.

b) alegerea modelului adecvat situației;

c) aplicarea modelului de comportament ales la situația particulară, care trebuie tratată;

d) evaluarea rezultatului, aprecierea faptului dacă produsul obținut (comportamentul) este conform cu anumite criterii, care permit să se judece adecvarea modelului la situație și buna sa aplicare;

e) cunoașterea limitelor modelului și valoarea soluțiilor („Tot pățitu-i priceput”).

- Capacitatea de a rezolva probleme. Procesul de rezolvare a problemei presupune următoarele etape (pe care le vom exemplifica printr-o situație concretă, care poate fi pusă în fața elevilor):

a) identificarea problemei (În excursie prin pădure un elev s-a zgâriat grav, este necesar de a-i acorda primul ajutor);

b) identificarea variabilelor pertinente și, în special, înlăturarea datelor inutile și găsirea datelor sau variabilelor neexplicite în situație, dar necesare rezolvării. (Trusa medicală lipsește. Elevii își amintesc de medicina populară și de temele de la biologie, la care au învățat plantele medicinale);

c) punerea problemei. (A începe tratarea rănii fără a avea la dispoziție medicamente);

d) formularea ipotezelor ce conduc la combinații de operatori, constituind o metodă posibilă de rezolvare. A folosi rețeta populară, care recomandă să tratăm rănile cu frunze de pătlagină („*Plantago lanceolata* L”) sau de podbal („*Tussilago farfara* L”);

- Aplicarea metodei adoptate:

a) controlul rezultatului și, în caz de eșec, verificarea adecvării etapelor precedente și modificarea etapelor care par să fi dus la eșec;

b) determinarea limitelor eventuale de validitate sau de relevanță a soluției. (Metodele de tratare ale medicinei populare sunt mai puțin eficiente decât ale medicinei contemporane).

- Abilitatea de a inventa, a imagina sau a crea:

a) crearea (și de ce nu?) de noi opere care pot deveni folclor;

b) inventarea proceselor și tehnologiilor noi, care vor fi aplicate în meșteșugurile populare.

- Capacitatea de a judeca sau a evalua:

a) aprecierea faptelor, a comportamentului eroilor din folclor;

- b) determinarea, ierarhizarea criteriilor adecvate pentru evaluarea valorii artistice a creației populare;
- c) raportarea prin evaluare a credințelor și superstițiilor la ajunsurile științei;
- d) evaluarea cu ajutorul folclorului a unor evenimente și fenomene istorice.

- Abilitatea de a alege:

- a) alegerea modelor de comportament, învățături demne în timpul liber;
- b) depistarea și alegerea adevăratelor valori din materialul folcloric colectat personal: a alege jocuri populare pentru a fi folosite la lecții și la odihnă;
- c) alegerea din diferite genuri de creație artistică, conform criteriilor de autenticitate și diversitate, a unui repertoriu pentru ansamblul etnofolcloric.

La aceste obiective mai pot fi adăugate următoarele: a abstrage, a explica, a demonstra, a prevedea, a deduce, a învăța, a acționa, a decide, a concepe un plan de acțiune sau o strategie, a transforma și a decide, care pot fi utilizate în procesul de formare a competenței etnoculturale în prin valorificarea creației populare.

Aceste obiective vor ajuta cadrele didactice să-i familiarizeze pe copii cu caracterul de originalitate și trăsăturile caracteristice ale manifestărilor etnoculturale ale poporului român, cu nota lui instinctivă, personală, pe care o aduce el în cultura universală.

Elemente esențiale ale competenței etnoculturale includ:

- înțelegerea și recunoașterea elementelor de limbaj ca mijloace de expresivitate în comunicarea pedagogiei populare, identificând trăsăturile specifice pe plan național și zonal;
- perceperea semnificațiilor emoționale asociate acestor elemente;
- cunoașterea structurii acestor elemente și rolul lor în transmiterea mesajului;
- asimilarea cunoștințelor despre tezaurul folcloric național și local;
- dobândirea valorilor morale extrase din creațiile folclorice specifice;
- inițierea continuă în patrimoniul muzical popular;
- dezvoltarea abilităților de percepție și interpretare expresivă a elementelor folclorice;
- cultivarea capacităților generale populare și a celor psihomotorii;
- stimularea creativității prin implicarea în activități folclorice specifice;
- formarea unui gust artistic rafinat, capabil să aprecieze în mod competent operele folclorice;
- educarea iubirii față de cultura populară și recunoașterea adecvată a valorii acesteia în context social;
- cultivarea sensibilității estetice și capacității de creație și integrare a frumuseții ca parte esențială a vieții spirituale;

- dezvoltarea și exersarea capacităților senzoriale necesare pentru observarea detaliată a realității;
- achiziția de cunoștințe religioase;
- formarea și consolidarea sentimentelor, convingerilor și atitudinilor religioase;
- sensibilizarea elevului față de frumos prin interiorizarea valorilor estetice și asumarea atitudinilor valorice.

Programa școlară opțională-curriculumul „Folclorul – comoara vie a poporului” pentru cadrele didactice privind formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice (Anexa 1):

1. Creația populară orală - parte componentă a culturii și educației naționale;
2. Folclorul ca model de educație a preadolescentului;
3. Genurile și speciile folclorice;
4. Poezia obiceiurilor calendaristice;
5. Valorificarea folclorului ca patrimoniu, tradiții, moștenire culturală și ca model de educație;
6. Particularitățile educației populare în perspectivă folclorică în contextul curricular;
7. Factorii și funcțiile educației folclorice a preadolescenților;
8. Dimensiunile educației în perspectivă folclorică - elemente ale educației populare;
9. Educația identității etnice a preadolescenților în contextul creației folclorice;
10. Familia - etnocelulă incipientă în educația folclorică. Mediul etnic al copilului și valorificarea acestuia;
11. Impactul etnoculturii populare: tendințe și orientări în educația preadolescenților.

Tabelul 2.4. MODULE abordate în cadrul ședințelor cu cadrele didactice

Unități de conținut	Unități de competență
1. Creația populară orală - parte componentă a culturii și educației naționale: . Noțiuni generale despre folclor; . Specificul creației folclorice; . Trăsăturile specifice folclorului; • Genuri și specii folclorice.	1. Dezvoltarea deprinderilor de exprimare orală, într-o formă clară, corectă și fluidă; – Să cunoască speciile folclorice: basm, legendă, colind, proverb, zicătoare, anecdotă, glumă, parabolă; – Să enumere speciile folclorice; – Să exemplifice speciile folclorice; – Să caracterizeze trăsăturile specifice folclorului.
2. Folclorul ca model de educație a preadolescentului: . Noțiuni generale despre folclor; . Folclorul, educația și tradiția; . Izvoarele folclorului;	2. Elevul va fi capabil: - Să definească și să explice noțiunea de folclor; - Să dezvolte perspectiva folclorului în educație;

Abordarea folclorului ca temelie a apariției științei pedagogice.	- Să identifice izvoare folclorice și rolul lor în educație; - Să caracterizeze locul și rolul folclorului în educație.
3. Genurile și speciile folclorice: - Noțiunea de gen folcloric; - Caracteristici ale genurilor folclorice: liric, epic, dramatic; - Caracteristici ale speciilor folclorice; - Noțiunea despre principiul sincretismului în educația folclorică.	3. Să înțeleagă noțiunea de gen folcloric; - Să caracterizeze succint genurile folclorice; - Să caracterizeze câteva specii folclorice: jocul, povestea, basmul, proverbul, zicătoarea, ghicitoarea, cântecul, balada, doina etc., să explice cu exemple esența acestei specii literare.
4. Poezia obiceiurilor calendaristice (colinde, urături, sorcove, plugușorul, teatrul folcloric, folclor al obiceiurilor de vară și primăvară): Meteorologia populară.	4. Să priceapă și să surprindă frumusețea textelor folclorice: - Să însușească terminologia populară privitor la conceptul meteorologie; - Să-și dezvolte deprinderile de exprimare orală într-o formă clară, corectă, fluidă.
5. Valorificarea folclorului ca patrimoniu, tradiții, moștenire culturală și ca model de educație: - Noțiune: patrimoniu, tradiție, moștenire culturală, modei de educație; - Valorificări concrete ale acestor noțiuni ale patrimoniului folcloric cu exemple din partea locului.	5. Să explice cu exemple noțiunile de patrimoniu, tradiție, moștenire etnoculturală și model de educație: Să caracterizeze la alegere noțiuni din patrimoniul național cu exemple din copilăria adolescentului.
6. Particularitățile educației populare în perspectivă folclorică în contextul curricular: - Fenomen al educației populare; - Particularitățile specific ale folclorului; - Metode de valorificare a folclorului în educația preadolescentului.	6. Să descrie reguli procesului educației tradiționale în perspectivă folclorică; să caracterizeze metode ale educației populare de formare a competenței etnoculturale în educația adolescentului: Să identifice particularitățile specifice ale folclorului cu exemple: caracterul firesc, permanent.
7. Factorii și funcțiile educației folclorice a preadolescenților: - Caracteristici ale funcțiilor educației folclorice: natura, jocul, cuvântul, comunicarea, viața cotidiană, tradițiile, arta, religia și esența lor morală; - Funcțiile educației folclorice; - Formarea deprinderilor elementare de viață și de cultură folclorică; - Educația moralității umane despre înțelepciunea populară.	7. Să caracterizeze factorii educației folclorice: - Să dezvăluie funcțiile educației folclorice a preadolescenților: - formarea calităților umane ale preadolescenților; - formarea deprinderilor de muncă; - educarea spiritului gospodăresc în toate activitățile gimnaziale.

8. Dimensiunile educației în perspectivă folclorică - elemente ale educației populare: • Caracteristicile dimensiunilor educației în perspectivă folclorică: (morală, intelectuală, tehnologică, estetică, pentru sănătate); • Sistemul etnic al educației fizice: jocuri populare; • Dimensiunile educației își au începuturile în folclor.	8. Să identifice esența dimensiunilor etnoculturale în funcționalitatea curriculară: • Descrierea sistemului etnic al educației cu exemple folclorice. • Dezvoltarea dimensiunilor educației, care încep în educația etnoculturală; • Argumentarea cu exemple: de ce copilul (omul) este valoarea supremă a lumii?
9. Educația identității etnice prin folclor a preadolescenților: • Noțiunea de etnie, identitate etnică și etichetă națională în context folcloric; • Dragostea față de copil ca fenomen general-uman al creștinismului.	9.Să definească și să explice noțiunile de etnic, identitate etnică, etichetă națională: • Să descrie cu exemple tradiția, eticheta la moldoveni; • Să descrie virtuțile general-umane ale creștinilor.
10. Familia - celulă incipientă în educația folclorică: • Mediul etnic al copilului și valorificarea acestuia; • Particularitățile etnice ale familiei; • Continuitate, unitate și integrarea celor trei generații; • Funcțiile familiei ca modele de educație de formare a culturii morale.	10.Să descrie particularitățile etnice ale familiei: • Să dezvăluie continuitatea generațiilor în educație și formarea culturii personalității; • Să caracterizeze funcțiile ca modele și micromodele ale educației culturii morale.
11. Impactul culturii populare: tendințe și orientări în educația preadolescenților: • Formele funcționării pedagogiei folclorice -premise ale educației permanente; • Semnificația culturii populare a educației folclorice în contextual educației permanente.	11.Să descrie funcționalitatea speciilor folclorului în educația actuală: • Să comenteze cultura populară în perspectivă folclorică; • Să dezvăluie caracterul democrat și umanist al folclorului.

În contextul acestor module credem că va fi plauzibil și un alt modul pentru cadrele didactice în a-și elabora activități didactice cu elevii (**Anexa 2**).

În epoca Renașterii cultura era fundamentală pentru educație. Atunci s-a născut expresia „*uomo universale*” - un om înzestrat cu numeroase talente, omul ideal. Educația etnoculturală este o investiție inteligentă. Rezultatele ei se văd peste 5 sau 10 ani, dar este vorba despre un capital de care elevul va dispune toată viața.

Competența etnoculturală trebuie privită ca un domeniu interdisciplinar. Societățile dezvoltate au înțeles cât de importantă este aceasta în viața indivizilor și încurajează copiii să își

pună în practică hobiurile.

Luând în considerare conținuturile modului de mai sus, sunt evidente și importante anumite avantaje ale competenței etnoculturale a elevului:

- încurajează și dezvoltă socializarea, comunicarea și încrederea în sine a copilului dincolo de educația primită în școală;
- atrage atenția asupra armoniei și frumosului artei: pictura, sculptura, muzica, teatrul, opera, baletul etc.;
- formează așa-numitul „bagaj cultural” atât de necesar fiecăruia dintre copii;
- semnifică o investiție pe termen lung pentru că îmbunătățește calitatea vieții copiilor;
- furnizează valori cu privire la ceea ce înseamnă bunul-gust;
- construiește modalitatea plăcută de cunoaștere a vieții;
- stimulează creativitatea celui care intra în contact cu arta;
- ajută copiii să fi oameni deosebiți, manierați;
- familiarizează copiii cu ideea de valoare și cu importanța patrimoniului.

Așadar, competența etnoculturală îl face pe elev să fie mândru de istoria poporului său [20].

Competența etnoculturală se bazează pe însușirea și aplicarea valorilor, iar în această privință pot fi evidențiate cinci aspecte esențiale privind natura valorilor:

- valorile reprezintă idei sau convingeri însoțite de o componentă afectivă;
- ele vizează scopuri dorite, precum egalitatea, și modalități prin care aceste scopuri se ating, de exemplu corectitudinea sau ajutorul;
- valorile depășesc contexte și acțiuni punctuale, aplicându-se în diverse situații, cum ar fi supunerea manifestată la școală, la locul de muncă, în familie sau în relațiile cu ceilalți;
- ele funcționează ca standarde pentru selectarea și evaluarea comportamentelor indivizilor și a evenimentelor;
- valorile se organizează în sisteme, atât la nivel social, cât și individual, în funcție de gradul lor de importanță reciprocă.

Codul Educației din Republica Moldova prevede că politica educațională a țării trebuie să garanteze formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor universale și susținerea aspirațiilor societății pentru integrarea europeană. În această direcție, educarea comportamentului elevilor în conformitate cu normele morale este în deplină armonie cu necesitatea dezvoltării unei personalități complete, capabilă să susțină valori și să se integreze eficient în comunitate. Totodată, criza valorică și promovarea unor pseudovalori în societate diminuează atenția acordată unor calități fundamentale umane, precum respectul pentru sine și

pentru ceilalți, asumarea responsabilității propriilor acțiuni, autodisciplina, conștiința civică, capacitatea de compromis, solidaritatea și loialitatea față de principiile și normele morale .

Pentru o învățare eficientă sunt necesare aplicarea metodelor tradiționale și netradiționale.

Pe măsură ce cerințele și nevoile elevilor cresc de la an la an, programele curriculare modernizate urmăresc dezvoltarea unui ansamblu de competențe transdisciplinare menite să asigure eficiența procesului educațional la nivelul gimnaziului.

Aceste competențe includ:

- abilitatea de a stabili relații comunicative constructive în limba română, atât oral, cât și în scris;
- capacitatea de a utiliza în mod adecvat, în limba maternă, terminologia specifică disciplinelor studiate în ciclul gimnazial;
- abilitatea de a comunica în limbi străine în contexte familiare sau simulate;
- deprinderi de a dobândi și a aplica cunoștințe fundamentale din domeniile matematicii, științelor și tehnologiei pentru soluționarea problemelor cotidiene;
- capacitatea de a crea documente și de a utiliza instrumente și servicii electronice de bază pentru comunicare și acces la informație, inclusiv în format digital;
- abilitatea de planificare și organizare a propriei învățări, atât individual, cât și în colaborare cu alții;
- aptitudinea de a lucra eficient în echipă, de a preveni și a soluționa situațiile conflictuale;
- formarea respectului față de valorile fundamentale ale democrației, drepturile omului și practicile democratice;
- comportarea adecvată în viața cotidiană, în conformitate cu normele și valorile morale și spirituale;
- orientarea în diverse domenii profesionale și sociale, în scopul alegerii unei viitoare cariere;
- receptarea și valorificarea patrimoniului cultural național, precum și a culturilor europene;
- aprecierea diversității culturale globale și dezvoltarea unei atitudini de toleranță față de valorile culturale ale altor etnii [13].

În cadrul acestei etape experimentale, s-au utilizat diverse modalități de organizare a procesului instructiv-educativ: activități curriculare, extracurriculare și nonformale. Acestea au fost structurate în trei categorii principale:

- activități frontale,
- activități de grup,

- activități individuale.

Activitățile frontale au inclus lecția, seminarul, laboratorul artistic, vizitele la instituții cu profil etnografic, excursiile și pregătirea spectacolelor folclorice. Cele de grup, coordonate de cadrul didactic, au cuprins consultații, meditații, exerciții independente, întâlniri cu specialiști în domeniile etnomuzicologiei și etnografiei, concursuri și dezbateri școlare, precum și sesiuni de comunicări și prezentări tematice.

Activitățile individuale au constat în studiul autonom, realizarea temelor pentru acasă, documentarea în biblioteci, elaborarea de proiecte, referate, desene, scheme și alte lucrări scrise sau practice, toate centrate pe tema creației folclorice.

Procesul de formare a etnoculturii personale presupune ghidarea individului spre înțelegerea și integrarea valorilor culturale proprii epocii sale, dar și eliberarea creativă din aceste cadre prin generarea de valori noi. Aceste aspecte sunt reflectate și evaluate conform descriptorilor educației etnoculturale, prezentați în tabelul următor.

Tabelul 2.5. Descriptori ai educației etnoculturale

ETNOCULTURA			
Interesul pentru etnocultură	Gândirea etnoculturală	Cunoștințele etnoculturale	Activitatea etnoculturală
Atitudini	Aptitudini	Cunoștințe	Capacități
• interesul și dragostea pentru tradițiile populare (limbă, obiceiuri, tradiții, religie ș.a.); • formarea și exersarea gustului estetic; • formarea conduitei morale prin practica religioasă. • deschiderea spre înțelegerea valorilor, stilurilor de comunicare specifice celorlalți	• receptivitatea estetică-artistică, • capacitatea de a percepe arta populară (a privi, a asculta, a auzi, a simți, a răi); • dezvoltarea senzațiilor, percepțiilor și reprezentărilor frumosului popular; • dezvoltarea capacității de gândire estetică; • formarea gândirii moral - civice	• volum de cunoștințe folclorice și despre folclor; • dobândirea de cunoștințe religioase; • dobândirea de cunoștințe morale; • interiorizarea valorilor frumosului popular	• dezvoltarea capacităților de a crea frumosul; • formarea capacităților de apreciere a frumosului; • formarea deprinderilor de păstrare și promovare a valorilor; • capacitatea de a folosi de sine stătător tradiții populare în viața personală și formarea capacității de recunoaștere a reperele etnosociale

Elementele definitorii ale competenței etnoculturale a elevului se manifestă prin interesul autentic și atașamentul față de tradițiile populare – limbă, obiceiuri, datini, credințe religioase și alte forme de expresie culturală. Aceasta implică și o receptivitate estetică și artistică dezvoltată, exprimată prin capacitatea de a percepe și a trăi arta populară prin intermediul simțurilor – de a

privi, a asculta, a înțelege și a simți mesajul artistic al creațiilor populare. În același timp, elevul dobândește un gust estetic rafinat, o înțelegere critică și reflexivă asupra valorii artei populare, precum și o nevoie interioară de a interacționa și de a se regăsi în universul acesteia. Un criteriu esențial al formării competenței etnoculturale a elevului îl constituie capacitatea sa de a aplica și a integra, în mod autonom, tradițiile populare în propria viață, transformându-le într-o parte firească a identității sale culturale.

2.4. Strategii didactice ale valorificării creației folclorice în gimnaziu

Pentru a atinge o înaltă calitate a educației, este necesar a dezvolta continuu componentele standardelor educaționale, după cum ne-a direcționat experiența pedagogică. Aceste modernizări sunt impuse de influența mai multor condiții, formarea competenței etnoculturale poate fi influențată de condițiile economice, sociale, pedagogice și psihologice.

Literatura artistică pentru copii pune la dispoziție o gamă variată de creații folclorice care, prin mesajul transmis, încolțesc un germen menit să formeze competența etnoculturală a lor. Măiestria pedagogului se rezumă atât la selectarea minuțioasă a creațiilor artistice propuse clasei de elevi, cât și în selectarea unor metode interactive de învățare, care lucrează similar unor catalizatori - sporesc reacția de asimilare a cunoștințelor. Ținând cont de scopul principal al prezentei cercetări, am formulat următoarele obiective, a căror realizarea ar conduce rezultate frumoase în clasa experimentală.

Obiectivele asumate sunt focusate pe:

1. Determinarea conținutului curricular în formarea competenței etnoculturale în cadrul diferitor compartimente ale curriculumului;
2. Selectarea creațiilor folclorice;
3. Elaborarea metodelor didactice de îmbogățire a vocabularului copiilor din treapta gimnazială prin intermediul creațiilor folclorice;
4. Implementarea modalităților de formare a competenței etnoculturale în procesul de lucru cu copiii din clasa experimentală.

Analiza curriculumului dezvoltat pentru clasele V-IX dezvăluie că el prevede anumite subcompetențe la aria curriculară *Limbă și comunicare* și la aria *Educația socio-umană*.

Dintre acestea menționăm:

- Exprimarea opiniilor și atitudinilor față de cele citite;
- Manifestarea interesului pentru lecturi suplimentare;

- Cooperarea cu ceilalți pentru realizarea unui schimb de opinii referitor la calitățile unor personaje din creațiile folclorice;
- Manifestarea dorinței de a alcătui propoziții despre colegii de clasă, sat, oraș natal cu indicarea aspectelor pozitive;
- Recunoașterea semnificațiilor unor norme din sfera valorilor moral-spirituale;
- Demonstrarea respectului față de folclor, obiceiuri și tradiții;
- Explicarea moralei creațiilor folclorice în raport cu situațiile din viață;
- Reacționarea adecvată la morala creațiilor folclorice;
- Utilizarea în contexte a noțiunilor specifice competențelor culturale etc. [20, p. 21].

Pregătirea activităților

Activitatea, ca formă educativă la lecțiile de limba și literatura română, o considerăm importantă și eficientă, fiind totodată și forma de bază în învățământul gimnazial. Asume reieșind din aceste considerente, am atras o deosebită atenție activităților cu copiii, mai ales că o pregătire minuțioasă, efectuată în prealabil, poate da rezultate foarte bune, sporind și randamentul de lucru.

Cele mai importante momente, în această ordine de idei, de care trebuie să se țină seama în mod deosebit, sunt următoarele:

- selectarea creațiilor folclorice cu conținut etnocultural;
- elaborarea proiectelor didactice cu tematică folclorică;
- determinarea locului de desfășurare a lucrului de dezvoltare a competenței etnoculturale, prin intermediul creațiilor folclorice (în cadrul lecțiilor sau în afara lor);
- planificarea activităților;
- stabilirea mijloacelor didactice, asigurarea cu materiale didactice necesare pentru activități;
- selectarea metodelor și procedeele adecvate situației;
- pregătirea corespunzătoare a sălii de clasă unde urmează să se desfășoare lecțiile;
- realizarea activităților planificate.

Selectarea creațiilor folclorice

Selectarea creațiilor folclorice care urmează să fie studiate cu elevii presupun un proces responsabil deoarece anume prin intermediul acestora urmează să formăm competența etnoculturală a elevilor. În procesul de selectare a creațiilor folclorice, am ținut cont de principiile didactice, particularitățile de vârstă a elevilor, interesele copiilor și de scopul propus spre realizare prin intermediul experimentului de formare. Astfel, toate operele selectate au la baza conținutului folcloric un vădit substrat etico-moral, acesta fiind posibil de dedus, fără mari dificultăți ale elevilor din gimnaziu, în urma unei simple analize a textelor.

Am decis optarea pentru creații de o scurtă întindere având următoarele argumente:

- ✓ textele scurte pot fi asimilate mai repede și mai ușor, fără dificultăți de receptare;
- ✓ sunt potrivite particularităților de vârstă ;
- ✓ acestea pot fi analizate, respectiv, mai minuțios;
- ✓ ele pot fi înțelese mai profund.

Drept suport pentru selectarea acestor creații au servit creștomatiile, auxiliarele de texte literare, manualele școlare de clasele a V -VI.

Elaborarea proiectelor didactice

Elabora demersurilor didactice vin să sistematize munca pedagogului. Succesul oricărei lecții depinde direct proporțional de corectitudinea elaborării unui asemenea proiect. În contextul respectiv am elaborat proiectul didactic utilizat în cadrul experimentului formativ (**Anexa13**).

Pregătirea și desfășurarea activităților extracurriculare în cadrul sărbătorilor de iarnă și cele de Paște. În cadrul acestor activități elevii au avut sarcina de a selecta diferite obiceiuri din regiune apoi să le dramatizeze [23]. În cadrul sărbătorilor de iarnă s-a dramatizat obiceiurile de Sfântul Andrei. Tradițiile sunt un element esențial al culturii noastre. Ele ne ajuta să formăm structura societății, ne reamintesc că suntem parte a unei istorii ce ne definește trecutul, ne transformă în oamenii care suntem astăzi și în aceia care vom deveni mâine.

Sărbătorile de Paște vin cu o mulțime de obiceiuri. Elevii au fost foarte încântați să interpreteze cântece și poezii pascale [56]. Sărbătoarea Paștelui reprezintă un prilej de reflecție asupra valorilor și tradițiilor noastre, dar și o chemare de a conștientiza importanța păstrării lor. Uitarea tradițiilor este un act mai grav decât pierderea memoriei istorice, deoarece tradiția reflectă dimensiunea spirituală a unui popor și legătura sa profundă cu sine și cu absolutul, întrupat în sufletul colectiv al neamului.

Desfășurarea propriu-zisă a activităților

În cadrul acestei etape s-a urmărit aplicarea unui set vast de metode și tehnici pentru realizarea cu succes a experimentului pedagogic.

Agenda de lucru a inclus:

1. Explorarea operelor literare - 8 activități;
2. Comunicare și dezvoltarea vorbirii - 4 activități;
3. Dramatizare - 2 activități (cu activități extradidactice);
4. Exprimarea prin intermediul artei - 1 activitate;
5. Construire - 1 activitate;
6. Modelare - 1 activitate.

Stabilirea mijloacelor didactice

Desfășurarea unei activități este de neconceput fără utilizarea mijloacelor didactice. Reieșind din aceasta, am stabilit din timp, înainte de începerea experimentului de formare, diverse mijloace, necesare în cadrul activităților de formare a competenței etnoculturale prin valorificarea creației folclorice. Menționăm mai jos o listă a materialelor utilizate în cadrul experimentului didactic:

- a) Petalele de lotus pentru activitatea „Floarea de lotus”;
- b) Materialele necesare pentru dramatizare le-am selectat în dependență de subiectul operei, am apelat la ajutorul părinților și al colegelor de breaslă;
- c) Medalii din carton cu panglică, diplome de participare pentru jocurile lexicele cu caracter competitiv, din cadrul activităților;
- d) „Punga fermecată” cu ouă mobile am folosit-o în calitate de material didactic în cadrul jocului cu același nume. El reprezintă o pungă cu ouă care pot fi deschise, în fiecare din ele aflându-se câte o foiță pe care este scrisă o însărcinare (de exemplu: a alcătui o propoziție având ca bază un cuvânt anumit; a recita o poezie; a spune o zicătoare, o ghicitoare sau un proverb; a propune un joc scurt; a interpreta un cântec; a povesti o întâmplare hazlie; a caracteriza un personaj literar etc.). A fost utilizat ca metodă de evaluare după studierea mai multor creații artistice;
- e) Postere, planșe, ilustrate sunt binevenite în calitate de material didactic. Ele constituie un mijloc deosebit de eficient în activizarea și formarea competenței etnoculturale, mai ales atunci când subiectul lui reprezintă un episod elocvent din viață. Am preconizat această modalitate în cadrul activităților cu elevii, reieșind din următoarele motive:

- pentru dezvoltarea imaginației;
- pentru formarea vorbirii cursive;
- pentru antrenarea gândirii logice;
- pentru activizarea și aprofundarea lexicului.

Selectarea metodelor și procedeele didactice

Metodele și procedeele, utilizate în timpul experimentului de formare, și-au găsit reflectarea în cadrul tuturor activităților preconizate. La studierea textelor cel mai frecvent s-a utilizat *metoda lecturii explicative*, dar și *tehnica lecturii ghidate*. Am utilizat următoarele jocuri lexice :

1. *Jocul „Balanța cuvintelor”* reprezintă un exercițiu de lucru asupra cuvintelor, el dezvoltând rapiditatea gândirii. În cadrul acestui joc elevilor li se propune un cuvânt, de cele mai dese ori, un adjectiv, problema constând în găsirea antonimului lui când balanța nu e în echilibru

ori în găsirea sinonimului dacă balanța este în echilibru. Cuvintele respective le-am extras din creația folclorică preconizată pentru activitatea respectivă.

2. *Asocieri* – Copiii asociază o noțiune cu explicația lui sau cu personajul care face această acțiune.

3. *Încadrarea cuvintelor în contexte noi*. Elevii alcătuiesc enunțuri cu noțiunile învățate. Acest exercițiu are drept scop înțelegerea și asimilarea lui mai profundă.

4. *Floarea de lotus*. Activitatea constă în deducerea unor noțiuni, concepte de la o temă centrală. Elevii lucrează în grupuri, alcătuiesc petala florii de lotus. De exemplu: tema centrală – Respectul. Petalele florii de lotus - Respectul în familie, la școală, în public, în vizită.

5. *„Familii de cuvinte”*: este un exercițiu lexical de formare a derivatelor de la un singur cuvânt.

6. *Jocul „Găsește intrusul”* constă în depistarea unui cuvânt care nu se potrivește unei mulțimi de cuvinte.

7. *Pauza dinamică*: exprimarea prin gestică și mimică a unor cuvinte.

8. *Jocul „Vopsim căsuța”*: un joc prin care elevii colorează elementele căsuței unui cuvânt schimbând forma acestuia.

9. *„Ce mai poate însemna ?”* - lucrul asupra polisemiei cuvintelor. Un singur cuvânt, de obicei abstractizat, poate avea mai multe sensuri. Respectiv, în diferite contexte, apar și diferențele de sens (de exemplu: mamă bună = înțeleghătoare, grijulie; pâine bună = dulce, proaspătă; câine bun = care este rău, latră mult; harnic poate fi nu doar omul, ci și albina, pomul etc.).

10. *„Lănțișorul de cuvinte”* constă în faptul că următorul cuvânt să înceapă cu ultima literă a cuvântului precedent.

11. *„Punga fermecată”*: copiilor le sunt înaintate anumite sarcini, dar într-un mod neobișnuit și atractiv: prin extragerea dintr-o pungă a unui oușor în care se găsește o fișă cu descrierea sarcinii respective.

12. *„Podul de piatră”* constă în faptul că doi copii formează cu mâinile ridicate și încrucișate un podișor, sub el trecând ceilalți copii care improvizează o horă. La momentul când versurile, recitate de cei doi copii, se termină, ei prind în brațele lor copilul ce tocmai se află sub pod și-i cer să recite o poezie, să interpreteze un cântec, să spună o ghicitoare etc.

13. *Jocul „Diamantul unui personaj”*: cincinelul. Elevii alcătuiesc diamantul unui personaj găsind 2 însușiri, 3 acțiuni și un enunț-mesaj [64].

Pentru formarea competenței etnoculturale am selectat, în afară de jocurile descrise mai sus, un și de alte procedee ca, spre exemplu:

- alcătuirea unei povestiri în baza unui tablou anumit;

- reamintirea unei întâmplări din viață;
- repovestirea;
- repovestirea după un plan anumit;
- alcătuirea unei situații similare cu cea descrisă de profesor;
- aprobarea sau dezaprobarea unei situații;
- teatralizarea;
- continuarea sau rezolvarea unei situații;
- descrierea morală a unui personaj literar;
- alcătuirea unor mici povestiri;
- modificarea finalului unei povestiri etc. [64].

Utilizarea metodelor de formare a competenței etnoculturale

Clasa a V-a „B” cu un efectiv de 21 elevi a participat în cadrul experimentului pedagogic. Componenta acestei clase e prezentată în Anexa 2. Menționăm că nivelul de dezvoltare a competenței etnoculturale era cu precădere unul mediu în proporție de 53,8%, și unul slab în proporție de 46,2 %. Toate activitățile efectuate au avut menirea să schimbe acest raport, diminuând cota elevilor care au un nivel slab de dezvoltare în cadrul unei culturi. S-a lucrat cu elevii în cadrul lecțiilor de limbă și literatură română, în timpul ședințelor de cerc „De la lume adunate”. Durata activității era de 45 minute, în timpul conversației pe teme educative, atunci când pregăteam activitatea serbărilor de iarnă.

Explorarea creațiilor folclorice artistice

Tendința zilelor de azi este aceea de a accede spre modernitate. Uitam însă, de cele mai multe ori, de unde s-a pornit în această ascensiune. Împrumutăm chiar unele aspecte și obiceiuri din viața altor popoare, le punem în practică, ne bucurăm de ele și le acordăm întâietate pentru că presa și televiziunea le mediatizează foarte mult.

Practicile și obiceiurile noastre tradiționale au fost uitate în mare măsură, iar tinerii, chiar dacă ar dori, întâmpină dificultăți în accesarea acestui tip de informații. Din acest motiv, ne-am propus să îi familiarizăm pe elevi cu desfășurarea unor ritualuri străvechi, având în vedere că multe dintre aceste obiceiuri, practici și rituri încă se mai păstreazăși astăzi [26; 30; 31; 35].

Consider că temele din manualele școlare sunt prea modeste sau chiar prea puține, pentru a-i aprofunda pe elevi în totalitate în folclorul neamului nostru, de aceea am selectat niște subiecte ce au provocat curiozitate și interes din partea elevilor și îi va ajuta, în aceeași măsură, să cunoască, să înțeleagă și să facă față cu succes, din acest punct de vedere, în momentele cruciale ale vieții: Nașterea, Nunta, Moartea. Am selectat creațiile folclorice pe categorii, în următorul tabel:

Tabelul 2.6. Categoriile ale creației folclorice

Categorie	Creații folclorice
Obiceiuri de inițiere și de trecere	Nașterea Nunta Înmormântarea
Obiceiurile calendaristice	Obiceiuri de iarnă Obiceiuri de Paște
Poeziariturilor de vindecare	Descântatul Descânțele Farmecele
Literatură aforistică și enigmatică	Proverbele și zicătorile Ghicitoarea sau cimilitura
Epica populară în versuri și în proză	Legenda Basmul Snoava Povestirea

Patrimoniul cultural românesc cuprinde o bogată creație folclorică, dar prea puțin cunoscută și studiată de elevii din gimnaziu. Am selectat din manualele școlare de clasa V și a VI creațiile folclorice propuse de Curriculumul dezvoltat :

I. Creații folclorice studiate din manualul școlar clasa a V [5]:

a) Legenda populară „Dragoș –Vodă”. Textul legendei Dragoș-Vodă ilustrează, prin toate elementele sale de conținut și formă, măiestria cu care autorul anonim, dând frâu imaginației, a știut să explice un fapt real de natură istorică, rămas în conștiința poporului prin importanța sa covârșitoare. Acest text dezvoltă copiilor patriotismul, devotamentul, jertfirea pentru neam;

b) Basmul „Prâslea cel voinic și merele de aur” este o narațiune care ne emoționează în copilărie, dar care ascunde semnificații mult mai profunde. În spatele firului său epic se află o poveste simbolică, plină de mesaje despre structura interioară a sufletului uman, despre transformările și trăirile sale ascunse. Această construcție sufletească este redată într-o formă simplă și accesibilă, acolo unde zeci de volume de psihologie ar încerca, fără aceeași forță expresivă, să o explice. Geniul spiritualității românești a reușit să concentreze, într-un basm aparent dedicat copiilor, o adevărată filozofie a vieții și a sufletului omenesc.

c) Mitul „Filemon și Baucis”. Ramurile care se împletesc simbolizează o legătură între cei doi care promite să câștige putere pe măsură ce copacii continuă să crească. În mit, Baucis și Filemon sunt singurii oameni din Frigia care îi ajută pe cei doi zei deghizat în străini. Din acest motiv, Baucis și Filemon simbolizează, de asemenea, ospitalitatea față de călători. Lecția este clară: zeii ne judecă acțiunile morale și dau binecuvântări sau blesteme în consecință. În cadrul acestor lecții am învățat cu elevii că subiectele miturilor reflectă preocupările universale ale omenirii de-a lungul istoriei - nașterea, moartea, viața de apoi, originea omului și a lumii, binele

și răul și natura omului însuși. Un mit atinge o narațiune culturală universală, înțelepciunea colectivă a omului;

d) Snoava „Boierul și Păcală” îl prezintă pe Păcală ca personaj principal, care satirizează prostia și orgoliul boieresc printr-o povestire plină de umor. Păcală este o figură arhetipală în snoavele populare românești. Textul are un ton glumeț, rezultat din ironizarea unor defecte umane, precum prostia, lașitatea, lenea și minciuna. Umorul provine atât din situațiile absurde în care este pus boierul, cât și din păcăleala orchestrată de protagonist, dar și din dialogul dintre personaje. Din snoava „Boierul și Păcală” învățăm ca nu trebuie să ne lăsăm păcăliți de oricine. În snoavă se face haz pe seama prostiei și credibilității oamenilor ;

e) Proverbul, zicătoarea, ghicitoarea. Aceste creații folclorice cultivă receptivitatea literar-artistică a elevilor. Am tins să-i fac pe elevi să înțeleagă că este bine să țină cont de învățăturile proverbelor și zicătorilor. Învățătura morală populară născută din experiență, exprimată printr-o formulă eliptică sugestivă, de obicei metaforică, ritmică sau rimată [206], ne face să înțelegem cât de inteligent popor avem. Creatorul popular exprimă o constatare de ordin general, filosofic, un principiu etic, o normă de conduită de care au ținut cont foarte multe generații.

II . Creații folclorice abordate în manualul școlar pentru clasa a V-a [6]:

a. Proverbe și zicători. Pe parcursul anului școlar, în lecțiile dedicate studiului textelor literare, am utilizat *metoda studiului de caz*, care constă în prezentarea unui eveniment sau a unei situații relevante pentru a fi analizate, explorate și valorificate în scop educațional. La finalul acestor activități, elevii erau invitați să identifice cât mai multe proverbe și zicători, realizând astfel o legătură între creațiile literare artistice și cele populare.

b. Legenda. În studiul legendelor, *metoda dramatizării*, o variantă a jocului de rol, s-a dovedit a fi extrem de eficientă. Aceasta folosește tehnici specifice artei dramatice (dialog, gest, mimică, decor etc.) și urmărește aprofundarea înțelegerii conținutului și fixarea lui pe un fundal afectiv puternic. Am aplicat această metodă în cadrul lecțiilor de limba și literatura română, etapa Reflecții, prin dramatizarea unor scene din folclorul copiilor, snoave sau obiceiuri și ritualuri, fiind o activitate interactivă și relaxantă ce a evidențiat talentele elevilor și a facilitat înțelegerea valorii creației folclorice.

c. Basmul. Pentru studierea basmului, am aplicat *metoda dezbaterilor problematizate*. Pe baza basmelor studiate, au fost formulate întrebări menite să evidențieze potențialul educativ al folclorului. O variantă a dezbaterii a fost discuția tip piramidă, o metodă activ-participativă. Elevii au primit o listă de șase proverbe legate de textul basmului. Inițial, au lucrat individual, selectând trei proverbe pe care le considerau relevante pentru esența textului. În etapa următoare, în perechi, au negociat și au ales două proverbe acceptate de amândoi, apoi în grupuri de câte cinci elevi au ales un singur proverb agreat de majoritatea, iar în final întreaga clasă a votat un

proverb considerat valabil de majoritatea. Dezbaterele generate de vot au implicat întreg colectivul și au stimulat interesul tuturor.

După cum se observă cu ușurință, creațiile folclorice ocupă un spațiu limitat în cadrul lecțiilor obișnuite, motiv pentru care la lecția opțională „De la lume adunate” am selectat o serie de creații care au stârnit multă curiozitate și implicare din partea elevilor.

Pentru această lecție am stabilit următoarele obiective:

- Dezvoltarea capacității de cunoaștere a tradițiilor și obiceiurilor românești;
- Dezvoltarea abilităților de comunicare;
- Îmbunătățirea gustului estetic al elevilor;
- Cultivarea unei atitudini de empatie etnoculturală.

Am urmărit să le transmit elevilor mesajul că în cultură nu există elemente ce trebuie uitate, ci totul trebuie păstrat și transmis urmașilor, care să învețe să aprecieze frumusețea din jur și să o continue prin creație.

Strategii didactice în formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice

În cadrul etapei post-experimentale s-a decis aplicarea unui test de performanță pentru a stabili ce modificări educaționale au survenit la elevi în urma activităților de lucru cu creațiile folclorice. Probele de evaluare sumativă s-au desfășurat pe parcursul a două săptămâni, fiind organizate cu toți copiii în fiecare zi după terminarea lecțiilor. La această etapă a experimentului am lucrat atât frontal cât și individual cu copiii din grupa experimentală și cea de control.

Obiective:

1. Diagnosticarea nivelului de dezvoltare a vocabularului și analiza comparativă a rezultatelor în cadrul grupei experimentale și a celei de control.
2. Înțelegerea și întrebuințarea lexicului folcloric.

Proba de evaluare finală a inclus:

- Observația sistematică a comportamentului grupului de elevi;
- Un test final de verificare a gradului de dezvoltare a vocabularului activ cu sens moral în baza creațiilor folclorice studiate;
- Observațiile și concluziile cadrului didactic;
- Analiza testelor și sintetizarea datelor.

Copiilor li s-a propus să facă un test „Ce știi despre tradițiile și obiceiurile românești?”.

Observația

Atât în urma observațiilor efectuate, cât și în urma discuției cu dirigințele acestor elevi s-a observat o schimbare benefică în ceea ce privește dragostea față de neam, popor, trezirea interesului față de frumos, curiozitatea sporită în timpul lecțiilor. Elevii au înțeles că din creațiile folclorice poți învăța ce înseamnă a fi iubitor, patriot, onest, tolerant. Că trebuie să promoveze

tradițiile pentru a cunoaște istoria, identitatea națională, pot vedea care sunt valorile care ne leaga de patrie, au învățat că suntem liberi datorită strămoșilor și eroilor patriei care și-au dat viața pentru țară. S-a observat sporirea gradului de sensibilizare a copiilor pe tema familiei, patriei. Elevii au devenit mai activi, mereu tind să caute noi informații.

Fiecare domeniu al culturii este caracterizat printr-o valoare principală specifică, cum ar fi adevărul, frumosul, binele, sacrul, sănătatea, utilul, dreptatea sau puterea. Aceste valori sunt interconectate și se influențează reciproc, însă nu pot fi reduse unele la altele. Deși au fost inițial strâns legate din punct de vedere genetic, ele au dobândit pe parcursul istoriei o autonomie progresivă.

Valorile sunt iraționale în fondul lor și felul în care se structurează într-o ierarhie diferă de la o epocă la alta. Conform lui Kant, există 3 mari clase de valori independente: teoretice, morale și estetice (adevăr, bine, frumos) [21, p. 25].

Cultura îndeplinește multiple funcții și se manifestă în diverse moduri în societate. Printre acestea se numără:

- Cultura păstrează și transmite cunoștințe despre diferite epoci și aspecte ale unei societăți, acestea putând fi acumulate din surse variate precum cărți, filme, emisiuni sau prin tradiția orală;
- Cultura generează valori și simboluri. Chiar și un element simplu, cum ar fi barba, poate simboliza valori sau lipsa acestora. De exemplu, în 1705, Petru I a introdus taxe pentru bărbații cu barbă și mustață pentru a moderniza Rusia, în timp ce, aproape trei secole mai târziu, în 1999, a fost organizat primul eveniment caritabil Movember, în cadrul căruia bărbații și-au lăsat barba și mustața să crească pentru a sensibiliza opinia publică asupra cancerului de prostată și pentru a strânge fonduri pentru cauze caritabile; aceste simboluri au avut un impact semnificativ asupra culturii;
- Cultura contribuie la dezvoltarea personală și creativă a indivizilor, aspect esențial pentru idealul de „om universal” al Renașterii, exemplificat de figuri precum Leonardo da Vinci, care a îmbinat activitatea științifică și literară cu arta;
- Cultura întărește relațiile sociale, așa cum demonstrează festivalul „Kraina Mri” ce atrage anual aproximativ 40 de mii de participanți și promovează identitatea națională prin familiarizarea cu formele tradiționale ale culturii ucrainene, de la muzică la ceramică;

Cultura generează noi necesități, cum ar fi conștientizarea importanței economisirii energiei și a utilizării eficiente a resurselor naturale, ceea ce creează premisele pentru dezvoltarea infrastructurii adecvate.

2.5. Concluzii la capitolul 2.

1. S-a constatat că atât curriculumul actual pentru învățământul gimnazial, suporturile didactice, cât și activitatea didactică sunt *marcate de anumite carențe*, dintre care pot fi

semnalate: nerespectarea principiului coerenței la nivelul obiectivelor selectate; proiectarea în curriculumul pentru elevii claselor gimnaziale a unor obiective și activități axate, în mare măsură, pe dominante lingvistico-comunicative, și mai puțin pe domeniul creației folclorice; lipsa unor principii suficient de clare în trasarea obiectivelor atitudinale și comportamentale (Capitolul 2, 2.1., figurile 2.1., p. 60; 2.2., p. 62; 2.3., p. 70).

2. S-a conceptualizat în context inovativ definiția următoare: ***Competența etnoculturală reprezintă ansamblul de cunoștințe, abilități, atitudini și valori achiziționate de către elevi prin valorificarea creației folclorice, în baza cărora elevul interiorizează și respectă particularitățile culturale, lingvistice, religioase și tradiționale ale comunității proprii și ale altor comunități, se raportează în mod tolerant și deschis la diversitatea culturală, participă activ la păstrarea și promovarea identității naționale și a dialogului intercultural*** (Capitolul 2, 2.1., p.74)

3. *Modelul pedagogic* elaborat semnifică un produs teoretico-metodologic, care, fiind implementat în actul didactic al profesorului, contribuie și eficientizează organizarea și desfășurarea procesului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în contextul creației folclorice (Figura 2.6., p. 77).

4. *Formarea competenței etnoculturale* a elevilor este realizată în conformitate cu dezideratele competenței comunicării culturale a cadrelor didactice privind valorificarea creației folclorice prin utilizarea strategiilor didactice.

5. *Grila de evaluare* a nivelului competenței etnoculturale a elevilor semnifică un instrument necesar și efektiv privind aprecierea competenței respective și motivează cadrele didactice în perfecționarea continuă a comunicării didactice și culturale.

6. *Strategiile didactice* valorificate semnifică o modalitate eficientă și relevantă de formare a competenței de comunicare didactică a cadrelor didactice din gimnaziu în cadrul educației prin cultură, care conduce la formarea competenței etnoculturale a elevilor.

7. *Programa școlară opțională* de formare a competenței etnoculturale a elevilor elaborate pentru cadrele didactice din învățământul general conduce la facilitarea dezvoltării competenței de comunicare culturală a cadrelor didactice prin valorificarea creației folclorice.

8. *Creația folclorică* semnifică procesul cultural ce se transmite de la o generație la alta prin diferite forme și conținuturi, cuprinse în diverse valori, credințe, norme, cerințe etc. Conținutul creației folclorice se constituie din povești populare românești; proverbe, zicători, jocuri; tradiții de familie; practici și experiențe populare. Analiza conținutului creației folclorice permite să stabilim setul de valori și posibilitățile de însușire a acestora de către preadolescenți în cadrul educațional.

3. DEMERSUL PEDAGOGIC AL FORMĂRII COMPETENȚEI ETNOCULTURALE A ELEVILOR DIN GIMNAZIU PRIN VALORIFICAREA CREAȚIEI FOLCLORICE

3.1. Startegii didactice de formare a competenței etnoculturale a elevilor de gimnaziu

Experimentul de constatare (EC) s-a realizat în cadrul a 3 etape:

I. Determinarea stării de fapt, identificarea premiselor și a contextelor ca incipțiuni în realizarea și desfășurarea experimentului:

- ✓ actele normative ale Republicii Moldova și ale României, politicile în domeniul educației validate în contextul schimbărilor socioeducative și socioculturale recente;
- ✓ necesitatea determinării, conceptualizării și formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu reiese din legislația în domeniul educației din Republica Moldova și din România și din Modelul pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

II. Organizarea și desfășurarea experimentului de constatare în procesul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

Scopul experimentului pedagogic rezidă în validarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Obiectivele experimentului vizează:

- a) Identificarea nivelului competenței etnoculturale și a moralității elevilor din clasa a V-a în relațiile cu ceilalți;
- b) Determinarea nivelului de competență etnoculturală a profesorilor antrenați în experiment prin aplicarea chestionarelor;
- c) Identificarea nivelului atitudinal al elevului din gimnaziu față de valorile folclorice;
- d) Stabilirea performanțelor de înțelegere și de interpretare a valorilor folclorice de către elevii claselor gimnaziale;
- e) Determinarea nivelului competenței didactice a profesorilor în formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu.

Metodele de cercetare aplicate în experimentul de constatare: metoda documentării, anchete în bază de chestionar, observația, comentariul, analiza datelor obținute din chestionar, reprezentarea grafică, interpretarea cantitativă și calitativă a datelor, testul.

Metodologia cercetării. Experimentul pedagogic de constatare a fost realizat în perioada 2023-2024 în Școala Gimnazială nr. 29 din orașul Galați, România.

Eșantionul cercetării. Experimentul a cuprins un eșantion de 104 elevi din clasele a V-a: A, B, C, D și de 26 de profesori care predau în clasele gimnaziale.

III. Descrierea și interpretarea datelor experimentale.

În acest context, în faza incipientă de constatare 2023 am inițiat un studiu constataiv, în baza metodei de cercetare a documentelor reglatorii/normative și a legislației educaționale din Republica Moldova și din România. Astfel am determinat prevederile documentelor de politic educațională ce vizează necesitatea imperioasă a educației prin cultură a elevilor și, în mod expres, în urma reflecțiilor personale, necesitatea și importanța formării competenței etnoculturale în structurarea acesteia prin valorificarea creației folclorice.

Astfel, au fost elaborate câte un chestionar pentru evaluarea elevilor și profesorilor, destinat să identifice nivelul atitudinal al elevilor față de valorile folclorice. Rezultatele principale obținute în urma aplicării acestor două chestionare pe un eșantion format din 104 elevi (52 în grupul experimental și 52 în grupul de control) și 26 de profesori sunt sintetizate în tabelul nr. 3.1.

Chestionarul a cuprins zece întrebări deschise astfel încât să nu îi fie sugerat elevului răspunsul (**Anexa 3**).

Tabelul 3.1. Rezultatele Chestionarului aplicat elevilor de gimnaziu în experimentul de constatare, grup experimental (GE), grupul de control (GC)

Itemii	Răspunsurile	Grup experimental 52		Grup de control 52	
		Nr.	%	Nr.	%
1.Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții)	Educația este fenomen social	12	23,08	12	23,08
	Educația semnifică conținuturile predate în școală	12	23,08	12	23,08
	Educația este formarea personalității	7	13,46	6	11,54
	Educația sunt cei 7 ani de acasă	8	15,38	9	17,31
	Educația sunt cunoștințe și abilități	5	9,62	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	8	15,38	9	17,31
2.Ce este folclorul în viziunea voastră?	Folclorul reprezintă anumite tradiții	9	17,31	7	13,46
	Folclorul este format din povești și basme	14	26,92	14	26,92
	Folclorul este artă plastică și artă muzicală	7	13,46	7	13,46
	Folclorul este totalitatea creațiilor artistice	4	7,69	5	9,62
	Folclorul este educația casei	5	9,62	6	11,54
	Răspunsuri evazive	6	11,54	8	15,38
	N-au dat nici un răspuns	7	13,46	5	9,62
3.Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare	Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	10	19,23	10	19,23
	„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Harap Alb”	10	19,23	10	19,23
	„Ursul păcălit de vulpe”	13	25,00	12	23,08
	Hora, Sârba, Brașoveanca	8	15,38	7	13,46
	N-au dat nici un răspuns	11	21,15	13	25,00
4.Scrieți o	Cultura este respectul față de oameni	14	26,92	14	26,92

propoziție despre ce este cultura	Totalitatea limbajului, tradiției și religiei	8	15,38	6	11,54
	Cultura este o artă	10	19,23	7	13,46
	Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și a istoriei neamului	7	13,46	6	11,54
	Cultura promovează înțelegerea între popoare	7	13,46	6	11,54
	Răspunsuri evazive	4	7,69	4	7,69
	O parte din elevi nu au avut nici un răspuns.	2	3,85	9	17,31
5. De ce copilul se educă prin poveste?	Povestea ne face mai buni	10	19,23	10	19,23
	Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea	9	17,31	10	19,23
	Pentru copil povestea este model de educație	13	25,00	15	28,85
	Pentru că binele învinge răul	11	21,15	7	13,46
	Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității	4	7,69	3	5,77
	Răspunsuri evazive	1	1,92	2	3,85
	N-au dat nici un răspuns	4	7,69	5	9,62
1. Ce educă proverbul?	Proverbul dă sfaturi oamenilor care îl citesc	8	15,38	8	15,38
	Proverbele sunt experiențe de viață	9	17,31	9	17,31
	Proverbele transmit valori morale	13	25,00	11	21,15
	Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor	8	15,38	8	15,38
	Orice proverb este o învățătură	5	9,62	4	7,69
	Răspunsuri evazive	5	9,62	7	13,46
	Altă parte de elevi n-au dat nici un răspuns	4	7,69	5	9,62
7. Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” și „identitate”	A fi înseamnă a fi unic	8	15,38	7	13,46
	„Eu” este egal cu noțiune de mine	10	19,23	9	17,31
	Eu sunt diferit, Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții	7	13,46	7	13,46
	Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele	10	19,23	9	17,31
	Identitatea nu schimbă exteriorul	8	15,38	8	15,38
	Răspunsuri evazive	5	9,62	7	13,46
	O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns	4	7,69	5	9,62
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?	Folclorul este talentul în orice fel de artă	6	11,54	7	13,46
	Folclorul românesc este modelul de educație întrucât conține niște simboluri ale țării	7	13,46	7	13,46
	Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece	11	21,15	10	19,23
	Folclorul este frumosul vieții pe pământ	11	21,15	12	23,08
	Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	7	13,46	6	11,54
	Răspunsuri evazive	5	9,62	6	11,54
	N-au răspuns	5	9,62	4	7,69
9. Ce vă spun bunicii despre folclor?	Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	14	26,92	14	26,92
	Folclorul este comoara sufletului românesc	7	13,46	7	13,46

	Folclorul sunt tradițiile și portul national	7	13,46	7	13,46
	Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	14	26,92	13	25,00
	Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești	2	3,85	2	3,85
	Răspunsuri evazive	4	7,69	7	13,46
	N-au dat nici un răspuns	4	7,69	2	3,85
10. Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?	Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	16	30,77	14	26,92
	Nu văd nici o legătură între folclor și cultură	4	7,69	3	5,77
	Ambele sunt legate de România	8	15,38	7	13,46
	Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	16	30,77	12	23,08
	Folclorul este cultură	6	11,54	5	9,62
	Răspunsuri evazive	0	0	6	11,54
	N-au dat nici un răspuns	2	3,85	5	9,62

Interpretarea rezultatelor chestionarului poate evidenția percepțiile elevilor asupra educației, etnoculturii și folclorului, precum și diferențele dintre grupul experimental (GE) și grupul de control (GC) în etapa de constatare (**Anexa 5**).

Principalele concluzii:

Percepția asupra educației. Majoritatea elevilor (aproximativ 46%) asociază educația cu un fenomen social sau cu conținuturile predate în școală. Doar un procent mai mic o asociază cu formarea personalității (GE: 13,46%, GC: 11,54%). O parte semnificativă dintre elevi (15-17%) nu au răspuns, indicând o posibilă lipsă de claritate asupra conceptului.

Înțelegerea folclorului. Cea mai comună definiție a fost că „folclorul este format din povești și basme” (26,92% în ambele grupuri). Definiții mai complexe, precum „totalitatea creațiilor artistice,” au fost menționate mai rar. Există o proporție relativ mare de răspunsuri evazive sau lipsă de răspuns (peste 20% cumulativ).

Identificarea operelor folclorice. „Ursul păcălit de vulpe” a fost menționat de cei mai mulți elevi (GE: 25%, GC: 23,08%). O pondere semnificativă (peste 20%) nu a dat niciun răspuns, ceea ce ar putea sugera o memorie selectivă sau lipsa unei educații folclorice solide.

Definiția culturii. Cel mai frecvent răspuns: „Cultura este respectul față de oameni” (26,92%). „Cultura este o artă” a fost menționată mai mult în GE (19,23%) decât în GC (13,46%). O parte semnificativă a elevilor din GC (17,31%) nu a oferit nici un răspuns, ceea ce ar putea indica un grad mai scăzut de implicare.

Rolul poveștilor în educație. Majoritatea elevilor consideră că poveștile sunt modele educative (peste 25%). Există o diferență semnificativă în răspunsul „Pentru că binele învinge răul” (GE: 21,15%, GC: 13,46%), ceea ce ar putea indica o înțelegere mai profundă a moralității în GE.

Proverbele și educația. Cele mai frecvente răspunsuri indică faptul că proverbele oferă sfaturi și transmit valori morale. Procentul celor care nu au răspuns este mai mare în GC, sugerând o înțelegere mai slabă a acestui aspect în grupul de control.

Percepția despre „eu” și identitate. Aproximativ 19% dintre elevi asociază „eu” cu „gândurile, nevoile și dorințele mele”. Răspunsurile evazive sunt mai frecvente în GC (13,46%) decât în GE (9,62%).

Folclorul ca model educativ. Răspunsul dominant este că folclorul transmite valori și înțelepciune generațională. Un număr relativ mare de elevi nu a oferit un răspuns (aproximativ 10%).

Percepția bunicilor despre folclor. Elevii au menționat cel mai des că bunicii lor vorbesc despre folclor ca parte a culturii și tradițiilor. Peste un sfert spun că bunicii discută despre Crăciun și Sărbătorile Pascale, ceea ce arată că folclorul este perceput mai mult prin prisma sărbătorilor religioase.

Legătura dintre folclor și cultură. 30,77% dintre elevii din GE și 26,92% din GC consideră că folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura este interpretarea acestora. Există însă un mic procent care nu vede nici o legătură între cele două concepte (7,69% GE și 5,77% GC).

Așadar, elevii din grupul experimental (GE) par să aibă o înțelegere mai profundă a educației, culturii și folclorului comparativ cu grupul de control (GC). Procentul de răspunsuri evazive sau lipsă de răspuns este mai ridicat în GC, ceea ce ar putea sugera un impact pozitiv al intervenției educaționale asupra GE. Înțelegerea conceptelor fundamentale (educație, cultură, folclor, identitate) este relativ bine conturată, dar există loc pentru îmbunătățiri, mai ales în ceea ce privește definirea folclorului și rolul acestuia în educație.

La etapa actuală se simte interesul mai scăzut al profesorilor pentru păstrarea și promovarea folclorului național, ceea ce se observă în cunoștințele slabe ale elevilor față de creația folclorică. Presupunem că acest lucru se întâmplă din cauză că înșiși profesorii posedă un volum de cunoștințe redus privind tradițiile și obiceiurile neamului nostru. Pentru a se clarifica mai ușor, profesorul apelează la cunoștințele părinților, în astfel de situații stabilindu-se un parteneriat în urma căruia are de câștigat doar copilul. Părinții vin ca un exemplu pentru a convinge elevii de necesitatea studierii și cunoașterii valorilor folclorice. Preadolescenții de astăzi sunt preocupați de valul informațional care este mai captivant pentru ei, evitând conținutul curriculumului ce cuprinde un număr mic de astfel de valori.

Din datele colectate de la profesorii gimnaziali reiese că punctele forte ale unui curriculum bazat pe tradiții și folclor, respectiv oportunitățile ce ar putea să apară prin implementarea acestuia, ar ușura formarea competenței etnoculturale a elevilor claselor gimnaziale, fiind posibilă soluția pentru îmbunătățirea atitudinală și comportamentală a lor. Din

punctul de vedere al politicii educaționale, curriculumul bazat pe tradiții și folclor ar constitui o barieră de rezistență în fața transformărilor globale și ale invaziei tehnologiilor informaționale.

În experimentul de constatare au fost antrenați 26 de profesori școlari, cărora li s-a propus un *chestionar* de cunoștințe care a cuprins zece itemi [27; 28].

La următoarea etapă s-a aplicat **Chestionarul pentru profesori școlari din gimnaziu** care a cuprins zece întrebări deschise astfel încât să nu le fie sugerat răspunsul (**Anexa 4**).

Tabelul 3.2. Răspunsurile profesorilor la chestionar

Itemii	Răspunsurile	Profesori 26	
		Nr.	%
1. Ce intelegeti succint prin sintagma: competența folclorică?	Sintagma „competența folclorică” se referă la abilitatea de a înțelege, a aprecia și a utiliza tradițiile, obiceiurile și valorile folclorice ale unei culturi sau comunități. Aceasta presupune cunoașterea și familiarizarea cu formele și stilurile de expresie populară, cum ar fi muzica, dansul, mitologia, legendele, poeziile sau meșteșugurile tradiționale. Această competență poate fi dobândită prin educație formală sau printr-o experiență directă și activă în cadrul comunității care păstrează tradițiile folclorice.	3	11,53
2. Ce intelegeti prin sintagma competența etnoculturală?	Competența etnoculturală se referă la abilitatea de a înțelege, a aprecia și a respecta diversitatea culturală, precum și de a interacționa în mod adecvat într-o societate multiculturală. Aceasta presupune o serie de cunoștințe, abilități și atitudini care ajută o persoană să se adapteze și să comunice într-un mod respectuos și eficient într-un context etnic cultural divers. Principalele componente ale competenței etnoculturale includ: cunoașterea diversității culturale, empatia și deschiderea către alte etnii și culturi, comunicarea interculturală, flexibilitate și adaptabilitate, autocunoașterea culturală. Competența etnoculturală este importantă în contextul globalizării, al migrației și al interacțiunii între culturi și etnii diferite, fiind esențială pentru construirea unor relații pozitive și eficiente într-o lume diversă cultural.	4	15,38
3. Cum comentati că folclorul în esența sa este pedagogie?	Afirmația că „folclorul, în esența sa, este pedagogie” reflectă ideea că folclorul nu este doar un ansamblu de tradiții și expresii culturale, ci și un mijloc prin care se transmit învățăminte, valori și norme către membri unei comunități, în special către tineretul acesteia. În această perspectivă, folclorul joacă un rol educativ și formativ, având o funcție pedagogică esențială. Folclorul, prin structura sa narativă, prin valorile pe care le promovează și prin modurile în care formează comportamentele și mentalitățile colectivității, poate fi considerat o formă de educație populară. El ajută la modelarea	2	7,69

	personalității și a comportamentului membrilor unei comunități, iar prin aceasta îndeplinește un rol esențial în transmiterea și consolidarea unui patrimoniu cultural.		
4. Cum comentați relația tradiție-folclor?	În esență, tradiția și folclorul sunt interdependente: folclorul este o expresie creativă și dinamică a tradițiilor, iar tradițiile oferă contextul și continuitatea în care folclorul își găsește locul. Împreună, ele contribuie la păstrarea identității culturale și la educația continuă a membrilor unei comunități.	6	23,07
5. Cum formați competența folclorică a elevilor?	Formarea competenței folclorice a elevilor presupune dezvoltarea unor abilități și cunoștințe care să le permită să aprecieze, să înțeleagă și să participe activ la tradițiile și manifestările culturale ale folclorului. Acesta este un proces continuu, care poate începe încă din școală și se bazează pe o abordare integrată a educației folclorice. Iată câteva moduri prin care se poate forma competența folclorică a elevilor: 1. Introducerea folclorului în curriculumul școlar: Studii literare și artistice 2. Activități extracurriculare: Participarea la festivaluri și evenimente culturale Ateliere și excursii educaționale 3. Educație prin învățare activă și participativă: Interpretarea și practicarea folclorului Implicarea în jocuri tradiționale 4. Promovarea valorilor culturale prin educația interculturală: Învățarea diversității culturale Integrarea folclorului în diverse contexte educaționale 5. Căutarea și înțelegerea simbolurilor și valorilor folclorice: Interpretarea simbolică Conștientizarea valorilor tradiționale 6. Colaborarea cu comunitățile și familiile: Colaborarea cu părinții și bunicii Proiecte de documentare 7. Reflecție și evaluare: Dezvoltarea gândirii critice	4	15,38
6. Comentați prin 2-3 propoziții esența principiului identității etnice	Esenta identității etnice se află în ansamblul de trăsături și caracteristici care definesc și diferențiază un grup etnic de alte grupuri. Aceasta include un set de elemente culturale, istorice, lingvistice, religioase și sociale care sunt transmise de la o generație la alta și care contribuie la simțul apartenenței și coeziunii într-un colectiv. Identitatea etnică este o componentă esențială a modului în care indivizii și grupurile se definesc și relaționează cu ceilalți, atât la nivel intern (în cadrul grupului), cât și extern (în relațiile cu alte grupuri).	2	7,69
7. Comentați succint valențe ale folclorului românesc	Folclorul românesc are multiple valențe, atât în plan cultural, social, educativ, cât și în cadrul	2	7,69

	identității naționale. Prin tradițiile sale, obiceiurile, cântecele, dansurile, poveștile și meșteșugurile, folclorul românesc reflectă un vast patrimoniu care a fost transmis din generație în generație și care continuă să joace un rol important în viața comunităților.		
8. Ce credeți că lipsește în curricula gimnazială în perspectivă folclorică?	În curricula gimnazială din România, abordarea folclorului este importantă, dar există câteva lacune și zone unde ar putea fi îmbunătățită integrarea acestuia, pentru a asigura o mai bună înțelegere și apreciere a patrimoniului cultural național. Iată câteva aspecte ce ar putea lipsi sau ce ar putea fi consolidate în perspectivă folclorică: 1. O abordare integrată și interdisciplinară a folclorului; 2. Studiu detaliat al diversității folclorice regionale; 3. Înțelegerea simbolisticii și semnificației profund spirituale ale folclorului; 4. Metode educaționale activ-participative; 5. Încurajarea cercetării și a proiectelor personale; 6. Oferirea unor exemple de folclor contemporan.	1	3,84
9. Decriați structura competenței etnoculturale a elevului din gimnaziu în contextul predării tematicii folclorice	Structura competenței etnoculturale a elevului din gimnaziu, în contextul predării tematicii folclorice, presupune dezvoltarea unor abilități și cunoștințe ce permit elevilor să înțeleagă, să aprecieze și să participe activ la exprimarea și conservarea valorilor etnice și culturale ale folclorului. Competența etnoculturală nu este doar o acumulare de informații teoretice, ci și o dezvoltare a unor atitudini, comportamente și abilități care ajută elevul să relaționeze cu propriile tradiții și să înțeleagă diversitatea culturală. Iată principalele dimensiuni ale competenței etnoculturale a elevului din gimnaziu în contextul tematicii folclorice: 1. Cunoașterea și înțelegerea patrimoniului cultural folcloric; 2. Abilități de analiză și de interpretare a folclorului; 3. Abilități de exprimare și de recreare a folclorului; 4. Aprecierea diversității etnice și culturale; 5. Abilități de gândire critică și reflexive; 6. Sensibilizarea și implicarea în activități culturale.	1	3,84
10. Caracteriați 4-5 elemente (componente) ale competenței etnoculturale a elevilor pe care le dețineți	1. Cunoașterea diversității culturale – Înțelegerea și aprecierea diferențelor dintre culturi, cum ar fi obiceiurile, normele, valorile, credințele și comportamentele specifice fiecărei culturi. 2. Empatia și deschiderea către alte etnii și culturi – capacitatea de a înțelege perspectiva altora, empatia și dorința de adaptare la alte	1	3,84

	moduri de viață. 3. Comunicarea interculturală – abilități de a comunica eficient în contexte interculturale, ținând cont de diferențele de limbaj, stiluri de comunicare și norme culturale. Acest lucru poate include cunoașterea unei limbi străine sau înțelegerea subtilităților non-verbale specifice altor culturi. 4. Flexibilitate și adaptabilitate – capacitatea de a răspunde adecvat la situațiile care pot apărea din diferențele culturale.		
--	---	--	--

În figura de mai jos sunt vizualizate rezultatele obținute:

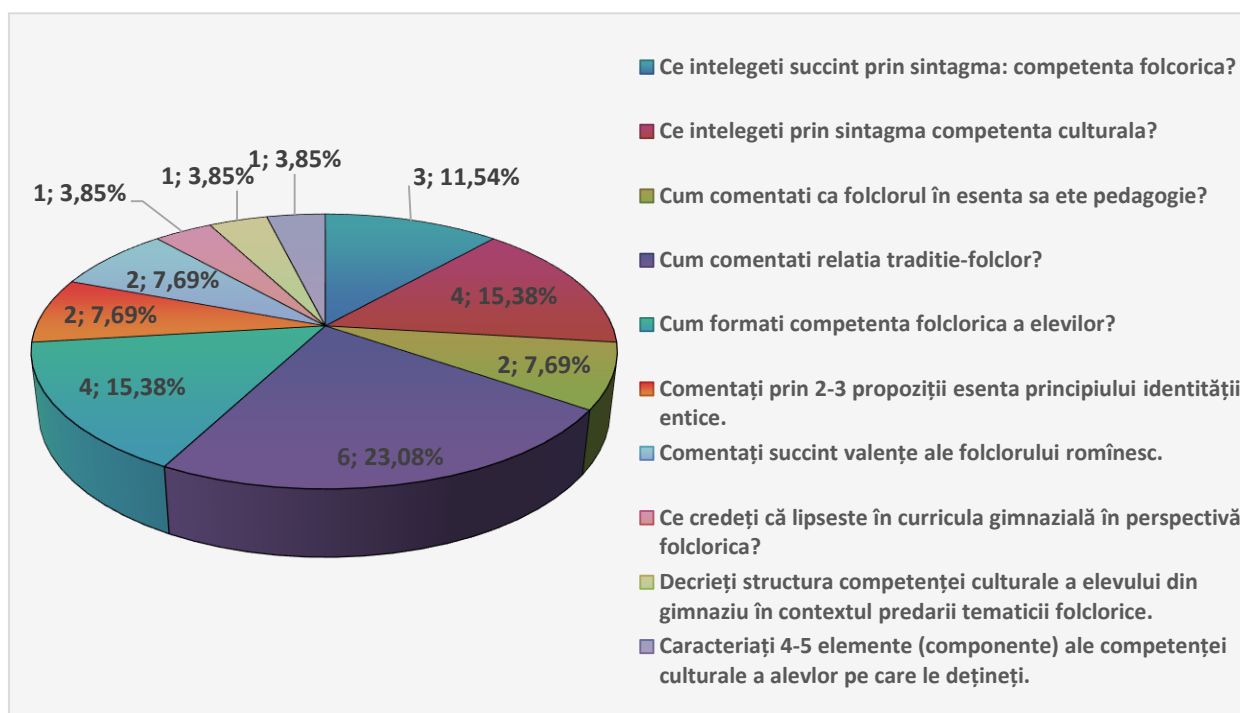

Figura 3.1. Răspunsurile profesorilor la chestionar

Interpretare calitativă și cantitativă a datelor din tabel

Analiză cantitativă

- Numărul total al profesorilor care au răspuns: **26**
- Întrebările și distribuția răspunsurilor:
 - „Ce înțelegeți prin sintagma: competență folclorică?” – **3 răspunsuri (11,54%)**;
 - „Ce înțelegeți prin sintagma competență etnoculturală?” – **4 răspunsuri (15,38%)** ;
 - „Cum comentați că folclorul, în esența sa, este pedagogie?” – **2 răspunsuri (7,69%)** ;
 - „Cum comentați relația tradiție-folclor?” – **6 răspunsuri (23,07%)**;
 - „Cum formați competența folclorică a elevilor?” – **4 răspunsuri (15,38%)**;
 - „Comentariul despre identitatea etnică” – **2 răspunsuri (7,69%)**;

- „Valențele folclorului românesc” – **2 răspunsuri (7,69%)**;
- „Ce lipsește în curricula gimnazială privind folclorul?” – **1 răspuns (3,84%)**;
- „Structura competenței etnoculturale a elevilor” – **1 răspuns (3,84%)**;
- „Caracterizarea a 4-5 componente ale competenței etnoculturale” – **1 răspuns (3,84%)**.

Astfel, întrebarea cu cea mai mare pondere a răspunsurilor este legată de relația dintre *tradiție și folclor (23,07%)*, urmată de competența etnoculturală și formarea competenței folclorice (**15,38% fiecare**). Cele mai puține răspunsuri s-au înregistrat la întrebările despre *curricula gimnazială și structura competenței etnoculturale (3,84% fiecare)*.

Analiză calitativă

1. **Percepția asupra competenței folclorice și etnoculturale.** Profesorii definesc competența folclorică ca abilitatea de a înțelege, a aprecia și a utiliza tradițiile culturale, în timp ce competența etnoculturală este văzută ca o capacitate mai largă, ce implică empatie, comunicare interculturală și înțelegerea diversității culturale.

2. **Rolul pedagogic al folclorului.** Se subliniază faptul că folclorul are un *rol educativ*, contribuind la *transmiterea valorilor și normelor sociale* prin povești, tradiții și practici culturale.

3. **Legătura dintre tradiție și folclor.** Profesorii consideră că *tradiția și folclorul sunt interdependente*, folclorul fiind expresia vie a tradițiilor transmise între generații.

4. **Formarea competenței folclorice a elevilor.** Se propune o abordare *integrată și activă*, incluzând: Studiarea folclorului în curriculum; Participarea la festivaluri și ateliere; Educație prin practică (dansuri, jocuri tradiționale); Implicarea comunității și a familiei.

5. **Lacune în predarea folclorului în școală.** Profesorii consideră că *curriculumul gimnazial nu oferă suficient spațiu* pentru studierea folclorului, sugerând o abordare interdisciplinară și metode interactive pentru a capta interesul elevilor.

6. **Elementele competenței etnoculturale.** Profesorii identifică principalele componente ale competenței etnoculturale, cum ar fi *cunoașterea diversității culturale, empatia, comunicarea interculturală și adaptabilitatea*.

Analiza datelor sugerează că profesorii consideră folclorul esențial în educația culturală și identitară a elevilor, dar observă *lacune în integrarea acestuia în sistemul educațional*. Totodată, există un interes crescut pentru interacțiunea dintre folclor și tradiție, ceea ce arată preocuparea pentru conservarea identității culturale (**Anexa 6, Anexa 7**).

Interpretare științifică a celor mai semnificative valori.

Pe baza analizei cantitative, cele mai semnificative valori din tabel sunt:

1. **Relația dintre tradiție și folclor (23,07%) ;**

2. **Competența etnoculturală (15,38%);**
3. **Formarea competenței folclorice a elevilor (15,38%).**

Aceste aspecte vor fi analizate într-o perspectivă științifică, raportându-ne la domeniul antropologiei culturale, educației și studiilor folclorice.

1. Relația dintre tradiție și folclor – o perspectivă antropologică

Într-o perspectivă științifică, folclorul poate fi privit ca un set de practici culturale care sunt transmise intergenerațional, având o bază atât istorică, cât și adaptabilă. Clifford Geertz (1973), în analiza sa asupra culturii ca sistem de semnificații, subliniază că tradiția este mai mult decât o simplă moștenire statică; ea este un proces de reinterpretare continuă.

Tradiția reprezintă ansamblul de norme și practici transmise în cadrul unei comunități.

Folclorul este manifestarea concretă a acestei tradiții, cuprinzând povești, cântece, obiceiuri și arte meșteșugărești.

În studiile lui Bronislaw Malinowski, folclorul este considerat o formă de „educație implicită”, în care normele comunității sunt încorporate în structurile narrative și ritualice. Acest lucru confirmă ideea că *tradiția și folclorul nu sunt entități separate, ci procese interconectate, ce facilitează transmiterea identității culturale.*

2. Competența etnoculturală – abordare interacțională

Competența etnoculturală a fost analizată în domeniul sociologiei educației și al comunicării interculturale. Conform modelului lui Milton Bennett (1993), dezvoltarea competenței etnoculturale implică un continuum de la *negarea diferențelor culturale* la *integrarea interculturală*.

Cadrele didactice participante la experiment au evidențiat *cunoașterea diversității culturale, empatia, comunicarea interculturală și adaptabilitatea* drept componente esențiale ale competenței etnoculturale. Aceste elemente corespund cu modelele educaționale moderne bazate pe: **dezvoltarea abilităților metacognitive** – elevii trebuie să învețe să analizeze critic informațiile culturale; **expunerea la contexte culturale variate** – experiențele directe, cum ar fi participarea la evenimente folclorice, ajută la interiorizarea valorilor culturale; **practici pedagogice participative** – elevii învață mai eficient prin metode active, cum ar fi proiectele și colaborarea cu comunitatea.

Astfel, *competența etnoculturală nu este doar o acumulare de cunoștințe, ci un set complex de atitudini și comportamente ce permit interacțiunea într-o lume globalizată* (definiția la p. 74).

4. Formarea competenței folclorice a elevilor – abordare educațională

Educația folclorică poate fi analizată prin prisma teoriilor constructiviste ale învățării (Piaget, Vygotsky). Vygotsky argumentează că învățarea este un proces social, iar folclorul oferă un cadru ideal pentru *învățarea prin imersiune culturală*.

Metodele propuse de profesori pentru formarea competenței folclorice reflectă mai multe teorii educaționale:

- **Învățare activă (Dewey, 1938)** – participarea la festivaluri, ateliere și activități extracurriculare permite elevilor să înțeleagă folclorul prin experiență directă.
- **Învățare prin cooperare (Johnson & Johnson, 1989)** – colaborarea cu familiile și comunitățile ajută la consolidarea cunoștințelor culturale.
- **Educația prin artă (Eisner, 2002)** – folclorul poate fi predat prin intermediul expresiilor artistice, ceea ce facilitează o înțelegere profundă a simbolurilor și valorilor tradiționale.

Prin urmare, *formarea competenței folclorice nu se limitează la studierea teoretică a tradițiilor, ci necesită o abordare interactivă, care să stimuleze atât dimensiunea cognitivă, cât și cea afectivă a elevilor.*

Interpretarea științifică a celor mai semnificative valori evidențiază că folclorul și tradiția nu sunt doar elemente ale trecutului, ci *forme dinamice de educație culturală și identitară*. Relația dintre *tradiție și folclor* este fundamentală pentru păstrarea coeziunii sociale. *Competența etnoculturală* joacă un rol esențial în adaptarea la o societate diversă. *Formarea competenței etnoculturale* trebuie să fie un proces activ, bazat pe experiență și interacțiune socială.

Această perspectivă susține integrarea folclorului în educație prin metode inovative, permițând generațiilor viitoare să își asume identitatea culturală într-un mod relevant și adaptat contextului actual.

3.2. Implementarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice în contextul aplicării programei școlare opționale și a curriculumului elaborat

Activitățile și rezultatele experimentului de constatare, pe care le-am realizat și le-am identificat prin aplicarea celor două chestionare, au condus la derularea experimentului de formare.

Scopul experimentului de formare se identifică în implementarea și valorificarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin aplicarea Programei școlare opționale și a Curriculumului elaborat ce vizează formarea acestei competențe prin valorificarea creației folclorice.

Obiectivele experimentului de formare sun focusate pe:

- aplicarea Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din învățământul gimnazial;
- elaborarea și implementarea Programei școlare opționale și a Curriculumului în formarea competenței vizate prin valorificarea creației folclorice;
- formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.

Eșantionul experimental a fost constituit din 104 elevi și 26 de cadre didactice de la Școala Gimnazială nr. 29 din orașul Galați, România. Activitățile de formare au derulat în perioada 2023-2024.

În procesul experimentului de formare a competenței vizate, am considerat oportun să respectăm anumite *principii* pe care se fundează orice acțiune educativ-formativă:

- principiul descentalizării și flexibilizării conținuturilor educaționale exprimate și susținute de caracterul democratic al politicilor educației;
- principiul eficacității și eficienței resurselor cadrului normativ și al resurselor umane (programe, curricula, acte normative, elevi, cadre didactice);
- principiul ierarhizării culturale în flexibilizarea cadrului curricular și formativ al instruirii;
- principiul sistematizării ce avansează corelarea adecvată a domeniilor cognitiv, afectiv, comportamental;
- principiul coerenței conținuturilor curriculare în învățământul gimnazial pe domenii de învățare, ameliorând volumul de informații excesive comunicativ-lingvistice și inserarea unui volum rezonabil de valori ale creației folclorice;
- principiul axiologiei și epistemologiei ce vizează sistemul de valori naționale și general-umane;
- principiul psihopedagogic ce se referă la particularitățile dezvoltării elevilor din clasele gimnaziale în raport cu valorile culturii populare și care este axat pe nevoile elevilor și ale cadrelor didactice.

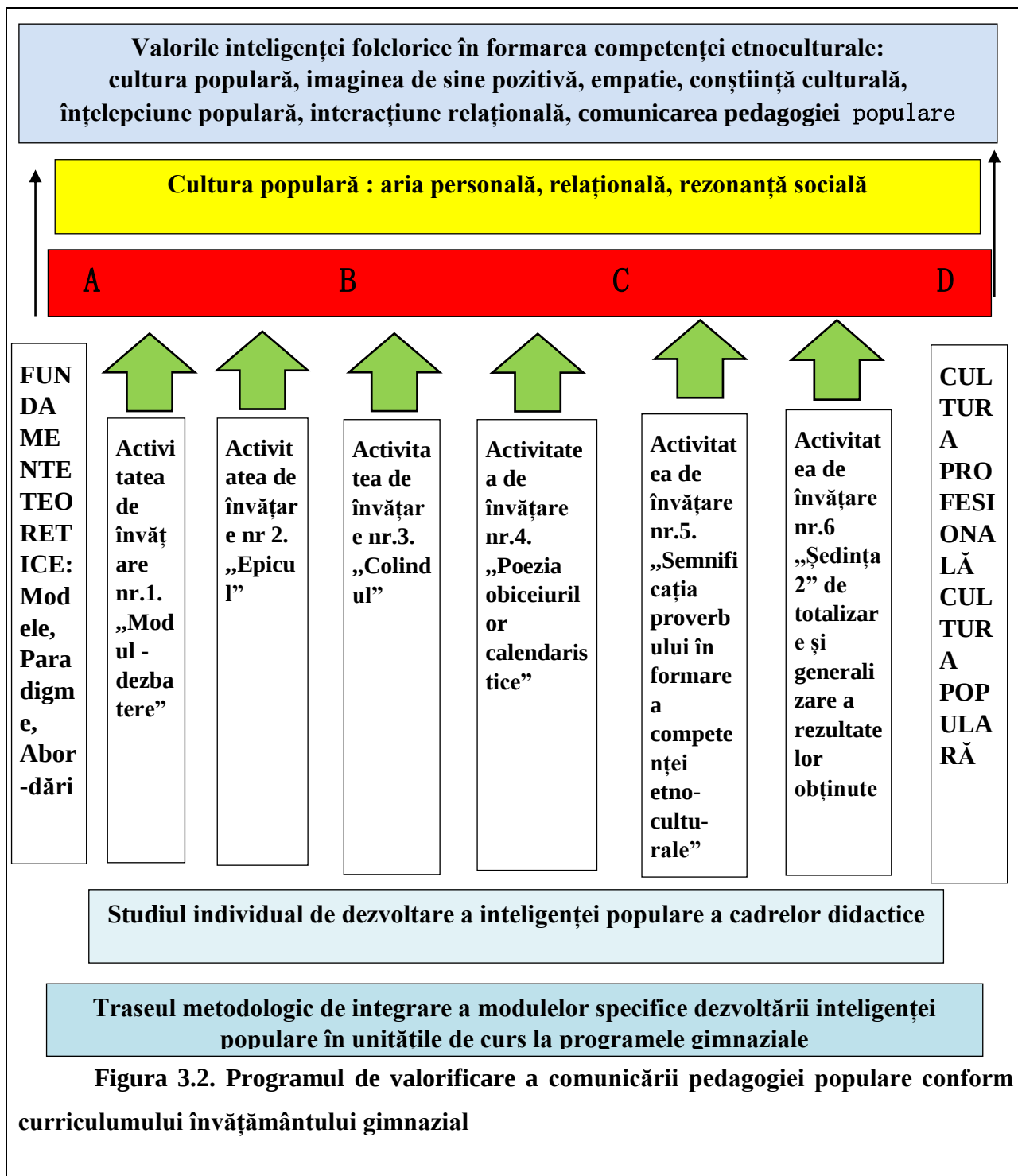
Aceste principii utilizate în cadrul experimentului au facilitat și identificarea **principiilor specifice** de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice vizualizate în textul tezei.

Metodele utilizate eficient și cu randament formativ:

- *discuția*: schimb de experiențe și de viziuni ca posibilitate de răspuns la itemii chestionarelor și ale participanților în experiment;

- *observația*: tehnică de înregistrare și de analiză a acțiunilor și a comportamentelor elevilor în perspectiva ameliorării acestora;
- *brainstorming-ul*: asaltul de idei, de opinii în cadrul cărora respondenții definesc anumite procese, valori, concepte, noțiuni etc.

În cadrul experimentului au fost utilizate și alte metode și tehnici de formare a competenței vizate în teză, care au facilitat derularea *activităților de la acțiunea frontală, activitatea individuală, lucrul în echipă, având un impact progresiv și relevant în obținerea rezultatelor* (figura de mai jos):

Aplicarea acestui program a facilitat exersarea determinării și identificării unei viziuni concludente și valorice asupra procesului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu, care au participat în cadrul eșantionului experimental obținând rezultate notabile față de elevii din eșantionul de control, cu rezultate modeste și ne semnificative (**Anexa 6, Anexa 7, Anexa 13**).

Revenind la obiectul cercetării noastre, ca finalitate a tot ce am dezvoltat în problema necesității, posibilității educației permanente, în concepția populară desprinsă din folclor, concluzia nu poate fi decât una: *optimismul pedagogic al poporului român*. Adevărul acesta a fost și este confirmat de viață.

Rezultatele obținute în cadrul cercetării au determinat necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea folclorică, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare - învățare a valorilor folclorice: centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea artistică etc.

Ideile conceptuale de modelarea orientărilor folclorice și-au găsit reflectare în modelul pedagogic, ce conetctează într-un întreg scopurile, obiectivele, principiile, conținutul, criteriile formele și metodele activității pedagogice. Contabilizarea ideilor acestui model permite a reglementa oportun impactul diverșilor factori, a stabili prioritățile în modelarea orientărilor folclorice ale elementelor competenței culturale.

Analiza răspunsurilor test - experiment constatativ (G.E.; G.C) / retest, după implementarea Programului de intensificare a procesului de formare a competenței etnoculturale a elevilor pentru eșantionul din G.E. și G.C (fără program de intervenție).

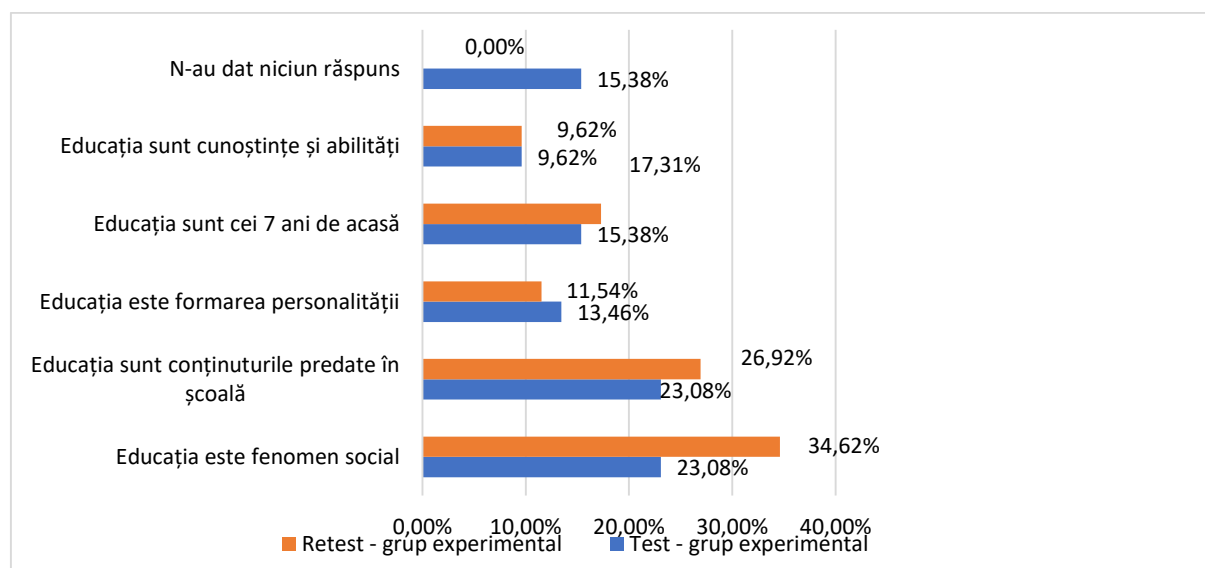

Figura 3.3. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 1 - Cum înțelegeți noțiunea de educație?

Tabelul 3.3. Diferențe în procente între test și retest

Categorie	Test - grup experimental	Retest - grup experimental	Diferență
N-au dat niciun răspuns	15.38%	0.00%	-15.38%
Educația sunt cunoștințe și abilități	9.62%	9.62%	0.00%
Educația sunt cei 7 ani de acasă	15.38%	17.31%	+1.93%
Educația este formarea personalității	13.46%	11.54%	-1.92%
Educația sunt conținuturile predate în școală	23.08%	26.92%	+3.84%
Educația este fenomen social	23.08%	34.62%	+11.54%

Interpretări cantitative principale:

Creșteri: „Educația este fenomen social” a crescut cel mai mult, cu **+11.54%**. „Educația sunt conținuturile predate în școală” a crescut cu **+3.84%**. „Educația sunt cei 7 ani de acasă” a crescut ușor, cu **+1.93%**.

Scăderi: „N-au dat nici un răspuns” a scăzut **-15.38%** → toți participanții au oferit un răspuns clar la retestare. „Educația este formarea personalității” a scăzut ușor, cu **-1.92%**.

Fără schimbare: „Educația sunt cunoștințe și abilități” a rămas constantă (**9.62%**).

După intervenție, mai mulți participanți au început să vadă educația ca un fenomen social și să o asocieze cu școala și educația. În plus, toți au oferit un răspuns clar, ceea ce sugerează o înțelegere mai profundă a conceptului de educație.

Histograma reflectă percepțiile participanților despre ce înseamnă educația, înainte și după programul de intervenție a formării competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice în gimnaziu. Aceasta evidențiază cum s-au schimbat răspunsurile privind definiția educației în rândul grupului experimental.

Interpretarea rezultatelor

Educația ca fenomen social – Aceasta este definiția care a crescut cel mai mult după intervenție (de la 23.08% la 34.62%). Aceasta sugerează că elevii au început să înțeleagă educația într-un sens mai larg, ca un proces, influențat de societate, nu doar de școală sau familie.

Educația ca ansamblu de conținuturi predate în școală – A înregistrat o creștere (de la 23.08% la 26.92%), ceea ce înseamnă că unii participanți văd educația în continuare ca pe un proces formal.

Educația ca formare a personalității – A scăzut ușor, ceea ce ar putea însemna că după intervenție, unii participanți nu mai consideră educația doar ca un proces individual de dezvoltare.

Educația ca „cei 7 ani de acasă” – A crescut ușor (de la 15.38% la 17.31%), ceea ce arată că educația informală, din familie, este în continuare importantă pentru unii respondenți.

Educația ca un set de cunoștințe și abilități – A rămas constantă (9.62%), ceea ce indică faptul că această definiție nu a fost influențată semnificativ de intervenție.

Faptul că unii nu au răspuns inițial (15.38%) și apoi acest procent a scăzut la 0% arată că intervenția i-a ajutat pe participanți să-și clarifice percepția asupra educației.

Intervenția programului a avut un impact clar asupra modului în care participanții definesc educația. După intervenție, mai mulți elevi au început să vadă educația ca pe un fenomen social și mai puțini au rămas fără un răspuns clar. Totodată, învățământul formal și educația au devenit mai relevante pentru unii elevi.

Creșterea răspunsurilor pentru **„Educația este fenomen social”** și **„Educația sunt conținuturile predate în școală”** sugerează că participanții și-au modificat percepția, incluzând mai mult ideea că educația este **un proces colectiv și instituționalizat, social**, nu doar un proces individual. Acest lucru ar putea fi influențat de **contextul educațional** în care s-au aflat între test și retest (posibil discuții, experiențe noi, conținuturi noi de învățare).

Scăderea răspunsurilor pentru **„Educația sunt cunoștințe și abilități”** și **„Educația sunt cei 7 ani de acasă”** poate indica o redefinire a educației dincolo de aspectele strict individuale. Eliminarea completă a non-răspunsurilor la retest sugerează o **clarificare și o conștientizare mai mare a conceptului de educație**.

Educația este percepută din ce în ce mai mult ca un fenomen social și nu doar ca un proces de acumulare de informații.

Clarificarea conceptului a condus la eliminarea non-răspunsurilor și la o mai mare înțelegere a rolului educației.

Factorii care au influențat schimbările pot include experiențele educaționale dintre test și retest, precum și reflecția ulterioară.

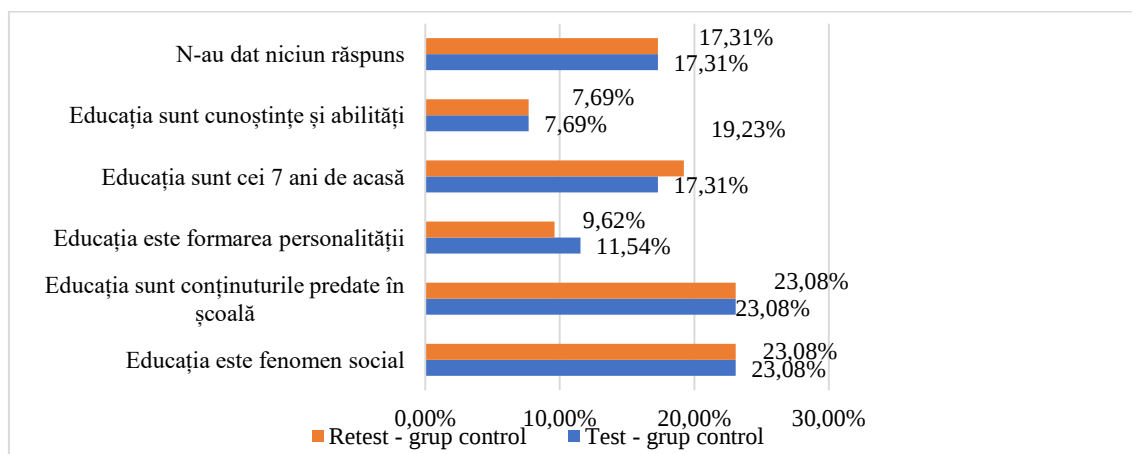

Figura 3.4. Analiza rezultatelor pentru grupul de control

Această histogramă reprezintă răspunsurile grupului de control înainte (Test - grup control) și după (Retest - grup control) intervenție, referitor la percepția asupra educației.

Constatări principale:

Stabilitate în majoritatea categoriilor. Nu există diferențe semnificative între test și retest în majoritatea răspunsurilor. Categoriile „Educația sunt conținuturile predate în școală” și „Educația este fenomen social” au rămas identice (23.08%).

Ușoare variații. „Educația sunt cei 7 ani de acasă” a crescut de la 17.31% la 19.23% (+1.92%). „Educația este formarea personalității” a scăzut de la 11.54% la 9.62% (-1.92%).

Răspunsurile fără modificări. Categoria „N-au dat niciun răspuns” a rămas aproape neschimbată (17.31% → 17.31%). Categoria „Educația sunt cunoștințe și abilități” a rămas constantă la 7.69%.

Comparativ cu grupul experimental. În grupul experimental, intervenția a produs schimbări semnificative, în special în creșterea percepției educației ca fenomen social. În grupul de control, valorile sunt aproape identice între test și retest, ceea ce arată că, fără intervenție, percepția asupra educației a rămas constantă în rândul acestor elevi.

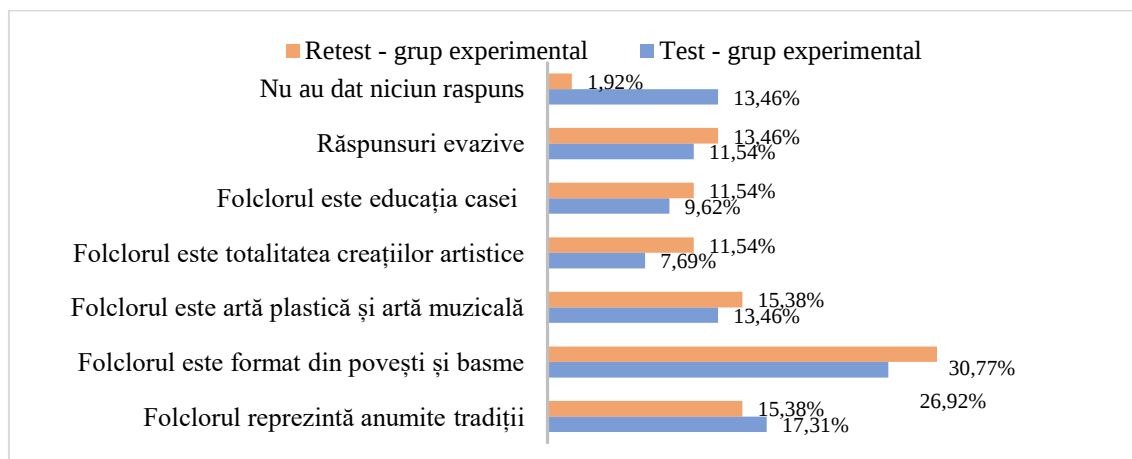

Figura 3.5. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 2 - Ce este folclorul în viziunea voastră?

Am analizat histograma și am observat următoarele aspecte interesante:

Reducerea non-răspunsurilor – În testul inițial, 13.46% dintre participanți nu au oferit nici un răspuns, dar în retestare acest procent a scăzut semnificativ la 1.92%. Acest lucru sugerează o mai bună înțelegere a conceptului de folclor după intervenția experimentală.

Scăderea răspunsurilor evazive – Răspunsurile evazive s-au redus ușor de la 13.46% la 11.54%, ceea ce arată o clarificare a percepțiilor despre folclor.

Creșterea recunoașterii basmelor ca parte a folclorului – Procentul celor care consideră că „Folclorul este format din povești și basme” a crescut de la 26.92% la 30.77%, ceea ce indică o mai mare conștientizare a acestui aspect.

Stabilitate în percepția folclorului ca tradiție – Răspunsurile privind folclorul ca tradiție au rămas relativ constante (17.31% inițial, 15.38% la retest).

Creștere ușoară a percepției folclorului ca educație a casei – S-a observat o creștere de la 9.62% la 11.54%, ceea ce sugerează că participanții au început să asocieze folclorul și cu învățăturile transmise în familie.

Datele prezentate, sugerează o îmbunătățire în claritatea și diversitatea răspunsurilor după intervenția experimentală.

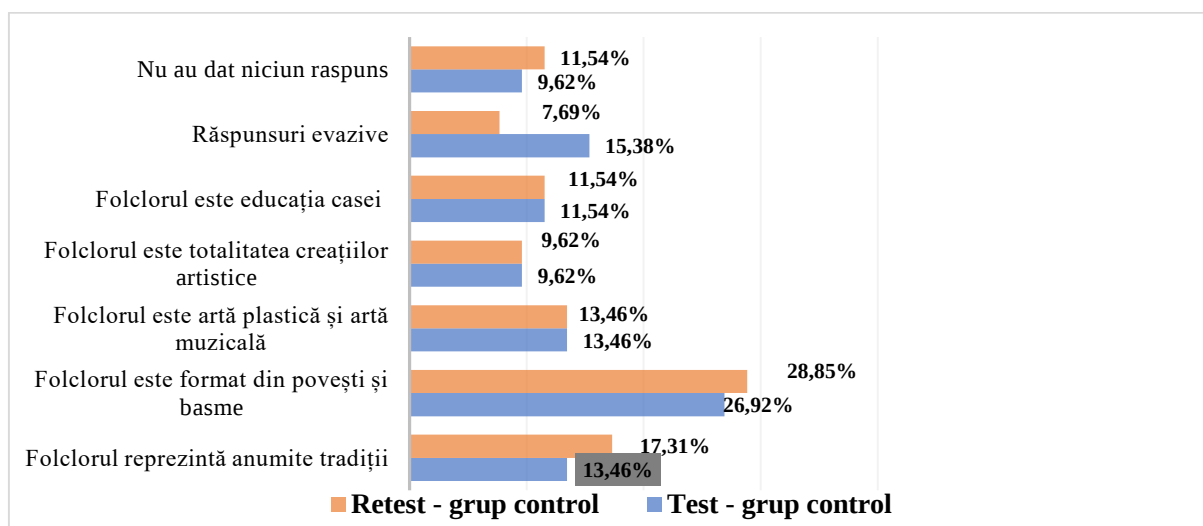

Figura 3.6. Analiza rezultatelor pentru grupul de control

Comparând cu histograma anterioară (grupul experimental), se pot observa câteva diferențe interesante:

Diferența în non-răspunsuri și răspunsuri evazive. În grupul experimental, **non-răspunsurile** au scăzut semnificativ (de la 13.46% la 1.92%), dar în grupul de control scăderea este mai mică (de la 9.62% la 11.54%). **Răspunsurile evazive** s-au redus în grupul experimental (de la 13.46% la 11.54%), dar în grupul de control **au crescut** (de la 7.69% la 15.38%). Acest lucru ar putea indica faptul că intervenția experimentală a avut un efect pozitiv în clarificarea percepției asupra folclorului.

Percepția folclorului ca „povești și basme”. În **grupul experimental**, această categorie a crescut clar (de la 26.92% la 30.77%). În **grupul de control**, schimbarea este minimă (de la 26.92% la 28.85%). Acest lucru sugerează că intervenția experimentală a consolidat această înțelegere mai mult decât în grupul fără intervenție.

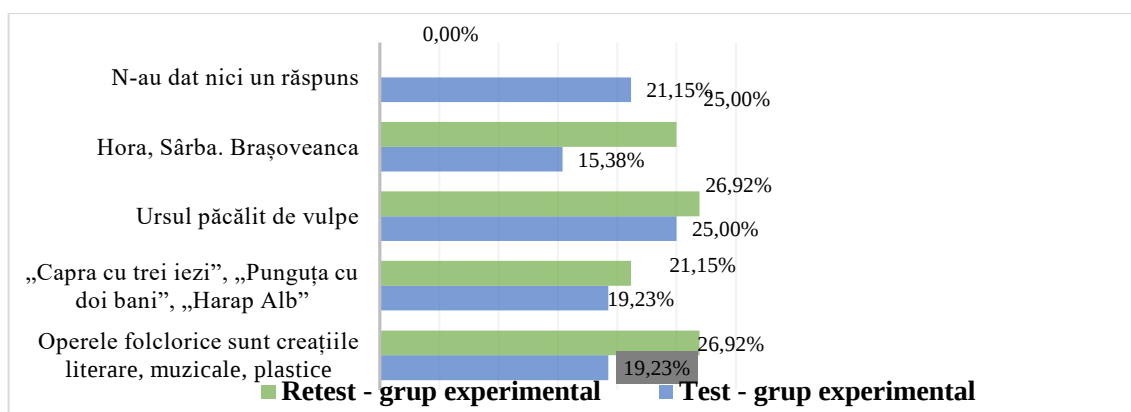

Figura 3.7. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 3 – Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare

Această histogramă prezintă răspunsurile participanților din *grupul experimental* la întrebarea „Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare”, comparând rezultatele testului inițial și ale retestării.

Observații principale:

Îmbunătățiri după retestare: Răspunsurile pentru dansurile populare: „Hora, Sârba, Brașoveanca” a crescut de la 15.38% la 26.92% (+11.54%), ceea ce sugerează o conștientizare sporită asupra folclorului muzical. Nominalizarea poveștii „Ursul păcălit de vulpe” a crescut de la 25.00% la 26.92% (+1.92%). Nominalizarea poveștilor „Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani” și a basmului „Harap Alb” a crescut ușor de la 19.23% la 21.15% (+1.92%). „Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice” a avut o creștere de la 19.23% la 26.92% (+7.69%), ceea ce indică o înțelegere mai clară a conceptului de operă folclorică. Scăderi: „N-au dat nici un răspuns” a scăzut de la 25.00% la 21.15% (-3.85%), ceea ce înseamnă că mai mulți participanți au reușit să răspundă la întrebare după retestare.

După intervenție, participanții au fost mai conștienți de operele folclorice, în special cele muzicale și literare. Scăderea numărului de non-răspunsuri sugerează o mai bună clarificare a conceptului. Creșterea mențiunilor pentru dansurile populare: „Hora, Sârba, Brașoveanca” arată că intervenția a ajutat la recunoașterea elementelor folclorice din mai multe domenii (literar, muzical, plastic).

Tabelul 3.4. Cele mai consistente creșteri ale răspunsurilor despre operele folclorice

Categorie	Test - grup experimental	Retest - grup experimental	Diferență
Hora, Sârba, Brașoveanca	15.38%	26.92%	+11.54%
Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	19.23%	26.92%	+7.69%
Ursul păcălit de vulpe	25.00%	26.92%	+1.92%
„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Harap Alb”	19.23%	21.15%	+1.92%

Constatări: Cea mai mare creștere s-a înregistrat pentru dansurile populare *Hora, Sârba, Brașoveanca* (+11.54%), ceea ce indică o mai bună recunoaștere a folclorului muzical. O creștere importantă (+7.69%) a fost observată pentru *operele folclorice ca ansamblu de creații literare, muzicale și plastice*, ceea ce sugerează o înțelegere mai amplă a conceptului. Povestea *Ursul păcălit de vulpe* și *operele literare* au avut creșteri mai mici (+1.92%), dar indică totuși o îmbunătățire a recunoașterii operelor folclorice.

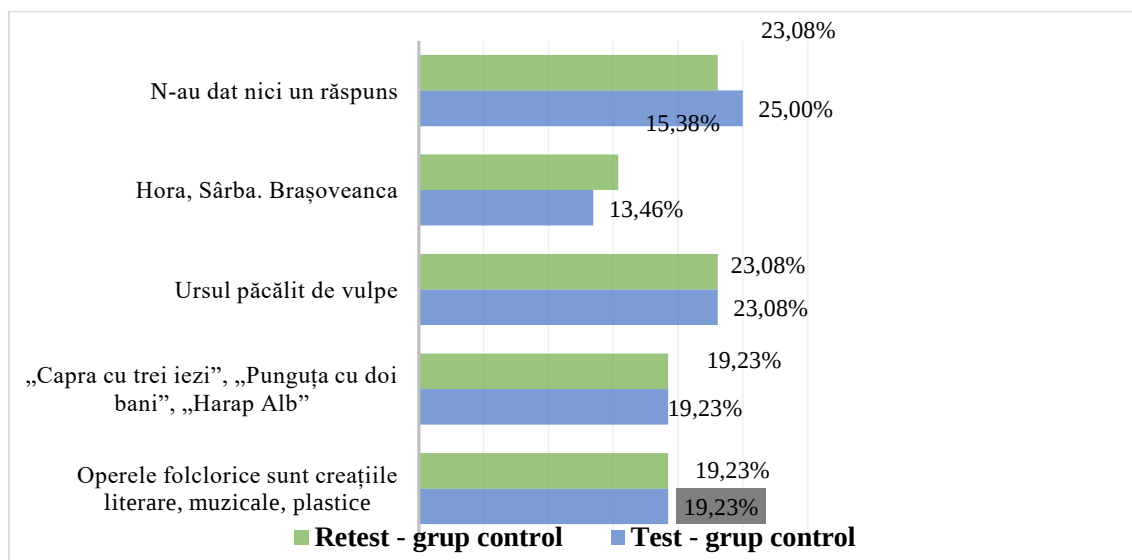

Figura 3.8. Analiza rezultatelor pentru grupul de control

Această histogramă prezintă rezultatele **grupului de control** pentru întrebarea „Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare”.

Constatări principale. Diferențe minime între test și retest, ceea ce sugerează că percepțiile grupului de control asupra operelor folclorice au rămas relativ stabile. Pentru categoria „N-au dat niciun răspuns” a scăzut ușor de la 25.00% la 23.08%, indicând o mică îmbunătățire în capacitatea de a enumera opere folclorice. Nominalizarea dansurilor populare: „Hora, Sârba, Brașoveanca” a crescut de la 13.46% la 15.38%, dar diferența este nesemnificativă comparativ cu grupul experimental. Alte categorii, precum „Ursul păcălit de vulpe”, „Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Harap Alb” și definiția operelor folclorice, au rămas constante la 19.23% sau 23.08%.

Grupul de control nu a prezentat modificări semnificative în percepția operelor folclorice, ceea ce sugerează că fără o intervenție educațională, nivelul de cunoștințe rămâne aproape același. Creșterea ușoară a recunoașterii dansurilor populare și scăderea celor care nu au răspuns indică o posibilă influență a memoriei sau a unor factori externi minori.

Tabelul 3.5. Diferențe între grupul experimental și grupul control

Categorie	Test - grup experimental	Retest - grup experimental	Test - grup control	Retest - grup control	Diferență experimental - control (retest)
Hora, Sârba,	15.38%	26.92%	13.46%	15.38%	+11.54%

Brașoveanca					
Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	19.23%	26.92%	19.23%	19.23%	+7.69%
Ursul păcălit de vulpe	25.00%	26.92%	23.08%	23.08%	+3.84%
„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Harap Alb”	19.23%	21.15%	19.23%	19.23%	+1.92%
N-au dat niciun răspuns	21.15%	25.00%	25.00%	23.08%	+1.92%

Constatări: Diferențele cele mai mari se observă între grupul experimental și grupul de control la nivelul dansurilor populare *Hora*, *Sârba*, *Brașoveanca* (+11.54%) și *operele folclorice ca ansamblu* (+7.69%). Grupul experimental a avut o creștere mai mare la nominalizarea poveștii *Ursul păcălit de vulpe* și *operele literare*, indicând o conștientizare mai clară a acestor creații. Grupul de control nu a prezentat schimbări semnificative, ceea ce sugerează că intervenția educațională a avut un impact pozitiv asupra grupului experimental. Folclorul este expresia culturală autentică a unui popor, transmisă din generație în generație prin povești, basme, legende, cântece, dansuri, obiceiuri și tradiții. Aceasta reflectă identitatea, valorile și viziunea asupra lumii a unei comunități, având un rol esențial în păstrarea moștenirii spirituale și în consolidarea sentimentului de apartenență.

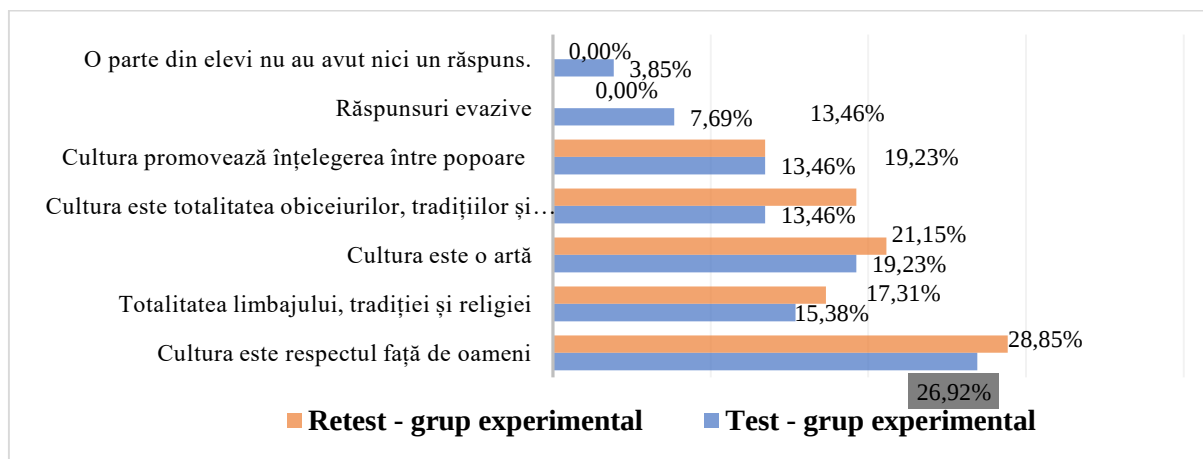

Figura 3.9. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 4 – Ce este folclorul în viziunea voastră?

Această histogramă prezintă răspunsurile grupului experimental la întrebarea „Ce este folclorul în viziunea voastră?”

Rezultate:

➤ **Eliminarea non-răspunsurilor și reducerea răspunsurilor evazive.** Inițial, 3.85% dintre participanți nu au oferit nici un răspuns, dar în retestare, acest procent a scăzut la 0%. Răspunsurile evazive au scăzut de la 7.69% la 0%, ceea ce indică o clarificare a conceptului de cultură în rândul elevilor.

➤ **Creșterea recunoașterii rolului cultural în promovarea înțelegerii între popoare.** În testul inițial, 13.46% dintre participanți au considerat că cultura promovează înțelegerea între popoare. După intervenție, acest procent a crescut la 19.23%, semn că elevii au început să înțeleagă mai bine legătura dintre cultură și relațiile interculturale.

➤ **Percepție mai largă asupra culturii.** Cultura a fost definită mai des ca totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului (de la 13.46% la 19.23%). Cultura ca artă a înregistrat o creștere importantă (de la 15.38% la 21.15%) ceea ce sugerează că elevii asociază mai mult folclorul cu expresiile artistice. Conceptul de cultură ca totalitatea limbajului, tradiției și religiei a crescut ușor (de la 15.38% la 17.31%).

➤ **Cultura ca respect față de oameni.** Acest răspuns a fost unul dintre cele mai frecvente, de la 26.92% la 28.85%, ceea ce arată că participanții au asociat cultura cu valorile morale și sociale.

Intervenția a avut un impact pozitiv asupra modului în care participanții percep cultura. S-au redus non-răspunsurile și răspunsurile evazive, ceea ce indică o mai bună înțelegere a conceptului. S-a diversificat percepția asupra culturii, incluzând mai multe dimensiuni (istorie, artă, tradiții, moralitate, relații interculturale).

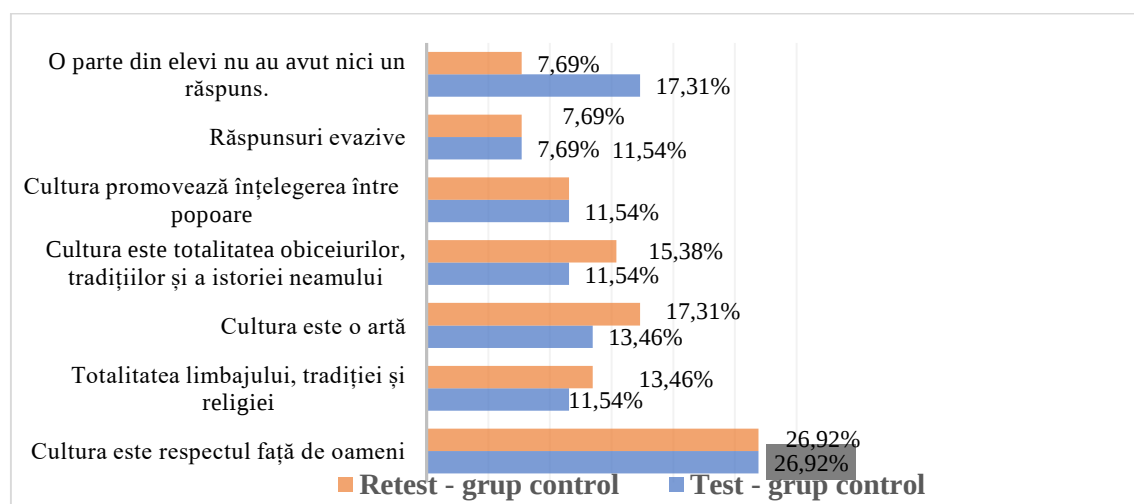

Figura 3.10. Analiza rezultatelor pentru grupul de control

Am analizat această histogramă referitoare la percepția despre **cultură** în grupul de control. Comparând testul inițial cu retestarea, iată principalele rezultate:

Non-răspunsurile au scăzut, dar nu semnificativ. La testul inițial, **17.31%** dintre participanți nu au răspuns. După retestare, procentul a scăzut la **7.69%**, ceea ce sugerează o îmbunătățire, dar nu la fel de pronunțată ca în grupul experimental, unde non-răspunsurile au fost eliminate complet.

Persistența răspunsurilor evazive. Răspunsurile evazive au scăzut doar ușor, de la 11.54% la 7.69%. Comparativ cu grupul experimental, unde acestea au dispărut complet, grupul de control nu a avut o îmbunătățire semnificativă în claritatea răspunsurilor.

Percepția culturii ca mijloc de înțelegere între popoare. A rămas aproape constantă (11.54% în ambele testări), ceea ce sugerează că fără o intervenție, elevii nu au asociat cultura mai puternic cu acest aspect.

Cultura ca totalitate a obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului. Ușoară creștere, de la 11.54% la 15.38%, dar mai mică decât în grupul experimental.

Cultura ca artă și tradiție religioasă. Cultura ca artă a crescut de la 13.46% la 17.31%, dar este o creștere mai mică decât în grupul experimental. Cultura ca totalitatea limbajului, tradiției și religiei a rămas aproape la fel (11.54% vs. 13.46%).

Cultura ca respect față de oameni. A fost cea mai constantă percepție, 26.92% atât în test, cât și în retestare, ceea ce arată că această asociere era deja bine consolidată în rândul participanților.

În grupul experimental, răspunsurile au devenit mai variate și mai clare, ceea ce sugerează o îmbunătățire reală a înțelegerii conceptului de cultură. În grupul de control, schimbările sunt minime, ceea ce arată că fără o intervenție educațională, percepțiile inițiale nu se modifică semnificativ. Grupul de control nu a prezentat îmbunătățiri majore între test și retestare. Non-răspunsurile și răspunsurile evazive sunt încă prezente, spre deosebire de grupul experimental. Asocierile culturii cu tradițiile, arta și înțelegerea interculturală nu au evoluat semnificativ, ceea ce indică faptul că intervenția educațională joacă un rol important în clarificarea conceptelor.

Grupul experimental a avut o creștere semnificativă (+7.69%) în categoria „Cultura promovează înțelegerea între popoare” față de grupul de control. Creșteri moderate (+3.84%) s-au observat la definițiile legate de tradiții, istorie și artă. Conceptul „Cultura este respectul față de oameni” rămâne cel mai recunoscut, dar diferențele între grupuri sunt minore.

Grupul experimental a înțeles mai bine rolul folclorului în promovarea între popoare și conexiunea cu tradițiile, ceea ce sugerează un impact pozitiv al intervenției educaționale.

Tabelul 3.6. Modificările percepției asupra folclorului – Analiza test-retest

Item	Grup	Test (%)	Retest (%)	Diferență (%)
Cultura este respectul față de oameni	Experimental	26.92	28.85	+1.93
Cultura este respectul față de oameni	Control	26.92	26.92	0.00
Proverbele transmit valori morale	Experimental	25.00	26.92	+1.92
Proverbele transmit valori morale	Control	21.15	23.08	+1.93
Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	Experimental	13.46	23.08	+9.62
Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	Control	11.54	11.54	0.00
Folclorul românesc este model de educație	Experimental	15.38	25.00	+9.62

deoarece conține simboluri ale țării				
Folclorul românesc este model de educație deoarece conține simboluri ale țării	Control	21.15	28.85	+7.70
Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului	Experimental	13.46	19.23	+5.77
Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și istoriei neamului	Control	15.38	11.54	-3.84

Analiza diferențelor între test și retest indică faptul că grupul experimental a îmbunătățit semnificativ percepția asupra folclorului ca model educațional și ca parte a identității culturale. Acest aspect este vizibil în creșterea procentelor pentru itemii referitori la importanța folclorului în educație și la transmiterea valorilor morale prin proverbe.

Spre deosebire de grupul experimental, grupul control nu a manifestat schimbări semnificative, ba chiar la unii itemi s-a observat o scădere ușoară a procentajelor, ceea ce sugerează că lipsa unei intervenții educaționale specifice nu a condus la o consolidare a percepțiilor legate de folclor.

Astfel, rezultatele demonstrează eficiența unei intervenții structurate în creșterea conștientizării rolului educativ al folclorului în cadrul grupului experimental.

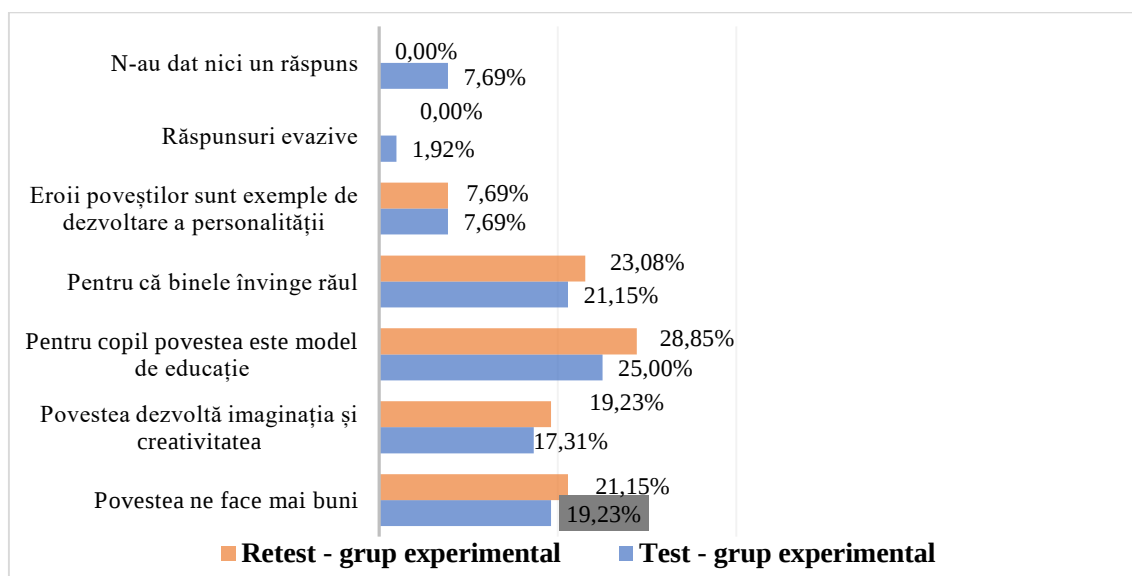

Figura 3.11. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 5 – Ce este folclorul în viziunea voastră?

Această histogramă analizează percepția despre **poveștile din folclor** în grupul experimental. Principalele concluzii:

Scăderea non-răspunsurilor și a răspunsurilor evazive. N-au dat nici un răspuns: a scăzut de la 7.69% la 0%, ceea ce arată o implicare mai mare a participanților după retestare. Răspunsuri evazive: s-au redus de la 1.92% la 0%, indicând o înțelegere mai clară a conceptului de poveste folclorică.

Percepția eroilor poveștilor. „Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității” a rămas constant la 7.69%, ceea ce sugerează că această idee nu a fost influențată semnificativ de intervenția educațională.

Asocierea poveștii cu lupta binelui împotriva răului. A crescut de la 21.15% la 23.08%, arătând o consolidare a ideii că poveștile folclorice transmit lecții morale.

Povestea ca model educațional pentru copil. A crescut de la 25.00% la 28.85%, indicând o creștere a conștientizării rolului educativ al poveștilor.

Povestea stimulează creativitatea. A crescut de la 17.31% la 19.23%, ceea ce sugerează o recunoaștere mai mare a poveștilor ca sursă de imaginație și creativitate.

Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea. A crescut de la 17.31% la 19.23%, ceea ce arată o creștere ușoară a conștientizării impactului poveștilor asupra creativității.

Povestea ne face mai buni. A crescut de la 19.23% la 21.15%, ceea ce indică o creștere a percepției poveștii ca instrument moralizator.

La grupul experimental, observăm o creștere semnificativă a conștientizării valorii educative și morale a poveștilor. Elevii au devenit mai receptivi la ideea că poveștile au un rol formativ, iar răspunsurile lor s-au rafinat, demonstrând o mai bună înțelegere a impactului folclorului.

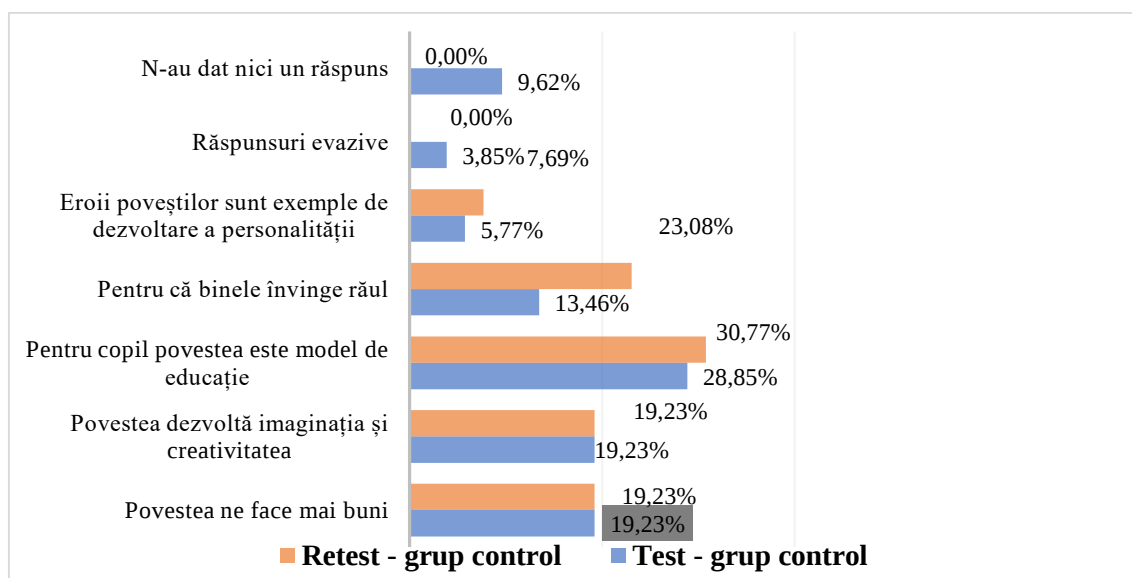

Figura 3.12. Analiza rezultatelor pentru grupul de control

Această histogramă prezintă răspunsurile grupului **control** privind percepția despre poveștile folclorice. Iată principalele concluzii:

Reducerea non-răspunsurilor și a răspunsurilor evazive. N-au dat niciun răspuns: scădere de la 9.62% la 0%, ceea ce arată o creștere a implicării elevilor. Răspunsuri evazive: scădere de la 7.69% la 3.85%, indicând o îmbunătățire a clarității răspunsurilor.

Creșterea percepției eroilor poveștilor ca modele. „Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității” a crescut de la 5.77% la 23.08%, arătând o înțelegere mai profundă a valorilor transmise prin povești.

Asocierea poveștii cu lupta dintre bine și rău. A crescut semnificativ de la 13.46% la 30.77%, indicând o recunoaștere mai clară a dimensiunii morale a poveștilor.

Povestea ca model educațional pentru copil. A crescut de la 28.85% la 30.77%, ceea ce sugerează că majoritatea elevilor văd poveștile ca instrumente de învățare și educație.

Recunoașterea poveștii ca sursă de imaginație și moralitate. „Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea” rămâne constantă la 19.23%, ceea ce indică o percepție deja solidă. „Povestea ne face mai buni” rămâne și ea la 19.23%, ceea ce sugerează o stabilizare a acestei convingeri.

Elevii din grupul *control* și-au consolidat înțelegerea despre rolul educațional și moral al poveștilor, iar răspunsurile lor au devenit mai clare și mai bine structurate.

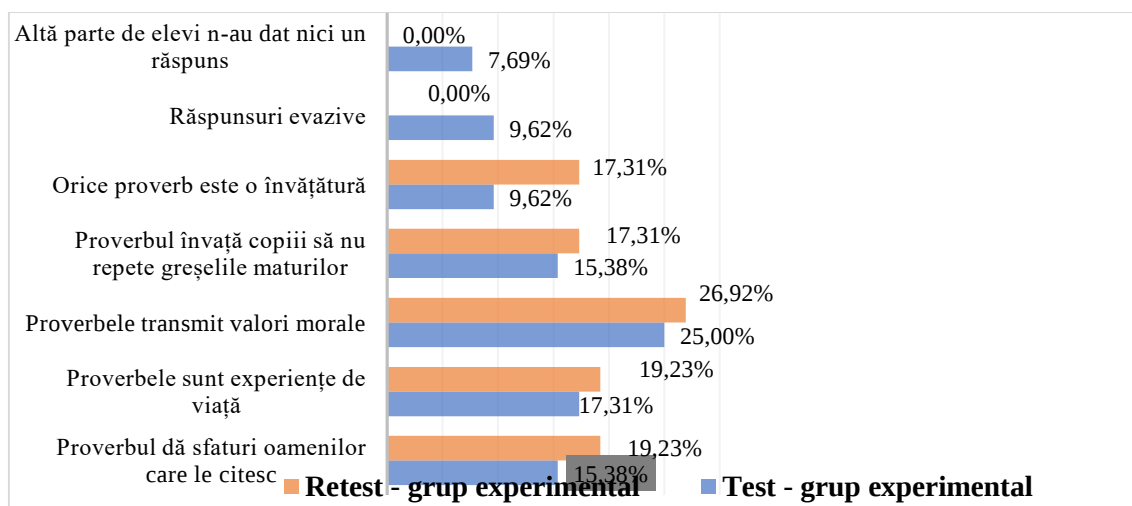

Figura 3.13. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 6 – Ce educă proverbul?

O parte dintre elevi nu au dat nici un răspuns. A scăzut de la 7.69% la 0.00%, ceea ce indică o creștere a implicării și a înțelegerii elevilor privind rolul proverbelor.

Răspunsuri evazive. A scăzut de la 9.62% la 0.00%, ceea ce arată că elevii au oferit răspunsuri mai clare și mai bine argumentate după retestare.

Orice proverb este o învățătură. A crescut de la 9.62% la 17.31%, ceea ce sugerează o conștientizare sporită a caracterului educativ al proverbelor.

Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor. A crescut de la 15.38% la 17.31%, ceea ce indică o mai bună înțelegere a funcției morale a proverbelor.

Proverbele transmit valori morale. A crescut de la 25.00% la 26.92%, confirmând că majoritatea elevilor recunosc rolul proverbelor în educația morală.

Proverbele sunt experiențe de viață. A crescut de la 17.31% la 19.23%, ceea ce arată că elevii percep proverbele ca lecții inspirate din realitate.

Proverbul dă sfaturi oamenilor care îl citesc. A crescut de la 15.38% la 19.23%, ceea ce subliniază că elevii înțeleg proverbele ca pe un ghid practic pentru viață.

După retestare, *grupul experimental a demonstrat o îmbunătățire clară în înțelegerea rolului proverbelor*, cu o scădere semnificativă a non-răspunsurilor și a răspunsurilor evazive. Elevii au recunoscut mai bine *valoarea morală și educativă a proverbelor*, ceea ce sugerează un progres în înțelegerea și aprecierea folclorului.

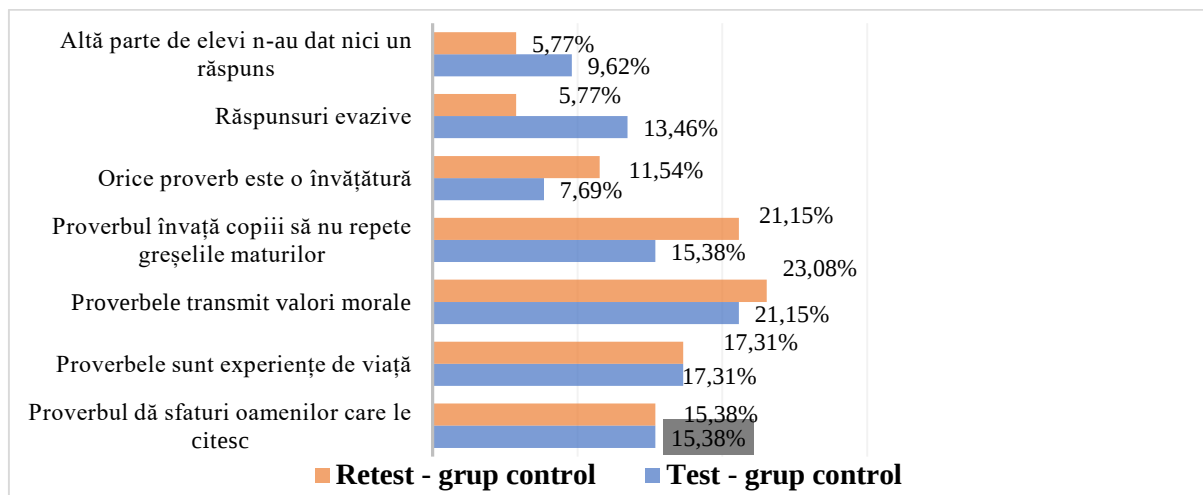

Figura 3.14. Analiza răspunsurilor pentru grupul control

O altă parte dintre elevi nu au dat nici un răspuns. A scăzut de la 9.62% la 5.77%, ceea ce arată o ușoară creștere a implicării elevilor, dar mai puțin semnificativă decât în grupul experimental.

Răspunsuri evazive. A scăzut de la 13.46% la 5.77%, ceea ce indică o îmbunătățire a clarității răspunsurilor, însă încă există elevi care nu au o definiție clară a proverbelor.

Orice proverb este o învățătură. A scăzut de la 11.54% la 7.69%, ceea ce poate sugera o scădere a percepției proverbelor ca lecții generale.

Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor. A crescut de la 15.38% la 21.15%, ceea ce indică o mai bună înțelegere a funcției educative a proverbelor.

Proverbele transmit valori morale. A crescut de la 21.15% la 23.08%, ceea ce arată că majoritatea elevilor recunosc rolul moral al proverbelor.

Proverbele sunt experiențe de viață. A rămas constant la 17.31%, ceea ce arată o percepție stabilă asupra proverbelor ca reflecții ale realității.

Proverbul dă sfaturi oamenilor care îl citesc. A rămas constant la 15.38%, ceea ce indică o viziune nemodificată asupra aspectului practic al proverbelor.

În grupul control se observă o îmbunătățire mai redusă a înțelegerii proverbelor, comparativ cu grupul experimental. Deși există progrese în recunoașterea valorii educative și morale a proverbelor, nu există schimbări semnificative în percepția lor ca experiențe de viață sau sfaturi utile. Comparativ cu grupul experimental, unde răspunsurile evazive au dispărut complet și non-răspunsurile au scăzut la 0%, grupul control arată o reținere mai mare în clarificarea ideilor, ceea ce poate indica o nevoie de intervenții educaționale mai eficiente.

Tabelul 3.7. Analiza comparativă a impactului folclorului în educație (Test-Retest, Grup Experimental vs. Grup Control)

Item / Răspunsuri	Grup Experimental: Diferență Retest - Test	Grup Control: Diferență Retest - Test
N-au dat nici un răspuns	-7.69%	-1.92%
Răspunsuri evazive	-9.62%	-3.84%
Folclorul este model de educație	+9.62%	+3.85%
Folclorul este frumosul vieții pe pământ	+7.69%	0.00%
Folclorul transmite valori morale	+1.92%	+4.62%
Proverbele sunt experiențe de viață	+1.92%	0.00%
Proverbul dă sfaturi oamenilor care le citesc	+3.85%	0.00%
Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	+3.85%	0.00%

Impact mai mare al intervenției asupra grupului experimental: Se observă că grupul experimental a înregistrat creșteri mai mari în percepția pozitivă asupra folclorului ca model educațional, comparativ cu grupul de control. Acest lucru indică eficiența intervenției aplicate.

Scădere a răspunsurilor evazive: Elevii din grupul experimental au oferit răspunsuri mai clar formulate în etapa de retest, ceea ce sugerează o înțelegere mai profundă a rolului folclorului în educație.

Creștere semnificativă a percepției folclorului ca model educațional: Grupul experimental a înregistrat o creștere de 9.62% în identificarea folclorului ca model de educație, comparativ cu doar 3.85% în grupul de control.

Diferențe moderate pentru grupul de control: Acest grup a înregistrat schimbări mai mici în percepție, ceea ce sugerează că lipsa unei intervenții educaționale dedicate a dus la un impact mai redus asupra înțelegerii valorilor folclorice.

Aceste rezultate confirmă că o abordare activă și educativă a subiectului folclorului poate contribui semnificativ la înțelegerea acestuia ca element educațional relevant în rândul elevilor.

Analiza datelor obținute din **test-retest** pentru **grupul experimental** și **grupul de control** oferă perspective valoroase asupra modului în care percepția elevilor despre folclor și

proverbe s-a schimbat în urma intervenției educaționale. Diferențele semnificative între cele două grupuri evidențiază impactul unui program educațional structurat asupra înțelegerii folclorului ca element formativ.

Evoluția percepției asupra folclorului în grupul experimental. În grupul experimental, rezultatele indică o *creștere semnificativă* a conștientizării rolului educativ al folclorului. După retestare, mai mulți elevi au recunoscut că:

- *Folclorul este un model de educație chiar și pentru străini (+9.62%).* Acest aspect sugerează o extindere a percepției elevilor, care nu mai privesc folclorul doar ca pe o componentă locală sau tradițională, ci îi înțeleg **valoarea universală**.
- *Folclorul este o parte importantă a culturii naționale (+3.85%).* Această creștere demonstrează că intervenția educațională a contribuit la *întărirea identității culturale* a elevilor și la conștientizarea importanței folclorului în definirea valorilor românești.
- *Proverbele transmit valori morale (+1.92%).* Chiar dacă procentul de creștere este modest, el sugerează o *consolidare* a percepției că proverbele sunt mai mult decât simple expresii populare, ele având un *rol educațional esențial*.
- *Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor (+1.93%).* Această ușoară creștere reflectă faptul că elevii au început să *interiorizeze mesajul proverbelor* și să le perceapă ca instrumente de învățare prin experiența altora.

Grupul experimental demonstrează o *înțelegere mai profundă* a folclorului, depășind percepția inițială că acesta este doar un set de tradiții vechi. Elevii încep să vadă folclorul ca pe un *instrument educațional activ*, ceea ce sugerează că intervenția a avut un *impact pozitiv*.

Evoluția percepției asupra folclorului în grupul de control. În grupul de control, deși s-au înregistrat și aici îmbunătățiri, acestea au fost *mai modeste* sau s-au concentrat pe alte aspecte ale folclorului:

- *Creșterea cea mai mare a fost la înțelegerea rolului proverbelor în educația copiilor (+7.70%).* Acest lucru sugerează că, deși grupul de control nu a beneficiat de intervenția educațională aplicată grupului experimental, elevii au început totuși să *asocieze proverbele cu transmiterea lecțiilor de viață*.
- *Proverbele transmit valori morale (+7.70%),* ceea ce indică o *conștientizare* a faptului că acestea au un impact formativ.
- *Folclorul este model de educație (+11.54%),* ceea ce arată că și fără intervenția educațională elevii au recunoscut *valoarea pedagogică a folclorului*, dar într-o măsură mai mică decât cei din grupul experimental.

În grupul de control, creșterile s-au concentrat mai mult pe aspecte specifice ale folclorului, în special pe proverbe. Totuși, *progresul a fost mai limitat* în comparație cu grupul

experimental, ceea ce sugerează că *expunerea directă la un program educațional a avut un efect mai mare* asupra percepțiilor.

Diferențe între cele două grupuri. Comparând grupul experimental cu grupul de control, constatăm că:

- Elevii din grupul experimental au arătat o *îmbunătățire mai mare* în perceperea folclorului ca model educațional. Aceasta arată că *intervenția a avut un efect pozitiv* asupra modului în care copiii înțeleg importanța folclorului.

- În grupul de control, progresul a fost mai lent și mai concentrat pe *asocierea proverbelor cu educația morală*. Acest lucru sugerează că, fără intervenție educațională, percepția folclorului *rămâne mai superficială*.

- Grupul experimental a înregistrat o *creștere clară* în conștientizarea *folclorului ca parte a culturii naționale*, spre deosebire de grupul de control, unde acest aspect nu s-a schimbat semnificativ.

Impactul educației formale: Rezultatele sugerează că o intervenție educațională clară și bine structurată poate îmbunătăți percepția elevilor asupra folclorului. În grupul experimental, elevii au început să înțeleagă mai bine valoarea educativă a folclorului, depășind ideea că acesta este doar o relicvă a trecutului.

Rolul proverbelor în educație: Atât în grupul experimental, cât și în grupul de control, elevii au început să vadă proverbele *ca pe o sursă de învățătură morală*. Acest lucru sugerează că proverbele sunt deja *internalizate* în cultura educațională, dar intervenția educațională poate *consolida și amplifica* această percepție (**Anexa 11, Anexa 12**).

Identitate culturală și educație: Grupul experimental a înregistrat o creștere semnificativă în înțelegerea folclorului ca parte a *identității culturale naționale*. Acest lucru indică faptul că *discuțiile structurate și activitățile educaționale* pot contribui la *formarea unui sentiment de apartenență culturală* la elevi.

Recomandări:

1. *Integrarea mai frecventă a folclorului în activitățile educaționale*, nu doar ca subiect de studiu, ci și ca *instrument pedagogic activ*.

2. *Exerciții aplicate, activități creative și discuții despre folclor*, pentru a stimula reflecția/cogniția și reflexia/metacogniția critică asupra valorilor culturale.

3. *Utilizarea proverbelor și a poveștilor populare* în educația morală și civică, pentru a ajuta elevii să înțeleagă *lecțiile de viață* ascunse în ele.

Grupul experimental a demonstrat o înțelegere mai complexă a rolului folclorului în educație, ceea ce sugerează că intervențiile educaționale au un impact pozitiv. Fără astfel de intervenții, înțelegerea rămâne mai limitată, așa cum s-a observat în grupul de control.

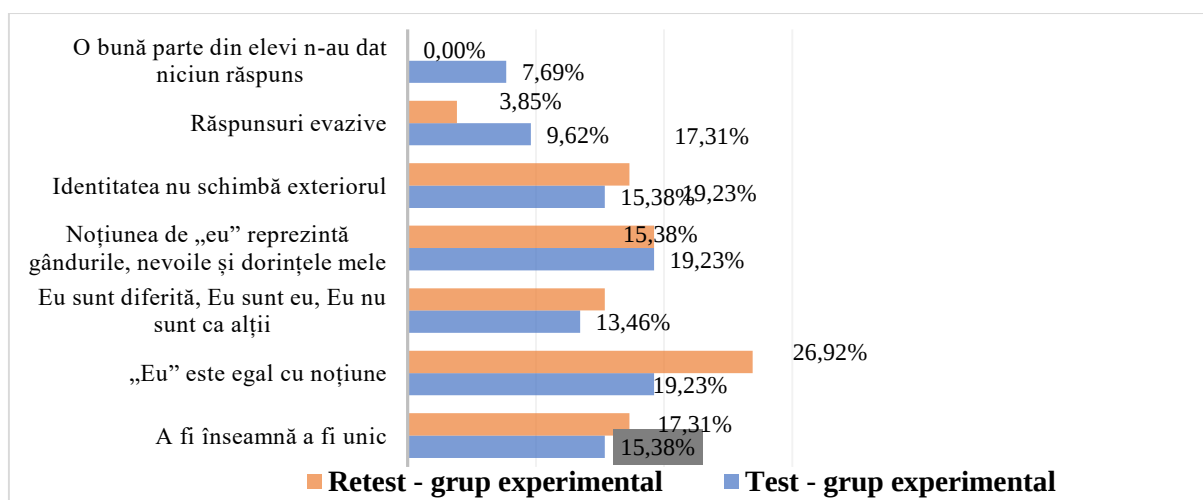

Figura 3.15. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 7 – Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” și „identitate”

Analiza răspunsurilor pentru grupul experimental ne-au condus la următoarele :

O bună parte din elevi nu au dat nici un răspuns. Creștere de la 0.00% la 7.69%, ceea ce sugerează că unii elevi au întâmpinat dificultăți în formularea unui răspuns clar la această întrebare.

Răspunsuri evazive. Ușoară scădere de la 9.62% la 3.85%, ceea ce indică o îmbunătățire în claritatea răspunsurilor.

Identitatea nu schimbă exteriorul. Creștere de la 15.38% la 19.23%, ceea ce arată că mai mulți elevi asociază identitatea cu aspecte interioare, nu exterioare.

Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele. Creștere de la 15.38% la 19.23%, ceea ce reflectă o mai mare conștientizare a identității personale ca un proces interior.

Eu sunt diferit(ă), Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții. Ușoară scădere de la 17.31% la 13.46%, ceea ce ar putea sugera o schimbare în modul în care elevii percep unicitatea și identitatea.

„Eu” este egal cu noțiune. Creștere de la 19.23% la 26.92%, ceea ce arată că o parte mai mare a elevilor asociază „eu” cu un concept abstract și definit.

A fi înseamnă a fi unic. Ușoară scădere de la 17.31% la 15.38%, ceea ce ar putea indica o reducere a asocierii identității cu unicitatea absolută.

În grupul experimental, elevii au demonstrat o îmbunătățire generală în înțelegerea conceptului de „eu” și identitate, cu mai puține răspunsuri evazive și o mai mare concentrare pe aspectele interioare ale identității. Cu toate acestea, a existat o ușoară creștere a non-răspunsurilor, ceea ce sugerează că tema necesită încă explorare și clarificare suplimentară.

Comparativ cu grupul control, este posibil ca elevii din grupul experimental să fi beneficiat de o mai bună ghidare în explorarea noțiunii de identitate.

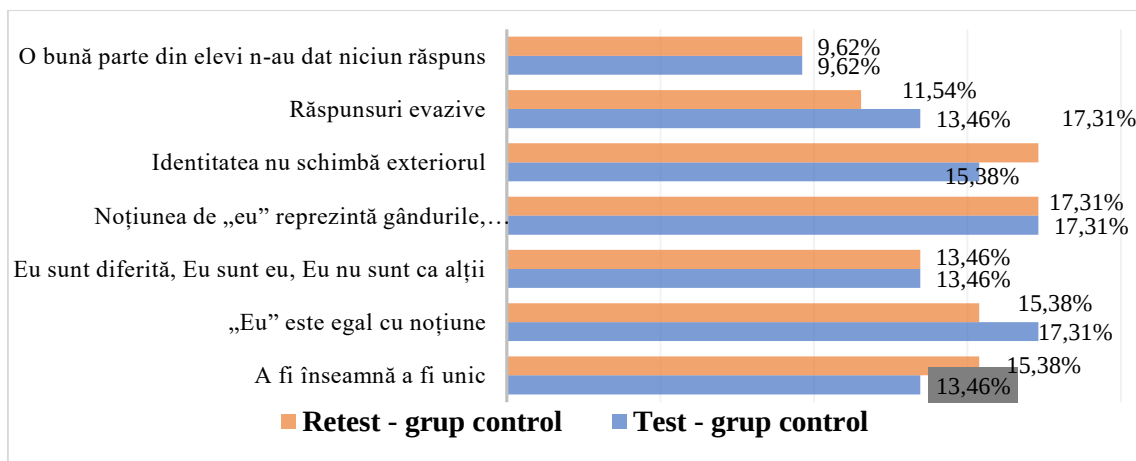

Figura 3.16. Analiza răspunsurilor pentru grupul control

O bună parte din elevi nu au dat niciun răspuns, 9.62% atât la test, cât și la retest, ceea ce arată că nivelul de non-răspunsuri a rămas constant, fără îmbunătățiri.

Răspunsuri evazive. Ușoară scădere de la 17.31% la 11.54%, indicând o reducere a nesiguranței în răspunsuri.

Identitatea nu schimbă exteriorul. Creștere ușoară de la 15.38% la 17.31%, ceea ce sugerează că această idee a fost mai clar exprimată în retest.

Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele. Stabilitate la 17.31%, ceea ce înseamnă că percepția asupra acestei idei nu s-a schimbat între test și retest.

Eu sunt diferit(ă), Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții. A rămas la 13.46%, ceea ce arată că elevii nu și-au modificat semnificativ înțelegerea asupra ideii de unicitate.

„Eu” este egal cu noțiune. Scădere ușoară de la 17.31% la 15.38%, ceea ce indică o ușoară diminuare a asocierii între „eu” și un concept abstract.

A fi înseamnă a fi unic. Mică scădere de la 15.38% la 13.46%, sugerând că mai puțini elevi au asociat unicitatea cu existența personală.

În *grupul control*, răspunsurile elevilor au rămas *relativ constante*, fără modificări semnificative. Se observă o *ușoară reducere a răspunsurilor evazive*, ceea ce sugerează că *elevii și-au clarificat într-o anumită măsură gândurile despre identitate*. Totuși, *progresul este mai puțin vizibil decât în grupul experimental*, unde au existat schimbări mai mari în interpretarea conceptului de „eu” și identitate.

Comparativ cu grupul experimental, *grupul control a prezentat mai puține îmbunătățiri*, ceea ce ar putea sugera că *metodele aplicate în grupul experimental au avut un impact mai mare asupra înțelegerii identității*.

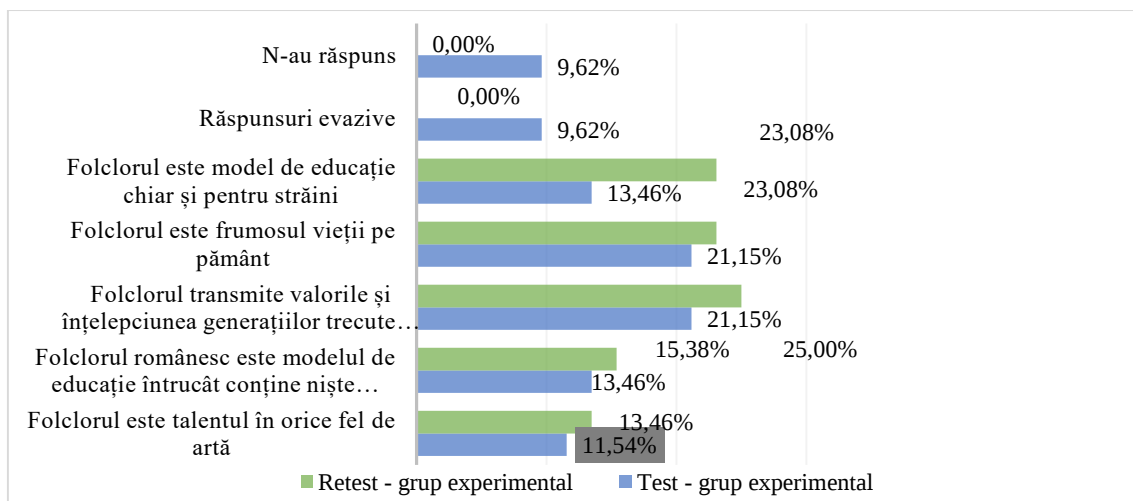

Figura 3.17. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 8 – Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?

Histograma arată distribuția răspunsurilor oferite de elevi în cadrul grupului experimental, atât la testul inițial, cât și la retestare. Cele mai relevante răspunsuri sunt:

- **„Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece”** – 25% la test și 21,15% la retest, indicând o ușoară scădere a acestei percepții.
- **„Folclorul românesc este model de educație întrucât conține niște simboluri ale țării”** – 15,38% la test și 13,46% la retest.
- **„Folclorul este frumosul vieții pe pământ”** – Aproximativ 21,15% pentru ambele etape. Expresia **„Folclorul este frumosul vieții pe pământ”** surprinde esența profundă a folclorului ca expresie a identității culturale și a frumuseții tradițiilor transmise din generație în generație.
- Se observă o creștere semnificativă la **„Folclorul este model de educație chiar și pentru străini”**, care crește de la 13,46% la 23,08%, ceea ce sugerează o recunoaștere mai largă a valorii universale a folclorului.

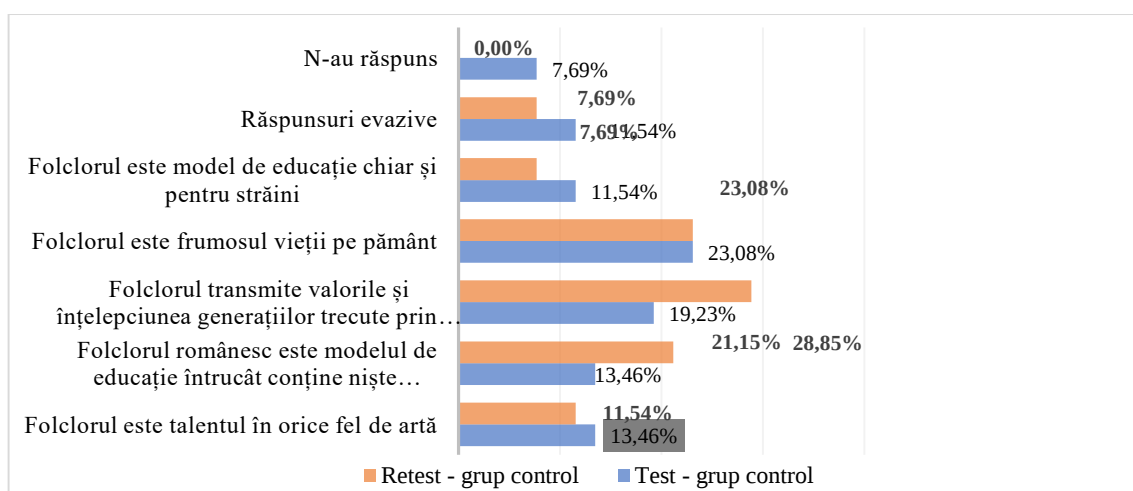

Figura 3.18. Analiza răspunsurilor pentru grupul de control

În cazul grupului de control, tendințele sunt similare, dar cu unele diferențe:

- **„Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute”** are o creștere de la 19,23% la 28,85%, ceea ce indică o apreciere mai mare a acestui rol educativ.

- **„Folclorul românesc este model de educație întrucât conține simboluri ale țării”** – 21,15% la retest față de 13,46% inițial.

- **„Folclorul este frumosul vieții pe pământ”** – A rămas constant, în jur de 23%.

Spre deosebire de grupul experimental, aici observăm o creștere clară a recunoașterii **valorii educative** și **simbolistice** a folclorului.

În *grupul experimental*, accentul a fost pus pe dimensiunea culturală universală a folclorului. În *grupul de control*, elevii au accentuat mai mult *valoarea educativă și simbolică* a folclorului românesc. Ambele grupuri au recunoscut rolul folclorului în educație, dar grupul de control a avut o creștere mai evidentă a acestei percepții.

Analiza comparativă.

Pentru a compara răspunsurile *grupului experimental* și *grupului de control*, vom analiza distribuția procentuală a acestora în *testul inițial* și *retest*, evidențiind diferențele semnificative.

Non-răspunsuri și răspunsuri evazive

- **Grup experimental:** Non-răspunsuri: 0% la retest, față de 9.62% în testul inițial → scădere (indicând o clarificare conceptuală în timp). Răspunsuri evazive: 0% la retest, față de 9.62% în testul inițial → dispariție totală (elevii au devenit mai conștienți de semnificația folclorului).

- **Grup control:** Non-răspunsuri: 0% la retest, față de 7.69% în testul inițial → ușoară îmbunătățire. Răspunsuri evazive: 7.69% la retest, față de 11.54% inițial → îmbunătățire modestă, dar încă prezente.

Elevii din grupul experimental au eliminat complet ezitățile, în timp ce în grupul de control persistă o mică incertitudine.

Folclorul ca model de educație pentru străini :

- **Grup experimental:** Creștere semnificativă de la **13.46%** la **23.08%** ;

- **Grup control:** Creștere mai accentuată, de la **11.54%** la **23.08%**.

Ambele grupuri au conștientizat mai bine rolul educativ universal al folclorului, dar creșterea e mai abruptă în grupul de control.

Folclorul este frumusețea vieții pe pământ :

- **Grup experimental:** **21.15%** constant → percepția a rămas stabil;

- **Grup control:** Creștere semnificativă de la **23.08%** la **28.85%**.

Grupul de control a devenit mai conștient de frumusețea folclorului, în timp ce în grupul experimental, această idee era deja bine asimilată.

Folclorul transmite valori și înțelepciunea generațiilor anterioare:

- **Grup experimental:** Stabil la **21.15%**;
- **Grup control:** Creștere de la **19.23%** la **23.08%**.

Percepția asupra folclorului ca formator de valori rămâne puternică în ambele grupuri.

Folclorul românesc conține simboluri naționale:

- **Grup experimental:** Creștere de la **15.38%** la **25%** ;
- **Grup control:** Creștere de la **21.15%** la **28.85%**.

Creșterea este mai evidentă în grupul control, ceea ce poate sugera o influență a factorilor externi (școala, familia).

Tabelul 3.8. „Diferențe între test și retest privind rolul educativ al folclorului”

Aspect evaluat	Grup experimental - Test (%)	Grup experimental - Retest (%)	Diferență Exp.	Grup control - Test (%)	Grup control - Retest (%)	Diferență Ctrl.
N-au dat niciun răspuns	9.62	0.00	-9.62	7.69	0.00	-7.69
Răspunsuri evazive	9.62	0.00	-9.62	11.54	7.69	-3.85
Folclorul este model de educație	13.46	23.08	+9.62	11.54	23.08	+11.54
Folclorul este frumosul vieții pe pământ	21.15	23.08	+1.93	23.08	23.08	0.00
Folclorul transmite valori și înțelepciune	21.15	25.00	+3.85	19.23	28.85	+9.62
Folclorul românesc conține simboluri ale țării	15.38	13.46	-1.92	21.15	13.46	-7.69
Folclorul este talentul în orice fel de artă	11.54	13.46	+1.92	13.46	11.54	-1.92

Interpretare a diferențelor:

- **Reducerea răspunsurilor evazive și a lipsei de răspuns** este mai accentuată în grupul experimental (-9.62% față de -7.69% în grupul control);
- **Creșterea recunoașterii folclorului ca model educațional** este semnificativă în ambele grupuri, dar grupul control are o diferență ușor mai mare (+11.54% vs. +9.62%);
- **Îmbunătățirea percepției folclorului ca mijloc de transmitere a valorilor** este mai vizibilă în grupul control (+9.62%) decât în grupul experimental (+3.85%) ;

➤ **Scăderea importanței acordate simbolurilor naționale** este mai accentuată în grupul control (-7.69%) decât în grupul experimental (-1.92%);

➤ **Percepția folclorului ca expresie a talentului artistic** a crescut ușor în grupul experimental (+1.92%) și a scăzut în grupul control (-1.92%);

În general, grupul experimental a înregistrat **îmbunătățiri mai consistente în claritatea și coerența răspunsurilor**, ceea ce sugerează un impact pozitiv al intervenției educaționale.

Analizând datele obținute în urma testului și retestului pentru grupurile experimental și de control, se pot identifica anumite tendințe în percepția elevilor asupra conceptului de folclor și legătura acestuia cu educația, cultura și tradițiile.

Diferențele dintre grupul experimental și grupul de control. Grupul experimental prezintă o evoluție pozitivă, având o creștere semnificativă a răspunsurilor care definesc folclorul ca parte a educației și culturii. Spre exemplu, procentul celor care consideră folclorul un model educațional sau o comoară a sufletului românesc este mai ridicat decât în grupul de control. Grupul de control arată o menținere a unor perspective tradiționale, fără schimbări semnificative între test și retest, ceea ce sugerează un impact mai redus al intervenției educaționale asupra acestora.

Creșterea nivelului de conștientizare asupra rolului educațional al folclorului. În grupul experimental, după intervenție, un procent mai mare de elevi consideră că folclorul transmite valori, înțelepciune și modele educative chiar și pentru străini. De asemenea, se observă o scădere a răspunsurilor evazive sau a celor care nu văd o legătură între folclor și cultură, ceea ce indică o clarificare conceptuală.

Importanța transmisiei intergeneraționale. În ambele grupuri, elevii au menționat rolul bunicilor în păstrarea și transmiterea folclorului, dar în grupul experimental, procentul acestor răspunsuri a crescut mai mult în retest, ceea ce sugerează o creștere a interesului pentru această temă.

Valorizarea folclorului ca parte a identității naționale. Elevii din grupul experimental au asociat într-o proporție mai mare folclorul cu simbolurile naționale și respectul pentru tradiții, comparativ cu grupul de control. Această evoluție indică faptul că o intervenție educațională bine structurată poate influența pozitiv percepția asupra importanței folclorului.

Rezultatele sugerează că grupul experimental a beneficiat de o înțelegere mai profundă și nuanțată a folclorului, în comparație cu grupul de control. Intervenția educațională a avut un impact vizibil asupra percepției elevilor, determinând o creștere a răspunsurilor care subliniază valoarea educativă și culturală a folclorului românesc.

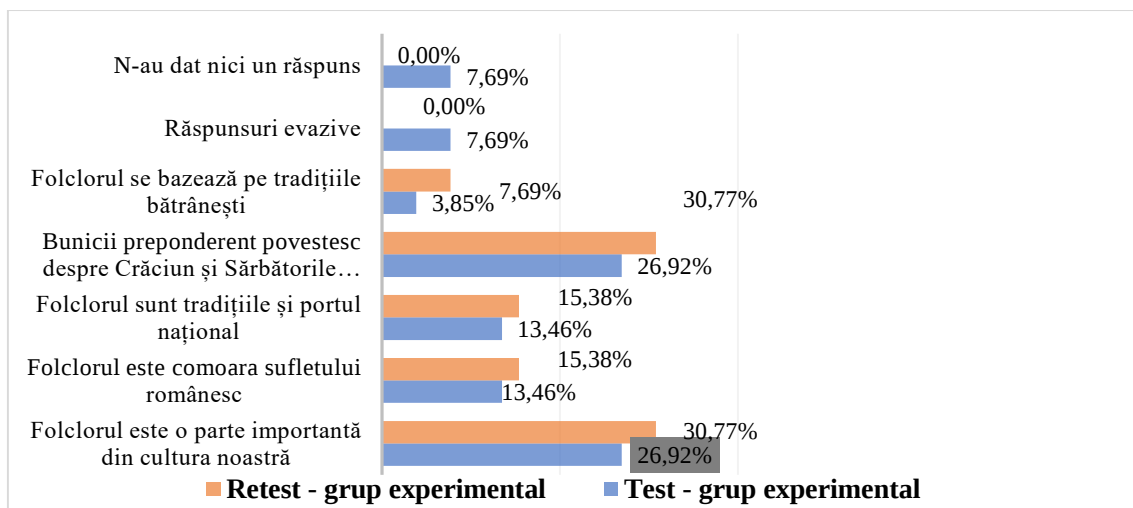

Figura 3.19. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 9 – Ce vă spun bunicii despre folclor?

Graficul prezintă percepțiile elevilor din grupul experimental despre ce au auzit de la bunicii lor despre folclor. Comparând testul inițial și retestul, se pot observa câteva aspecte semnificative:

Rezultate:

Reducerea non-răspunsurilor și a răspunsurilor evasive. „N-au dat niciun răspuns” a scăzut de la 7.69% la 0%. „Răspunsuri evazive” a scăzut de la 7.69% la 0%.

Elevii și-au clarificat gândurile și au fost mai siguri în răspunsurile lor.

Creșterea recunoașterii tradițiilor transmise de bunici. „Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale” a crescut de la 26.92% la 30.77%. „Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești” a crescut de la 3.85% la 7.69%.

Elevii au devenit mai conștienți de faptul că bunicii lor transmit povești și tradiții asociate marilor sărbători.

Stabilitate în percepția folclorului ca parte a culturii. „Folclorul este o parte importantă din cultura noastră” s-a menținut la aproximativ 30%.

Elevii din grupul experimental recunosc importanța folclorului în păstrarea identității naționale.

După retestare, se observă o creștere a clarității și relevanței răspunsurilor elevilor. Aceștia sunt mai conștienți de faptul că bunicii lor transmit folclorul prin povești, tradiții și simboluri culturale, ceea ce sugerează o mai bună înțelegere a rolului educațional al folclorului.

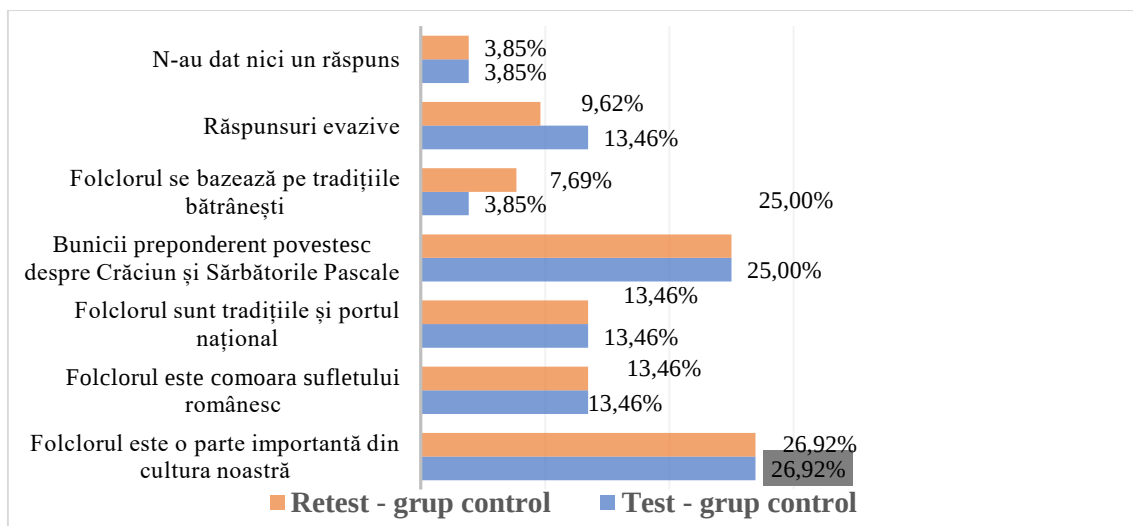

Figura 3.20. Analiza răspunsurilor grupului control

Graficul prezintă distribuția răspunsurilor în grupul de control privind ce le-au spus bunicii despre folclor, atât în testul inițial, cât și la retestare.

Rezultate:

Non-răspunsurile și răspunsurile evazive rămân constante. „N-au dat niciun răspuns” a rămas la 3.85%. „Răspunsuri evazive” a crescut ușor de la 9.62% la 13.46%.

Comparativ cu grupul experimental, unde non-răspunsurile au scăzut, aici ele se mențin, ceea ce sugerează că acest grup nu a beneficiat de o creștere semnificativă a clarității răspunsurilor.

Percepția folclorului ca parte a culturii rămâne stabilă. „Folclorul este o parte importantă din cultura noastră” s-a menținut la 26.92%. „Folclorul sunt tradițiile și portul național” s-a menținut la 13.46%.

Grupul de control nu a arătat o evoluție în înțelegerea semnificației culturale a folclorului, spre deosebire de grupul experimental.

Bunicii transmit povești despre sărbători și tradiții. „Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale” a rămas constant la 25%. „Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești” a crescut ușor de la 3.85% la 7.69%.

Se observă o ușoară creștere a conștientizării faptului că folclorul vine din tradițiile transmise de bătrâni, dar nu la fel de pronunțată ca în grupul experimental.

În grupul de control, răspunsurile au rămas în mare parte constante, cu o ușoară creștere a mențiunilor despre tradițiile bătrânești. Comparativ cu grupul experimental, elevii din grupul de control nu au demonstrat o îmbunătățire semnificativă a percepției asupra rolului educațional al folclorului, ceea ce poate indica lipsa unei intervenții educaționale specifice.

Tabelul 3.9. Diferențe între test și retest privind rolul educatic al folclorului

Răspuns	Grup experimental (Retest - Test)	Grup control (Retest - Test)	Diferență în favoarea grupului experimental
Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești	+26.92%	+3.85%	+23.07%
Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	+0.00%	+0.00%	0.00%
Folclorul sunt tradițiile și portul național	+1.92%	+0.00%	+1.92%
Folclorul este comoara sufletului românesc	+1.92%	+0.00%	+1.92%
Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	+3.85%	+0.00%	+3.85%

Se constată că în grupul experimental există o creștere mai mare a recunoașterii folclorului ca fiind parte din tradițiile bătrânești (+23.07%), ceea ce indică un impact mai semnificativ al intervenției educaționale. De asemenea, în alte categorii, grupul experimental a înregistrat îmbunătățiri ușoare, în timp ce grupul de control a stagnat. Aceasta sugerează că grupul experimental a beneficiat mai mult de pe urma activităților educaționale desfășurate în cadrul studiului.

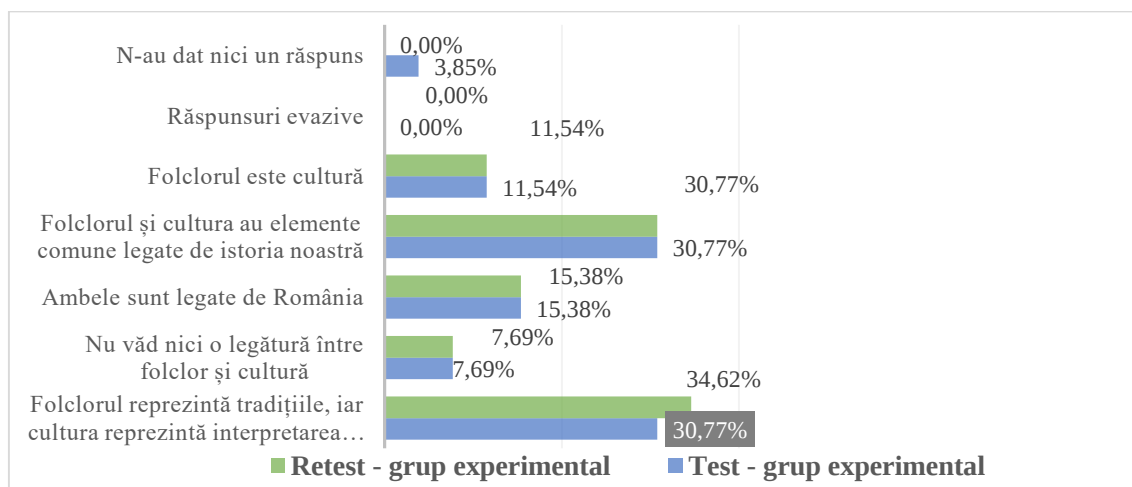

Figura 3.21. Analiza răspunsurilor pentru ITEM 10 –Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?

În această histogramă se analizează percepția elevilor asupra relației dintre „folclor” și „cultură” în cadrul grupului experimental, atât la test, cât și la retest.

Cea mai mare creștere se observă la răspunsul „Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului”, unde procentul a crescut de la 30.77% la 34.62%. Aceasta indică o înțelegere mai clară a legăturii dintre cele două concepte după retest. Un procent semnificativ (30.77%) dintre respondenți consideră că „Folclorul și cultura au elemente comune

legate de istoria noastră”, fără variații între test și retest, ceea ce arată o percepție stabilă a acestei relații. Percepția „Folclorul este cultură” a crescut de la 11.54% la 30.77%, sugerând o conștientizare mai profundă a faptului că folclorul face parte din patrimoniul cultural. Puțini elevi (7.69%) nu văd o legătură între folclor și cultură, ceea ce înseamnă că majoritatea recunosc existența unei conexiuni între aceste două aspecte. Lipsa de răspunsuri a scăzut de la 3.85% la 0%, ceea ce indică o creștere a implicării și a clarificării conceptelor în rândul elevilor.

Rezultatele sugerează că elevii au înțeles mai bine legătura dintre folclor și cultură după retest, conștientizând că folclorul este o componentă esențială a identității culturale. Creșterea răspunsurilor ce recunosc această conexiune indică o aprofundare a cunoștințelor și o reflecție mai clară asupra subiectului.

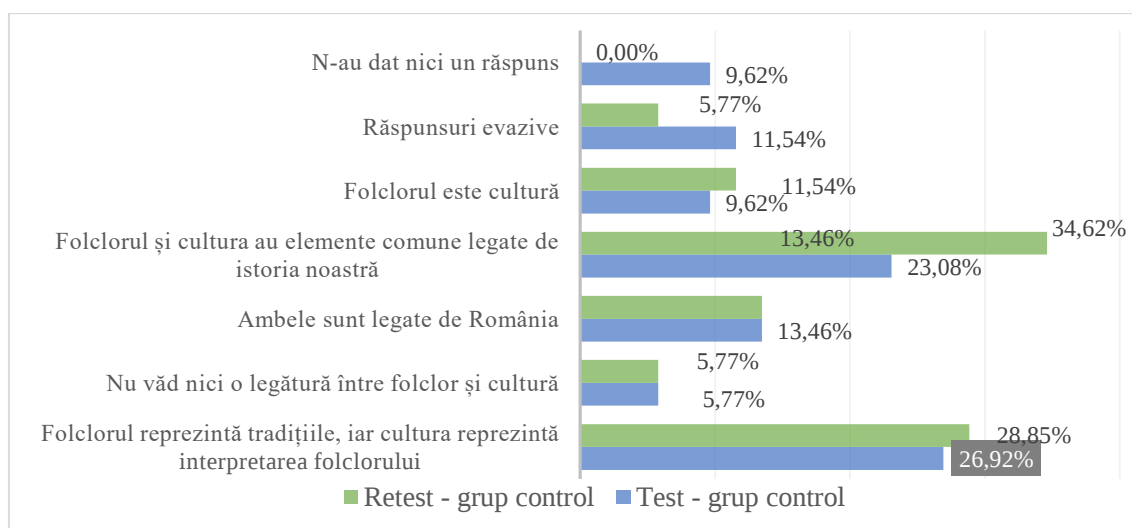

Figura 3.22. Analiza răspunsurilor grupului control

Cea mai mare creștere se înregistrează la răspunsul „Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră”, care a crescut de la 23.08% la 34.62%. Aceasta sugerează o mai bună înțelegere a conexiunii dintre cele două concepte. „Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului” a crescut ușor, de la 26.92% la 28.85%, indicând o percepție stabilă a acestei idei. „Folclorul este cultură” a avut o ușoară creștere de la 9.62% la 11.54%, ceea ce sugerează că o mică parte dintre elevi au început să vadă folclorul ca parte integrantă a culturii. „Nu văd nici o legătură între folclor și cultură” rămâne constant la 5.77%, indicând că doar un număr redus de elevi nu percep o conexiune între aceste două aspecte. Procentul elevilor care nu au dat un răspuns a scăzut de la 9.62% la 0%, ceea ce arată o clarificare a conceptelor și o implicare mai mare la retest.

Comparativ cu grupul experimental: în grupul de control putem urmări următoarele: creșterea percepției că folclorul și cultura au legături comune este mai accentuată în grupul de control (34.62%) decât în grupul experimental, în schimb, grupul experimental a avut o creștere

mai mare la răspunsul „Folclorul este cultură” și „Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura interpretarea folclorului”, ceea ce indică o mai bună internalizare a acestor concepte.

Așadar, elevii din grupul de control au început să înțeleagă mai bine legătura dintre folclor și cultură, dar interpretarea acestei relații nu este la fel de bine conturată ca în grupul experimental.

Analizând răspunsurile, se observă că grupul experimental a înregistrat o înțelegere mai profundă și mai bine structurată a relației dintre folclor și cultură. Elevii din grupul experimental au asociat mai clar folclorul cu cultura, un procent mai mare dintre ei identificând faptul că folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura este interpretarea acestuia (34.62% în grupul experimental față de 28.85% în grupul control). De asemenea, un număr semnificativ mai mare de elevi din grupul experimental au recunoscut că folclorul și cultura au elemente comune legate de istorie. Acest aspect demonstrează o percepție mai nuanțată asupra rolului cultural al folclorului. În plus, procentul răspunsurilor evazive și al elevilor care nu au oferit niciun răspuns a fost mai mic în grupul experimental, ceea ce indică un nivel mai ridicat de clarificare a conceptelor după intervenție.

Grupul experimental demonstrează o înțelegere mai avansată și mai bine argumentată a relației dintre folclor și cultură, ceea ce sugerează că metodele utilizate pentru acest grup au fost mai eficiente în consolidarea cunoștințelor și dezvoltarea unei perspective coerente asupra subiectului.

Tabelul 3.10. Rezultatele cu diferențele dintre grupul experimental și grupul control

Categorie de răspuns	Grup experimental (%)	Grup control (%)	Diferență (%)
N-au dat niciun răspuns	0.00	9.62	-9.62
Răspunsuri evazive	5.77	11.54	-5.77
Folclorul este cultură	11.54	9.62	+1.92
Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	34.62	23.08	+11.54
Ambele sunt legate de România	13.46	5.77	+7.69
Nu văd nicio legătură între folclor și cultură	5.77	5.77	0.00
Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	28.85	26.92	+1.93

Aici putem constata următoarele: grupul experimental a avut o înțelegere mai clară a relației dintre folclor și cultură, cu o creștere semnificativă în categoriile „Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră” (+11.54%) și „Ambele sunt legate de România” (+7.69%); procentul celor care nu au dat un răspuns sau au oferit răspunsuri evazive a fost mai mic în grupul experimental; diferențele pozitive în favoarea grupului experimental arată că acesta a dezvoltat o percepție mai bine argumentată asupra subiectului.

3.3. Validarea formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice

Ultima fază a experimentului, cea finală privind desfășurarea și efectuarea experimentului de validare, semnifică procesul de evaluare a nivelului de competență etnoculturală a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice. Aastă etapă a experimentului de control a fost desfășurată pe parcursul lunilor ianuarie-iunie 2024, și au fost implicați 105 elevi.

Acești elevi implicați în experimentul de validare au fost repartizați/divizați în două grupe:

1. Eșantionul/Grupul experimental (GE), format din 52 de elevi și
2. Eșantionul/Grupul de control (GC), format din 52 de elevi.

Obiectivele urmărite în experimentul de validare fixează:

evaluarea nivelului de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu, aplicându-se produsele elaborate: programa școlară opțională și curriculumul, unitatea de conținut „Colinda”, unitatea de conținut „Epicul popular”, proiect didactic, modul de formare pentru cadrele didactice. Acestea sunt identificate în **Anexa 9, Anexa 10, Anexa 12.**

În procesul de comparare a rezultatelor obținute la faza experimentului constatativ am aplicat Chestionarul de mai jos:

Tabelul 3.11. Rezultatele Chestionarului pentru elevii claselor a V-a: A, B, C, D

Itemii	Răspunsurile	Grup experimental 52		Grup de control 52	
		Nr.	%	Nr.	%
1.Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții)	Educația este fenomen social	18	34,62	12	23,08
	Educația sunt conținuturile predate în școală	14	26,92	12	23,08
	Educația este formarea personalității	6	11,54	5	9,62
	Educația sunt cei 7 ani de acasă	9	17,31	10	19,23
	Educația sunt cunoștințe și abilități	5	9,62	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	0	0	9	17,31
2.Ce este folclorul în viziunea voastră?	Folclorul reprezintă anumite tradiții	8	15,38	9	17,31
	Folclorul este format din povești și basme	16	30,77	15	28,85
	Folclorul este artă plastică și artă muzicală	8	15,38	7	13,46
	Folclorul este totalitatea creațiilor artistice	6	11,54	5	9,62
	Folclorul este educația casei	6	15,38	6	11,54
	Răspunsuri evazive	14	7,69	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	1	1,92	6	11,54
3.Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare	Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	14	26,92	10	19,23
	„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Arap Alb”	11	19,23	10	19,23
	Ursul păcălit de vulpe	14	26,92	12	23,08
	Hora, Sârba. Brașoveanca	13	25,00	8	15,38
	N-au dat nici un răspuns	0	0	12	23,08

4. Scrieți o propoziție despre ce este cultura	Cultura este respectul față de oameni	15	28,85	14	26,92
	Totalitatea limbajului, tradiției și religiei	9	17,31	7	13,46
	Cultura este o artă	11	21,15	9	17,31
	Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și a istoriei neamului	10	19,23	8	15,38
	Cultura promovează înțelegerea între popoare	6	11,54	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
	O parte din elevi nu au avut nici un răspuns.	0	0	4	7,69
5. De ce copilul se educă prin poveste?	Povestea ne face mai buni	11	21,15	10	19,23
	Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea	10	19,23	10	19,23
	Pentru copil povestea este model de educație	15	28,85	16	30,77
	Pentru că binele învinge răul	11	21,15	11	21,15
	Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității	4	7,69	4	7,69
	Răspunsuri evazive	0	0	0	0
	N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0
6. Ce educă proverbul?	Proverbul dă sfaturi oamenilor care le citesc	10	19,23	7	13,46
	Proverbele sunt experiențe de viață	10	19,23	9	17,31
	Proverbele transmit valori morale	12	23,08	12	23,08
	Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor	9	17,31	11	21,15
	Orice proverb este o învățătură	10	19,23	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
	Altă parte de elevi n-au dat nici un răspuns	0	0	3	5,77
7. Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu”, identitate	A fi înseamnă a fi unic	9	17,31	8	15,38
	„Eu” este egal cu noțiunea de mine	14	26,92	8	15,38
	Eu sunt diferită, Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții	8	15,38	7	13,46
	Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele	10	19,23	9	17,31
	Identitatea nu schimbă exteriorul	9	17,31	9	17,31
	Răspunsuri evazive	3	5,77	6	11,54
	O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns	0	0	5	9,62
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?	Folclorul este talentul în orice fel de artă	7	13,46	6	11,54
	Folclorul românesc este modelul de educație întrucât conține niște simboluri ale țării	8	15,38	11	21,15
	Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece	13	25,00	15	28,85
	Folclorul este frumosul vieții pe pământ	12	23,08	12	23,08
	Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	11	21,15	3	5,77
	Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
	N-au răspuns	0	0	0	0
9. Ce vă spun bunicii despre folclor?	Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	16	30,77	14	26,92
	Folclorul este comoara sufletului românesc	8	15,38	7	13,46
	Folclorul sunt tradițiile și portul național	8	15,38	7	13,46
	Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	14	26,92	13	25,00

	Folclorul se bazează pe tradițiile bătrânești	4	7,69	4	7,69
	Răspunsuri evazive	1	1,92	4	7,69
	N-au dat nici un răspuns	0	0	2	3,85
10. Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?	Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	18	34,62	15	28,85
	Nu văd nici o legătură între folclor și cultură	3	5,77	3	5,77
	Ambele sunt legate de România	8	15,38	7	13,46
	Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	16	30,77	18	34,62
	Folclorul este cultură	6	11,54	6	11,54
	Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
	N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0

Rezultatele de validare reflectă percepțiile elevilor asupra educației, etnoculturii și folclorului, comparând grupul experimental (GE) și grupul de control (GC). Această analiză evidențiază principalele tendințe și diferențe între grupuri (**Anexa 5**). Elevii au manifestat cunoștințe, capacități, abilități și atitudini fixând lejer răspunsuri la itemii chestionarului.

1. Percepția asupra educației. Majoritatea respondenților din ambele grupuri înțeleg educația ca un fenomen social sau ca fiind legată de școală. Totuși, grupul experimental pune mai mult accent pe educație ca fenomen social (34,62% vs. 23,08%), în timp ce grupul de control a avut un număr mai mare de non-răspunsuri (17,31%). Acest lucru ar putea indica o mai mare conștientizare în grupul experimental asupra importanței educației în societate. *Educația ca fenomen social* este mai des menționată în GE (34,62%) față de GC (23,08%). *Educația ca formare a personalității* are un procent similar în ambele grupuri (~11-12%). Grupul de control prezintă un procent ridicat de non-răspunsuri (17,31%), indicând o posibilă lipsă de claritate asupra conceptului de educație.

Elevii din GE au o viziune mai bine conturată asupra educației, asociind-o în principal cu fenomenul social.

2. Înțelegerea folclorului. Folclorul este perceput predominant ca fiind format din povești și basme, urmat de artă muzicală și tradiții. Grupul experimental are o viziune mai nuanțată asupra folclorului, considerându-l și totalitatea creațiilor artistice (11,54%). Grupul de control, în schimb, a avut mai multe non-răspunsuri (11,54%), ceea ce poate sugera un nivel mai scăzut de familiarizare cu acest concept. Cea mai comună definiție rămâne *„folclorul este format din povești și basme”* (GE: 30,77%, GC: 28,85%). *Definițiile mai complexe* („totalitatea creațiilor artistice”) sunt menționate mai rar (~10%). Răspunsurile evazive și non-răspunsurile sunt mai frecvente în GC (11,54%) decât în GE (1,92%).

Elevii percep folclorul mai mult prin literatură orală, iar cei din GE au mai puține răspunsuri evazive.

3. Identificarea operelor folclorice. În ambele grupuri, poveștile clasice precum *Capra cu trei iezi* și *Ursul păcălit de vulpe* sunt recunoscute. Totuși, grupul de control are o pondere mai mare a celor care nu au oferit nici un răspuns (23,08%), ceea ce poate indica fie o lacună în

cunoștințe, fie o mai mică implicare în acest subiect. Cea mai menționată creație este „**Ursul păcălit de vulpe**” (GE: 26,92%, GC: 23,08%). Non-răspunsurile sunt mai frecvente în GC (23,08%), sugerând o memorie selectivă sau lipsa unei educații folclorice solide.

Grupul experimental reține mai bine operele folclorice, având un procent mai mic de non-răspunsuri.

4. Definiția culturii. Cultura este percepută, în principal, ca respect față de oameni și ca totalitatea obiceiurilor și tradițiilor. Grupul experimental tinde să asocieze cultura cu respectul uman (28,85%), în timp ce grupul de control are mai multe răspunsuri evazive (7,69%). Aceasta sugerează că grupul experimental are o viziune mai clară asupra conceptului de cultură.

Cele mai frecvente răspunsuri: „*Cultura este respectul față de oameni*” (GE: 28,85%, GC: 26,92%) ; „*Cultura este o artă*” este menționată mai mult în GE (21,15%) decât în GC (17,31%) ; Non-răspunsurile sunt mai ridicate în GC (7,69%) față de 0% în GE.

Elevii din GE par mai siguri în definirea culturii, având o înțelegere mai clară și mai puține non-răspunsuri.

5. Povestea ca mijloc de educație. Ambele grupuri recunosc rolul educativ al poveștilor, considerându-le modele de educație și factori de dezvoltare a imaginației. Se observă o opinie relativ uniformă, cu un ușor avantaj al grupului de control în recunoașterea poveștilor ca modele educative (30,77% vs. 28,85%). „*Povestea este model de educație*” are un procent ridicat (GE: 28,85%, GC: 30,77%). Nu există diferențe semnificative în răspunsuri între grupuri.

Atât GE, cât și GC recunosc importanța poveștilor ca modele educaționale.

6. Rolul proverbelor. Cele mai frecvente răspunsuri indică faptul că proverbele transmit valori morale și sfaturi. Grupul experimental recunoaște mai mult valoarea moralizatoare a proverbelor (26,92% vs. 23,08%), în timp ce grupul de control menționează mai des că proverbele ajută la evitarea greșelilor maturilor (21,15%). „*Proverbele transmit valori morale*” este cel mai frecvent răspuns (GE: 26,92%, GC: 23,08%). Non-răspunsurile și răspunsurile evazive sunt mai frecvente în GC (~11%).

Elevii din GE par să aibă o înțelegere mai clară a rolului educativ al proverbelor.

7. Identitatea personală. Răspunsurile indică o conștientizare destul de clară asupra identității individuale, iar grupul experimental tinde să accentueze unicitatea fiecărei persoane mai mult decât grupul de control. Cu toate acestea, grupul de control a avut mai multe răspunsuri evazive și non-răspunsuri (21,16% în total). „*Eu reprezintă unicitate și introspecție*” (GE: 26,92%, GC: 15,38%). Non-răspunsurile sunt mai frecvente în GC (9,62%) decât în GE (0%).

Elevii din GE au o conștiință identitară mai bine definită.

8. Folclorul ca model educativ. Faptul că folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute este cel mai frecvent răspuns. Grupul experimental are o perspectivă mai variată, incluzând și ideea că folclorul poate fi model de educație pentru străini (23,08% vs. 7,69%). Aceasta sugerează o viziune mai deschisă asupra relevanței folclorului. „*Folclorul transmite valori și înțelepciune*” este cel mai frecvent răspuns (GE: 25%, GC: 28,85%). Non-

răspunsurile sunt aproape inexistente în GE (0%), dar apar în GC (~7,69%).

Elevii din GE percep folclorul ca având un rol educativ clar definit.

9. Percepția bunicilor despre folclor. „*Folclorul este parte din cultura noastră*” este menționat frecvent (GE: 30,77%, GC: 26,92%). Bunicii sunt văzuți ca păstrători ai folclorului, menționând în special Sărbătorile Pascale și Crăciunul. GC are mai multe răspunsuri evazive și non-răspunsuri (~13%).

Elevii din GE sunt mai siguri pe răspunsurile lor, demonstrând o mai bună transmitere a tradițiilor de la bunici.

10. Legătura dintre folclor și cultură. „*Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura le interpretează*” este răspunsul dominant (GE: 34,62%, GC: 28,85%). Non-răspunsurile sunt mai frecvente în GC.

GE demonstrează o înțelegere mai clară a relației dintre folclor și cultură.

Grupul experimental are o înțelegere mai aprofundată a conceptelor de educație, folclor și cultură, având mai puține non-răspunsuri și mai multe răspunsuri detaliate. Grupul de control are mai multe lacune, indicând o posibilă nevoie de intervenții educaționale mai structurate. Folclorul și poveștile sunt recunoscute ca mijloace educative, dar grupul experimental le percepe ca având o influență mai largă, inclusiv asupra altor culturi. Proverbele sunt recunoscute ca având o funcție moralizatoare, dar interpretările sunt variate, ceea ce sugerează o nevoie de clarificare a acestui aspect în educație. Identitatea personală este conștientizată, dar mai multe răspunsuri evazive în GC indică o posibilă dificultate în formularea unui punct de vedere clar. Elevii din GE au răspunsuri mai structurate și mai puține non-răspunsuri. GC prezintă mai multe răspunsuri evazive, indicând o înțelegere mai puțin clară a conceptelor. Educația, cultura și folclorul sunt percepute în mod similar, dar GE are o înțelegere mai profundă a lor. Folclorul este recunoscut ca model educativ în ambele grupuri, dar mai clar în GE.

Rezultatele analizei descriptive (Anexa 5)

Grup Experimental: Media: 30.22; Mediana: 28.85; Abaterea standard: 3.28.

Grup de Control: Media: 26.38; Mediana: 26.92; Abaterea standard: 3.28.

Valorile mediei și medianei sunt apropiate, ceea ce sugerează că distribuția datelor este relativ simetrică. Abaterile standard sunt similare în ambele grupuri, indicând o variabilitate comparabilă a răspunsurilor. Grupul experimental are o medie puțin mai mare, ceea ce ar putea sugera răspunsuri mai consistente sau mai elaborate.

Rezultatele testului T pentru eșantioane independente sunt:

- ✓ $t = 2.19$;
- ✓ **Valoarea $p = 0.0486$.**

Deoarece valoarea p este ușor sub pragul de 0.05, *există o diferență semnificativă statistic între răspunsurile grupului experimental și ale grupului de control*. Acest rezultat sugerează că grupul experimental are tendința de a oferi răspunsuri mai consistente sau mai elaborate în comparație cu grupul de control.

Testul Z este un test statistic folosit pentru a compara mediile a două eșantioane independente sau pentru a verifica dacă media unui eșantion diferă semnificativ de o valoare prestabilită (de exemplu, o medie teoretică).

Rezultatele testului Z:

- ✓ **Z = 2.19;**
- ✓ **Valoarea p = 0.028.**

Deoarece valoarea p este sub 0.05, există o diferență semnificativă statistic între mediile grupului experimental și grupului de control. Aceasta sugerează că grupul experimental are scoruri semnificativ mai mari decât grupul de control, iar această diferență nu este întâmplătoare, confirmă testul T .

Tabelul 3.12. Corelația Variabile - Indicatori - Descriptori de performanță – Valori ale competenței etnoculturale

Variable	Indicatori	Descriptori de performanță	Valori
Reflectivitate	* conștientizarea proceselor interne-cognitive-formative; * internalizarea acțiunilor și stabilirea demersurilor de abilitare culturală orientată în zona de introspecție și de descoperire de sine prin genurile folclorice.	• acționează direct asupra propriilor procese etnoculturale; • gestionează mecanismele pedagogiei populare prin explicitarea comunicării pedagogiei populare proprii gândiri; • construiește un dialog permanent cu sinele în vederea satisfacerii nevoii de autoperfecționare.	Reflexiv Activ Strateg Introspectiv Observator
Reciprocitate colaborativă	* restructurarea sistemului de comunicare a pedagogiei populare; * conturarea perspectivelor de relaționare la nivelul clasei de elevi; * construirea mediului colaborativ - pozitiv, axat pe consiliere și mediere a factorilor educației populare.	• controlează mediul de învățare; • construiește și încurajează relațiile interpersonale în vederea asigurării dezvoltării unor elemente ale competenței culturale • formează cadrul normativ de comunicare prin stabilirea unor reguli și limite de interacțiune pentru valorificarea comportamentului cultural.	Sociabil Mediator Strateg Implicat Facilitator Moderator Comunicativ Empatic Tolerant
Reziliență	* optimizarea reacțiilor în condiții de stres profesional/școlar; * asumarea decizională și acceptarea erorii ca principal mijloc de acțiune orientată spre atingerea scopului educațional.	• deține controlul asupra influențelor venite din mediul etnic; • identifică limitele și construiește pârgurile pentru depășirea obstacolelor în exercitarea formării culturii. • combate efectele erorilor prin acțiuni corective, reglatorii sau de ameliorare.	Rezilient Flexibil Asumat Responsabil Relaxat

Inovație reflexivă	* personalizarea acțiunilor didactice prin raportare permanentă la schimbare în context etnocultural și educațional; * utilizarea creativă a resurselor metodice și particularizarea acestora în funcție de specificul clasei de elevi; * crearea unor direcții multiple de investigare a fenomenologiei producerii unor procese, a unor manifestări de natură comportamentală prin raportare la resursele patrimoniului etnocultural.	• reformează sistemul de acțiuni didactice pentru asigurarea transferului competenței culturale; • realizează conexiuni, interdependențe între informațiile diferitelor domenii ale cunoașterii pentru înțelegerea fenomenului etnocultural; deschide noi direcții de investigație orientate cu predilecție spre cultura populară; • inovează la nivel metodic prin utilizarea unui registru divers, focusat pe interactivitate, <i>autoactivare atitudinală</i>. • simulează diverse contexte de învățare pentru a înregistra efectele generate de acestea la nivel de clasă de elevi și conținut;	Creativ Inovativ Original Capabil Vizionar Introspectiv
Independență	* gestionarea timpului dedicat unei acțiuni formative și a resurselor corespunzătoare în afara presiunilor externe (extinderea timpului de învățare pentru diferite conținuturi considerate dificile; utilizarea unui număr mai mare de resurse, de strategii care să faciliteze înțelegerea și să contribuie la creșterea alternativelor rezolutive și la identificarea într-un timp relativ scurt a soluțiilor etc.); * identificarea obstacolelor și rezolvarea situațiilor problematice; * evaluarea propriilor atitudini, abilități și cunoștințe pedagogice și metodologice necesare transferului informațional și de competență vizat de sistemul de educație publică. * demonstrează o bună cunoaștere a elevilor din clasele pe care le coordonează, reușind adaptarea tuturor metodelor, a procedeelelor și a mijloacelor didactice la specificul creațiilor folclorice.	• gestionează eficient resursele și timpul dedicat anumitor conținuturi prin excluderea factorilor de stres exercitați din mediul extern clasei de elevi (inspecție școlară, programă supradimensionată, evaluări periodice de sistem etnopedagogic); • identifică propriile limite ale cunoașterii și instrumentează prin strategie didactică modalități de rezolvare a dificultăților întâmpinate în cadrul procesului formativ; • își evaluează în permanență întregul sistem de competență culturală pentru a se asigura că intervențiile sale sunt orientate spre pedagogia populară. • abordează cunoașterea elevului pornind de la particularitățile individuale ale elevilor și adaptează strategiile la acest specific psiho-individual.	Sigur Concentrat Flexibil Independent Satisfăcut Eficient
Autoperfecționarea	* formularea unor judecăți obiective legate de demersul instructiv proiectat; * experimentarea modelelor și micromodelor educației populare * determinarea efectului activităților educative formative prin raportare la formarea competențelor culturale.	• reflectează asupra practicilor utilizate în predare; • integrează în sistemul de competență culturală noi tehnologii pentru a gestiona mai ușor cunoașterea și înțelegerea elevilor; • analizează rezultatele obținute de elevi pornind de la propria intervenție exercitată asupra acestora; • modifică anumite comportamente pentru a putea îmbunătăți procesul de formare a competenței culturale.	Autoreglator Concentrat Realizat Perfecționist

Încrederea	* cultivarea unei imagini de sine pozitive; * formarea unui sistem de valorizare, de apreciere și de creare a unui mediu favorabil, suportiv bazat pe cultivarea unor reacții pozitive pentru folclorul național	• apreciază obiectiv propriile realizări; • creează un mediu educațional centrat pe relații de respect și toleranță, de acceptare și întărire pozitivă a pedagogiei prospective	Energic Motivat Stabil Pozitiv Echilibrat Optimist
-------------------	---	--	--

Corelația Variabile - Indicatori - Descriptori de performanță – Valori ale competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu explorează relația dintre variabilele ce influențează dezvoltarea competenței etnoculturale a elevilor, indicatorii ce ajută la măsurarea acestora și descrierea performanțelor acestora în contextul educațional.

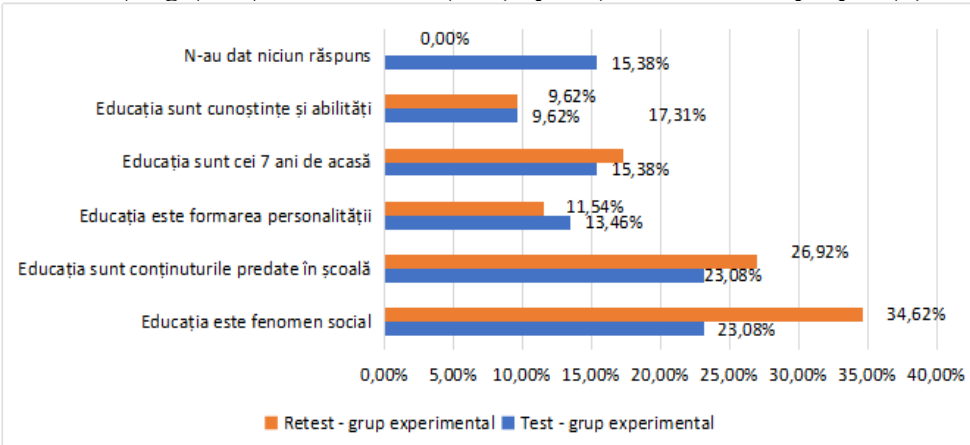
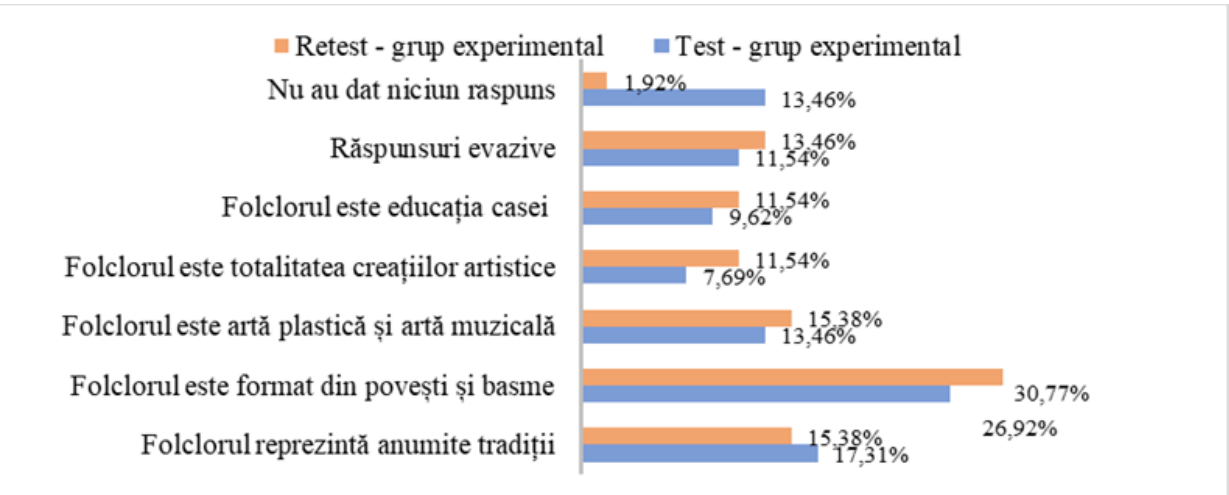
Competența etnoculturală se referă la abilitatea elevilor de a înțelege și a aprecia diverse culturi, de a interacționa eficient în medii multiculturale și de a respecta diferențele culturale. Aceste valori pot fi evaluate prin indicatori precum nivelul de cunoaștere culturală, abilitatea de a comunica în contexte interculturale și deschiderea către diversitate. Descriptorii de performanță, ca elemente cuantificabile, stabilesc criterii clare pentru a evalua progresul elevilor în domeniul competenței etnoculturale.

Rezultatele obținute în cadrul cercetării au determinat necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea creației folclorice, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare - învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea artistică etc.

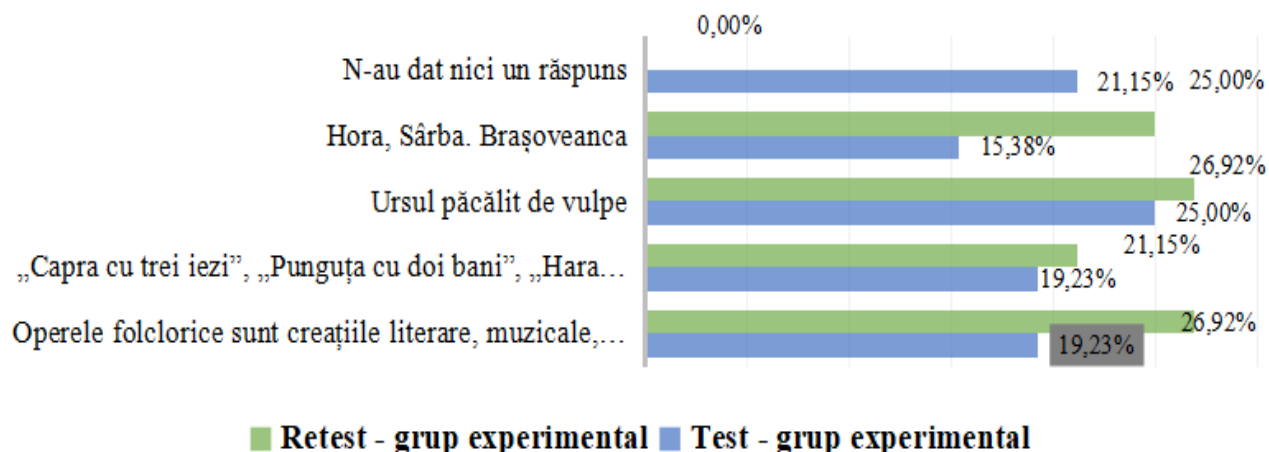
Ideile conceptuale de modelarea orientărilor folclorice și-au găsit reflectare în modelul pedagogic, ce conectează într-un întreg scopurile, obiectivele, principiile, conținutul, criteriile formele și metodele activității pedagogice. Contabilizarea ideilor acestui model permite a reglementa oportun impactul diverșilor factori, a stabili prioritățile în modelarea orientărilor folclorice ale elementelor competenței etnoculturale.

Rezultatele experimentului de validare arată că educația de tip multicultural contribuie la formarea unor elevi capabili să se integreze într-o societate globală, iar performanțele acestora sunt direct legate de modul în care învățământul promovează aceste valori. Astfel, analiza corelației între variabilele educaționale, indicatorii de performanță și descriptorii de competență este esențială pentru optimizarea procesului de învățare și evaluare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificare creației folclorice. Această analiză corelativă este vizualizată în figurile de mai jos privind experimentul de validare:

Experimentul de validare „, CHESTIONAR PENTRU ELEVII CLASELOR A V-a: A, B, C, D”

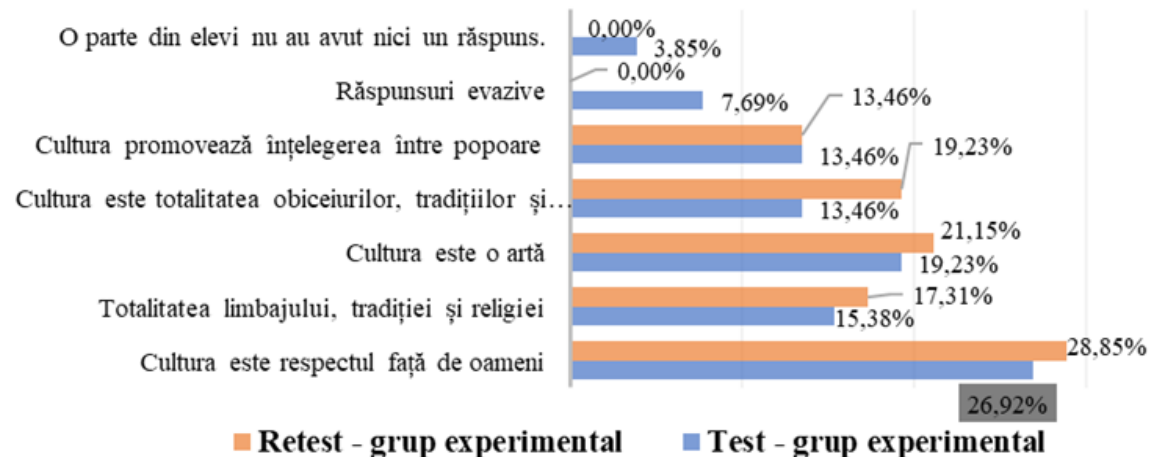
Itemii	Răspunsurile	Grup experimental 52		Grup de control 52	
		Nr.	%	Nr.	%
1.Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții)	N-au dat nici un răspuns	0	0	9	17,31
	Educația sunt cunoștințe și abilități	5	9,62	4	7,69
	Educația sunt cei 7 ani de acasă	9	17,31	10	19,23
	Educația este formarea personalității	6	11,54	5	9,62
	Educația sunt conținuturile predate în școală	14	26,92	12	23,08
	Educația este fenomen social	18	34,62	12	23,08
					
2.Ce este folclorul în viziunea voastră?	N-au dat nici un răspuns	1	1,92	6	11,54
	Răspunsuri evazive	4	7,69	4	7,69
	Folclorul este educația casei	8	15,38	6	11,54
	Folclorul este totalitatea creațiilor artistice	6	11,54	5	9,62
	Folclorul este artă plastică și artă muzicală	8	15,38	7	13,46
	Folclorul este format din povești și basme	16	30,77	15	28,85
	Folclorul reprezintă anumite tradiții	8	15,38	9	17,31
					

3. Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare.

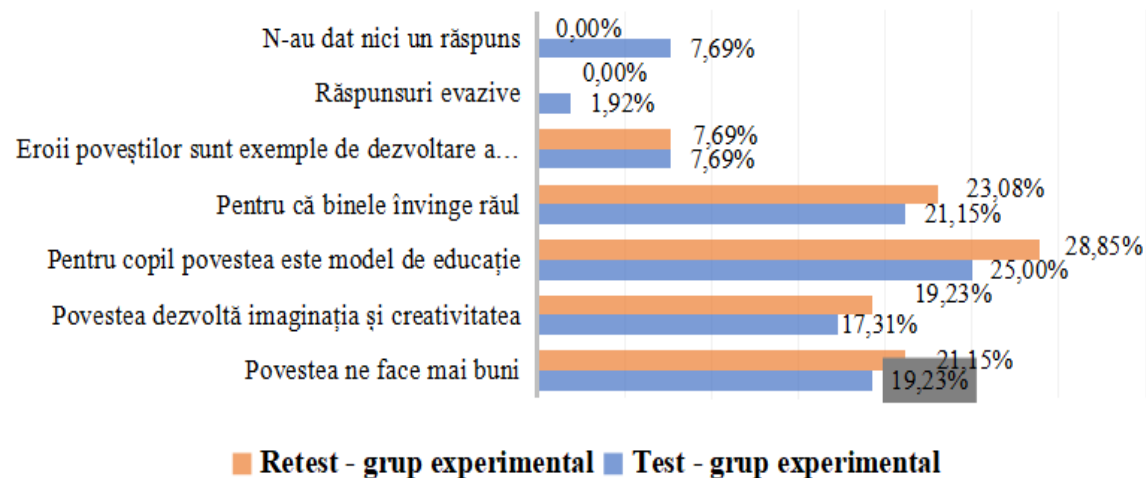
N-au dat nici un răspuns	0	0	12	23,08
Hora, Sârba. Brașoveanca	13	25,00	8	15,38
Ursul păcălit de vulpe	14	26,92	12	23,08
„Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Arap Alb”	10	19,23	10	19,23
Operele folclorice sunt creațiile literare, muzicale, plastice	14	26,92	10	19,23

4. Scrieți o propoziție despre ce este cultura.

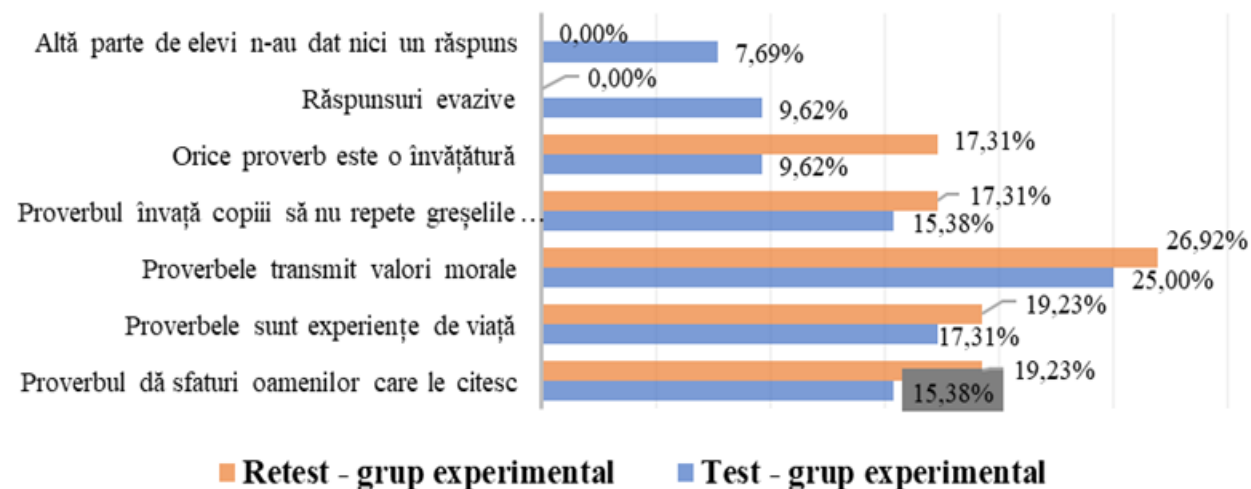
O parte din elevi nu au avut nici un răspuns.	0	0	4	7,69
Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
Cultura promovează înțelegerea între popoare	6	11,54	6	11,54
Cultura este totalitatea obiceiurilor, tradițiilor și a istoriei neamului	10	19,23	8	15,38
Cultura este o artă	11	21,15	9	17,31
Totalitatea limbajului, tradiției și religiei	9	17,31	7	13,46
Cultura este respectul față de oameni	15	28,85	14	26,92
N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0

5. De ce copilul se educă prin poveste?

Răspunsuri evazive	0	0	0	0
Eroii poveștilor sunt exemple de dezvoltare a personalității	4	7,69	4	7,69
Pentru că binele învinge răul	11	21,15	11	21,15
Pentru copil povestea este model de educație	15	28,85	16	30,77
Povestea dezvoltă imaginația și creativitatea	10	19,23	10	19,23
Povestea ne face mai buni	11	21,15	10	19,23

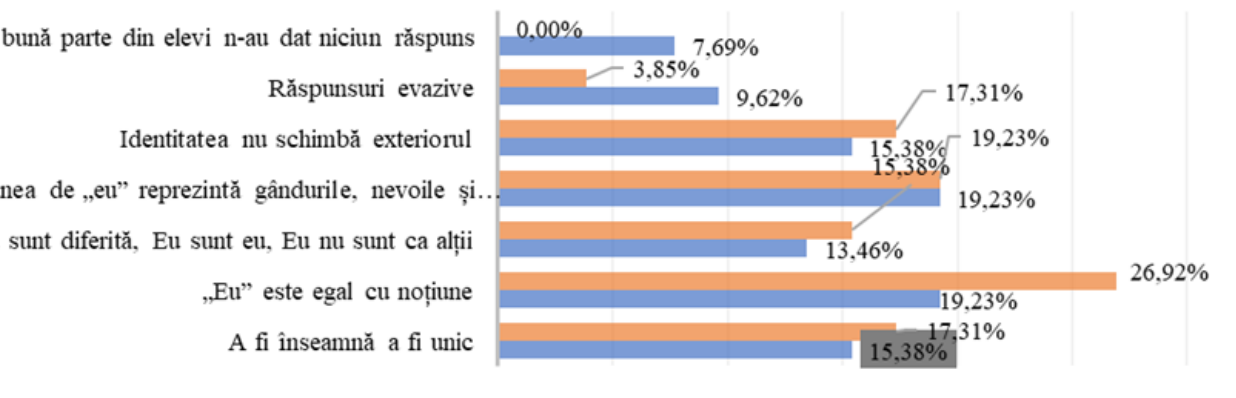
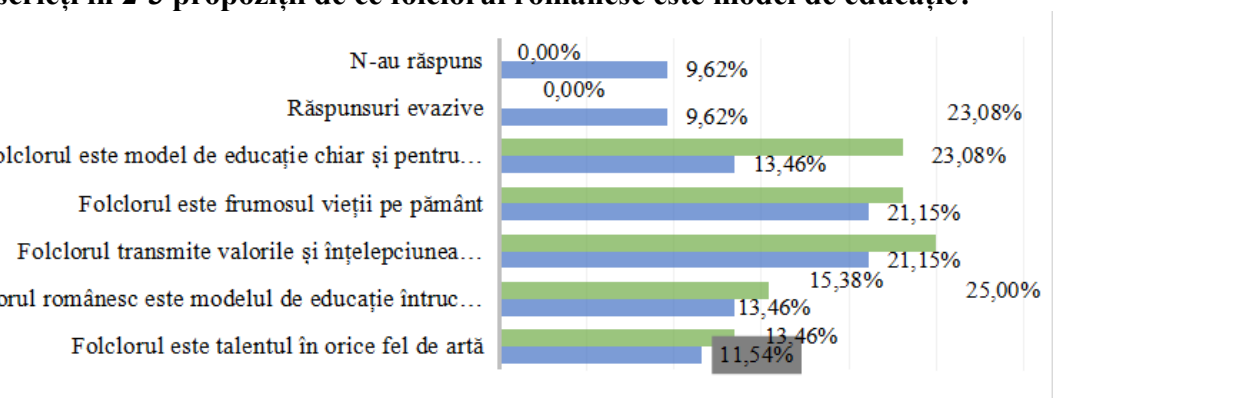
6. Ce educă proverbul?

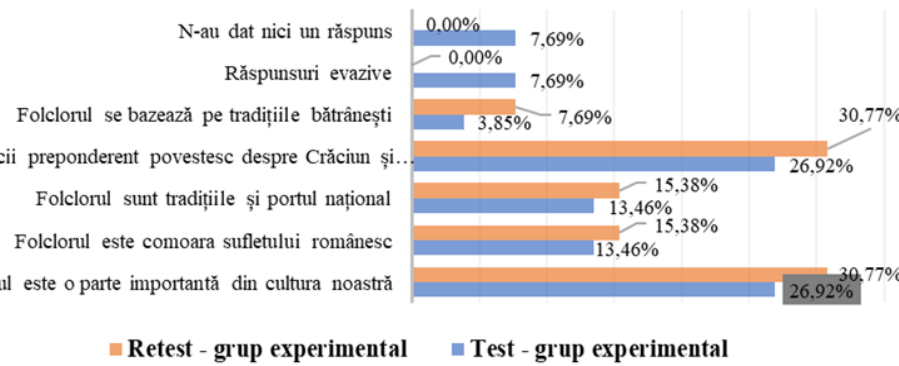

Altă parte de elevi n-au dat nici un răspuns	0	0	3	5,77
Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
Orice proverb este o învățătură	10	19,23	6	11,54
Proverbul învață copiii să nu repete greșelile maturilor	9	17,31	11	21,15
Proverbele transmit valori morale	12	23,08	12	23,08
Proverbele sunt experiențe de viață	10	19,23	9	13,46
Proverbul dă sfaturi oamenilor care le citesc	10	19,23	7	15,38

7. Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu”, identitate.

O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns	0	0	5	9,62
--	---	---	---	------

O bună parte din elevi n-au dat niciun răspuns Retest - grup experimental Test - grup experimental	Răspunsuri evazive	3	5,77	6	11,54
	Identitatea nu schimbă exteriorul	9	17,31	9	17,31
	Noțiunea de „eu” reprezintă gândurile, nevoile și dorințele mele	10	19,23	9	17,31
	Eu sunt diferită, Eu sunt eu, Eu nu sunt ca alții	8	15,38	7	13,46
	„Eu” este egal cu noțiune	14	26,92	8	15,38
	A fi înseamnă a fi unic	9	17,31	8	15,38
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație? Retest - grup experimental Test - grup experimental	N-au răspuns	0	0	0	0
	Răspunsuri evazive	0	0	4	7,69
	Folclorul este model de educație chiar și pentru străini	11	21,15	3	5,77
	Folclorul este frumosul vieții pe pământ	12	23,08	12	23,08
	Folclorul transmite valorile și înțelepciunea generațiilor trecute prin povești, proverbe și cântece	13	25,00	15	28,85
	Folclorul românesc este modelul de educație întrucât conține niște simboluri ale țării	8	15,38	11	21,15
	Folclorul este talentul în orice fel de artă	7	13,46	6	11,54
9. Ce vă spun bunicii despre folclor?	N-au dat nici un răspuns	0	0	2	3,85
	Răspunsuri evazive	1	1,92	4	7,69
	Folclorul se bazează pe tradițiile	4	7,69	4	7,69

 ■ Retest - grup experimental ■ Test - grup experimental		bătrânești				
		Bunicii preponderent povestesc despre Crăciun și Sărbătorile Pascale	14	26,92	13	25,00
		Folclorul sunt tradițiile și portul național	8	15,38	7	13,46
		Folclorul este comoara sufletului românesc	8	15,38	7	13,46
		Folclorul este o parte importantă din cultura noastră	16	30,77	14	26,92
10. Vedeți vreo legătură între „folclor” și „cultură”?		N-au dat nici un răspuns	0	0	0	0
		Răspunsuri evazive	0	0	3	5,77
		Folclorul este cultură	6	11,54	6	11,54
		Folclorul și cultura au elemente comune legate de istoria noastră	16	30,77	18	34,62
		Ambele sunt legate de România	8	15,38	7	13,46
		Nu văd nici o legătură între folclor și cultură	3	5,77	3	5,77
		Folclorul reprezintă tradițiile, iar cultura reprezintă interpretarea folclorului	18	34,62	15	28,85

Concluzii la capitolul 3.

1. Aplicarea experimentului pedagogic de constatare a evidențiat atitudinea și nivelul elevilor și ale cadrelor didactice cu privire la competența etnoculturală, impedimentele și inadvertențele ce au reprezentat deficiențe și obstacole în procesul de formare a competenței etnoculturale, dar și aspecte relevante ce favorizează statornicirea competenței etnoculturale (Figura 3.2., p. 119).
2. Rezultatele experimentului pedagogic demonstrează relevanța și eficiența Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice și a Metodologiei elaborate și aplicate.
3. Participanții implicați în experiment - respondenții, au confirmat și au evidențiat realitatea că în actul didactic competența etnoculturală contribuie și eficientizează plenar și decisiv dezvoltarea personală și profesională a cadrelor didactice, avansând oportunități de conceptualizare a unor modele proprii privind dezvoltarea competenței de comunicare culturală prin proiecte pedagogice/psihopedagogice și de cercetare a creației folclorice, prin aplicarea acestora în bază de produse (reper metodic, auxiliare didactice, ghiduri metodologice, creșterea/suporturi didactice) la nivel de instituție, de municipiu și la nivel regional.
3. Rezultatele obținute au determinat necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea creației folclorice, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare-învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea etnoartistică etc.
4. Formarea competenței etnoculturale a elevilor trebuie să fie focalizată în formarea personală și profesională a cadrelor didactice pe dimensiunea valorificării creației folclorice și pe dezvoltarea competenței de comunicare culturală/interculturală a acestora (Figura 3.1., p. 114).

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Investigația teoretico-aplicativă, desfășurată în corpusul tezei, conține argumente cu privire la gestionarea procesului metodologic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice și facilitează constatări privind realizarea scopului și a obiectivelor preconizate în cercetare. Demersul științific proiectat, realizat și descris în cercetare, semnifică fundamentele teoretice și metodologice ale formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, a căror determinare a constituit scopul cercetării. Aplicarea experimentului pedagogic de constatare a evidențiat atitudinea și nivelul elevilor și ale cadrelor didactice cu privire la competența etnoculturală, impedimentele și inadvertențele ce au reprezentat deficiențe și obstacole în procesul de formare a competenței etnoculturale, dar și aspecte relevante ce favorizează statornicirea competenței etnoculturale.

2. Analiza și sinteza epistemică și constatările privind procesul de implementare a conceptelor teoretice a permis interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării (*cultură, educație prin cultură, creație folclorică, educație folclorică, competență etnoartistică, competență etnoculturală*) – capitolul 1,1.1., și descrierea prevederilor normative naționale cu privire la starea procesului de învățare a elevilor (Capitolul 1, 1.2.). Argumentele formulate confirmă importanța demersului științific al cercetării și justifică necesitatea determinării fundamentelor teoretice și metodologice ale formării competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice, și identificarea unui sistem de acțiuni coerente de esență pedagogică orientate în dezvoltarea acestei competențe.

3. Drept rezultat notoriu al analizei cercetărilor în domeniu, au fost identificate contradicțiile manifeste și a fost descris/a fost interpretat universul culturii pe categorii (Capitolul 1, 1.1.): *sisteme teoretice* (științe, filosofie, unde predomină funcțiile cognitive, deci tot ceea ce se referă la cunoaștere, la idei, la teorii, la explorarea rațională a lumii); *sisteme simbolice* (religie, artă, mitologie, limbă, limbaje, axate pe funcțiile simbolice și de comunicare, dat fiind că aici cultura se exprimă prin semnificații, ritualuri, expresii artistice sau lingvistice); *sisteme normative* (drept, morală, obiceiuri, folclor, tradiții, cu rol de reglare a raporturilor interumane, deci setul de reguli, scrise ori nescrise, ce structurează componentele sociale); *sisteme instituționale și instrumentale* (instituții educaționale, mijloace de comunicare, economie, tehnică, politică, având funcții praxiologice, acționale, practice, deci latura culturii ce se manifestă în organizații, tehnologii, structuri sociale). Aici se înscrie și *raportul antropologic om-cultură* (Lucian Blaga) [44, p. 291] (Figura 1.1., p. 27). Aceste sisteme, categorii și raporturi ale universului culturii semnifică fundamentarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice. Rezultatele experimentului pedagogic demonstrează relevanța și eficiența Modelului

pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în contextul creației folclorice și a Metodologiei elaborate și aplicate (Capitolul 3, 3.3).

4. Deducem, conform definiției propuse, că în perspectiva teoriei și pedagogiei actuale, *competența etnoculturală a elevilor din gimnaziu reprezintă ansamblul de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, formate în cadrul studierii creației folclorice, prin care elevul interiorizează și respectă particularitățile culturale, lingvistice, religioase și tradiționale ale comunității proprii și ale altor comunități, se raportează în mod tolerant și deschis la diversitatea culturală, participă activ la păstrarea și promovarea identității naționale și a dialogului intercultural* (cap. 2., 2.3., p. 104).

5. În contextul eficientizării și consolidării formării competenței etnoculturale, în experiment au participat și 26 de cadre didactice, în scopul problematicii generale de identificare a formării insuficiente a acestora (Capitolul 3, 3.1. p.112-114, Figura 3). Prin investigația teoretică și metodologică, cercetarea a direcționat elaborarea *Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice*, a criteriilor, indicatorilor, descriptorilor, valorilor și a principiilor de formare a acestora (Capitolul 2, 2.2, p. 77).

6. Experimentul pedagogic realizat asupra acestui eșantion a generat concluzii științifice privind problematica formării personale și profesionale a cadrelor didactice, confirmând lipsa ori conexiunea deveciuoasă și ineficientă între conșinuturile curriculare și realitatea extrașcolară a elevilor privind valorificarea creației folclorice, reticența de adaptare a noilor tehnologii didactice de către profesori în mediul școlar. Cercetarea a identificat importanța colaborării între cadrele didactice și manageriale, între aceștia și formatori de idei inovative, profesionalism, deschiderea spre conexiune comunicațională, angajamentul față de responsabilitățile personale și profesionale.

În perspectiva cercetării a fost elaborată și aplicată metodologia cercetării ce a facilitat diagnosticarea a nivelurilor de formare (Capitolul 2, 2.4. ; Capitolul 3, 3.1. ; 3, 3.2).

7. Pentru etapa de formare a experimentului a fost elaborată, implementată și validată Programul de valorificare a comunicării pedagogiei populare conform curriculumului învățământului gimnazial (Anexa 6, Anexa 7, Anexa 13) și Programa școlară opțională **Folclorul românesc – comoara vie a poporului** și curriculumul de realizare a ei, capitolul 3, p. 88 (Anexa 1, p. 182). Evaluarea comparativă a datelor la etapa de control a experimentului pedagogic a facilitat concluzia privind confirmarea ipotezei și certificând eficiența activităților de formare a competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice.

8. Problema științifică aoluționată a investigației rezidă în configurarea, fundamentarea teoretică și validarea în acțiunea educațională a Programei școlare opționale **Folclorul românesc –**

comoara vie a poporului (Capitolul 3, p. 88, Anexa 1) pentru formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice pe un eșantion de subiecți reprezentativi, care a contribuit la sensibilizarea educației prin cultură și a educației etnoartistice esențiale în procesul de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu, proiectarea și transferul de strategii și instrumente didactice în sporirea interesului cadrelor didactice pentru implementarea acestora în actul didactic, evaluarea și autoevaluarea prin valorificarea criteriilor, a indicatorilor și a descriptorilor competenței etnoculturale de către atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice și conducerea acestor orientări înspre creație, eficiență, libertate, originalitate și inovație în mediul școlar. Impactul social al investigației rezidă în dezvoltarea comunității educaționale a elevilor, a cadrelor didactice și a comunității orientate spre cercetare și schimbare inovativă a practicii educației, avînd efecte de consolidare a competențelor de investigare ale elevilor, în acord cu prevederile documentelor de politici în domeniul de formare a intelectualului țării.

RECOMANDĂRI:

- *Pentru cercetătorii în domeniul vizat:* investigarea impactului culturii și a creației folclorice asupra educației în concordanță cu politicile naționale și internaționale privind raportul antropologic „om-cultură”: omul deplin (Lucian Blaga).
- *Pentru concepătorii de programe de formare personală și profesională a cadrelor didactice:* necesitatea reactualizării curriculumului gimnazial pe dimensiunea folclorică, dar și pe dimensiunea metodologică, crearea și aplicarea de noi tehnologii de predare-învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea etnoartistică și etnoculturală (formare modulară recuperabilă cu volum de 5 ECTS/10 ECTS).
- *Pentru cadrele manageriale:* implicarea creativă în asigurarea suportului metodic a resurselor pentru implementarea Programei școlare opționale *Folclorul românesc – comoara vie a poporului* în practica educațională; crearea și menținerea mediului cooperant și stimulatîv între cadrele didactice și comunitate, asigurînd astfel promovarea inovațiilor în mediul educațional și cultural; identificare și promovarea persoanelor cu un randament sporit de egografie profesională; implementarea mecanismelor de monitorizare și de evaluare a Programei școlare opționale *Folclorul românesc – comoara vie a poporului* privind formarea competenței etnoculturale a elevilor prin valorificarea creației folclorice și asigurarea continuității și durabilității educației.
- *Pentru cadrele didactice:* analiza, identificarea și proiectarea nevoilor de dezvoltare personală și profesională în contextul de educație prin cultură și a educației folclorice;

gestionarea dezvoltării profesionalizării conform standardelor de competență profesională; implicarea activă în cadrul inovațiilor pedagogice și educaționale.

Deschideri spre noi cercetări științifice. Investigarea identifică și proiectează o tematică și o problemă relevantă și rezonabilă în aprofundarea și extinderea demersurilor de formare a competențelor elevilor și ale cadrelor didactice:

- Studierea prin proiecte pedagogice/psihopedagogice și de cercetare a creației folclorice, prin aplicarea acestora în bază de produse (reper metodic, auxiliare didactice, ghiduri metodologice, creșterea/creșterea didactice) la nivel de instituție, de municipiu și la nivel regional.
- Elaborarea științifică și aplicarea pedagogică de noi tehnologii de predare-învățare a valorilor folclorice, centrate pe experiență, creativitate, activism, corelarea cunoașterii științifice cu cea etnoartistică etc.
- Studierea epistemică a congruenței educației pentru cultură și a educației etnoartistice.
- Aplicarea Metodologiei de conceptualizare a competenței etnoculturale a elevilor din învățământul gimnazial și a Modelului pedagogic de formare a competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu prin valorificarea creației folclorice.
- Investigarea domeniului de competență de comunicare culturală a cadrelor didactice.
- Identificarea relațiilor între competența profesională și egografia profesionalizării cadrelor didactice prin proiectarea paradigmatică a acestor relații/conexiuni.
- Explorarea tehnologiilor inovative și digitale în dezvoltarea competenței de transfer al educației prin cultură în formarea competenței etnoculturale a elevilor.
- Impactul colaborării interinstituționale și comunitare privind cultura educației, educația prin cultură, educația folclorică.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. ACHIM, M. *Antropologia Culturală*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2002, 388 p. ISBN 978-973-351-299-8.
2. ADRIAN, M. *Hermeneutica lui Mircea Eliade*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1980, 479 p.
3. AIFTINICĂ, M. *Valori și valorizare. Contribuții moderne la filosofia valorilor*. București: Editura Academiei Române, 1994, 178 p. ISBN 978-606-8344-15-7.
4. ALBULESCU, L. ALBULESCU, M. *Predarea și învățarea disciplinelor socioumane*. Iași: Editura Polirom, 2000, 219 p. ISBN 978-973-68-3566-7.
5. ALECSANDRI, V. *Prefață la volumul Poezia populară*. București: Editura Minerva, Vol. I-II., 2008, 614 p. ISBN 978-973-2108-23-9.
6. ALECSANDRI, V. Opere în patru volume. Vol. IV. 322 p.; retipărit (2023) În: *Opere*. vol. I. *Poezie*. Chișinău: Editura Știința, 1959, ISBN 978-997-585-388-0.
7. ALEXANDRU, C., DOBRA, S. *Limba și literatura română*. Manual pentru clasa a V-a. București: Editura Humanitas Educational, 2015, 320 p. ISBN 978-973-50-4897-6.
8. ALLPORT, G. W. *Structura și dezvoltarea personalității*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1991, 578 p. ISBN 973-30-1151-7.
9. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iași: Editura Polirom, 1997, 240 p. ISBN 973-683-017-9.
10. ANDRIȚCHI, V. *Taxonomia acțiunilor pedagogice pentru formarea atitudinilor – element central al competenței școlare*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/vol.1-9-18.pdf (vizualizat ianuarie 2025)
11. ANTONESCU, L. *Fundamente culturale ale educației*. Iași: Editura Polirom, 1996, ISBN 973-9248-08
12. ANTOCI, D. Formarea orientărilor valorice prin abordarea inovativă a educației și cercetării. În: *Conferința "Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului"*. 3. Chisinau, Moldova, 4-5 noiembrie 2022, 353 p. Chișinău: CEP UPSC, 2022, p. 20-25. ISBN 978-9975-46-681-3 p. 20-25
13. ANTONESCU, G. *Educație și cultură*. București: Editura Didactică și Pedagogică. În colecția *Pedagogia secolului XX*, 1972, 220 p. ISBN/COD:190-2IP-13-D191-8ED.
14. ARGHEZI, T. *Rugă de seară*. București: Ed Minerva, 1970, 260 p, republicat (2024) În vol. *Pagini alese – Versuri și Proză*. București: Ed. AGORA, 228 p. ISBN 978-606-8391-45-8.
15. ASACHI, GH. *Anotimpurile vieții omenești, calendar pentru români*. Iași, 1948, 44 p.
16. AVRAM, If., *Etnopedagogie aplicată, formarea orientărilor axiologice la preșcolarii mari*. Cluj Napoca: Eurodidact, 2006, 183 p.

17. BACIU, S. Paideuma pedagogică românească În: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*, nr. 2(16)2019, p. 61-68, CZU: 398:37
18. BACIU, S. *Perspective curriculare etnopedagogice, în căutarea valorilor pierdute*. Chișinău: Editura Univers Pedagogic, 2007, 104 p.
19. BADEA, E. *Caracterizarea dinamică a copilului și a adolescentului (de la 3 la 17-18 ani) cu aplicație la fișa școlară*. București: Ed: Tehnică, 1997, 203 p. ISBN973-31-0898-7.
20. BĂIEȘU, N. *Însemnătatea educativă a folclorului pentru copii*. Chișinău: Ed. Știința, 1980.
21. BĂIEȘU, N. *Poezia populară a obiceiurilor calendaristice*. Chișinău: Ed. Știința, 1976, 98 p.
22. BĂIEȘU, I. *Folclor moldovenesc. Crestomație*. Chișinău: Editura Cartea Moldovenească, 1966, 400 p. retipărită după Chișinău: Editura Cartea Moldovenească, 1985, 464 p. ISBN 978-5-378-00142-4, 464 p.
23. BĂLAN, R., VICOL Nelu. Valorificarea creației folclorice locale din regiunea Covurlui și influența acestuia asupra formării personalității elevilor din gimnaziu. În: *Revista Comunicare interculturală și literatură/ Communication interculturelle et litterature, Miscellanea*. Galați: Universitatea Dunărea de Jos, 2024, p. 4-22, ISSN 1844-6965
24. BĂLAN, R. Clasificarea și funcțiile culturii. În: *Materialele conferinței științifice studentești cu participare internațională*. Ediția 70. Vol. 2, 28 aprilie 2021, p. 25-30. Chișinău: UTS, 2021. ISBN 978-9975-76-337-0.
25. BĂLAN, R. Criza valorilor: criza educației (Valori profesionale ale cadrelor didactice). În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, nr. 2 (82) 2024, p. 50-55. ISSN=1811-5470. Categoria B. A se accesa: https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/06/Revista-nr-2_82-2024_TIPAR_TIPAR.pdf
26. BĂLAN, R. Instrumente educative din perspectiva formării competenței culturale în contextul creației folclorice. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 23, martie 2021. Galați: Editura Olimpias, p. 265-269. ISSN 2247 - 6474, ISSN-L = 2247-6474.
27. BĂLAN, R. Profesorul factor de bază în procesul instructiv-educativ. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 25, decembrie 2022. Galați: Editura Olimpias, p.265-269. ISSN= 2247 - 6474; ISSN-L = 2247-6474, 174-176 p.
28. BĂLAN, R. Profesorul reflexiv, integrator al conținuturilor folclorice prin noi tehnologii. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, nr. 4 (38, p. 107-112.). Chișinău: CEP UPSC, 2024. ISSN 1857-0623; E-ISSN 2587-3636.

29. **BĂLAN, R.** Semnificația folclorului în educația tradițională. În: *Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 11, martie 2022. Galați: Editura Olimpias, p. 133-138, ISSN=2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.
30. **BĂLAN, R.** *Creațiile folclorice în învățământul general*. În: *Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 10, decembrie 2021. Galați: Ed. Olimpias, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L: 2501-6628.
31. **BĂLAN, R.** *Doina, o expresie a folclorului autentic moldovenesc din regiunea de sud-est a României*. În: *Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 15, februarie 2025, Galați: Ed. Olimpias, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.
32. **BĂLAN, R.** Excurs explicativ asupra conceptului de cultură. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice*, 28-29 februarie 2020, Vol. 4. Chișinău: CEP UST, 2020, Chișinău, 2020, p 32-35, ISBN 978-9975-76-300-4.
33. **BĂLAN, R.** Formarea competenței culturale a elevilor în contextul creației folclorice. În: *Materiale ale Conferinței științifice Probleme actuale ale științelor umanistice*, Vol. 18, Partea I, 1 ianuarie 2019, Chișinău: CEP UPS, 2019, pag. 89-101. ISBN 978-9975-46-235-8.
A se accesa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/cer_pub_anale_doc_par1_2019.pdf
34. **BĂLAN, R.** Rolul culturii în formarea personalității elevului. În: *Lucrările Conferinței științifice internaționale Innovative approaches in teaching activity*. București: Centrul de resurse educaționale, 2020, p. 223-225. ISBN 978-973-0-31799-2. A se accesa: <https://cadredidactice.ro/wp-content/uploads/simple-file-list/conferinta-internationala-innovative-approaches-in-teaching-activity%e2%80%9c.pdf>
35. **BĂLAN, R.** Studiul creației folclorice în învățământul gimnazial în perspectiva elementelor matematice regăsite în opere literar-folclorice. În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, nr. 3 (83) 2024, p. 31-38, ISSN=1811-5470, Categoria B. A se accesa: <https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/09/UP-V83-Nr3-2024.pdf>
36. **BĂNCILĂ, V.** „Duhul sărbătorii”. București: Editura Anastasia, 1996, 208 p., ISBN 973-9239-14-5.
37. **BÂRSĂNESCU, Ș.** *Pagini nescrise din istoria culturii românești* (sec. X-XVI). București: Editura Academiei R.S.R, 1971, 347 p.
38. **BÂRSĂNESCU, Ș.** *Unitatea pedagogiei contemporane cu știința*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981, 270 p.

39. BÂRZEA, C. Definirea și clasificarea competențelor. În revista *Pedagogie*, nr. 58(3) - Journal of Pedagogy, 2010, ISSN=0034-8678 pentru versiunea tipărită și E- ISSN=2559-639X.
40. BENEDICT, R. *Patterns of cultures*. London: Editura Routledge & Kegan Paul Ltd., 1935, retipărită 1971, 211 p. https://www.berose.fr/IMG/pdf/1934-patterns_of_culture.pdf
41. BÎRLEA, O. *Folclor românesc*. vol. I, II. București: Editura Minerva, 1981, 462 p., retipărită (2023), Editura Vremea, vol. I al acestei lucrări, sub titlul *Folclorul românesc*, volumul I, cu ISBN 978-606-081-184-8.
42. BÎRLEA, O. *Metoda de cercetare a folclorului*. Alba Iulia: Editura Reîntregirea, 2008, 340 p. ISBN 973-509-016-3.
43. BLAGA, L. *Trilogia culturii*. București: Editura pentru literatură universală, 1969, 396 p., retipărită la București: Editura Humanitas, 2018, 504 p. ISBN 978-973-50-6068-8.
44. BLAGA, L. *Ființa istorică*. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1977, 290 p. ISBN 973-28-0778-4.
45. BLAGA, L. *Spațiu mioritic*. Ediția a doua. București: Editura Humanitas, 1975, retipărită în 1994, București, sub titlul *Spațiul mioritic*, 222 p. ISBN 973-28-0532-3.
46. BLOOM, B. Versiunea condensată a taxonomiei obiectivelor educaționale. În revista „*Probleme de tehnologie didactică. Caiete de pedagogie modernă*”, nr. 6. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1969.
47. BOCOȘ, M. *Instruire interactivă*. Iași: Editura Poliron, 2013, ISBN 978-973-46-32-48-0
48. BONCU, ȘT. *Psihologia influenței sociale*. Iași: Editura Polirom, 2002, 432 p. ISBN: 973-681-091-7.
49. BONCU, ȘT. *Psihologie și societate*, Iași: Ed. Erola, 1999, 244 p. ISBN 973-99341-0-2.
50. BOSTAN, GH. *Studii și materiale de folclor*. Chișinău: Editura Știința, 1971, 356 p.
51. BOTEZATU, GH. *Basmе populare românești*. Ediția a III-a. București: Ed. Litera Internațional, 2003, 624 p, ISBN 973-675-446-0.
52. BOTEZATU, GH. *Creația populară orală*. Chișinău: Editura Știința, 1991, 214 p. ISBN 978-5-315-00188-9.
53. BOTEZATU, GH. *Plugul de aur: parabole*. Chișinău: Editura Literatura artistică, 1985, 176 p. ISBN 5-335-00059-4.
54. BOURDOU, P. *Cum se scrie istoria literaturii*. Iași: Editura Polirom, 2003, 500 p. ISBN: 978-973-504-328-4.
55. BREAZUL, G. *Colinde*. București: Editura Fundației Culturale „Principele Carol”, 1938
56. BUDAI-DELEANU, I. „*Țiganiada sau Tabăra țiganilor*”. București: Editura Tracus Arte, 2018, ISBN 9786066649063

57. BUNESCU, V. *Ghid practice pentru aplicarea programei de educație moral-civică în învățământul primar*. București: Editura Coresi, 1994, 168 p. ISBN 973-9196-05-4.
58. BUNESCU, V. Educația morală și formarea personalității. Fundamente psihopedagogice. În: *Revista de pedagogie*, nr. 6-7-8, vol. 40, p. 41-43, București, 1991. ISSN=0034-2392.
59. CĂLINESCU, G. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția II-a, București: Editura Minerva, 1982, 862 p. ISBN 973-23-0673-4 -1986.
60. CALLO, T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera Educațional, 2014, 240 p. ISBN 978- 9975-74-340-2.
61. CALLO, T. *Școala științifică a pedagogiei transcendente*. Chișinău: Editura Pontos, 2010, 320 p. ISBN 978-9975-51-194-0.
62. CANTEMIR, D. *Istoria ieroglifică*. Chișinău: 1957, retipărită la București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982, 178 p. ISBN 973-27-0184-7.
63. CANTEMIR, D. *Descrierea Moldovei*. Chișinău: Ed. Cartea Moldovenească, 1957, 148 p. ISBN 536-801-503-8.
64. CAPCELEA, V. *Esența și rolul tradiției în existența socială*. Chișinău: Editura ARC, 2011, 160 p. ISBN: 978-9975-61-649-2.
65. CARACOSTEA, D. *Expresivitate și etnic*. București: Ed. Cartea Românească, 1938, 240 p. retipărită (2020), Editura Humanitas, 352 p. ISBN 978-973-50-3654-1.
66. CARACOSTEA, D. *Poezia tradițională*. București: Editura Română, 1969, 218 p.
67. CARAMAN, S. *Studii de folclor*. Vol. II, ediție îngrijită de Viorica Săvulescu. *Studiu introductiv și tabel cronologic* de Iordan Datcu. București: Editura Minerva, 1988, 304 p. retipărită la Galați, Editura Geneze, 1997, 100 p. ISBN 973-9099-72-6.
68. CARTALEANU, T. COSOVAN O., CARTALEANU E. *Dicționar de proverbe comentate*. Chișinău: Editura Știința, 2007, 312 p. ISBN 978-9975-67-173-6.
69. CHELCEA, S. *Sociologia opiniei publice*. București: Editura SNSPA, 2000, 178 p. ISBN 973-99986-6-6.
70. CHIȚIMA, I., C. *Folclorul românesc în perspectivă comparativă*. București: Editura Minerva, 1971, 343 p.
71. CIBOTARU, T. *Istoria învățământului și a gândirii pedagogice în Moldova*. Chișinău: Editura Știința, 1991, 214 p. ISBN 5-372-00457-6.
72. CIOT, M. G. *Educație și societate*. Cluj Napoca: Editura Lumen, 2012, 234 p. ISBN 978-973-757-672-9.
73. CIRIMPEI, V. *Snoave și anecdote*. Chișinău: Editura Știința, 1979, 214 p.
74. Codul educației al Republicii Moldova - 2014 nr.152 din 17.07.2014. în: *Monitorul Oficial* nr. 319-324/634 din 24.10.2014.

75. COJOCARU, V. Gh. COJOCARU, V. *Formarea cadrelor didactice din perspectiva profesionalizării carierei didactice: semnificații și implicații actuale*. Chișinău: CEP UPS „Ion Creangă”, 2020, 218 p. ISBN 978-9975-46-455-0.
76. COJOCARU, N. *Istoria tradițiilor și obiceiurilor la români*. Vol. I. București: Editura Etnografică, 2008, 522 p. ISBN 978-973-8920-09-5.
77. COJOCARU, N. *Istoria tradițiilor și obiceiurilor la români*. Vol. III. București: Editura Etnografică, 2013, 566 p. ISBN 978-973-8920-41-5.
78. COJOCARU-BOROZAN, M. BALȚAT, L. MOCANU, N. *Valorile culturii emoționale reflectate în înțelepciunea popoarelor lumii*. Chișinău: Editura Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, 2014, 235 p. ISBN 978-9975-46-206-8.
79. COMĂNESCU, I. *Curs de pedagogie*. București: Editura T.U.B., 1998, ISBN 978-973-98057-0-3.
80. COMĂNESCU, I. Reconsiderări necesare în problematica educației morale. În: *Revista de pedagogie*, nr. 6,7,8. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991, ISSN: 0034-2151.
81. CONSTANTINESCU, N. DOBRE, A. *Etnografie și folclor românesc*. București: Editura Fundației României de Măine, 2001, 167 p. ISBN 973-582-356-X.
82. COSUMOV, M., GAGIM, I. *Educația permanentă*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2019, 139 p. ISBN 978-9975-50-232-0.
83. COZMA, T. *O noua provocare pentru educație: interculturalitatea*. Iași: Editura Polirom, 2001, 216 p., ISBN: 978-973-683-799-8
84. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău: Editura Litera Educațional, 2002, 464 p. ISBN 978-973-742-123-0.
85. CRISTEA, S. *Pedagogia generală. Managementul educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996, 256 p. ISBN 973-30-4671-X.
86. CUCER, A., POTÂNG, A. (Coord.). *Bazele teoretice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*. Chișinău: Print-Caro, 2021, 393 p. ISBN 978-9975-56-976-7.
87. CUCOȘ, C. *Educația estetică*. Iași: Ed: Polirom, 2014, 224 p. ISBN 978-973-46-4978-5.
88. CUCOȘ, C. *Pedagogie și axiologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, 160 p. ISBN 973-30-4398-2.
89. CUCOȘ, C. *Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Editura Polirom, 2000, 283 p. ISBN 973-683-445-X.
90. CULEA, A. *Literatura copiilor și șezătorile cu copii*. București: Editura Cartea Românească, 1923, 199 p., retipărită la București: Editura Humanitas, 2017, 200 p. ISBN 978-973-50-5271-3.

91. Curriculum modernizat la educația civică. Clasele V–IX. Chișinău: Editura Universității Pedagogice, 2010, 200 p. ISBN 978-9975-67-664-9.
92. Curriculum modernizat la limba și literatura română. Clasele V–IX. Chișinău: Editura Universității Pedagogice, 2010, 224 p. ISBN 978-9975-67-664-9.
93. CUZNEȚOV, L. *Educație prin optim axiologic*. Chișinău: Editura Primex-Com SRL, 2010, 159 p. ISBN 978-9975-4073-2-8.
94. DANDARA, O., CERBUȘCĂ P. *Educație civică. Ghid de suplimentare a curriculumului modernizat pentru treapta liceală*. Chișinău: Editura Cartier, 2010, 136 p. ISBN 978-9975-68-228-3.
95. DENSUȘIANU, O. Folclorul. Cum trebuie înțeles. În: Revista *Flori alese, din cântecelor poporului*. Ediție îngrijită și prefața de M. Bucur. București: Editura pentru Literatură, 1996, 370 p.
96. DEWEY, J. *Democrație și educație. O introducere în filosofia educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973, 384 p.; retipărită În: București: Editura Didactică și Pedagogică, 2018, 338 p.
97. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, ediția a III-a revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2016, 1376 p. ISBN 978-606-704-161-3.
98. DOBRE, AL. Petru Ispirescu - 80 de ani de la moarte. În: *Revista de Etnografie și folclor*, 12 (1967), nr. 6, p. 477-490, București. ISSN:0034-7476.
99. DOBRE, AL. Simion Florea Marian la Academia Română. În: Revista *Memoriile secției de Științe Istorice*, volumul IV 1979, seria II 1997. București: Editura Academiei, 216 p. ISSN=1454-3186.
100. DOBU-BĂLAN, I. *Cartea înțelepciunii populare*. București: Editura Minerva, 1974, 164 p. retipărită în București: Editura Minerva, 1980, 164 p. ISBN 978-973-21-0427-3.
101. DODON R., PARROT T. *Dicționar de psihologie*. București: Editura Humanitas, 1999, 1.024 p. ISBN 973-50-0325-8.
102. DRAGECIVIC-SESIK, M. STOJCOVICI, B. *Kultura: menadžment, animacija, marketing*. Belhrad: Editura Clio, 2003, ISBN 973-8057-96-5.
103. DRĂGHICESCU, D. *Din psihologia poporului român*. București: Editura Vicovia, 2020, 569 p. ISBN 978-606-8541-22-8.
104. DRÎMBA, O. *Istoria culturii și civilizației. Vol. VII*, 2003. București: Editura Saeculum I.O., 370 p., ISBN 973-9211-70-4
105. DUMITRESCU-IAȘI, C. *Arta populară din România*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974,

- 106.ELIADE, M. *Aspects du myths*. Paris: Editura Galimard, 1963, 246 p., tradusă de Simion, E. București: Editura Humanitas, 1994, 400 p., ISBN 978-973-50-0220-1.
- 107.EMINESCU M.. *Proză și versuri*, 253 p. Iași: Ediție de lux. Editor V.G. Morțun,1890
- 108.FRANȚUZAN L., HADÎRCĂ M., CALLO T. (Coord.). *Paradigma de reconfigurare a procesului de învățare*. Chișinău: Print-Caro, 2021, p. 40-46, 261 p. ISBN 978-9975-48-193-9.
- 109.FROBENIUS, X. *Paideuma*. București: Editura Meridiane, 1985, 508 p. ISBN 978-973-33-1111-5.
- 110.GAGIM, I. *Studii de filosofia educației*. Bălți: Editura Universitatea Pedagogică de Stat (UPS) Alecu Russo, 2017,160 p. ISBN 978-9975-75-960-0.
- 111.GAVRILIȚĂ, L. *Formarea culturii etnoartistice la elevi prin valorificarea didactică a teatrului popular*. Bălți: Universitatea Pedagogică de Stat (UPS) Alecu Russo, 2017, 25 p. ISBN 978-9975-75-961-7.
- 112.GHIBU, O. *Din istoria literaturii didactice românești*. București: Editura Didactică și Pedagogică (E.D.P.), 1975, 214 p. ISBN 978-973-30-0599-7.
- 113.GOLU, M. *Bazele psihologiei generale*. București: Editura Universitară, 2002, 456 p. ISBN 973-670-676-3.
- 114.GOROVEI, A. *Folclor și folcloristică*. Chișinău: Editura Hyperion,1990, 312 p. ISBN5-368-00792-2.
- 115.GRIGORAȘ, I. *Binele și răul*. Iași: Junimea, 1971, 240 p., retipărită (2008), ISBN 978-973-37-1083-4.
- 116.GRIGORAȘ, I. *Principii de etică socialistă*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1974, 430 p.
- 117.GULIAN, C. I. *Sensul vieții în folclorul românesc*. București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957, 301 p.
- 118.GUȘTI, D. *Folclorul românesc*. București: Editura Academiei Române, 1943.
- 119.HADÎRCĂ, M. *Competența de comunicare. Conceptualizare. Formare. Evaluare*. Chișinău: Garamont-Studio, 2023, 218 p. ISBN 978-9975-162-54-8.
- 120.HADÎRCĂ, M. (Coord.). *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Print-Caro, 2011, 180 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
- 121.HADÎRCĂ, M. Formarea de competențe – o direcție de dezvoltare a educației contemporane. În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe ale Educației), Nr. 5(155), 2022, p. 37-43. ISSN 1857-2103/ISSNe 2345-1025
- 122.HASDEU, B.-P. *Studii de folclor*. Chișinău: Editura Știința,1979, 216 p.

- 123.HASDEU, B.-P. *Boierii în fața poporului. Opere alese*. Vol.II. Chișinău: Editura Știința, 1967, 505 p.
- 124.HASDEU, B.-P. *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor lucrat după dorința și cheltuiela M. S. Regelui Carol I sub auspiciile Academiei Române*. Vol 3, București: Stabilimentul Grafic I. V. Socecă, 1983, 1008 p.
125. HASDEU, B.-P. *Articole și studii literare*. București: Editura Minerva, 1961, 408 p.
- 126.HOTEA, S., FLONTA, M. *Dicționar de filosofie*. București: Editura Univers Enciclopedic, 1999, 469 p. ISBN 978-973-9243-49-2.
- 127.<http://www.qreferat.com/referate/arta-cultura/Principalele-functii-ale-cultu134.php> (accesat în 22.08.2019).
- 128.<https://domnisoararestantiera.wordpress.com/2013/07/24/conceptul-de-cultura/> (19.08.2019).
- 129.https://drepturilecopilului.md/files/publications/Carteamare_jocuri.pdf (accesat în 14.08.2022)
- 130.<https://ro.wikipedia.org/wiki/Folclor> (accesat în 12.04.2020)
- 131.https://ro.wikipedia.org/wiki/Folclor_literar (accesat în 10.09.2021)
- <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/cil/about/editorialTeam>
- 132.IBRĂILEANU, G. Poezia populară. În volumul: *Note și impresii*, Iași: Editura, Viața Românească, 1920 , 67–75 p.
- 133.ILUȚ P. *Structurile axiologice din perspectivă psihologică*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1995, 160 p.
- 134.ILUȚ, P. *Valori, atitudini și comportamente sociale: teme actuale de psihologie*. Iași: Editura Polirom, 2004, 256 p. ISBN 973- 681-763-6.
- 135.IONESCU, M., BOCOȘ, M. *Tratat de didactică modernă*. Pitești: Editura Paralela 45, 2009, 457 p. ISBN 978-973-47-0556-6, 457.
- 136.IORGA, N. *Condițiile morale ale păcii*. În volumul *Sfaturi pe întuneric*. București: Editura Minerva, 1977, 256 p.
- 137.IORGA, N. Frumosul în concepția poporului. În: Volumul *Frumosul românesc în concepția și viziunea poporului*. București: Editura Eminescu, 1977, 368 p., retipărită București: Editura Minerva, 2009, 380 p. ISBN 978-973-21-0917-6.
- 138.IOSIFESCU, V. *Duplicitate și educați emorală*. București: Editura Aramis, 2004, ISBN 978-973-661-474-1, 160 p.
- 139.IROAIE, P. *Omenia românească*. București: Editura Convorbiri literare, 1941, 162 p.

- 140.ISPAS, S., TRUȚĂ, D. Propuneri pentru catalogul liricii orale românești. În *Revista de Etnografie și Folclor*, Tomul 19, nr. 2, București: Academia Română, 1974, 152 p. ISSN: 0582-6581, 113-152.
- 141.ISPIRESCU, P. *Legende sau basmele românilor*. Craiova: Editura Cartea Românească, 1988, 298 p.
- 142.JOJA, A. *Filosofie și cultură*. București: Editura Minerva, 1975, 408 p.
- 143.JUDE, I. *Psihologia socială și optim educațional*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2002, 400 p. ISBN 973-30-0801-9.
- 144.KANT IM. *Critica rațiunii practice*. Trad., studiu introductiv și note de N. Bagdasar, Elena Moisuc, Ilia Pârvu. București: Univers Enciclopedic, 2009, p. 608. ISBN 978-606-9226-62-9, 6069226623.
- 145.KANT, Im. *Critica rațiunii pure*. București: Editura IRI, 1999, 554 p. ISBN: 978-973-9381-43-4.
- 146.KENDRICH, P. M. *Pietrele dacilor vorbesc*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p 152.
- 147.KOGĂLNICEANU, M. Scrisori asupra stării culturale a românilor. București: Editura Minerva, 1846, 200 p.
- 148.LOVINESCU, E. *Istoria civilizației române moderne*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1972, 416 p.
- 149.MAIORESCU, T. *Arthur Schopenhauer-Aforisme asupra înțelepciunii în viață*. București: Editura Silva-Press, 1998, 245 p.
- 150.MANDACANU, V. *Arta comportamentului moral*. Chișinău: Editura Baștina-Radog SRL, 2004, 232 p.
- 151.MARCUS, S. *Competența didactică*. București: Editura ALL, 1999, 173 p. ISBN 973-684-016-6.
- 152.MEHEDINȚI, S. *Poporul*. București: Editura Viața Românească, 1921, 318 p.
- 153.MEHEDINȚI, S. *Altă creștere. Școala muncii*. București: Editura Socec, 1922, 348 p.
- 154.MILEA, D. *Spațiul cultural și forme literare în secolul al XX-lea. Reconfigurări*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2005, 320 p. ISBN 973-30-1785-X, p. 320.
- 155.MUNTEANU, A, IONIȚĂ, I, DRON, I., CĂLIAN, N. *Creația populară. Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina*, Chișinău: Editura Știința, 1991, 128 p.
- 156.MUREȘANU, C. *Folclorul românesc*. București: Editura Minerva, 1873
- 157.NECULAU, A. *Manual de psihologie socială*. Iași: Editura Polirom, 2003, 456 p. ISBN: 973-681-759-8.

- 158.NEDELICU, A. *Folclorul muzical românesc*. București: Editura Științifică, 1980, 300 p.
- 159.NEGREANU, C. *Structura proverbelor românești*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, 306 p.
- 160.NICOLA, I., FARCAȘ, D. *Pedagogie generală*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1990, 88p., ISBN 973-30-1240-8.
- 161.NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996, 298 p. ISBN 978-30-2342-6.
- 162.NOICA, C. *Povestiri despre om*. București: Editura Eminescu, 1980, 252 p.
- 163.OPRESCU V. *Aptitudini și atitudine*. București: Editura Științifică, 1991, 100 p. ISBN 973-44-0054-1
- 164.PALADI, O. *Orientări valorice și adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: abordări teoretice*. Chișinău: Print-Caro, 2021, 266 p. ISBN 978-9975-48-190-8.
- 165.PASLARU, V. *Principiul pozitiv al educației*. Chișinău : Editura Civitas, 2003, 320 p.
- 166.PÂSLARU, V. *Valoare și educație axiologică: definire și structurare*. București: Editura Didactica Pro, nr. 3, 1(35), 2006, 112 p, ISSN: 1583-3553.
- 167.PÂSLARU, V., CALLO, T., SILISTRARU, N. *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Editura Print Caro, 2011,181 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
- 168.PATRAȘCU, D. *Cuget și zbucium asupra lumii, genului, neamului, familiei, omului, numelui, credinței, educației*. Chișinău: Editura ARC, 214, 467 p. ISBN 978-9975- 115-39-1
- 169.PETRESCU, N. *Folclorul românesc*. București : Editura Științifică, 1970, 200 p.
- 170.PETROVSCHI N. *Tendențe moderne în didactica disciplinelor școlare*. Chișinău: Garomont Studio, 2021, 122 p. ISBN 978-9975-3506-6-2.
- 171.PIAJET, J. *Judecata morală la copil*. București: Ed. Didactică și Pedagogică,1980, retipărită în Chișinău, Ed. CARTIER, edițiaaIIIa, 2012, 456 p. ISBN 978-997-579-737-5.
- 172.PLANCHARD, E. *Pedagogia școlară contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 448 p. ISBN 973-30-1180-0.
- 173.POGOLȘA L., BUCUN N., CRUDU V. (Coord.). *Evaluarea curriculumului național în învățământul general*. Chișinău: Print-Caro, 2018, 669 p. ISBN 978-9975-56-589-9.
174. POPEANGA, V. Educația civică, exigență pedagogică actuală. În: *Revista de pedagogie*, nr. 11, București, 1991, ISSN 0034-8678.
- 175.POPESCU-NEVEANU, P., ZLATE, M., CREȚU, T. *Psihologia școlară*. București: Editura Universitară, 1987.
- 176.POP-RETEGANUL, I. *Folclorul românesc*. București: Editura Științifică, 1970, 250 p.
- 177.Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română. Clasele a V-a – a VIII-a, Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017, București

- 178.RACU, T. *Formarea competențelor civice la elevi. Ghid practic*. Chișinău: Editura Independentă pentru Educație și Drepturile Omului, 2010.
- 179.RADU, I., (coord.) DRUȚU I., MARE V., MICLEA, M. *Introducere în psihologia contemporană*. Cluj-Napoca: Editura Sincron, 1991.
- 180.RADU, I., ILUȚ, P., MATEI, L. *Psihologia socială*. Cluj-Napoca: Editura EXE, 1994, 320 p. ISBN 978-973-9304-07-6.
- 181.RĂDULESCU-MOTRU, C. *Vocația. Factor hotărâtor în cultura popoarelor*. București: Editura Casei Școalelor, 1932, 151 p.
- 182.RUSSO, A. *Studii naționale (Opere alese)*. Chișinău: Editura Știința, 1989, 329 p.
- 183.SADOVEANU, M. *Pagini de jurnal și Documente inedite*. Iași: Junimea, 2005, 474 p.
- 184.SĂRĂCUȚ-COMĂNESCU, T. *Poezia copiilor și pentru copii – studiu stilistico-poetic*. București: Editura Casa Cărții de Știință, 2010
- 185.SILISTRARU, N. Aspecte filosofice în pedagogia populară. Filosofia educației-imperative, căutări, orientări. În: *Simpozionul Internațional*, ediția a 5-a, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, CEP UPSC, Chișinău, 1997, 81-86 p.
- 186.SILISTRARU, N. Educația pentru identitatea etnică. În: Pâslaru, Vladimir, Callo, Tatiana, Silistraru, Nicolae [et al.]. *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare / coord.: Maria Hadîrcă*. Chișinău: Print-Caro, 2011. 180 p. ISBN 978-9975-56-030-6.
- 187.SILISTRARU, N. *Etnopedagogia românilor din Moldova în contextul științei pedagogice*. Chișinău: Editura Știința, 1996, 280 p.
- 188.SILISTRARU, N. *Etnopedagogie*. Chișinău: Editura Universul, 2003, 216 p. ISBN 978-9975-67-104-3.
189. SILISTRARU, N. *Valoarea morală a pedagogiei populare moldovenești*. Chișinău: Editura Știința, 1992, 246 p.
- 190.SILISTRARU, N. *Valori ale educației moderne*. Chișinău: Editura Combinatul Poligrafic, 2006, 176 p. ISBN 978-9975-58-312-6.
- 191.SILISTRARU, N. Idealul patriotismului în creația lui Gh. Asachi. În: *Tezele referatelor și comunicărilor conferinței unionale științifico-practice*. Ceboksari, Rusia, 1991, 131-133 p.
- 192.STANCIU, S., PETRE, AL., *Pedagogie și folclor*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, 258 p.
- 193.STOIAN, St., PETRE, AL. *Pedagogie și folclor*. București: EDP, 1978. 318 p.
- 194.STOICA, A., L. *Beneficiile utilizării platformelor e-learning în predare-învățare*. Arad: Editura Școala Vremii, 2022, 58 p. ISBN 978-606-9067-2.
- 195.Strategia Națională Pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, Miercurea-Ciuc: Editura Alutus, 2020, 111 p. ISBN 978-606-8958-05-7.

- 196.SUIOGAN, D. *Forme de interacțiune între cult și popular*. Baia Mare : Editura Universității de Nord, 2006, 169-178p. ISBN 973-813-396-3.
- 197.ȘANDRU, D. *Între filologie și folclor. Cercetări folclorice*. București: Editura Academiei, 1947, p. 82.
- 198.ȘCHIOPU, U., VERZA, E. *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții*. Ediția a III-a revăzită. București: Editura Didactică și Pedagogică, RA, 1997, 492 p. ISBN 973-30-57-98-3.
- 199.ȘPAN, P. *Poveștile în educația școlară*. Ediția a II-a. Sibiu, 1905
- 200.ȘTEFANUCĂ, P. *Folclor și tradiții populare*. În două volume. Chișinău: Editura Știința, 1991, 360-512 p. ISBN 5376011186, 5376011313.
- 201.TĂNASE, AL. *O istorie umanistă a culturii române*. Iași: Editura Moldova, 1995. ISBN 9789735720179, 286 p.
- 202.TIHON, I. *Folclorul obiceiurilor de familie*. Chișinău: Editura Știința, 1974, 116 p.
- 203.VIANU, T. *Filosofia culturii și teoria valorilor*. București: Editura Nemira, 1998, 680 p. ISBN 973-569-276-4
- 204.VĂIDEANU, GH. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Ed. Politică, 1988, 326 p.
- 205.VICOL, N. *Școala și cadrul didactic: traseul ambianței educative prin reușită.*, Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2021, 220 p. ISBN 978-9975-56-945-3
- 206.VIANU, T. *Filosofia culturii*. Ediția a II-a. București: Publicom, 1945, 306 p. <https://biblioteca-digitala.ro>
- 207.VICOL, N., POGOLȘA, L. (Coord.) *Configurații analitice ale profesionalizării cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*. Chișinău: Tipografia „Print-Caro”, 2020, 201 p. ISBN 978-9975-48-185-4
- 208.VICOL, N. *Educația corectivă. O metaforă societală, culturală și psihopedagogică*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2020, 160 p. ISBN 978-9975-48-169-4
- 209.VRABIE, GH. *Retorica folclorului (poezia)*. București: Editura Minerva, 1978, 224 p.
- 210.WERNER, J., SEVERIN, J., TANKARD, W. *Perspective asupra teoriilor comunicării de masă*. Iași: Editura Polirom, 2004. ISBN: 973-681-582-9, 488 p.
- 211.XENOPOL, A. *Istoria Românilor din Dacia Traiană*. Iași: Editura Junimea, 1983, 668 p., retipărită (1993), Iași: Editura Junimea, ISBN 978-973-37-0009-0, 668 p.
- 212.ZANNE, I.A. *Proverbele românilor*. București: Dacia, 2006, 238 p. ISBN 973-35-2060-8
- 213.ZLATE, M. *Introducere în psihologie*. Iași: Editura Polirom, 2016, 280 p. ISBN 978978-973-46-6516-2.
- 214.ZUB, AL. *Folclor moldovenesc*. Chișinău: Combinatul Poligrafic Central, 1956, 420 p.

În limba engleză:

215. **BĂLAN, R.** Attitudes and behaviors - the culture of education. În: Conferința *Education in the perspective of values*. Vol. 5, Ediția 13, p. 124. București: Editura Eikon Publishing House, Romania, 28-29 septembrie 2021. ISBN 978-606-49-0592-5. A se accesa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Book_of_Abstracts_2021.pdf
216. **BĂLAN, R.** Studying folk creation in general education. În: Electronic journal of educational resources, *EDUCATION AND E-LEARNING IN CANADA AND AROUND THE WORLD*. Number 3 – September 2021. Electronic journal of educational resources - *Education and e-learning in Canada and around the world*, with monthly appearance on www.innovationcanada.org, p. 8 - 12, ISSN Canada 2564-1700. A se accesa: <https://innovationcanada.org/wp-content/uploads/2021/11/Number-3-September-2021.pdf>
217. **BĂLAN, R.** Anthropology of culture and folkloric creation. In: *Journal of Romanian Literary Studies*, 2023, nr. 34, pp. 926-931. ISSN: 2248-3004, <http://asociatia-alpha.ro/jrls/34-2023-Jrls-d.pdf>
218. **BĂLAN, R.** The teacher as a creator of folkloric content. În: *Educație, artă și cultură - Articole de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 30, noiembrie 2024. Galați: Ed. Olimpias, 2024, p. 277-281, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L2247-6474.
219. **BARTLETT, Jere Whiting.** *The Nature of the Proverb*, 1932, Harvard University Pressm, vol. 14, 273-307 p., ISSN 0893-9608.
220. **CASSIRER, E.** *An Essay on Man: O Introduction to a Philosophy of Human Culture*. Copiright: New-York: Yale Univerity Press USA , 1944
221. **ELLIS C.N,** Explicit Form-Focused Instruction and Second Language Acquisition, 2002, *Studies in Second Language Acquisition*, ISSN: 0272-2631
222. **JUNG, C., G.** *Civilization in Transition*. New York: Princeton University Press, 1970.
223. **KOLB, D. A.** *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall, 1984, 125 p. ISBN 978-0132952613.
224. **KRATHWOHI, D., BLOOM, B. MASIA, B.** *Taxonomy of educational obiectivez: Handbookii: The Affective Domainfielt York*, 1964.
225. **MALINOWSKI B.** *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*. New York: Oxford University Press, 1961.
226. **MIEDER W.** *Proverbs: A Handbook*, 2004, Editura Greenwood Press, 304 p., ISBN 13: 978-0313326981;
227. **NORRICK, N. R.** *Proverbs as formulaic language: The lexical and syntactic status of proverbs and proverbial phrases*, 2007, vol. I, 383-396 p. ISBN: 9783110184701.

- 228.RICKERT H. Kant and the Philosophy of Modern Culture. In: *The Frankfurter Zeitung*, Vol. 68, No. 297, April 20, 1924. ISBN: 978-90-47-40979-3; ISBN: 978-90-04-15173-4
- 229.ROGAN, J., LUCIKOVSKI, J. Curriculum texts: the portrayal of the field. In: *Journal of Curriculum Studies*, vol.22, nr. 1, 1990, ISSN: 0022-0272
- 230.TAYLOR E., B. *Primitive Culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and custom*. London: Murray, 1920. Added date: 2007-06-27 11:26
- 231.TURKOL, G., *Cultural Literacy and Proverbs: Values and Norms in Society*, Ankara: Bilkent University Press, 1993, 375 p. ISBN: 9789944014580.

În limba franceză:

- 232.ALAIN (ÉMILE-AUGUSTE CHARTIER). *Propos sur l'éducation*. Paris: Les Presses Universitaires de France, Ed. IV., 1969, 288 p.
- 233.ARMAND, C. *Le fait d'être vivant est une caractéristique présente dans une majorité de types de réalités répertoriées notamment sur Terre, bien qu'à l'échelle de l'univers, la quasi-totalité des réalités existantes ne dépasse pas le stade minéral*. Branstein Jean-François, Phan Bernard, Manuel de culture générale. Paris: 1999, p. 397, ISBN: 978-2-200-27263-0.
- 234.BRAGA, C. *De la archetip la anarhetip*. Iași: Polirom, 2006, 295 p., [11] f. pl. ISBN: 973-46-0181-4
- 235.COUDRAY, L. *Lexique des Sciences de l'éducation*. Paris : ESF, 1973, 667 p. ISBN: 978-2-7101-0695-9.
- 236.DEWEY, J. *Experience et éducation*. Paris : Editura Bourreller, 1947, 176 p. ISBN: 978-2-85152-494-3.
- 237.DEWEY, J. *Démocratie et éducation*. Paris: Editura Armand Colin, 1990, 447 p. ISBN: 978-2-200-28434-3, 447 p.
- 238.IORGA, N. *La littérature populaire - source de haute littérature*. Paris, 1925, 120 p.
- 239.MIALERT, G. *Vocabulaire de l'éducation: éducation et sciences de l'éducation*. Paris: Presse Universitaires de France, 1979, 457 p. ISBN: 978-2-13-035643-1.
- 240.UNESCO. *Apprendre à être*. Paris: Fayard, 1975.
- 241.UNESCO. Contribution à une étude de l'évolution des contenus de l'enseignement général. In: *Colloque international sur l'évolution des contenus de l'éducation*. Paris, 1980.
- 242.UNESCO. Réunion d'experts sur les contenus de l'enseignement dans la perspective de l'éducation permanente. Paris, 20-25 octobre, 1975. In: D'Hainaut, L. *Programme de învățământ și educație permanentă*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.

- 243.UNESCO. *Reunionsur la methodology de la reformme des programmes scolaires*. Paris, 6-11 decembre, 1976. În: D'Haiaut, L. *Programe de învățământ și educație permanentă*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
- 244.UNESCO. La contribution à l'UNESCO de la Commission internationale pour l'éducation au XXIe. În: Delors J. *Comoara lăuntrică*. București, Editura Științele Educației, 2000.

În limba rusă:

- 245.АФАНАСЬЕВА, Ф., Фольклоротерапия: здоровье сберегающий эффект занятий народным творчеством, Москва, 2005.
- 246.БОНДАРЕВА, О. Н. Развитие теоретико-игровых методов оптимизации в кооперативных играх и их применение к многокритериальным задачам // Современное состояние теории исследования операций / под редакцией Н. Н. Моисеева. М.: Наука, 1979. С. 150-162.
- 247.ВОЛКОВ, Г. Н. *Этнопедагогика*. Чебоксары, 1974, 230 с.
- 248.КРАЕВСКИЙ, В.В. ЛЕРНЕР, И.Я. *Теоретические основы содержания обучения среднего образования*. Москва, 1983, 352 с, ISBN 978-5-09-011269-2.
- 249.ПАНЬКО Татьяна. *Этнопедагогическая компетентность: теоретические и методологические основы формирования*. Монография. Bălți: Tipografia din Bălți, 2023. 207 p. ISBN 978-9975-161-49-7.

ANEXE

Anexa 1. Programa școlară opțională și curriculumul „Folclorul românesc – comoara vie a poporului”

NOTĂ DE PREZENTARE

1. Statut și fundamentare curriculară

Programa școlară opțională: „**Folclorul – comoară vie a poporului**”, destinată clasei a V-a, este o ofertă extracurriculară, proiectată pentru un buget de timp de 1 oră/săptămână pe durata anului școlar 2023–2024. Conform modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe, aceasta include: nota de prezentare, competențe generale și specifice, conținuturi, activități de învățare, sugestii metodologice și modalități de evaluare

2. Relație cu profilul de formare

Prin studierea folclorului, elevii dezvoltă **competența etnoculturală** – abilitatea de a recepționa, interpreta și valorifica creativ elemente de patrimoniu cultural. Disciplina susține formarea identității etnice și contribuie la profilul de cetățean activ, creativ și empatic, orientat spre valorizarea diversității culturale.

3. Motivație și relevanță

Cursul răspunde nevoii de conservare și transmitere a valorilor locale și naționale. De asemenea, răspunde intereselor elevilor pentru tradiție și artă, și vine în întâmpinarea cerințelor comunității locale din Galați, sprijinind implicarea în activități culturale și dezvoltarea abilităților comunicative și artistice.

4. Structură și conținut

Programa școlară opțională este organizată în **5 module**, respectând calendarul școlar județean, fiecare modul conținând obiective, conținuturi tematice și activități practice integrate (ex.: genuri folclorice, comparații regionale, colectarea și creația folclorică). Activitățile sunt concepute ca mijloace de formare a competențelor specifice: identificare, comparare, colectare și valorificare creativă.

5. Sugestii metodologice

Orientări practice recomandă strategii activ-participative: jocuri de rol, interviuri etnografice, audiții, ateliere vizuale și dramatizări. Metodele didactice sunt alese pentru a valorifica experiența directă a elevilor și pentru a stimula gândirea creativă, dialogul și reflecția. Profesorul are libertatea de a adapta activitățile la specificul clasei și comunității. **Evaluare**

Programa școlară opțională propune evaluarea *formativă* (observație participativă, portofolii, feedback colegial, reflecții scrise) și *sumativă* (portofoliu final, prezentări, proiecte creative), asigurând o evaluare complexă, coerentă cu obiectivele de competență formulate.

Concluzie:

Această programă școlară opțională integrează valorile culturii populare românești în contextul școlar, stimulând capacitatea elevilor de a recepționa, interpreta și crea în mod personal elemente de folclor. Structura modernă, ancorată în competențe și adaptată specificului local, promovează o experiență educațională autentică și relevantă pentru clasa a V-a din Galați.

Programa școlară opțională: „Folclorul – comoară vie a poporului”

Nivel de studiu: Clasa a V-a

Tip disciplină: Opțională (activități extrașcolare)

Durata: 1 oră/săptămână

An școlar: 2023-2024

Finalitate: Formarea competenței etnoculturale prin studierea creației folclorice

Competențe generale:

C.G.1. Participarea activă la interacțiuni culturale și comunicative prin receptarea,

interpretarea și exprimarea orală și artistică a textelor și elementelor folclorice din patrimoniul românesc.

Competențe specifice:

C.S. 1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).

C.S. 1.2 – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.

C.S. 2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice.

C.S. 2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte).

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

C.G.1.Participarea activă la interacțiuni culturale și comunicative prin receptarea, interpretarea și exprimarea orală și artistică a textelor și elementelor folclorice din patrimoniul românesc.

Clasa a V-a

C.S.1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).

Exemple de activități de învățare :

- ascultarea și recitarea unor povești și ghicitori populare;
- identificarea trăsăturilor specifice ale fiecărui gen folcloric (personaje, temă, mesaj);
- recunoașterea genurilor folclorice pornind de la indicii oferite (ex: prin jocul „Detectivul folclorului”);
- vizionarea unor secvențe video folclorice și realizarea unei discuții despre formele artistice tradiționale;
- exersarea unor pași simpli de dans popular în cadrul atelierelor tematice;
- explicarea rolului dansului popular în comunitățile tradiționale;
- realizarea unui panou tematic ilustrativ pentru genurile folclorice;
- colectarea și prezentarea unor ghicitori sau proverbe și comentarea semnificației acestora.

C.S. 1.2. – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.

Exemple de activități de învățare:

- organizarea unei expoziții comparative („Colțul tradițiilor”) cu materiale vizuale și obiecte specifice diferitelor regiuni;
- realizarea unui joc de rol („Călătorie prin România tradițiilor”) și prezentarea orală a elementelor reprezentative;
- marcarea pe o hartă a României a tradițiilor regionale („Harta tradițiilor”) prin simboluri și fișe descriptive;
- redactarea unui jurnal de tradiție cu prezentarea unei sărbători locale și compararea acesteia cu obiceiuri din alte regiuni;
- realizarea unui interviu cu membri mai în vârstă ai familiei despre obiceiuri și valorificarea datelor culese în clasă;
- vizionarea unor materiale video/documentare și discutarea asemănărilor și diferențelor față de tradițiile cunoscute.

C. S.2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice.

Exemple de activități de învățare:

- realizarea unei activități de colectare de folclor în familie sau comunitate („Vânătoarea de folclor”);
- completarea unui caiet personal de folclor cu texte și sursa acestora;
- simularea unui interviu în cadrul unui joc de rol („Folclor în direct”) și formularea întrebărilor despre obiceiuri;
- interpretarea unor creații folclorice (colinde, strigături, legende) în fața clasei, cu sprijinul elementelor de costum;
- exprimarea opiniei personale și oferirea de feedback colegial în urma activităților artistice;
- realizarea unei mini-antologii colective („Cartea clasei de folclor”) cu texte și ilustrații proprii;
- realizarea unor desene sau colaje inspirate din folclor pentru expoziții tematice („Folclorul în imagini”).

C.S.2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte).

Exemple de activități de învățare:

- realizarea unor desene, picturi sau colaje inspirate din motive tradiționale;
- redactarea unor texte creative (povești, snoave, poezii) cu tematică folclorică;
- elaborarea unui afiș tematic pentru promovarea unei sărbători tradiționale;
- susținerea unei prezentări orale sau digitale despre un element preferat din folclor;
- compunerea și interpretarea unei scenete inspirate dintr-o snoavă sau legendă populară;
- realizarea unei pagini personale pentru albumul colectiv al clasei („Albumul clasei: folclor reinterpretat”) cu contribuții originale (desen, text, ghicitoare inventată etc.).

CONȚINUTURI

C.S. 1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).

- **Genuri folclorice orale:** povești și legende populare, mituri, balade.
- **Genuri folclorice muzicale:** doine, cântece de joc, colinde.
- **Genuri folclorice literare:** ghicitori, proverbe, poezii populare.
- **Forme coregrafice:** dansuri populare și jocuri tradiționale.
- **Obiceiuri și tradiții populare:** sărbători și ritualuri de iarnă, primăvară, nuntă.
- **Elemente specifice fiecărui gen:** caracteristici tematice, structurale, funcționale.

C.S. 1.2 – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.

- **Obiceiuri și tradiții din zona natală** (ex: colindatul, Plugușorul, Mărțișorul, nedeile, horasatului etc.)

• Obiceiuri și tradiții din alte regiuni (ex: Călușul – Oltenia, Colinda feciorilor – Ardeal, Jocul caprei – Moldova, Dansul căiușilor – Muntenia etc.) • Elemente specifice: îmbrăcăminte tradițională, gastronomie, dansuri, muzică, obiecte artizanale • Harta etnofolclorică a României – zone și specificități • Sărbători tradiționale comune, dar cu forme de manifestare diferite (Paște, Crăciun, Anul Nou, nuntă, seceriș)
C.S. 2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice. • Forme de creație folclorică orală: povești, basme, legende, snoave, ghicitori, strigături • Colinde și cântece tradiționale • Proverbe și zicători • Povestiri despre obiceiuri locale transmise oral • Metode de colectare: interviu, observație, înregistrare • Tehnici de prezentare: recital, afiș, mini-expoziție, prezentare orală sau multimedia
C.S. 2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte). • Elemente de artă populară: motive decorative, simboluri, culori tradiționale • Elemente de literatură populară: proverbe, ghicitori, snoave, legende, basme • Muzică și dans popular – stiluri, instrumente, expresivitate • Portul tradițional – simboluri și semnificații • Obiceiuri populare (sărbători, nunți, ritualuri agrare, etc.) Modele de exprimare creativă: afișe, benzi desenate, desene, poezii inspirate din folclor, prezentări, scenete

Notă: Conținuturile vor fi abordate în perspectiva competențelor specifice. Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de formare/dezvoltare a acestor competențe.

Sugestii metodologice pentru implementarea programei școlare opționale, „**Folclorul – comoară vie a poporului**”, axate pe strategiile moderne și tradiționale adaptate specificului folcloric: **îmbinarea metodelor tradiționale și moderne**

C.S.1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).

- Ascultarea și lectura poveștilor și ghicitorilor populare

- Elevii ascultă povești sau ghicitori și le recită în fața clasei.
- Identifică elemente specifice fiecărui gen (personaje, temă, mesaj).

- Jocul „Detectivul folclorului”

- Se oferă indicii despre un anumit gen folcloric (ex: doina – melodie lentă, cu teme triste)
- Elevii trebuie să recunoască genul și să argumenteze alegerea.

- Vizionarea unui scurt film sau spectacol folcloric

- Discuție despre genurile folclorice prezentate (ex: dans popular, colinde, povești).

- Atelier de dansuri populare

- Învățarea unor pași simpli din dansurile tradiționale.
- Discuție despre rolul dansului în viața comunității.

- Realizarea unui panou tematic

- Elevii desenează și scriu elemente specifice genurilor folclorice.
- Panoul este expus în clasă pentru recapitulare.

- Crearea unei colecții de ghicitori și proverbe

- Elevii adună ghicitori și proverbe de acasă sau din surse scrise.
- Prezentarea în grup și discuții despre semnificația lor.

C.S. 1.2. – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.

- „Colțul tradițiilor” – expoziție comparativă

- Elevii aduc din familie sau creează desene, colaje ori obiecte reprezentative pentru zona natală.
- În echipe, cercetează obiceiuri din alte regiuni și expun, în paralel, obiecte sau imagini reprezentative.
- Se realizează un „colț al tradițiilor” în clasă, împărțit pe regiuni.

- „Călătorie prin România tradițiilor” – joc de rol

- Fiecare grup „devine” o regiune: își pregătesc o scurtă prezentare orală, cu elemente din folclorul acelei zone (costume, dansuri, obiceiuri, gastronomie).
- Un elev este „reporterul folclorului” și pune întrebări despre diferențele față de zona sa.

- „Harta tradițiilor” – activitate interdisciplinară (cu geografia)

- Pe o hartă a României, elevii marchează obiceiuri și tradiții pentru fiecare regiune.
- Pot fi folosite simboluri, desene sau fișe atașate fiecărei zone.

- „Jurnal de tradiție” – redactare creativă

- Elevii scriu un mic text narativ despre o sărbătoare din zona lor.
- Apoi, compară cu o tradiție asemănătoare din altă regiune (ex: colindele în Moldova vs. în Ardeal).
- Se lucrează în perechi: fiecare elev citește jurnalul celuilalt și extrage o asemănare și o diferență.

- „Interviu cu bunicii” – cercetare etnografică

- Sarcină pentru acasă: elevii intervieveză un membru mai în vârstă al familiei despre obiceiuri locale.
- Aduc informațiile în clasă și le compară cu alte răspunsuri din alte zone.

- Vizionare de materiale video / documentare scurte

- Clipuri despre nunta oltenească, hora de la Mălăiești, călușarii din Teleorman, etc.
- După vizionare, se discută: „Ce seamănă cu ce știam?”, „Ce e diferit?”
(Activitate integrabilă într-o lecție interactivă cu fișă de observație.)

C.S.2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice.

- „Vânătoarea de folclor” – activitate de teren / acasă

- Elevii primesc o sarcină: să colecteze o poveste, un cântec sau o zicală de la o persoană în vârstă din familie sau comunitate.
- Își notează răspunsurile într-un caiet special de folclor.
- La clasă, fiecare elev prezintă ceea ce a colectat și menționează sursa.

- „Folclor în direct” – joc de rol/interviu

- Se organizează o simulare de interviu: un elev este „reporter de folclor”, altul „bunicul”/„mătușa” etc.
- Se formulează întrebări simple („Cum se făcea nunta?”, „Ce colinde știți?”).
- Activitatea încurajează spontaneitatea, comunicarea și empatia.

- „Scena populară” – moment artistic

- Grupuri de elevi aleg o creație folclorică (ex: o strigătură, o poveste, o colindă).
- O interpretează în fața clasei, folosind elemente de costum, recuzită sau sunet (dacă e muzicală).
- Se acordă feedback colegial („Ce mi-a plăcut cel mai mult?”).

- „Cartea clasei de folclor” – proiect colectiv

- Fiecare elev contribuie cu o creație culeasă (text și/sau desen).

- Profesorul le assemblează într-un portofoliu tipărit sau digital – o mini-antologie locală.
- „**Folclorul în imagini**” – **activitate interdisciplinară (cu arte plastice)**
 - Elevii ilustrează creația pe care au cules-o (scenă dintr-o legendă, personaj de basm, simbol popular).
 - Se organizează o expoziție în clasă sau pe holul școlii.

C.S.2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte).

- „**Desenez folclorul**”
 - Elevii creează desene sau colaje inspirate din povești, legende sau obiceiuri discutate la clasă.
 - Elevii folosesc motive tradiționale (ex: soarele, spirala, pomul vieții) și culori folclorice.
 - Lucrările sunt expuse în clasă, iar fiecare elev își explică alegerea.
 - „**Scrierea unei povești cu iz de folclor**”
 - Elevii creează un text scurt (povestire, snoavă, poezie) care să includă un personaj fantastic sau o învățătură populară.
 - Elevii pot începe de la un proverb („Cine se scoală de dimineață, departe ajunge”) și dezvoltă o întâmplare.
 - „**Afișul tradițiilor**”
 - În echipe, elevii concep un afiș care promovează o sărbătoare tradițională (ex: „Ziua Iei”, „Sărbătoarea recoltei”, „Crăciunul în satul bunicilor”).
 - Afișul va include imagini (desene sau colaje), text scurt explicativ și un titlu creativ.
 - „**Prezentarea creativă**”
 - Fiecare elev creează o prezentare simplă (orală sau digitală) despre un element folcloric preferat (un dans, un obicei, un simbol).
 - Prezentarea trebuie să conțină: descriere, semnificație, opinie personală.
 - „**Punem folclorul în scenă**”
 - Grupa de elevi creează o scenetă inspirată dintr-o snoavă sau legendă populară.
 - Se lucrează în echipă: scriu replicile, aleg rolurile, improvizează costume tradiționale din materiale simple.
 - „**Albumul clasei: folclor reinterpretat**”
 - Elevii creează o pagină pentru un album colectiv: fiecare contribuie cu o creație originală (desen, text, ghicitoare inventată etc.) inspirată din folclor.
 - Albumul se tipărește sau se prezintă digital (prezentare tip PowerPoint sau PDF).
- Metode didactice ce pot fi utilizate:**
- **Expunerea și povestirea** – utile pentru introducerea noțiunilor despre folclor (ce este?, genuri, structuri)
 - **Conversația și discuția** – încurajează elevii să-și exprime idei, să compare și să argumenteze asemănări și deosebiri între creațiile populare .
- Metode active și centrate pe elev:**
- **Metoda cubului** – îi provoacă pe elevi să analizeze folclorul din șase perspective (descrie, compară, analizează etc.) Ideal pentru tematizarea genurilor folclorice sau obiceiurilor.
 - **Metoda „Bulgăre de zăpadă”** – folosită pentru organizarea ideilor colectate (ex.: elemente comune ale colindelor și doinelor)
 - **Tehnica acvariului** – utilă în activități de joc de rol sau interviu („Folclor în direct”), oferind spațiu pentru observatori și feed-back

Studiu de caz și proiecte:

- **Studiile de caz folclorice** – analiza unor ritualuri (Caloianul) sau balade, prin materiale audio-video, pentru a înțelege complexitatea și semnificația culturală

- **Mini-proiecte** – proiecte de colectare, cercetare și prezentare (ex.: „Cartea clasei”, interviuri cu bunicii) cu faze clar definite (colectare, creație, prezentare)

Activități creative:

- **Ateliere vizuale și scenete** – desene cu motive tradiționale, colaje, realizare de afișe sau punerea în scenă a unor legende populare (metodă activă, colaborativă) .
- **Proiect integrat** – activitate mare cu participarea mai multor cadre didactice (muzică, limba română, religie, muzeografi), pentru organizarea unei serbări de iarnă „Bună vreme, bună seară” .

Audiție și interpretare:

- **Ascultare activă** (empatică, analitică, creativă): elevii acordă atenție intenționat aspectelor (pentru a înțelege, a reține, a evalua) și aplică tehnica SINELG pentru stratificarea informației.
- **Interpretare vocală și coregrafică** – doine, colinde și dansuri populare înregistrate, prelucrate de elevi și interpretate în clasă.

Didactica prin acțiune și explorare:

- **Ateliere practice și observație directă** – vizite, demonstrații, muzeograf, workshopuri de dans și meșteșuguri folclorice .
- **Metoda problematizării** – elevii analizează povești/populare și formulează întrebări și ipoteze despre sensul și originea lor .

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ ANUALĂ

Programașcolară opțională „Folclorul – comoară vie a poporului”

Nivel de studiu: Clasa a V-a

Tip disciplină: Opțională (activități extrașcolare)

Durata: 1 oră/săptămână

An școlar: 2023-2024

Finalitate: Formarea competenței etno-culturală prin studierea creației folclorice

Competențe generale și specifice

C.G.1. *Participarea activă la interacțiuni culturale și comunicative prin receptarea, interpretarea și exprimarea orală și artistică a textelor și elementelor folclorice din patrimoniul românesc.*

Competențe specifice:

C.S. 1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).

C.S. 1.2 – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.

C.S. 2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice.

C.S. 2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte).

Modulul 1: 11 septembrie – 27 octombrie 2023

Vacanță de toamnă: 28 oct. – 5 nov. 2023

Modulul 2: 6 noiembrie – 22 decembrie 2023

Vacanță de iarnă: 23 dec. 2023 – 7 ian. 2024

Modulul 3: 8 ianuarie – 9/16/23 februarie 2024 (diferențe locale)

Vacanță schi (opțional): 12 feb. – 3 martie 2024

Modulul 4: 19/26 febr. sau 4 martie – 26 aprilie 2024

Vacanță de primăvară: 27 apr. – 7 mai 2024

Modulul 5: 8 mai – 21 iunie 2024

Sfârșit de an școlar: 21 iunie 2024

Modulul I (11 sept – 27 oct 2023 – 7 săptămâni)

- Săpt. 1:** *Ce este folclorul?* – Discuție introductivă și definire.
Săpt. 2: *Povești populare* – Ascultare și recitare, identificare personaje și mesaj.
Săpt. 3: *Ghicatori* – Colecție, recitare, joc „ghicește răspunsul”.
Săpt. 4: *Snoave* – Ascultare, redare în grup.
Săpt. 5: *Detectivul folclorului* – Joc de ghicit genuri folclorice după indicii.
Săpt. 6: *Panou tematic* – Creare vizuală cu genuri folclorice.
Săpt. 7: *Colecție de proverbe* – Culegere și discuție despre semnificație.

Modulul II (6 nov – 22 dec 2023 – 7 săptămâni)

- Săpt. 1:** *Doină – introducere* – Ascultare și discuție despre tema și ritm.
Săpt. 2: *Colinde de iarnă* – Ascultare și recitare, semnificații.
Săpt. 3: *Cântece de joc* – Identificare ritm, scop.
Săpt. 4: *Dans popular – pași* – Atelier de pași simpli.
Săpt. 5: *Vizionare episod scurt* – Discuție despre muzică, dans, trăsături regionale.
Săpt. 6: *Recital în grup* – Interpretare scenică (cântec și dans).
Săpt. 7: *Reflecție în portofoliu* – Consemnări scrise despre experiențe muzicale.

Modulul III (8 ian – cca. 23 feb 2024 – 7 săptămâni)

- Săpt. 1:** *Colțul tradițiilor – zonă natală* – Exponate din casă.
Săpt. 2: *Colț comparativ – alte regiuni* – Prezentare și partajare.
Săpt. 3: *Călătorie prin folclor* – Joc de rol ca reprezentanți de regiuni.
Săpt. 4: *Harta tradițiilor* – Marcaje pe hartă (interdisciplinar cu geografia).
Săpt. 5: *Jurnal de tradiții* – Text comparativ Moldova vs Galați.
Săpt. 6: *Interviu cu bunicii* – Sarcină de teren, prezentare în clasă.
Săpt. 7: *Vizionare și discuție* – Ex. hora din Moldova vs cazul zonei locale.

Modulul IV (19 feb/4 mar – 26 apr 2024 – 8 săptămâni)

- Săpt. 1:** *Vânătoarea de folclor* – Aducere de povești/cântece din comunitate.
Săpt. 2: *Prezentări – ce ai cules* – Oral + caiet special.
Săpt. 3: *Folclor în direct* – Simulare interviu „bunici-reporter”.
Săpt. 4: *Strigături, snoave* – Performanță în fața clasei.
Săpt. 5: *Scena populară* – Pregătire moment artistic în grup.
Săpt. 6: *Exercițiu de feedback* – Discuție colegială.
Săpt. 7: *Cartea clasei* – Contribuții pentru antologie colectivă.
Săpt. 8: *Folclor în imagini* – Ilustrație și expoziție.

Modulul V (8 mai – 21 iun 2024 – 7 săptămâni)

- Săpt. 1:** *Desenez folclorul* – Creare motive tradiționale.
Săpt. 2: *Poveste originală* – Scriere inspirată din proverbe.
Săpt. 3: *Afiș tradițional* – În echipe, afiș pentru sărbătoare.
Săpt. 4: *Prezentare creativă* – Oral/clasic/digital.
Săpt. 5: *Sceneta folclorică* – Montaj simplu, distribuire roluri.
Săpt. 6: *Album colectiv* – Finalizare și titrări.
Săpt. 7: *Evaluare și reflecție* – Portofoliu și feed-back / reflecție scrisă.

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ ANUALĂ

„Folclorul – comoară vie a poporului”

Clasa: a V-a

Durata: 1 oră/săptămână

An școlar: 2023–2024

Tip disciplină: Opțională – activități extrașcolare

Finalitate: Formarea competenței etnoculturale prin studierea creației folclorice românești

Competențe generale și specifice

C.G.1 – Participarea activă la interacțiuni culturale și comunicative prin receptarea, interpretarea și exprimarea orală și artistică a textelor și elementelor folclorice din patrimoniul românesc.

Competențe specifice:

- C.S.1.1 – Identifică și descrie genuri și forme ale folclorului românesc (povești, ghicitori, doine, dansuri, obiceiuri).
- C.S.1.2 – Compară tradiții și elemente folclorice din zona natală cu cele din alte regiuni ale țării.
- C.S.2.1 – Participă activ la activități de colectare, interpretare și prezentare a unor creații folclorice.
- C.S.2.2 – Valorifică elemente ale culturii populare în creații proprii (desene, texte scurte, prezentări, afișe, mini-proiecte).

MODULUL I – „Genuri folclorice de la A la Z”

Tema activității	Titlu sugestiv	Săptămâna
Ce este folclorul?	Comoara din cuvinte: Ce este folclorul?	1
Povești populare	Feți-Frumoși și Ilene Cosânzene	2
Ghicitori	Gândește și ghicește!	3
Snoave	Cu haz și învățătură – Snoavele românești	4
Joc didactic	Detectiv în lumea folclorului	5
Panou tematic	Muzeul viu al folclorului	6
Proverbe	Vorbe de duh din bătrâni	7

MODULUL II – „Cântecul și dansul, sufletul poporului”

Tema activității	Titlu sugestiv	Săptămâna
Doină – introducere	Glasul dorului: doina românească	1
Colinde de iarnă	Din ușă-n ușă: magia colindelor	2
Cântece de joc	Vocea jocului în cântec	3
Dans popular – pași	Pe ritm de pași strămoșești	4
Vizionare episod	Regiuni în mișcare – folclorul la ecran	5
Recital în grup	Scena folclorică: voce și mișcare	6
Reflecție în portofoliu	Ce mi-a spus muzica populară?	7

MODULUL III – „Tradiții din toate colțurile țării”

Tema activității	Titlu sugestiv	Săptămâna
Colțul tradițiilor – zonă natală	Din lada bunicilor – tradiții de acasă	1
Colț comparativ – alte regiuni	Povești din alte părți	2
Călătorie prin folclor	Ambasadorii tradiției	3
Harta tradițiilor	Harta vie a folclorului	4

	românesc	
Jurnal de tradiții	Moldova vs. Galați – jurnal de tradiții	5
Interviu cu bunicii	Bunicii povestesc... iar noi ascultăm	6
Vizionare și discuție	Hora din Moldova și dansul nostru	7

MODULUL IV – „Folclorul trăiește prin noi”

Tema activității	Titlu sugestiv	Săptămâna
Vânătoarea de folclor	Vânătoarea de comori folclorice	1
Prezentări	Tezaurul meu folcloric	2
Folclor în direct	Bunic-reporter pentru o zi	3
Strigături, snoave	Scena hazului: snoave și strigături	4
Scena populară	Spectacol popular în miniatură	5
Exercițiu de feed-back	Ce am simțit? Cum a fost?	6
Cartea clasei	Scriem împreună folclorul nostru	7
Folclor în imagini	Lumea folclorului în imagini	8

MODULUL V – „Eu creez, eu reinterpretez!”

Tema activității	Titlu sugestiv	Săptămâna
Desenez folclorul	Pictesz folclorul: motive și simboluri	1
Poveste originală	Dintr-un proverb, o poveste	2
Afiș tradițional	Sărbătoarea tradițiilor: Afișul nostru	3
Prezentare creativă	Folclorul meu, așa cum îl văd eu	4
Sceneta folclorică	Teatru popular – povești pe scenă	5
Album colectiv	Cartea de suflet a clasei a V-a	6
Evaluare și reflecție	Ce am învățat? Ce păstrez în suflet?	7

Bibliografie pentru disciplina opțională „Folclorul – comoară vie a poporului”

Constantin Brăiloiu, *Folclor muzical românesc*, Editura Muzicală, București, 1984.

Mihai Eminescu, *Poezii și povestiri populare*, Editura Minerva, București, 1975.

Ion Creangă, *Povești și snoave*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1984.

Nicolae Iorga, *Folclorul românesc*, Editura Cultura Națională, București, 1925.

Maria Băncilă, *Dansurile populare românești*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.

Florin Sion, *Tradiții și obiceiuri românești*, Editura Humanitas, București, 2012.

Materiale video/documentare etnofolclorice (disponibile pe YouTube și platformele culturale).

Exemple: „Hora din Moldova”, „Colinde românești tradiționale”, „Dansuri populare românești”.

Site-uri educaționale și culturale.

Site-uri utile pentru folclor și cultură populară românească

www.cimec.ro CIMEC – Institutul de Memorie Culturală

www.crestinortodox.ro (pentru obiceiuri religioase tradiționale)

www.folclorromania.ro (resurse folclorice)

Arhiva de folclor a Muzeului Țăranului Român

www.muzeutaranuluiroman.ro

– Colecții audio, video și texte despre tradiții și folclor.

Radio România Cultural – Emisiuni folclorice

www.radioromaniacultural.ro

– Emisiuni și arhive audio cu cântece populare, interviuri, reportaje.

Folclor Românesc

www.folclorromania.ro

– Materiale educaționale, texte și înregistrări folclorice.

Biblioteca Digitală Folclorică

www.folclorliber.ro

– Culegeri de texte folclorice, proverbe, cântece și povești.

Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”

www.etnografie.ro

– Proiecte de cercetare și baze de date etnografice.

Arhiva Națională de Filme Documentare și Științifice

www.anfdc.ro

– Documentare despre tradiții, obiceiuri și folclor.

Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați

<https://www.ccdj.ro>

– Evenimente, expoziții și resurse despre cultura populară.

Folclor în imagini – Facebook și YouTube

– Pagini și canale dedicate folclorului românesc (ex. „Folk România”, „Tradiții Românești”).

Centrul de Resurse Etnologice

www.etnolog.ro

– Studii, articole și materiale despre cultura tradițională.

Anexa 2. Modul pentru cadrele didactice „Folclor din regiunea Covurlui” (situată în sud-estul României)

Un model de învățare a conținutului folcloric pentru elevii de gimnaziu poate contribui la înțelegerea și aprecierea tradițiilor, culturii și identității naționale. În acest context, modelul trebuie să fie interactiv, variat și să integreze atât elemente teoretice, cât și practice, pentru a facilita o experiență educațională bogată și semnificativă.

1. Obiectivele modelului:

O1. Cunoașterea și înțelegerea elementelor de bază ale folclorului: mituri, legende, basme, tradiții, obiceiuri, cântece, dansuri.

O2. Dezvoltarea abilităților lingvistice și a capacității de interpretare a textelor folclorice.

O3. Valorizarea patrimoniului cultural și încurajarea interesului pentru conservarea tradițiilor.

2. Structura modelului de conținut folcloric

Modelul poate fi împărțit în mai multe etape și activități interactive pentru a îmbina teoria cu practica.

Etapa 1: Introducerea în folclorul din Covurlui

- ✓ **Prezentarea contextului istoric și geografic:** elevii vor învăța despre regiunea Covurlui, localizarea acesteia și rolul cultural pe care l-a avut în cadrul Moldovei și în zona de influență a Dunării.
- ✓ **Texte folclorice locale:** se vor citi și discuta basme, legende și povești tradiționale din zonă, cum ar fi povestirile despre haiduci, care au fost influențate de istoria și geografia locului (aproprierea de Dunăre și dealurile Covurluiului).
- ✓ **Obiceiuri tradiționale:** introducerea în obiceiurile de iarnă, primăvară și cele legate de muncile câmpului (sărbătorile de la Ignat, Plugușorul, sau obiceiuri de seceriș și cules).

Etapa 2: Studiul și analiza creațiilor folclorice locale

- ✓ **Studiul legendelor locale:** elevii vor analiza legende locale cum ar fi cele despre formarea dealurilor Covurluiului, poveștile despre eroi populari sau personalități istorice locale.
- ✓ **Proverbe și zicători locale:** se vor studia proverbe și expresii folosite în zona Covurlui, care reflectă înțelepciunea populară a regiunii.

Proverbele sunt propoziții scurte, în care se exprimă succint și sugestiv, în formulare stabilizată, rezultatul unei experiențe și care conțin o povață, o învățătură. Conținutul lor are profunzime filosofică, având ca nucleu probleme morale, înțelepciuni diverse. În cazul proverbelor, modalitatea de manifestare a conținuturilor este determinată de faptul că: proverbele sunt scurte, nedepășind limita unei fraze; sunt aplicate în situații, contexte particulare, dar care practic sunt nelimitate ca număr; alcătuiesc un ansamblu care se manifestă ca un limbaj filosofic, în cadrul căruia sensurile se întretaie, se contrazic, se împlinesc sau se aprofundează reciproc.

- ✓ **Basme și motive recurente:** analiza unor basme din Covurlui, punând accent pe simbolurile specifice (ex: rolul naturii, apa Dunării ca motiv simbolic, eroii haiduci care apără satul).

Etapa 3: Activități practice și creative

- ✓ **Dramatizarea legendelor:** elevii pot crea scenete bazate pe legende și basmele locale, interpretând povești despre haiduci sau personaje fantastice din regiune.
- ✓ **Atelier de creație populară:** elevii vor învăța cum să creeze obiecte de artizanat populare specifice Covurluiului, cum ar fi cusături tradiționale sau măști de carnaval.

- ✓ **Dansuri și cântece locale:** învățarea dansurilor tradiționale din zonă, cum ar fi „Brâul Covurluiului” sau „Hora Dunării,” și interpretarea unor cântece populare specifice regiunii.
- ✓ **Recitarea poeziilor folclorice:** elevii pot recita sau compune poezii inspirate din tradițiile locale, inclusiv bocetele și doinele care reflectă viața satului covurluian.

Etapa 4: Integrarea în realitatea contemporană

- ✓ **Proiecte de cercetare folclorică:** elevii pot intervieva bătrânii satului pentru a culege povești, legende, obiceiuri sau cântece vechi, înregistrând astfel folclorul viu al regiunii.
- ✓ **Crearea unui portofoliu multimedia:** elevii vor realiza un portofoliu cu texte, fotografii și înregistrări video sau audio ale tradițiilor locale (filmări cu dansuri, cântece, obiceiuri de sărbători).
- ✓ **Participarea la evenimente locale:** încurajarea participării la festivaluri de folclor sau la sărbători tradiționale din zonă, cum ar fi „Ziua Dunării” sau alte manifestări culturale.

3. Evaluarea

Evaluarea poate fi realizată pe baza mai multor criterii:

- ✓ **Implicarea în activitățile practice:** elevii vor fi evaluați pentru participarea activă la dramatizări, dansuri și ateliere de creație.
- ✓ **Calitatea proiectelor și portofoliilor:** evaluarea cercetărilor și portofoliilor multimedia, care pot include interviuri cu membrii comunității, fotografii sau filmări cu obiceiurile locale.
- ✓ **Testele de cunoștințe:** se pot organiza teste scrise sau orale despre tradițiile, legendele și obiceiurile specifice Covurluiului.

4. Resurse

- ✓ **Manuale și colecții de folclor local:** utilizarea antologiilor și studiilor etnografice care includ materiale despre Covurlui.
- ✓ **Materiale multimedia:** înregistrări cu muzică, dansuri și obiceiuri locale, disponibile prin muzeele etnografice sau arhive online.
- ✓ **Parteneriate locale:** colaborarea cu muzee de folclor din regiune, artiști populari sau ansambluri de dansuri folclorice.

Precizări:

Folclorul în accepțiunea creației tradiționale, va fi numai una din coordonatele noii vieți cultural-artistice, el însuși îmbogățit de conținutul nou al vieții sociale și de orizontul cultural lărgit al masei țărănești. Acest model de conținut folcloric este menit să integreze specificul local al Covurluiului într-un program educațional interactiv și diversificat. Prin implicarea elevilor în activități practice, proiecte de cercetare și activități creative, acest model încurajează atât învățarea culturală, cât și aprecierea moștenirii folclorice a regiunii Covurlui. Putem înțelege că, tradițiile folclorice din județul Galați constituie o parte esențială a identității culturale locale. Ele contribuie la păstrarea moștenirii culturale și la întărirea legăturilor sociale în comunitate, fiind o sursă de mândrie și unitate pentru locuitori. Județul Galați este plin de obiective folclorice care reflectă bogăția culturală și tradițiile locale. Iată câteva dintre cele mai importante:

1. Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați. Situat în Galați, muzeul adăpostește colecții de artefacte care ilustrează tradițiile și obiceiurile populare ale regiunii. Aici poți găsi expoziții de costume populare, unelte tradiționale și obiecte de artizanat.

2. Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați. Acest centru promovează cultura și folclorul local, organizând evenimente, spectacole și ateliere de meșteșuguri, inclusiv dansuri și muzică populară.

3. Folk Fest Galați. Un festival anual care adună formații de folclor din întreaga țară, promovând tradițiile locale prin muzică, dans și artizanat.

4. Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena”. Pe lângă importanța religioasă, această biserică este un loc unde se păstrează tradiții legate de sărbători și ritualuri comunitare.

5. Meșteșugari locali. Diverse ateliere de olărit, țesut și broderie din localitățile din jurul Galațiului, cum ar fi Odaia Manolache, oferă vizitatorilor ocazia de a învăța despre meșteșugurile tradiționale și de a cumpăra obiecte autentice.

6. Festivalul de Folclor „Cântecul de Acasă”. Un alt eveniment important care promovează tradițiile și cultura populară, aducând împreună artiști locali și naționali.

7. Sărbătorile de iarnă. În perioada Crăciunului și a Anului Nou, obiceiurile de colindat și alte ritualuri tradiționale sunt foarte populare în satele din județul Galați.

Aceste obiective și evenimente folclorice din județul Galați oferă o privire fascinantă asupra tradițiilor locale, contribuind la păstrarea și promovarea moștenirii culturale.

Bibliografie:

Caraman, Petru, *Studii de etnografie și folclor*, Editura Junimea, Iași, 1997.

Ciocanu, Maria, *Cartea etnografului*, Editura: CartDidact, 2019, București.

Constantinescu, Nicolae, *Anotimpuri culturale, Citite de mine...Folclor, Etnologie, Antropologie, Repere ale cercetării (1967-2007)*, Ed. Centrul Național pentru Conservarea Culturii Tradiționale, București, 2008.

Constantinescu, Viorica, Viziteu, Cornelia, Cifor, Lucia, Iacob, Livia, *Studii eminescologice 21*, Editura Clusium, Cluj - Napoca, 2019.

Cristescu, Constanța, *Ghidul iubitorilor de folclor nr. 7/2017*, Ed. Lidana, Suceava, 2017.

Damian, V., Dușcova, N., (redactori șefi), *Revista de etnologie și culturologie*, Vol XVIII, Centrul de Etnologie al Institutului Cultural, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2015.

Drăgoi, Sabin V., Mușlea, I., Pop, M., Ciobanu, Tiberiu, Alexandru, Gh. Vera, Proca-Ciorrea, Jagamás, I., *Revista de folclor*, Anul VII, Nr. 3-4, București, 1962.

Ghinoiu, Ion, *Folclor românesc*, Ed. Saeculum I.O., 2001, București.

Lojos, Balazs, *Folclor. Noțiuni generale de folclor și poetică populară*, Ed. Scientia, Cluj-Napoca, 2003.

Pârvulescu, Margareta, *Folclorul și valorile culturale*, Editura Universității din București, București, 2015.

Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991.

Ravini, Victor, *Revista de Știință și Cultură*, „Limba Română”, Nr. 5-6, anul XXXII, 2022.

Rusu, Mariana, *Tradiția - Coordonată definitorie a identității culturale*, în „Revista de etnologie și culturologie”, vol XXI, 2017.

Silistraru, Nicolae, *Etnopedagogie și educație*, Univ. de Stat din Tiraspol, Chișinău, 2021.

Anexa 3. Chestionar pentru elevii din gimnaziu:

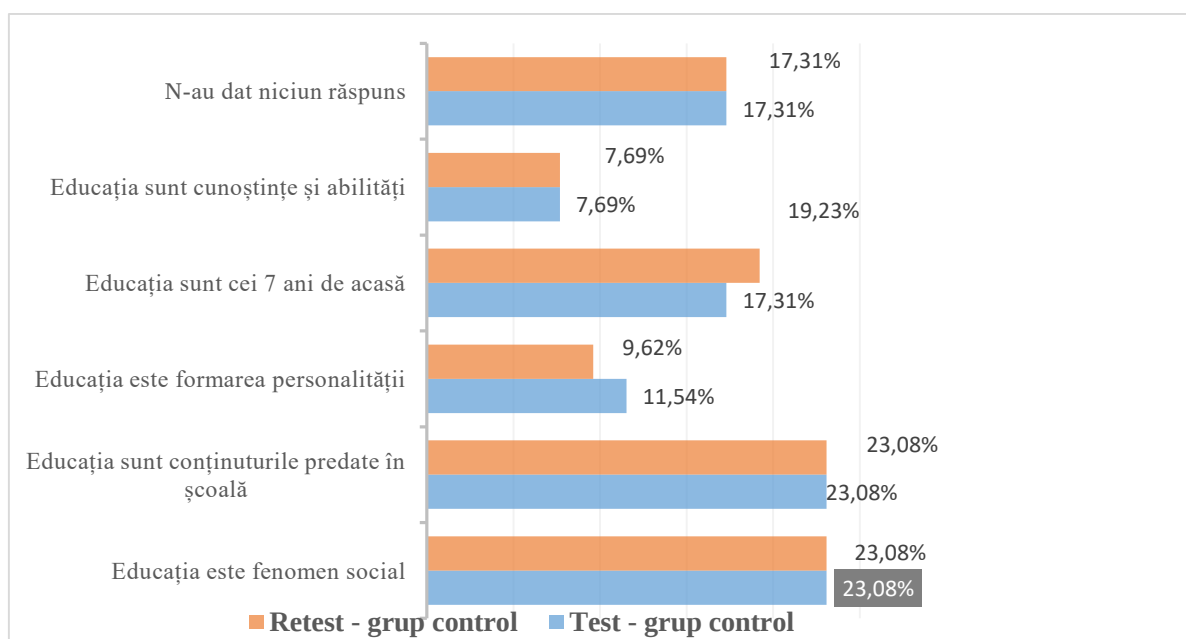
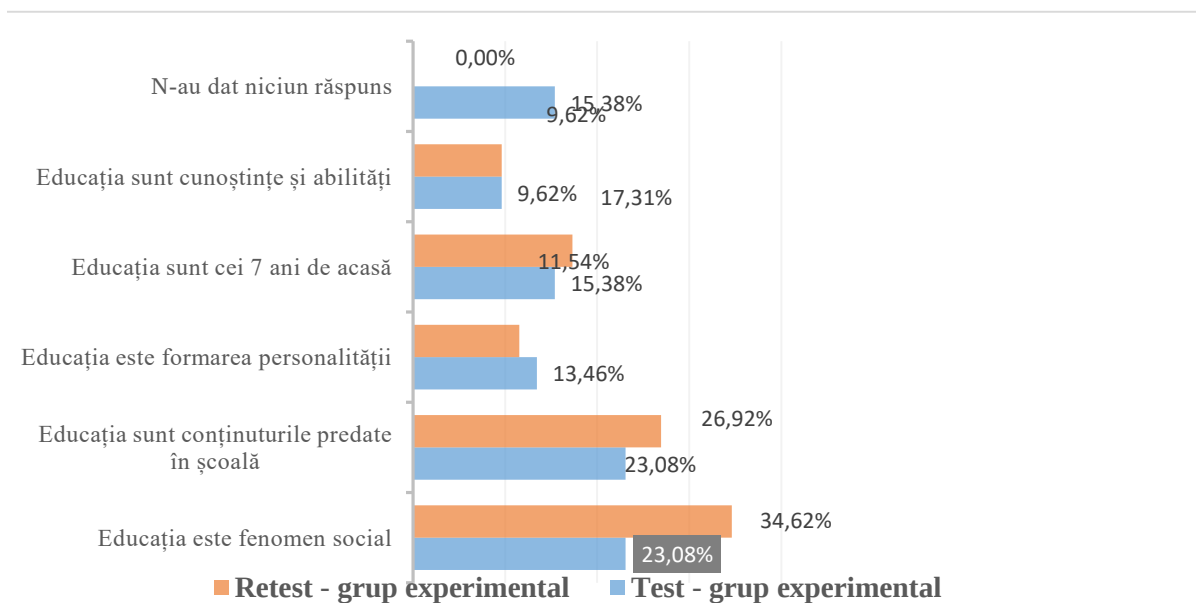
1. Cum înțelegeți noțiunea de educație? (explicați succint în 1-2 propoziții);
2. Ce este folclorul în viziunea voastră?;
3. Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare;
4. Scrieți o propoziție despre ce este cultura;
5. De ce copilul se educă prin poveste?;
6. Ce educă proverbul?;
7. Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” și „identitate”;
8. Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?;
9. Ce Vă spun bunicii despre folclor?;
10. Vedeți vre-o legătură între „folclor” și „cultură”?.

Anexa 4. Chestionar pentru profesori școlari din gimnaziu:

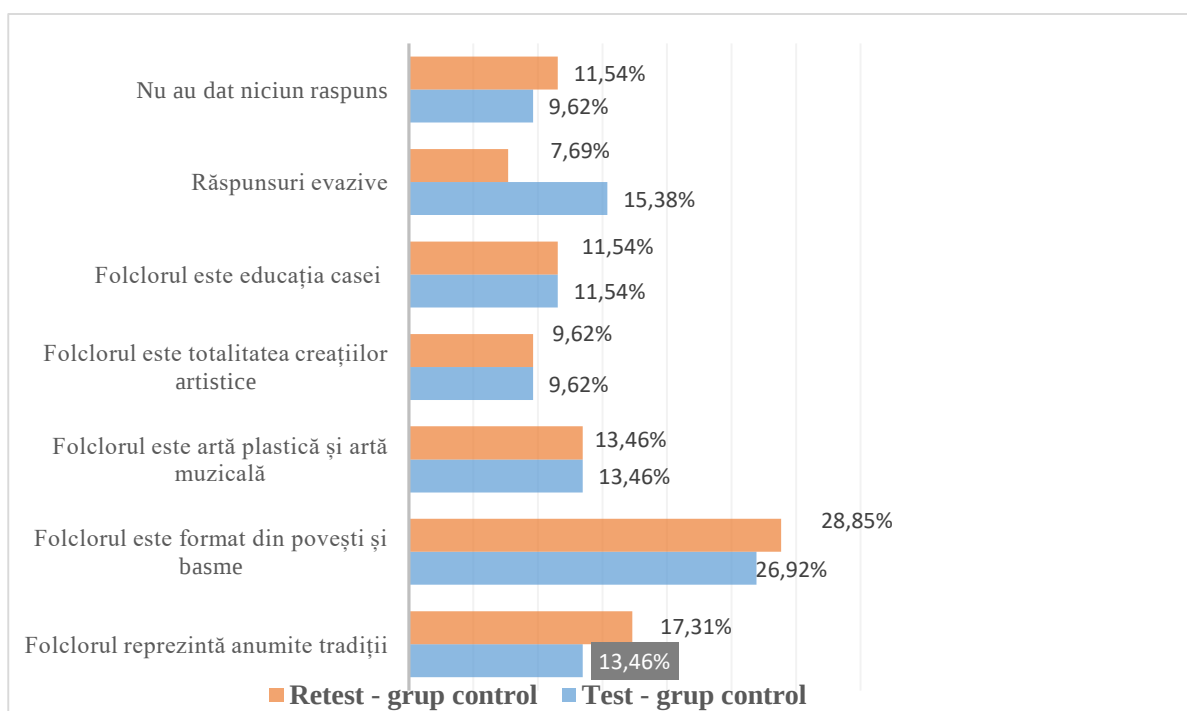
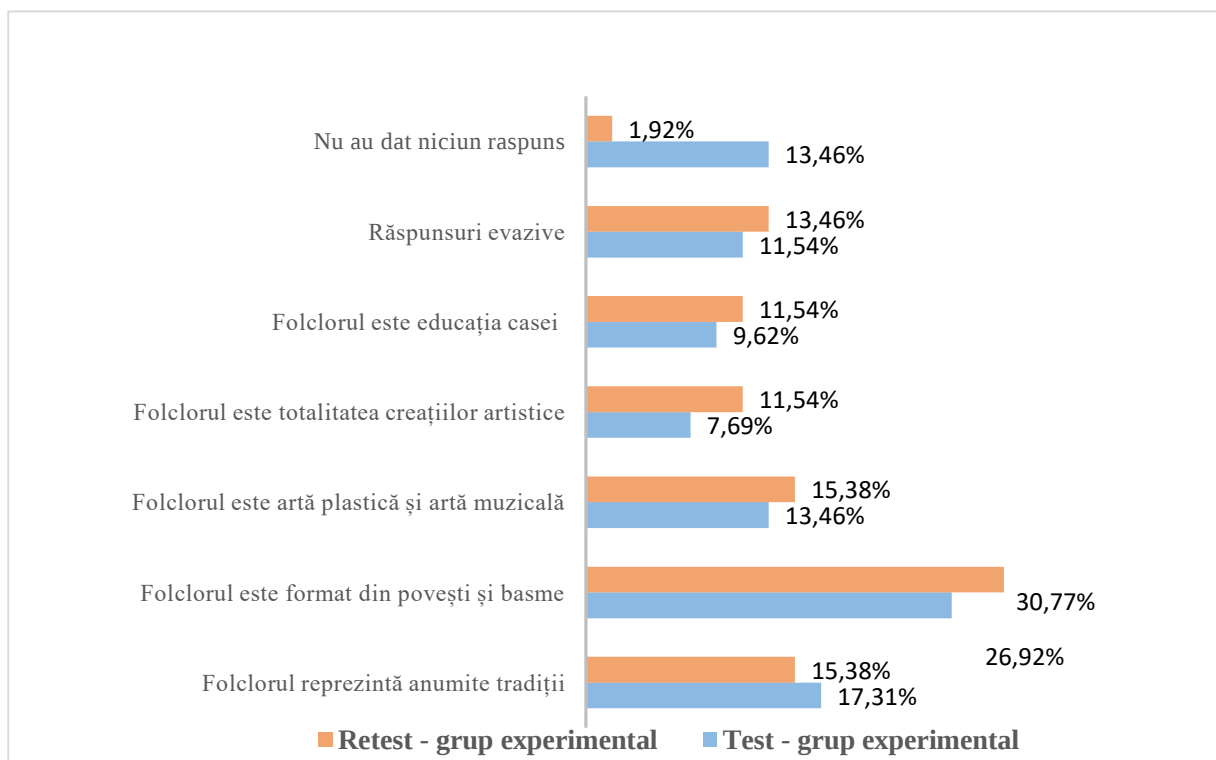
1. Ce înțelegeți succint prin sintagma: Competență folclorică?;
2. Ce înțelegeți prin sintagma: Competență culturală?;
3. Cum comentați că folclorul prin esența sa este pedagogie?;
4. Cum comentați relația tradiție-folclor?;
5. Cum formați competența folclorică elevilor?;
6. Comentați prin 2-3 propoziții esența principiului identității etnice;
7. Comentați succinct valențele folclorului românesc;
8. Ce credeți că lipsește în curricula gimnazială în perspectivă folclorică?;
9. Descrieți structura competenței culturale a elevului din gimnaziu în contextul predării tematicii folclorice;
10. Caracterizați 4-5 elemente (componente) ale competenței culturale a elevilor pe care le dețineți.

Anexa 5. Prezentarea analitică a rezultatelor Chestionarului pentru elevi

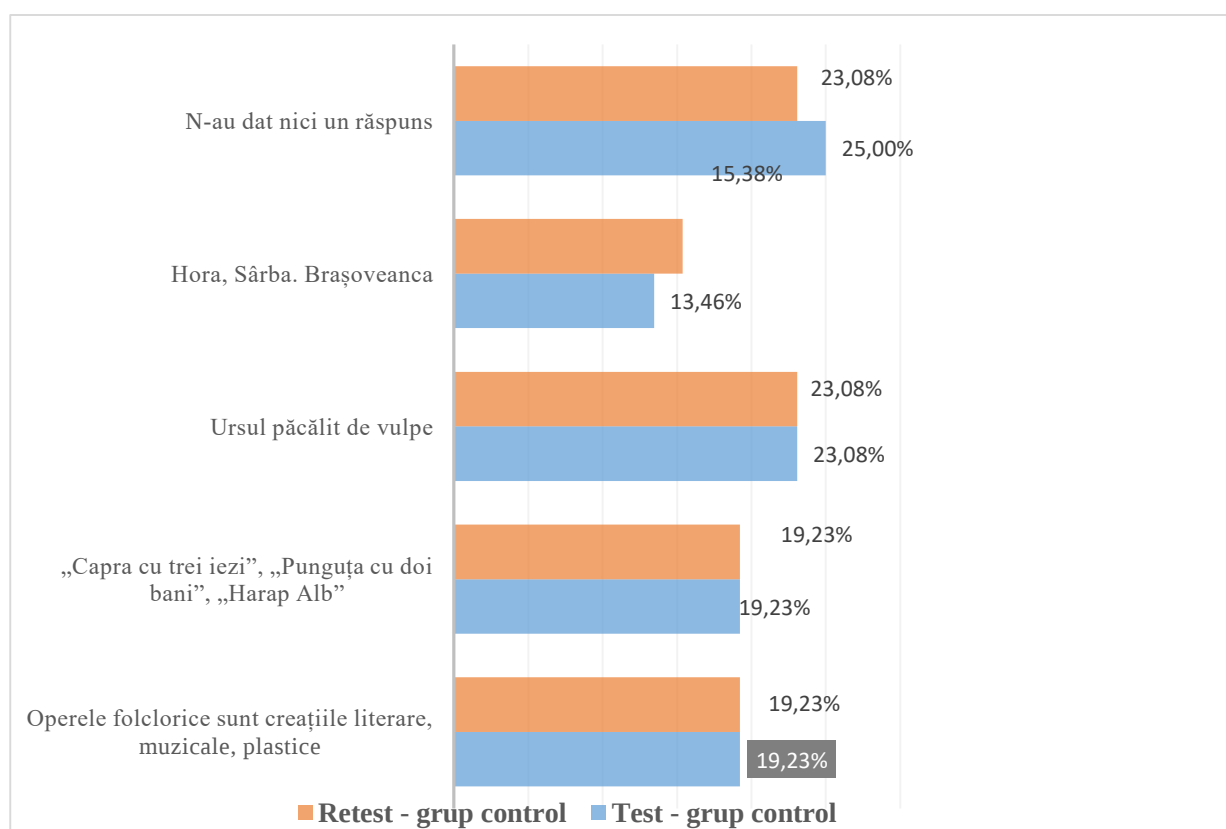
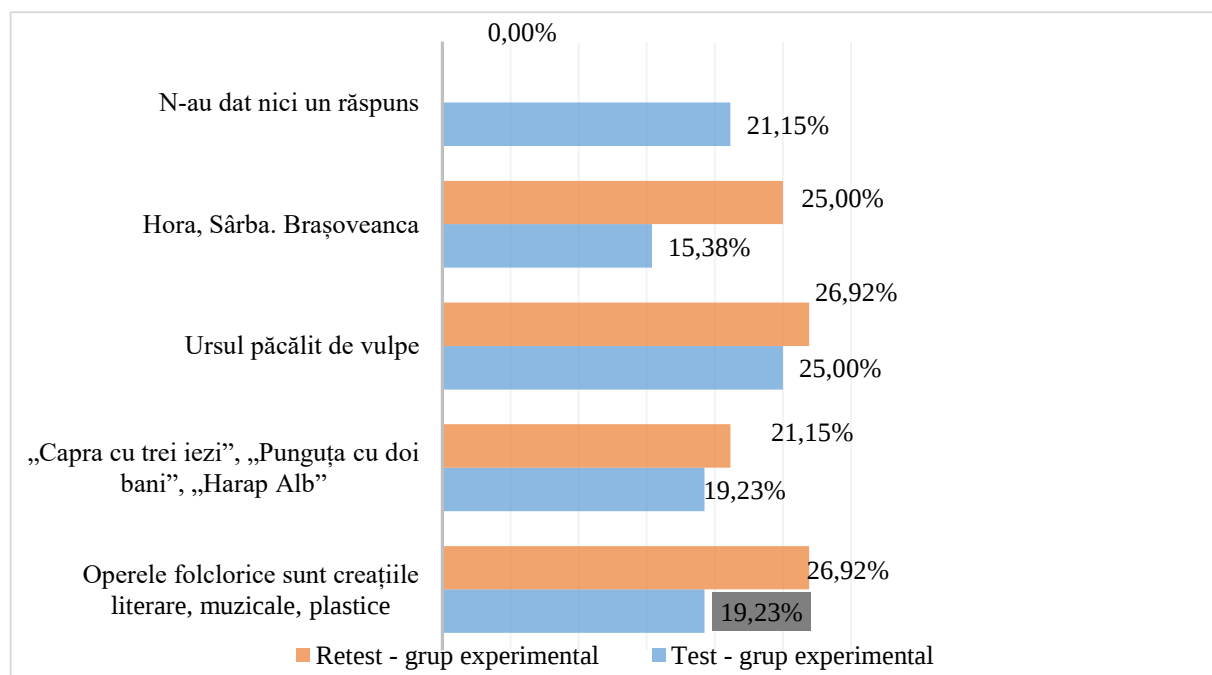
ITEM 1 - Cum înțelegeți noțiunea de educație?

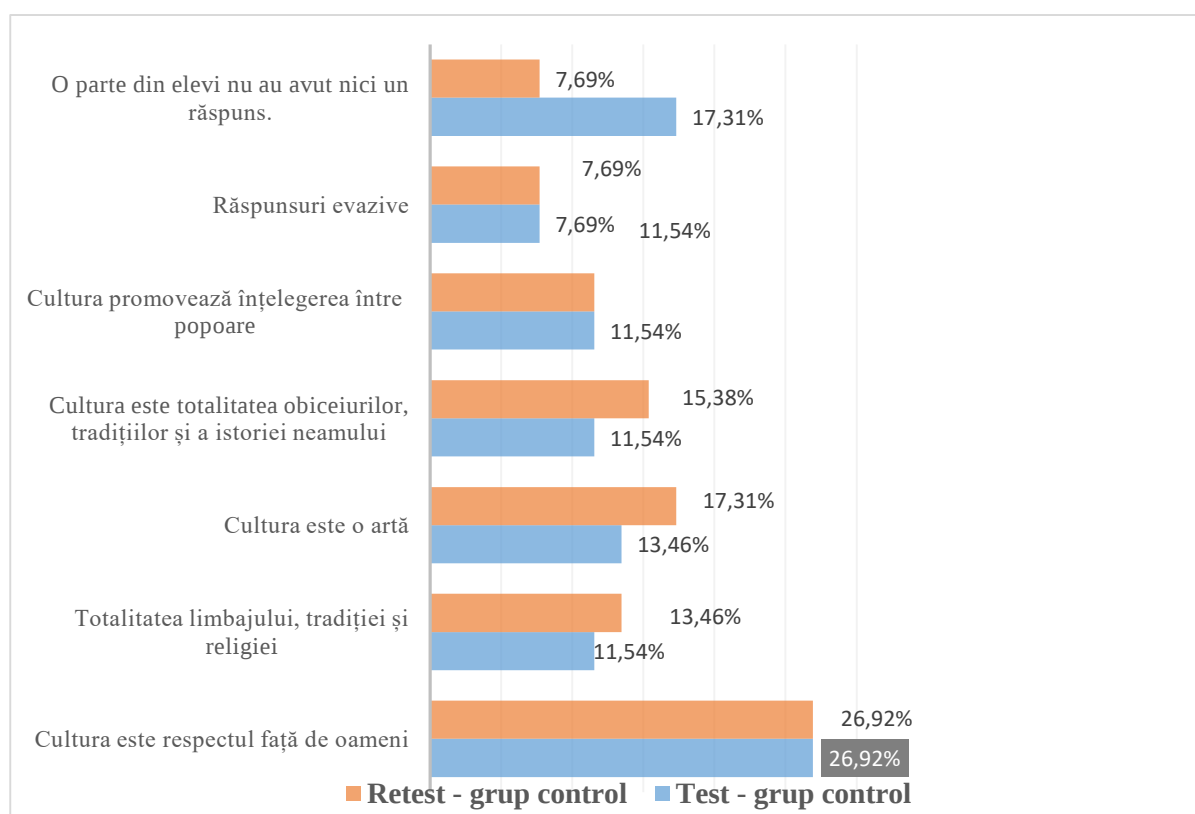
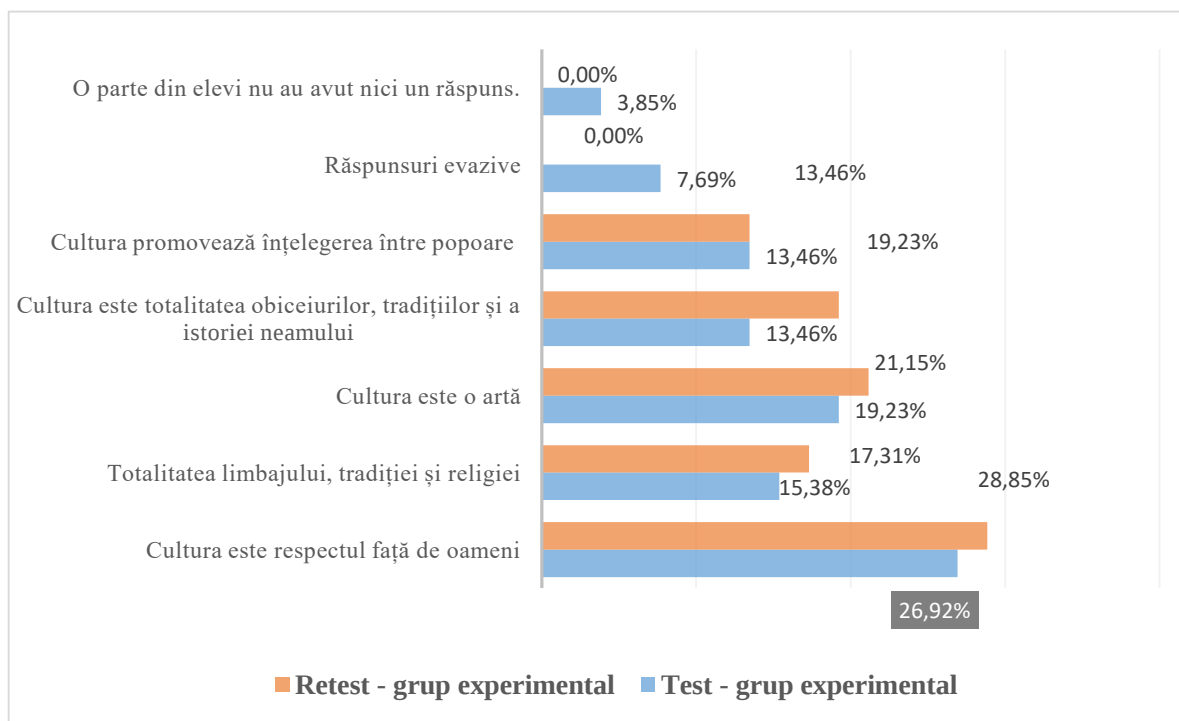
ITEM 2 - Ce este folclorul în viziunea voastră?

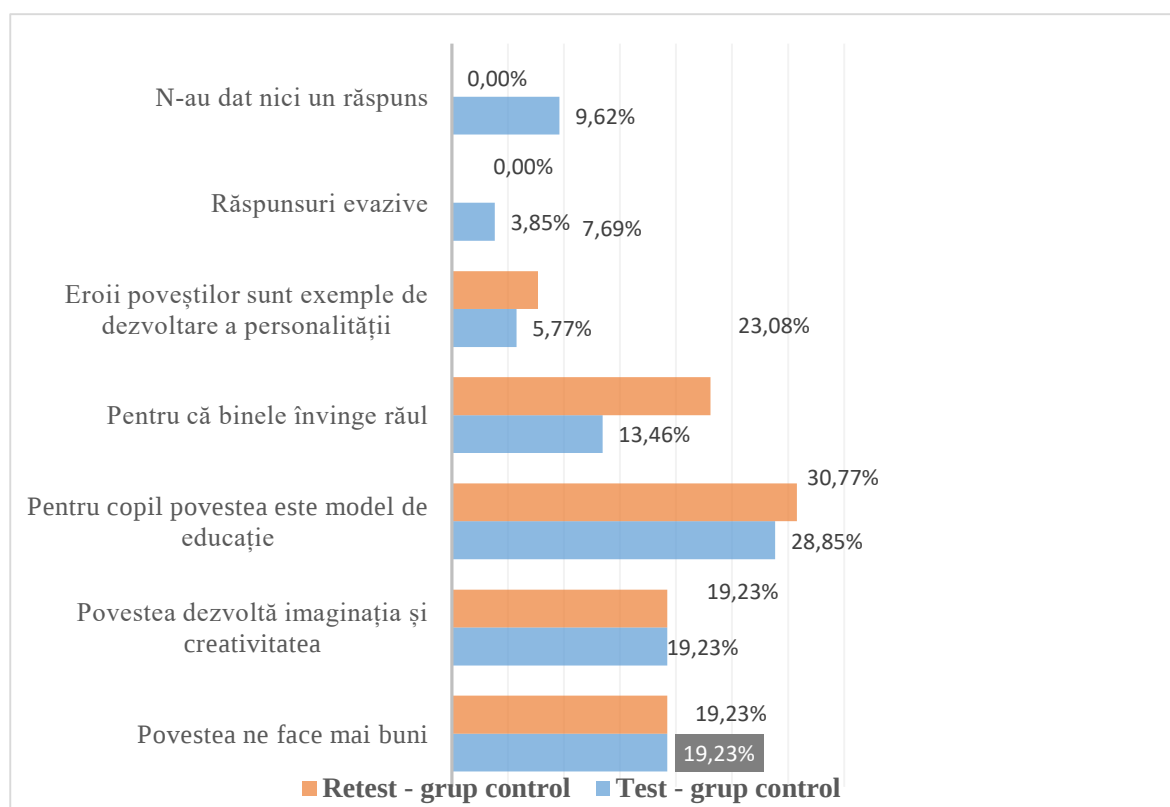
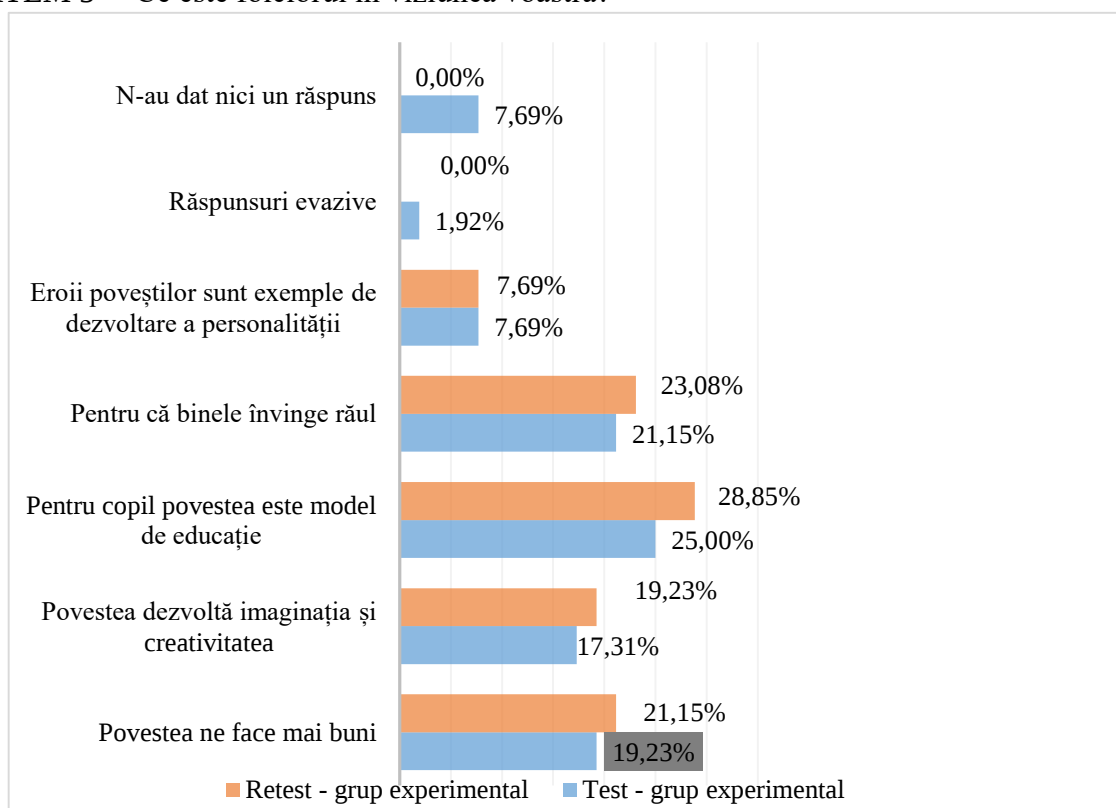
ITEM 3 – Numiți 4-5 opere folclorice învățate în clasele primare

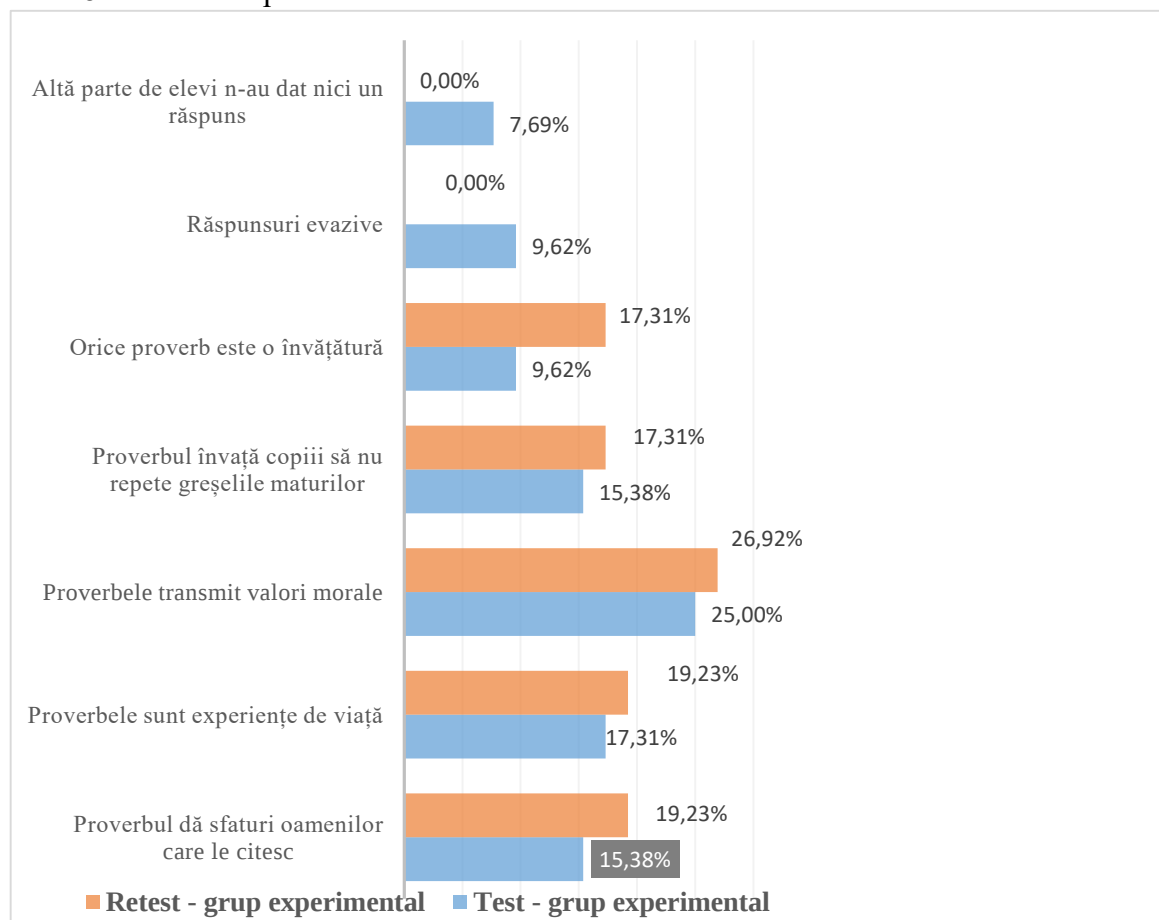
ITEM 4 – Ce este folclorul în viziunea voastră?

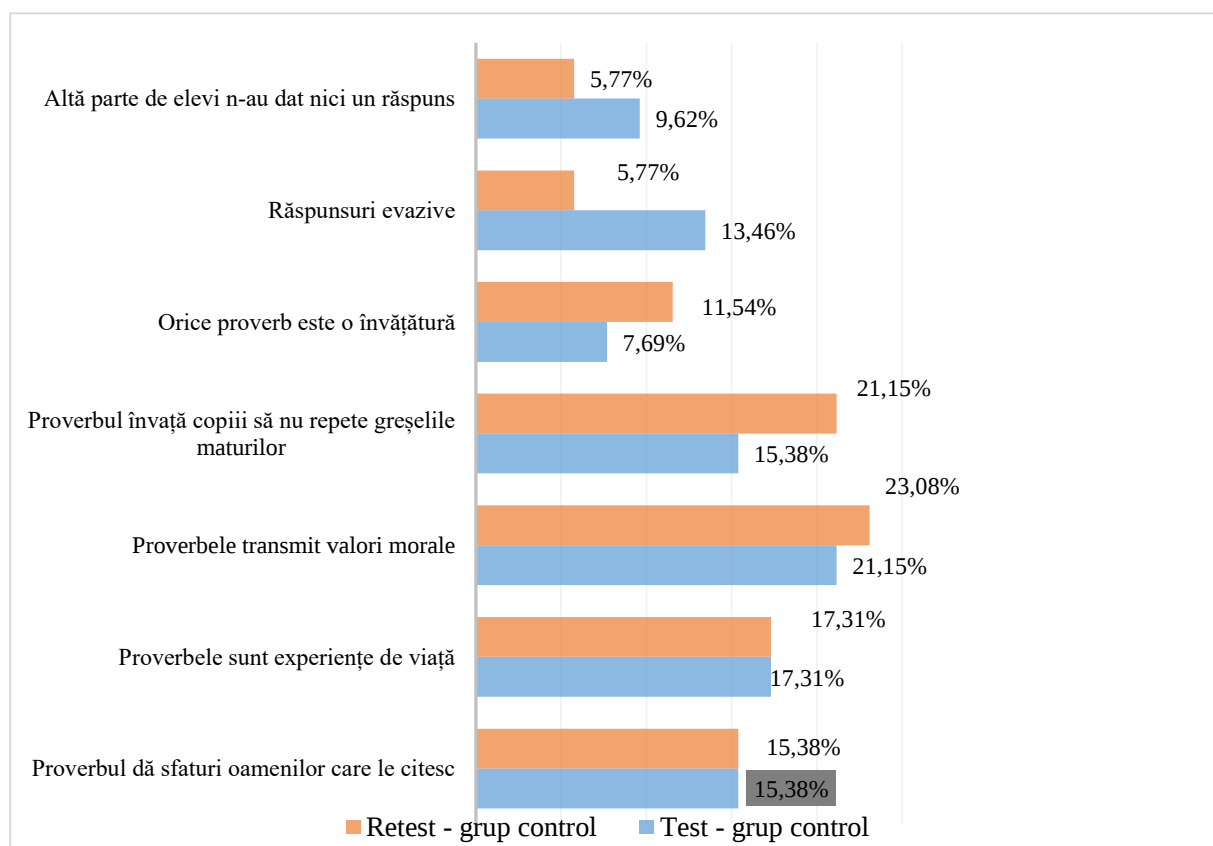

ITEM 5 – Ce este folclorul în viziunea voastră?

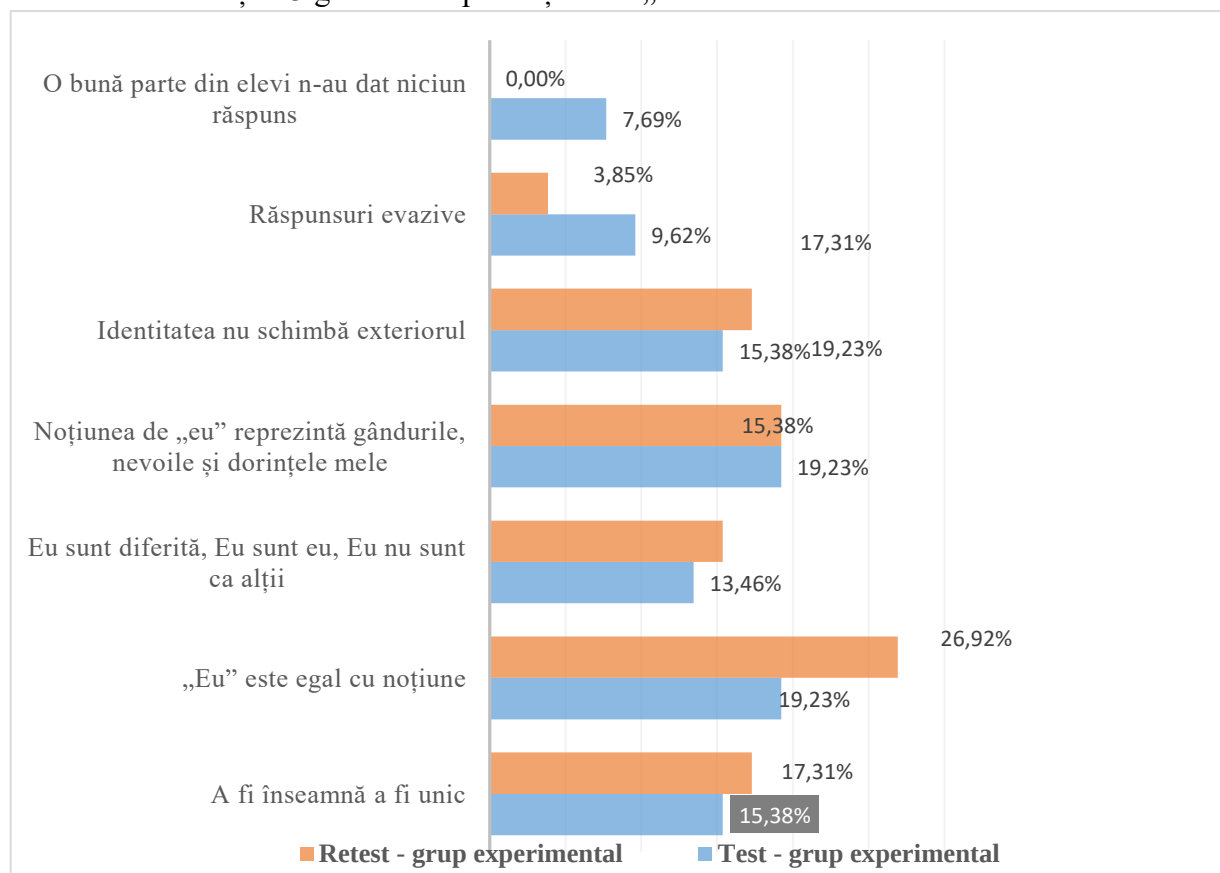

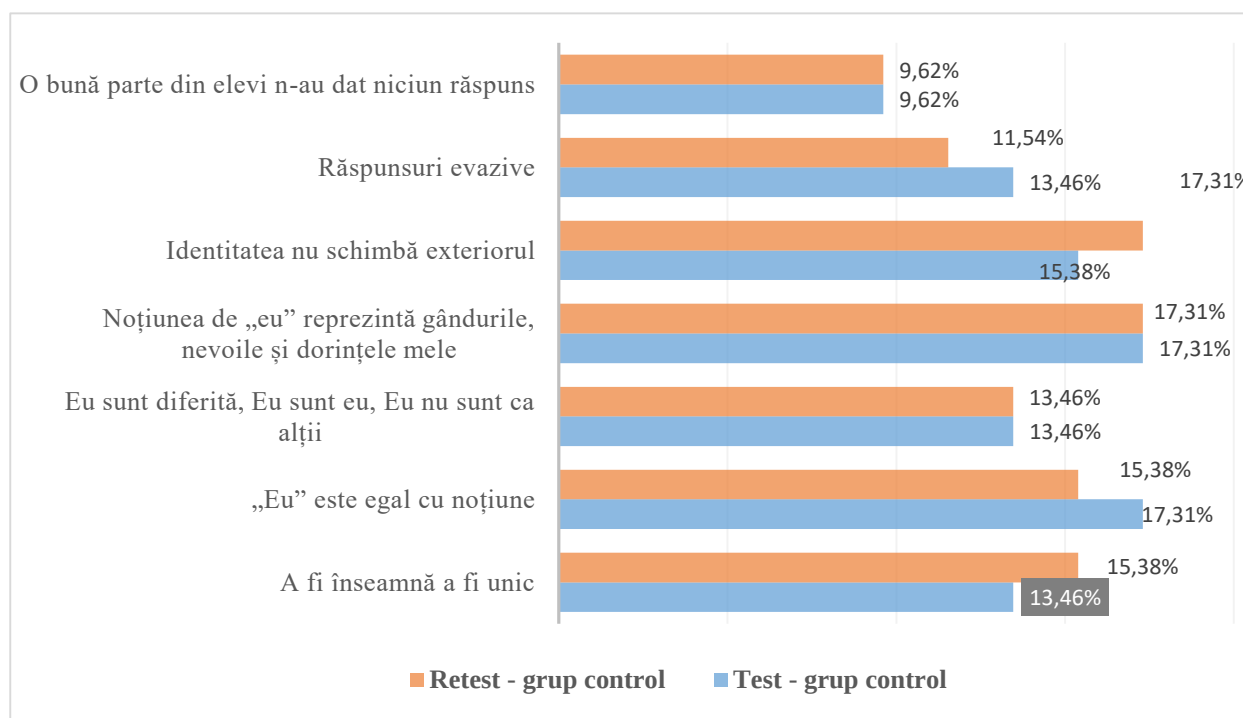
ITEM 6 – Ce educă proverbul?

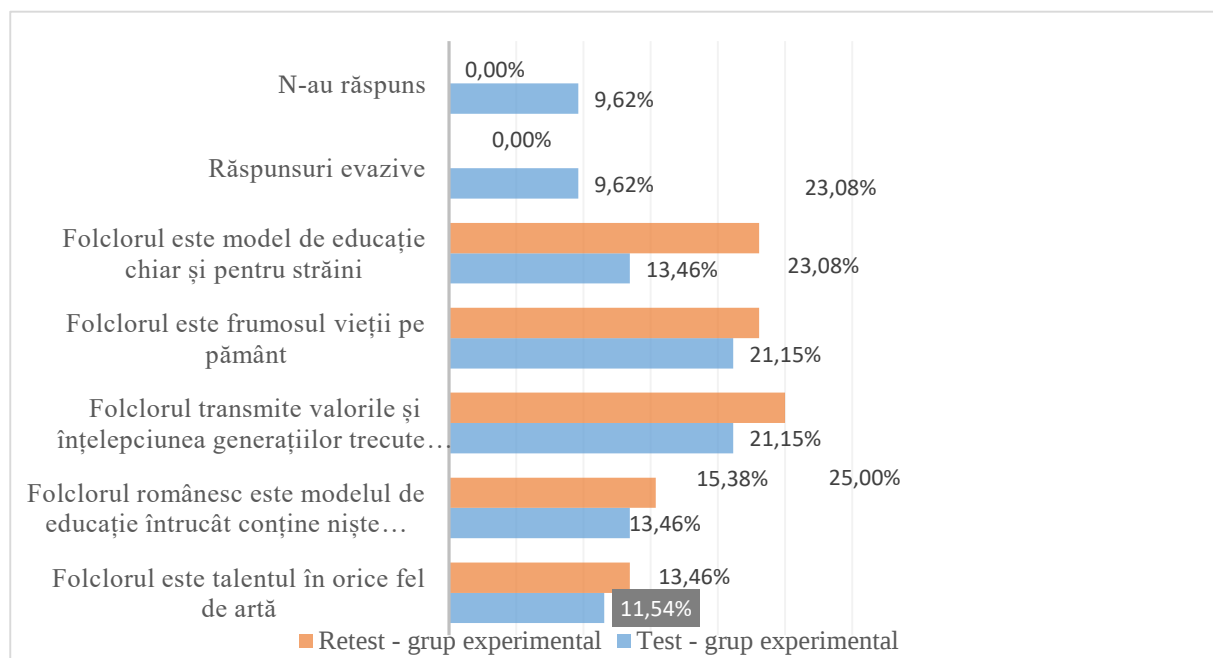

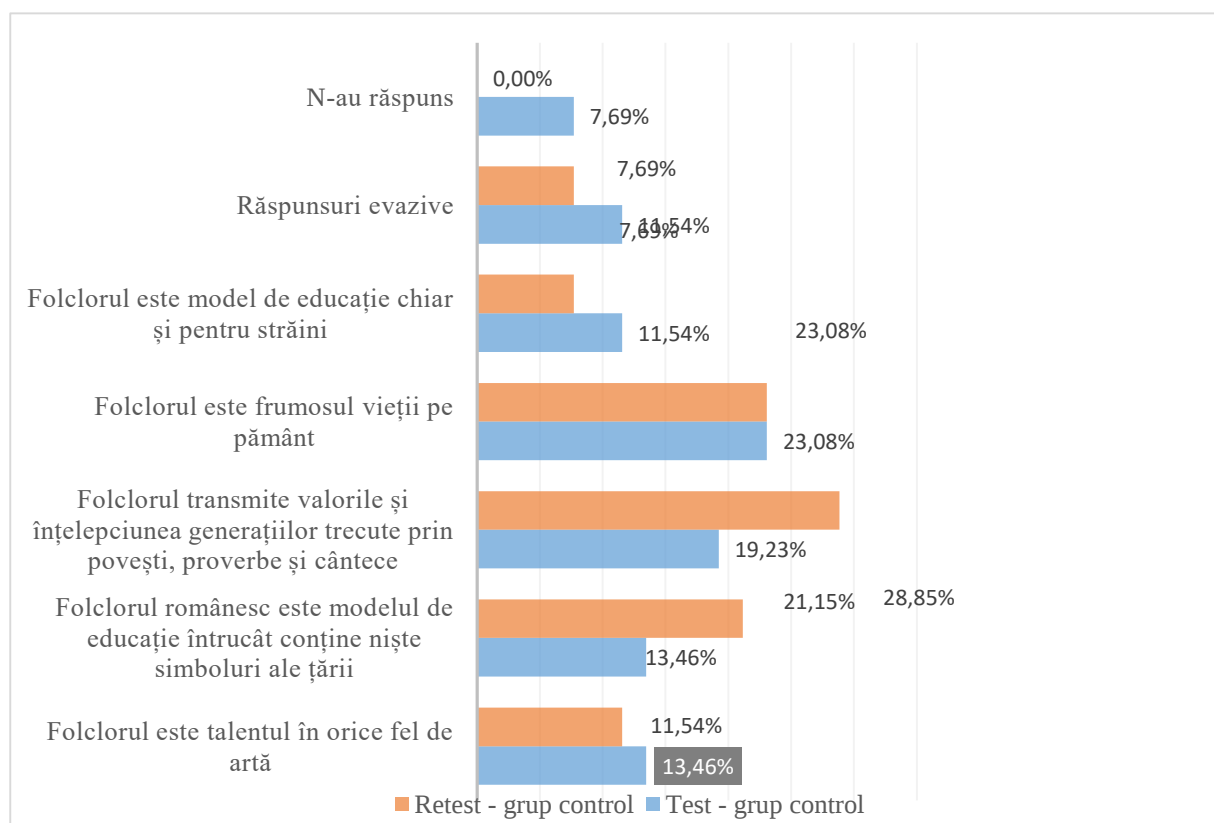
ITEM 7 – Formulați 2-3 gânduri despre noțiunile: „eu” identitate

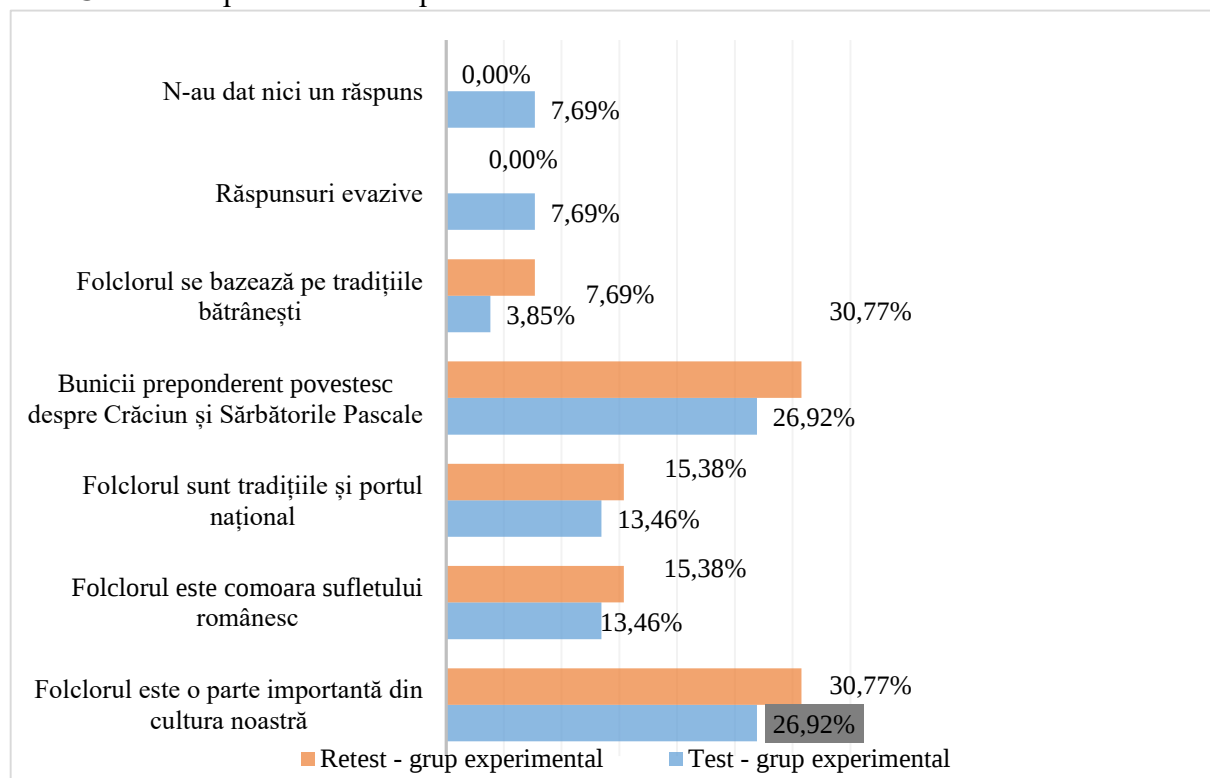

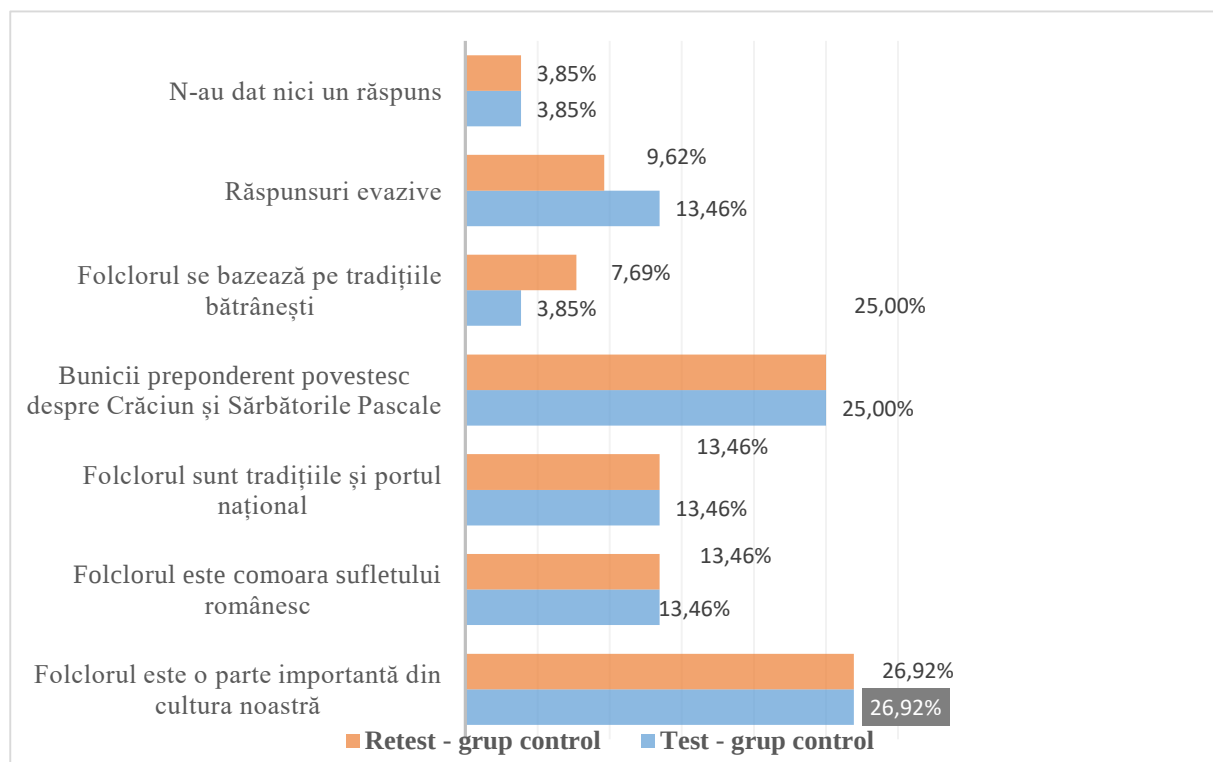
ITEM 8 – Descrieți în 2-3 propoziții de ce folclorul românesc este model de educație?

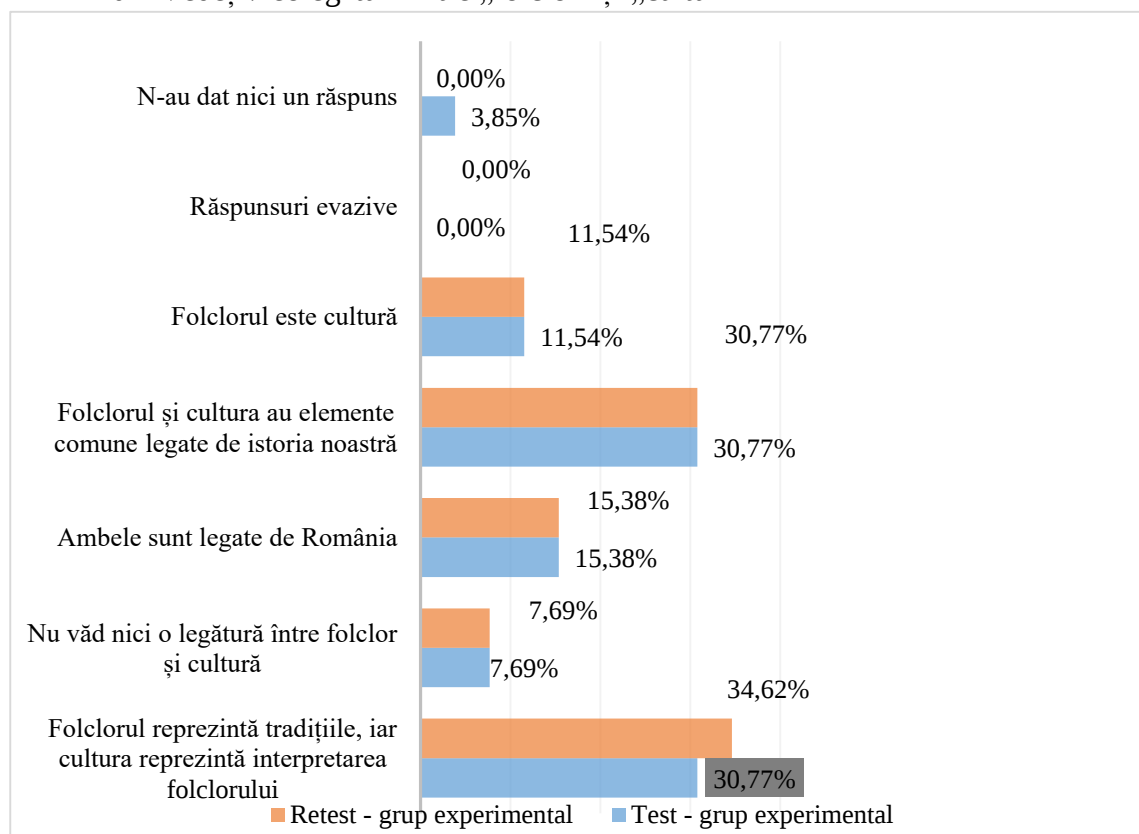

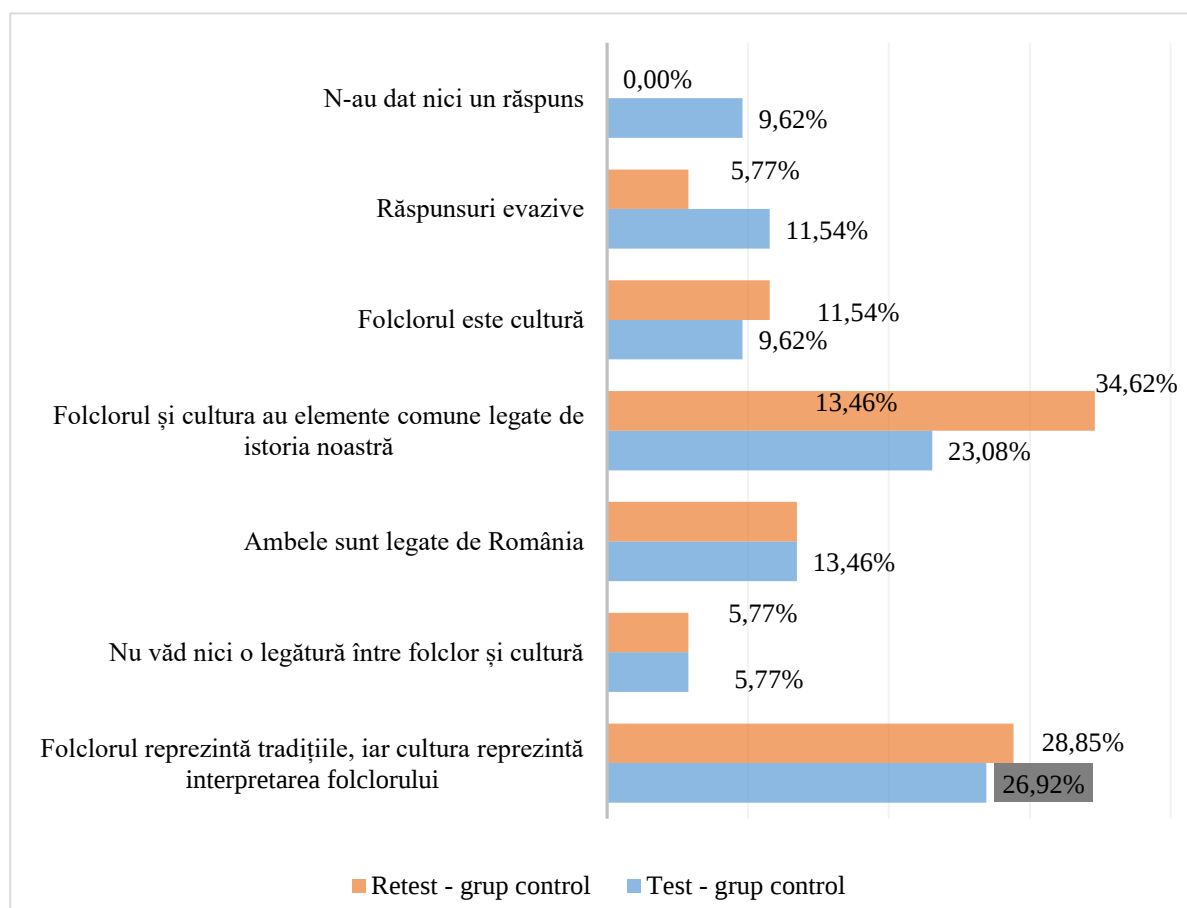
ITEM 9 – Ce vă spun bunicii despre folclor?

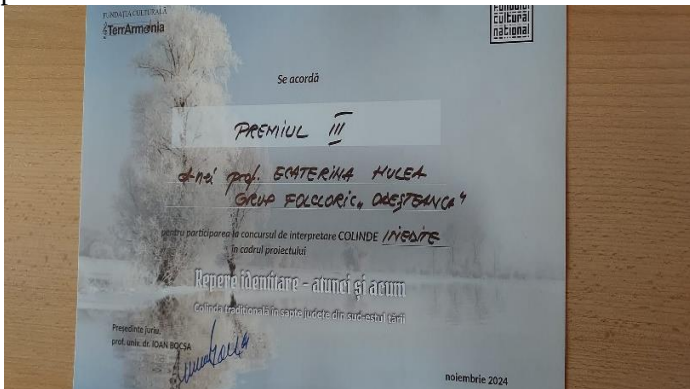
ITEM 10 – Vedeți vreolegătură între „folclor” și „cultură”?

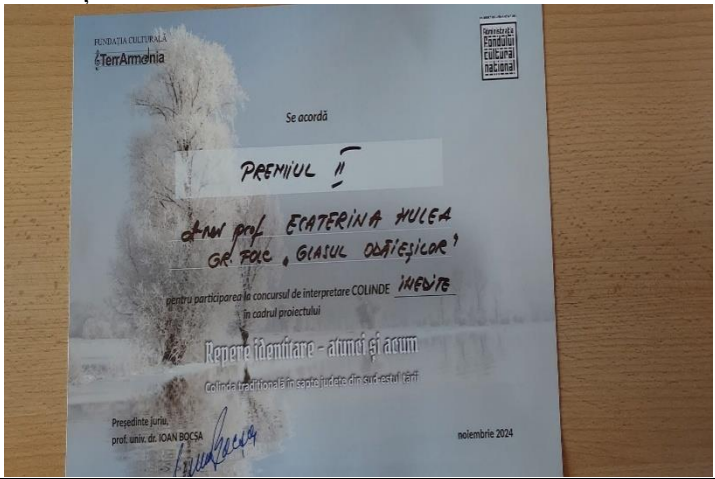

Anexa 6. Ședință – Dezbateri: Un exemplu viu de folclor autentic din sud-estul Moldovei. Grupurile folclorice „Odășteanca” și „Glasul Odăieșilor” din județul Galați, coordonate de Hulea Ecaterina, o personalitate marcantă în domeniul folclorului

Nr. d/o	Vorbitorii	Limita de timp	Rolurile vorbitorilor	Tipul de discurs
1	1	7 min.	Bălan Rodica, deschide dezbateri, Discuții privind activitatea folclorică a doamnei Hulea Ecaterina - personalitate marcantă în domeniul folclorului din regiunea de sud-est a Moldovei. Grupul folcloric „Odășteanca” este o formație de muzică și dansuri tradiționale din județul Galați, România, care promovează și păstrează valorile autentice ale folclorului din această regiune. Denumirea grupului, „Odășteanca”, evocă ideea de trezire la viață a tradițiilor și obiceiurilor străvechi ale zonei, dar și a unui sentiment de mândrie și respect pentru moștenirea culturală. Hulea Ecaterina este coordonatoarea și una dintre personalitățile-cheie ale Grupului Folcloric „Odășteanca”, o formație emblematică din județul Galați. Sub îndrumarea sa, grupul „Odășteanca” a reușit să păstreze și să promoveze cu succes tradițiile și obiceiurile folclorice ale regiunii, aducând în fața publicului atât muzica autentică, cât și dansurile tradiționale caracteristice zonei Galațiului și a sud-estului României. <i>Contribuțiile lui Hulea Ecaterina la Grupul Folcloric „Odășteanca”</i> Coordonarea artistică: Hulea Ecaterina este o personalitate esențială în dezvoltarea și coordonarea artistică a grupului „Odășteanca”, îmbinând cu succes experiența sa profesională cu pasiunea pentru tradițiile muzicale și coregrafice. Ea a reușit să păstreze autenticitatea pieselor interpretate, în timp ce a adus și un suflu proaspăt, atrăgând un public larg și divers. Promovarea folclorului autentic: Sub conducerea Ecaterinei Hulea, „Odășteanca” a devenit un ambasador al tradițiilor din județul Galați, promovând muzica populară autentică și dansurile tradiționale. Repertoriul grupului include piese specifice regiunii, precum doine, balade, cântece de joc și de nuntă, dar și dansuri populare energice și pline de viață. Participarea la festivaluri și concursuri: În timpul coordonării sale, „Odășteanca” a participat la numeroase festivaluri de folclor naționale și internaționale, câștigând premii și aprecierea publicului. Performanțele grupului au fost mereu apreciate pentru autenticitatea și calitatea artistică, consolidând reputația grupului și a lui Hulea Ecaterina ca dirijor de renume. Dezvoltarea și formarea tinerelor talente: Hulea Ecaterina a avut și are un impact semnificativ în formarea și	Discurs informativ

		educarea noii generații de interpreți și dansatori din Galați. Prin activitățile grupului, tinerii au avut ocazia să învețe despre tradițiile muzicale și coregrafice ale zonei, păstrând astfel viu patrimoniul cultural local. Inovație și autenticitate: Sub coordonarea lui Hulea Ecaterina, grupul „Odășteanca” a reușit să combine elementele tradiționale cu inovațiile moderne ale scenei folclorice, fără a pierde din autenticitatea pieselor interpretate. Astfel, grupul a rămas fidel rădăcinilor sale culturale, dar a reușit să atragă și publicul tânăr, dovedind că folclorul românesc poate fi actual și relevant în prezent.	
2	13 min.	Hulea Ecaterina (Protagonista) <i>Impactul grupului „Odășteanca” sub îndrumarea Ecaterinei Hulea</i> Grupul folcloric „Odășteanca” a devenit un simbol al culturii din județul Galați și o voce importantă a tradițiilor din sud-estul României, iar Ecaterina Hulea a avut un rol esențial în acest proces. Activitatea sa de coordonare a grupului a contribuit semnificativ la păstrarea și promovarea moștenirii folclorice, făcând din „Odășteanca” o formație apreciată nu doar în țară, ci și peste hotare. Prin încurajarea tinerelor talente și prin realizarea unor spectacole de înaltă calitate, Hulea Ecaterina și grupul „Odășteanca” au fost parte activă în conservarea și popularizarea folclorului românesc, educând totodată publicul larg în legătură cu frumusețea și importanța patrimoniului cultural local. <i>Caracteristici și activitate</i> Repertoriu muzical: Grupul „Odășteanca” se remarcă printr-un repertoriu diversificat de muzică populară, care cuprinde cântece tradiționale din zona Galațiului și, în special, din sud-estul țării. Aceste cântece sunt interpretate cu instrumente tradiționale, precum vioara, țambalul, aerofonul (fluierul), chitara, și toba. Repertoriul cuprinde atât piese de joc, cât și balade și doine, toate reflectând viața rurală, obiceiurile de nuntă și alte momente importante din comunitățile tradiționale. Dansuri populare: Coregrafiile grupului sunt inspirate din tradițiile folclorice ale județului Galați și ale regiunilor învecinate. Dansurile sunt vesele, ritmate, pline de viață și sunt reprezentative pentru obiceiurile specifice acestei zone, cum ar fi hora, sârba sau bătuta. Dansatorii sunt îmbrăcați în costume populare tradiționale, care sunt caracteristice regiunii, având elemente specifice de broderie și culori vii.	Discurs constructiv

			Costume tradiționale: Membrii grupului „Odășteanca” poartă costume tradiționale din Galați, care sunt confecționate cu mare atenție la detalii și păstrează semnificațiile simbolice ale fiecărei piese vestimentare. Costumele sunt adesea realizate din materiale naturale, cum ar fi lână, in și bumbac, iar broderiile sunt specifice zonei.(vezi la Anexe) Evenimente și festivaluri: Grupul participă activ la festivaluri de folclor, spectacole și concursuri naționale și internaționale, promovând astfel cultura și tradițiile din județul Galați. „Odășteanca” este adesea invitată să cânte și să danseze în cadrul manifestărilor culturale din întreaga țară, dar și la evenimente internaționale, contribuind astfel la promovarea folclorului românesc peste hotare. <i>Impactul cultural</i> Grupul „Odășteanca” joacă un rol important în conservarea patrimoniului cultural și în transmiterea acestuia mai departe, mai ales către tineretul din zonă. Prin activitățile sale, grupul contribuie la păstrarea vie a tradițiilor și obiceiurilor folclorice, care altfel ar risca să se piardă în fața modernizării și globalizării. De asemenea, grupul joacă un rol important în educarea publicului larg despre valorile culturale ale regiunii Galați și ale României în general. În concluzie, „Odășteanca” este un grup folcloric reprezentativ pentru județul Galați, fiind o veritabilă ambasadă a tradițiilor din această zonă, cu un impact semnificativ asupra vieții culturale locale și naționale.	
3		10 min.	<i>Un profesor vine cu analize și precizări</i> „Glasul Odăieșilor”, un simbol al valorilor comunitare locale. Hulea Ecaterina este o personalitate importantă în cadrul grupului folcloric „Glasul Odăieșilor” din județul Galați. Ea este cunoscută ca fiind una dintre principalele îndrumătoare și coordonatoare ale grupului, având un rol semnificativ în promovarea și păstrarea tradițiilor folclorice ale regiunii. Ecaterina Hulea este o profesionistă dedicată, cu o vastă experiență în domeniul muzicii populare și al dansurilor tradiționale, și a fost esențială în dezvoltarea și succesul grupului „Glasul Odăieșilor”. Sub coordonarea sa, grupul a reușit să îmbine tradițiile autentice cu o abordare modernă, atrăgând astfel atât publicul local, cât și pe cel național și internațional. <i>Contribuțiile lui Hulea Ecaterina:</i> ✓ Îndrumarea artistică: Ecaterina Hulea a fost una dintre persoanele cheie în formarea și coordonarea ansamblului, dirijând cu pricepere atât activitățile muzicale, cât și coregrafice. ✓ Promovarea tradițiilor: Sub conducerea ei, grupul a devenit un reper al tradițiilor din județul Galați, punând un accent deosebit pe păstrarea autentică a obiceiurilor și a muzicii populare din această regiune. ✓ Participarea la festivaluri și concursuri: Sub îndrumarea sa, „Glasul Odăieșilor” a luat parte la numeroase festivaluri și evenimente culturale, câștigând aprecieri și premii pentru prestațiile sale	Discurs constructiv

			remarcabile. ✓ Formarea tinerelor talente: Hulea Ecaterina a avut un impact semnificativ în formarea tinerelor talente din regiune, contribuind la perpetuarea folclorului în rândul noii generații. <i>Importanța „Glasul Odăieșilor” sub coordonarea Ecaterinei Hulea</i> Sub conducerea lui Hulea Ecaterina, grupul folcloric „Glasul Odăieșilor” nu doar că a adus în prim-plan muzica și dansurile tradiționale din Galați, dar și a reușit să atragă atenția asupra frumuseții autenticității folclorului românesc în ansamblu. Prin implicarea sa continuă, grupul a devenit un simbol al culturii locale, păstrând vie moștenirea folclorică și educând în același timp tineretul pentru a aprecia și respecta tradițiile strămoșești. Astfel, Hulea Ecaterina joacă un rol central în menținerea „Glasului Odăieșilor” ca o valoare culturală de referință în județul Galați și nu numai. Prin activitățile sale Hulea Ecaterina a avut și are un impact semnificativ în păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural din județul Galați, fiind un adevărat pilon al comunității folclorice. Activitatea sa nu doar că a dus la păstrarea tradițiilor, dar a și reînnoit și actualizat folclorul, atrăgând tineretul și făcându-l să înțeleagă importanța culturii tradiționale în contextul modern. Prin dedicarea sa, Hulea Ecaterina a reușit să transforme grupurile pe care le-a coordonat într-o adevărată sursă de mândrie pentru județul Galați, iar prestațiile lor au fost apreciate la nivel național și internațional. 	
4		5 min.	Unele vorbește: Costumele populare cusute de Hulea Ecaterina sunt apreciate nu doar pentru frumusețea și detaliile lor, dar și pentru fidelitatea cu care respectă tradițiile și tehnicile de cusut tradiționale din zona Galațiului. Hulea Ecaterina nu doar că este coordonatoare artistică și mentor în domeniul folclorului, dar este și o meșteșugărie talentată care învață și transmite mai departe meșteșugul cusutului de costume populare. Costumele create de ea sunt un simbol al tradiției și al meșteșugurilor populare din sud-estul României, având un rol esențial în păstrarea și promovarea moștenirii culturale locale. <i>Caracteristici ale costumelor populare cusute de Hulea</i>	Discurs constructiv

		<i>Ecaterina</i> Autenticitatea designului: Costumele realizate de Hulea Ecaterina respectă cu strictețe modelele tradiționale din județul Galați și din regiunile învecinate. Fiecare piesă vestimentară este realizată după tiparele și modelele autentice care au fost folosite de strămoșii țăranilor din această zonă, iar detaliile sunt extrem de importante, reflectând semnificațiile simbolice ale fiecărui element. Tehnica de broderie: Una dintre trăsăturile distinctive ale costumelor populare create de Hulea Ecaterina este broderia manuală. Ea folosește tehnici tradiționale de broderie, cum ar fi cusătura în cruce, cusătura cu fir de mătase sau broderia cu fire de lână. Modelele de broderie sunt adesea inspirate din natură (flori, frunze, animale) și din viața de zi cu zi a țăranului din zonă. Fiecare cusătură are o semnificație și o valoare simbolică adâncă. Materialele folosite: Hulea Ecaterina utilizează în principal materiale naturale pentru realizarea costumelor: bumbac, lână, in și mătase. Aceste materiale sunt tradiționale și sunt adesea folosite în confecționarea costumelor populare din sud-estul României. De asemenea, pentru a adăuga valoare costumelor, unele dintre ele sunt decorate cu mărgelile, aplică de catifea, sau fire de aur sau argint, care dau un aspect deosebit și festiv costumelor. Elemente de design: Costumele populare cusute de Hulea Ecaterina sunt realizate cu mare atenție la detalii, incluzând elemente tradiționale precum: 1. Ie (bluza tradițională) este de obicei brodată cu motive florale sau geometrice, pe piept și pe mâneci, iar gâtul este adesea închis cu un sârgu sau o panglică din mătase. Cămașa sau ia este un element important al costumului tradițional românesc, având o semnificație adâncă atât în ceea ce privește simbolismul, cât și în legătură cu identitatea culturală a poporului român. Ia este o piesă vestimentară de bază, purtată de femei, care constă într-o bluză de lână sau de pânză, brodată cu motive tradiționale. „Ia cu alțiță de la Odaia Manolache” reprezintă un obicei și un element din patrimoniul cultural imaterial românesc, legat de tradițiile vechi și de spiritualitatea populară din zona Moldovei, și este o expresie care subliniază legătura profundă între obiceiuri, meșteșuguri și locuri sacre. În acest context, „alțiță” este un simbol al tradițiilor de țesut, care joacă un rol important în conservarea valorilor culturale ale comunității. Modelul „Ia cu alțiță de la Odaia Manolache” (vezi la Anexe). Expresia „Ia cu alțiță de la Odaia Manolache” este legată de tradițiile și obiceiurile populare din zona Moldovei, un loc cu o bogată istorie culturală și spirituală. „Alțiță” este un termen vechi folosit în folclorul românesc, care desemnează o țesătură sau o bucată de material țesut manual, adesea folosită pentru a înfășura sau proteja anumite obiecte sacre sau pentru a adăuga un element de protecție spirituală. Aceste țesături erau folosite pentru a proteja familia și gospodăria sau pentru a aduce binecuvântare casei. „Alțiță” este un element important în	
--	--	---	--

		multe tradiții rurale și religioase, fiind adesea asociată cu ideea de protecție, de puritate și de respect față de divinitate. „Ia cu alțiță de la Odaia Manolache” este cuprinsă în patrimoniul UNESCO, „altiță”, este specifică zonei; s-a purtat în Moldova, se poartă și se va purta ca semn al prețuirii valorilor comunitare locale. „Altiță” este acea parte superioară de la mânecă, lucrată foarte bogat, apoi sub ea se găsește o porțiune mai mică, numită „încreț”, apoi siruri verticale drepte. „Altiță” este simbolul “Iei românești”. Ia românească este un simbol puternic al identității culturale și naționale românești, fiind un element de tradiție veche care a traversat secole și care continuă să fie un semn de mândrie națională. Aceasta reprezintă, în esență, o conexiune cu rădăcinile, istoria și tradițiile poporului român. Iea este mult mai mult decât un articol de îmbrăcăminte; este o piesă de artizanat cu un mesaj profund cultural și spiritual. Simbolurile regăsite: ▪ „Altiță” simbolizează cerul, legătura omului cu divinul și cu natura, puritate și adevăr. ▪ „Încrețul” simbolizează soarele, sursa principală de lumină și căldură, iar acest lucru îl face un simbol al vieții, al energiei vitale. ▪ „Râurile” simbolizează viața pe pământ; ele sunt în mișcare constantă și, prin urmare, sunt asociate cu schimbarea și continuitatea; viața cu frumusețile și darurile ei- flori, animale, păsări, vegetație /pomi, etc (vezi la Anexe) „Ia cu alțiță de la Odaia Manolache” poate însemna, în acest context, un îndemn de a lua parte la un ritual sacru sau o invitație de a beneficia de protecția spirituală oferită de acele tradiții. Alțița ar putea simboliza o legătură cu sfințenia și cu obiceiurile vechi, care sunt considerate capabile să aducă binecuvântare și protecție celor care le urmează sau le respectă. Fiecare element de pe ie are o semnificație simbolică legată de natură, de viața cotidiană sau de spiritualitate. <i>Implicații. Această expresie poate avea mai multe semnificații în funcție de context:</i> Îndemn religios sau spiritual: Poate fi o invitație de a participa la un ritual sacru, de a lua parte la o tradiție religioasă care aduce binecuvântare și protecție divină. Păstrarea tradițiilor: Poate sublinia importanța conservării și transmiterea tradițiilor populare de la o generație la alta, menționând un loc sacru unde aceste obiceiuri sunt păstrate și celebrate. Legătura cu spiritualitatea rurală: Poate fi și un apel la reconectarea cu rădăcinile spirituale și culturale ale comunității, care sunt esențiale în menținerea identității naționale și religioase.	
--	--	--	--

5	5 min.	Un părinte comentează „Iacualțiță dela Odaia Manolache” este o tradiție profund legată de cultura populară românească și de meșteșugurile tradiționale și face parte dintr-un context mai larg al tradițiilor religioase și folclorice, subliniind importanța respectării și păstrării ritualurilor vechi care aduc binecuvântare și protecție, iar Odaia Manolache este un loc simbolic care adăpostește aceste practici. Implicarea doamnei Hulea Ecaterina în cercetarea și promovarea acestui patrimoniu este esențială pentru păstrarea valorilor tradiționale românești, iar includerea acestora în patrimoniul UNESCO reprezintă o recunoaștere globală a importanței lor. Modelul „Iei cu alțiță de la Odaia Manolache” a fost apreciat și purtat de către Regina Maria a României. https://www.news.ro/cultura-media/documentar-ia-romaneasca-iubita-de-reginele-romaniei-rasfatata-in-panzele-lui-matisse-si-purtata-de-vedete-internationale-este-celebrata-vineri-in-toata-lumea-1922401024002016060915510378 Iată câteva semnificații ale cămășii sau iilor: Simbolismul feminin: În multe culturi, ia este asociată cu feminitatea și cu rolul femeii în societate. În tradiția românească, ia reprezintă adesea puritatea, frumusețea și legătura cu tradițiile strămoșești. Broderiile de pe ie sunt realizate cu atenție și reflectă adesea statutul social sau regiunile din care provine femeia care o poartă. Semnificație spirituală și mistică: Cămașa este adesea văzută ca un obiect sacru, protejând persoana de forțele răului. Motivele brodate pe ie, cum ar fi crucea, cercul, spiralele sau alte simboluri geometrice, au sensuri mistice, fiind considerate protectoare sau aducătoare de noroc. Legătura cu natura: Multe dintre motivele brodate pe ie au rădăcini în natură – florile, plantele, animalele, toate având semnificații de fertilitate, viață și armonie cu pământul. Aceste motive pot varia de la regiune la regiune, fiecare zonă având stiluri specifice de broderie. Rolul social și cultural: Ia era purtată la evenimente importante din viața comunității, precum nunți, botezuri, sărbători religioase și alte tradiții. În unele cazuri, ia este un simbol al apartenenței la o anumită regiune sau familie. Este adesea folosită pentru a exprima mândria de a face parte dintr-o comunitate sau dintr-o cultură tradițională. Astfel, ia nu este doar un articol de îmbrăcăminte, ci și un simbol profund al identității românești, al legăturii cu trecutul și cu tradițiile ancestrale. Este un obiect de artizanat, cu o mare valoare culturală, care reflectă respectul pentru tradiție și pentru frumusețea naturală a țării. 2. Fota, cunoscută și ca fusta tradițională este adesea țesută din lână sau în și poate fi brodată sau cusută cu modele specifice, având culori vii și contrastante. Este un alt element esențial al costumului popular românesc, purtat de femei, având o semnificație importantă atât din punct de vedere estetic, cât și cultural. Fota este o piesă vestimentară de bază, ce se poartă de obicei pe sub ia sau cămașa	Evaluare de către învățător
---	--------	---	-----------------------------

			tradițională, în zona inferioară a corpului, și poate fi confecționată din diferite materiale, precum lână, pânză sau mătase, în funcție de sezon și de statutul social al persoanei care o poartă. Semnificație culturală și simbolică: - Simbol al feminității: Fota este adesea considerată un simbol al feminității și al maturității. Ea face parte din vestimentația de zi cu zi, dar și din ținutele purtate la evenimente importante, precum nunți, botezuri sau sărbători tradiționale. - Protectoare și sacralitate: La fel ca și ia, fota are și o valoare simbolică puternică, având rolul de a proteja persoana care o poartă. Motivele decorative sau broderiile de pe fota pot fi considerate simboluri de protecție împotriva spiritelor rele sau pot aduce noroc și fertilitate. Confecționare și materiale: Fota este confecționată, în mod tradițional, din lână sau pânză de bumbac, iar coloritul și modelele varia în funcție de regiune. Fota din lână este purtată de obicei iarna, fiind mai groasă și mai călduroasă, iar cea din pânză sau mătase era purtată vara. Pe lângă materialul din care este făcută, fota se caracterizează și prin felul în care este prinsă, de obicei cu un brâu sau o curea, care o strânge la talie. Aceasta poate avea o formă simplă sau mai complexă, cu pliuri sau decorațiuni suplimentare. Rolul social și statutul: Fota putea să fie un simbol al statutului social sau al vârstei. Femeile tinere purtau adesea o fota mai simplă, iar cele căsătorite aveau o fota mai complexă, cu broderii sau ornamente specifice. De asemenea, culoarea și stilul fotei indică locul de origine al purtătoarei. De exemplu, fotele din zonele de câmpie au tendința de a fi mai ornamentate și colorate. Împreună cu alte piese vestimentare: Fota se poartă de obicei în combinație cu ia sau cămașa tradițională, iar în multe cazuri, este completată cu brâu, cojoce sau alte accesorii tradiționale. Împreună cu celelalte piese de îmbrăcăminte, fota contribuie la crearea unui costum complet, care reflectă nu doar estetica, dar și valorile și credințele culturale ale comunității respective. În zilele noastre, fota și alte piese ale costumului popular românesc sunt purtate mai ales la evenimente tradiționale, la festivaluri de folclor, la nunți sau la alte sărbători, fiind un simbol al păstrării tradițiilor și al identității naționale. În regiunea de sud-est a Moldovei, fota a devenit și un element de modă, fiind reinterpretată și integrată în ținute moderne. Astfel, fota nu este doar o piesă vestimentară, ci o parte importantă a patrimoniului cultural românesc, cu o valoare simbolică și estetică profundă, ce reflectă istoria și tradițiile poporului român. 3. Cămeșa și catrința sunt adesea decorate cu ciucuri sau fșuși/franjuri, iar în unele cazuri sunt realizate din țesături fine sau din lână.	
--	--	--	--	--

			Diversitatea costumelor: Hulea Ecaterina realizează costume populare nu doar pentru femei, ci și pentru bărbați și copii. Costumele pentru bărbați includ cămașa tradițională, brâul sau cordorul, iar pentru copii, costumele sunt realizate la scară mică, păstrând aceeași autenticitate și detalii de broderie. Relația cu folclorul: Costumele realizate de Hulea Ecaterina sunt foarte importante pentru grupurile folclorice pe care le coordonează. Ele sunt un element esențial al spectacolelor și reprezintă o punte între trecutul tradițional și prezentul artistic. Costumele contribuie nu doar la autenticitatea interpretărilor, dar și la promovarea valorilor tradiționale din regiune. <i>Impactul costumelor populare</i> Costumele populare cusute de Hulea Ecaterina nu sunt doar niște obiecte vestimentare, ci sunt adevărate lucruri de artizanat care aduc un omagiu tradițiilor românești. Ele ajută la păstrarea vie a tradițiilor textile din sud-estul României și sunt un mijloc prin care cultura locală este transmisă mai departe. Costumele ei sunt folosite în cadrul festivalurilor folclorice, spectacolelor de dansuri și muzică populară, și sunt apreciate atât la nivel local, cât și național. Prin meșteșugul ei, Hulea Ecaterina joacă un rol esențial în revigorarea și conservarea meșteșugurilor tradiționale din județul Galați și nu doar, iar costumele sale au devenit un simbol al culturii autentice din această regiune. (vezi la Anexe)	
6		5 min.	Doi elevi în dialog: Obiceiuri specifice: Caloianul, paparuda, Scutecele Domnului Caloianul este un obicei tradițional din zona comunei Odaia Manolache, care face parte din patrimoniul cultural al regiunii, fiind un ritual vechi, cu rădăcini adânci în tradițiile și credințele populare românești. În această zonă, ca și în multe alte localități din România, obiceiurile și sărbătorile anuale sunt adesea legate de ciclurile naturii, de protecția comunității și de fertilitatea pământului. Caloianul este un obicei ritualic asociat cu sărbătorile de primăvară și are loc de obicei la interval de trei săptămâni de la Sărbătoarea Paștelui. Acesta este un obicei agrar și de purificare, având un rol important în viața oamenilor din comunitatea Odaia Manolache și nu numai. Ritualul presupune realizarea unui „caloian”, adică un obiect ritualic sub formă de păpușă din lut, care este ornată simbolic cu coji de ouă păstrate de la Paști. Aceasta reprezintă, în mod simbolic, un „copil al primăverii” sau chiar o entitate care întrupează natura. După ce se modela, se așeza pe un platou din lemn, apoi se împodobeau ca și cum ar fi „un mort”, apoi era plâns/bocit de fete două nopți. A treia zi, alaiul, ducea caloianul la marginea unui pârau sau într-un lan cu grâu și îl „înmormântau” simbolic în pământ. Pe drum i se cânta Căluene, Ene, Să vină ploile Dute-n cer și cerne, Să ne crească cosițele	

		Să vină ploile, Căluene, Ene, Ene, Căluene, Să ne ude grânele, Dute-n cer și cerne. După ritualul „înmormântării” alaiul participau la pomană ce consta în servirea unui scob (ouă bătute/omletă). În tradiția românească, caloianul este văzut ca o „representare a unui suflet” care simbolizează purificarea și renașterea. Caloianul este un joc al copilăriei, de invocare a ploilor Protecția și fertilitatea sunt teme cheie ale acestui ritual. Păpușa (sau „caloianul”) este considerată un simbol al pământului, iar acest obicei are scopul de a asigura roade bune în anul care urmează. Semnificația spirituală și culturală: ▪ Legătura cu ciclurile naturii: Ca multe alte obiceiuri tradiționale, caloianul are o legătură profundă cu trecerea anotimpurilor și cu ideea de reînnoire a naturii. După iarnă, ritualul aduce cu sine o renaștere a pământului, încredere în viitor și speranța unei recolte bune. ▪ Purificare și protecție: Ritualul are un caracter de purificare, iar caloianul este văzut ca un protector al comunității, asigurând sănătatea și protecția acestora. În plus, este legat de credințele religioase ale comunității, având o latură mistico-religioasă. ▪ Comunitatea și tradițiile: Obiceiul este un exemplu al legăturii strânse dintre oameni și comunitate, fiind un prilej de a se reuni, de a celebra tradițiile și de a-și întări identitatea culturală. Concluzie: Caloianul este un obicei autentic și profund simbolic din comuna Odaia Manolache, care reflectă tradițiile, credințele și legătura strânsă a oamenilor cu natura. Acest ritual este un exemplu perfect al modului în care tradițiile și obiceiurile populare sunt legate de dorința de a proteja comunitatea și de a asigura o viață prosperă și sănătoasă, în armonie cu forțele naturii. Obiceiul Paparudei este un vechi ritual popular românesc, specific mai multor regiuni ale țării, inclusiv în zonele din județul Galați, precum Comuna Odaia Manolache. Acest obicei este legat de primoavara și de ritualurile agricole, având scopul de a invoca ploaia pentru recoltă. „Paparuda” este o dansatoare care simbolizează un spirit feminin al apei și al fertilității, iar în cadrul obiceiului, o serie de femei sau fete tinere sunt implicate într-o procesiune prin sat. Descrierea Obiceiului Paparuda: Scopul: Obiceiul are ca scop chemarea ploii, un element esențial pentru buna desfășurare a activităților agricole, în special pentru culturile de grâu și porumb. Prin urmare, este strâns legat de ritmurile naturii și de ciclul agricol anual. Dezvoltarea obiceiului: De obicei, acest ritual se desfășoară în perioada primăverii, când seceta poate afecta recoltele, iar oamenii invocă ploaia pentru a proteja culturile. Fetele sau femeile tinere sunt îmbrăcate în haine vechi și se adună pentru a dansa și a cânta, strigând „Paparuda!” pentru a atrage ploaia.	
--	--	---	--

			Ceremonia: Paparuda este un fel de „măicuță” simbolică a ploii, iar dansul ei este însoțit de un cântec special, care are rolul de a apela la divinități sau la forțele naturii pentru a aduce ploaia. Cântările sunt adesea acompaniate de bătut din palme, dansuri și mișcări ritmice, iar procesiunea se poate desfășura pe străzile satului, la marginea câmpurilor sau chiar la biserică. Simbolistica: Paparuda este adesea însoțită de un grup de persoane care o „urmează” prin sat, creând un fel de cortegiu. În unele variante ale ritualului, oamenii cer, pe lângă ploaie, și fertilitate și prosperitate pentru culturile agricole, dar și pentru animale. Legătura cu tradițiile populare: În multe zone ale României, ritualul Paparudei este considerat un fel de legătură între lumea divină și cea pământească. Elementele de dans și cântare sunt un mod simbolic de a comunica cu forțele naturii pentru a cere ajutor în obținerea unei recolte bune. <i>Relevanța în Comuna Odaia Manolache:</i> În Comuna Odaia Manolache, ca în multe alte localități din sud-estul României, obiceiul Paparudei face parte din tradițiile agricole ale comunității și este păstrat cu mândrie de localnici. În această zonă, în ciuda modernizării și schimbărilor din viața rurală, tradițiile populare precum Paparuda sunt încă legate de viața de zi cu zi a oamenilor, având un loc special în calendarul sărbătorilor și al ritualurilor de primăvară. În unele variante ale obiceiului, sătenii încă participă activ la aceste ritualuri, iar tineretul, în special fetele, sunt cele care păstrează și transmit tradițiile. Obiceiul este astfel un exemplu de spiritualitate populară, de legătura adâncă a comunității cu natura și de importanța tradițiilor în menținerea coeziunii sociale. Concluzie: Obiceiul Paparudei este un element important al patrimoniului cultural imaterial al României, iar în localități precum Odaia Manolache din județul Galați, el continuă să fie o parte activă a tradițiilor locale. Prin intermediul acestui ritual, oamenii celebrează ciclurile naturii și cer binecuvântarea pentru o recoltă prosperă, păstrând astfel legătura cu strămoșii și cu valorile rurale autentice.	
7		5 min	Un părinte susține Obiceiul Paparudei este un element important al patrimoniului cultural imaterial al României, iar în localități precum Odaia Manolache din județul Galați, el continuă să fie o parte activă a tradițiilor locale. Prin intermediul acestui ritual, oamenii celebrează ciclurile naturii și cer binecuvântarea pentru o recoltă prosperă, păstrând astfel legătura cu strămoșii și cu valorile rurale autentice. Scutecel Domnului reprezenta un obicei tradițional din viața țăranilor din unele regiuni ale României, inclusiv în zona Odaia Manolache, care se află în județul Galați. Acest obicei se desfășura în perioada sărbătorii Crăciunului și era asociat cu celebrarea nașterii Mântuitorului Iisus Hristos. Deși denumirea poate varia în funcție de localitate, „scutecel” se referă la obiceiul de a înfășura și a oferi daruri copilului, în cadrul unui ritual care evoca scena	

		nașterii lui Iisus. În contextul „Scutecele Domnului” din zona Odaia Manolache, obiceiul implică, de obicei, o serie de colinde și reprezintă o formă de adorație față de nașterea Domnului. Cei care participă la acest ritual poartă costume tradiționale și aduc ofrande sau daruri însemnate pentru familie sau comunitate. Un alt element simbolic este legat de „scutecul” cu care erau înfășurate darurile sau ofrandele oferite celor sărbătoriți. https://stirileprotv.ro/divers/scutecele-dominului-turte-pentru-ajunul-craciunului-cum-se-pregatesc-si-care-este-semnificatia-acestora.html?fbclid=IwY2xjawHo8kBLEHRuA2FlbQIxMAABHePRLsAhJHCIFqbQnWd_BLMjF7q8ESJYk5YF-VluQ0wyr3GLYvnrwVHgpw_aem_DVWAwWIN166HVeFlkIGV4Q Odaia Manolache, în contextul obiceiurilor și tradițiilor populare, este un loc simbolic, adesea legat de cultul religios și de păstrarea ritualurilor vechi. În acest loc, oamenii se adunau pentru a păstra tradițiile, a participa la ceremonii religioase sau a duce mai departe obiceiuri precum prepararea turtelor sau scutecele Domnului. Hulea Ecaterina este una dintre cele mai apreciate interprete de muzică populară din zona Covurluiului și a Moldovei. Ea este cunoscută nu doar pentru vocea sa remarcabilă, dar și pentru implicarea activă în promovarea tradițiilor și folclorului din sud-estul Moldovei. De-a lungul carierei sale, Hulea Ecaterina a contribuit la păstrarea și răspândirea cântecelor tradiționale, având un rol esențial în menținerea vie a tradițiilor populare în fața modernizării. Iată câteva dintre modurile în care Hulea Ecaterina a promovat tradițiile: Interpretarea și promovarea cântecelor tradiționale: Hulea Ecaterina a avut un repertoriu bogat, în care a inclus piese populare din Covurlui și din întreaga regiune a Moldovei. Prin intermediul concertelor și al înregistrărilor sale, ea a adus în prim-plan melodiile vechi, unele dintre ele fiind uitate de tineri sau pierdute în timp. A reînviat astfel cântecele tradiționale, păstrând viu patrimoniul cultural al zonei. „La casa părintească” Este o melodie populară despre dorul de casa părintească și de locurile natale. (vezi la Anexe) Strofa 1: La casa părintească, Mă simt ca în paradis, Cu mâinile pe brăzda, Cu ochii plini de vis. Refren: La casa părintească, La căsuța din sat, Mă întorc ca să-mi amintesc De vremurile de mult. Strofa 2: Văd în fața mea mama, Cu obrazele-i rumene, Și tata ce lucrează	
--	--	---	--

		În grădina cea cu meri. Refren: Strofa 3: La casa părintească, Se-adună frații mei, Ne jucăm pe la poartă, Cum făceam și-n copilărie. Refren: Acest cântec este un simbol al legăturii adânci dintre om și casa părintească, între dorul pentru locurile natale și amintirile care ne definesc. Deși melodia este foarte cunoscută, fiecare interpret poate adăuga o notă personală, iar Hulea Ecaterina, prin vocea sa caldă și emoționantă, a reușit să transmită aceste sentimente de nostalgie și iubire de țară. Este un cântec care poate fi auzit la numeroase evenimente tradiționale, cum ar fi nunți, petreceri de familie, dar și la întâlniri de suflet cu cei dragi. <u>„Măi, bădiță, măi, bădiță”</u> Cântec de dragoste și flirt, cu un ritm vesel și plin de energie. Strofa 1: Măi, bădiță, măi, bădiță, Ce-ai făcut cu inima mea? Te iubesc cu toată sufletul, Dar tu nu vrei să mă-ntrebi. Refren: Măi, bădiță, măi, bădiță, Hai, te rog, să mă iubești, Măi, bădiță, măi, bădiță, Eu, cu tine, mă-nțeleg. Strofa 2: Măi, bădiță, măi, bădiță, Mă-ntorc eu la tine iar, Cu o floare-n mână, dragul meu, Că tu ești al meu și nu mă-ntreb. Refren: Strofa 3: Măi, bădiță, măi, bădiță, Și la mare te aștept, Pe plajă, sub razele soarelui, Eu cu tine vreau să fiu. Refren: Acest cântec este unul foarte popular în zona Moldovei și reflectă veselie și flirtul tinerețesc, caracteristice multor cântece populare din această regiune. Este un cântec jucăuș, dar și plin de dorință și pasiune, specific stilului moldovenesc de a exprima iubirea. Este și un exemplu perfect al muzicii populare care adesea aduce împreună rândurile de oameni, fiind cântat la petreceri, nunți și alte evenimente din comunitățile tradiționale. <u>„O, ce veste minunată”</u> Colindă tradițională românească, specifică sărbătorilor de iarnă.(vezi la Anexe) Această colindă este una dintre cele mai frumoase și semnificative din tradiția românească, având o încărcătură religioasă profundă, în care se exprimă bucuria	
--	--	---	--

		și sărbătoarea nașterii Mântuitorului. Deși este cântată în mod tradițional de coruri de colindători și de soliști, Hulea Ecaterina adaugă o notă de sensibilitate și emoție specială în interpretarea sa. Colindul „O, ce veste minunată” rămâne o piesă esențială în repertoriul de Crăciun, fiind cântată cu multă dăruire și respect față de tradițiile creștine. <u>„Pe la noi la Moldoveni”</u> Cântec care prezintă obiceiurile și viața tradițională a moldovenilor. Această piesă este un adevărat imn al tradițiilor și al obiceiurilor moldovenești, reflectând cum comunitățile din sat se adunau la sărbători pentru a dansa, cânta și se bucura împreună. Multe dintre aceste elemente sunt păstrate în cultura populară și sunt transmise din generație în generație. <u>„Iarba verde de acasă”</u> „Iarba verde de acasă” este un cântec popular emoționant, care evocă dorul de locurile natale, de familie și de tradițiile părintești. Este o piesă care simbolizează legătura profundă cu rădăcinile și frumusețea vieții de la țară. Cântecul este interpretat cu multă sensibilitate de Hulea Ecaterina, iar versurile sunt pline de nostalgie și iubire față de locurile natale. Un cântec plin de dor pentru locurile natale, cu versuri care exprimă iubirea de țară. Strofa 1: Iarba verde de acasă, Mă cheamă din depărtare, Voi pleca, dar mă întorc La bătrânii și la țară. Refren: Iarba verde de acasă, O voi păstra în sufletul meu, De pe câmp și din grădina Voi aduce flori la piept. Acest cântec este o adevărată declarație de iubire față de țara natală și față de oamenii dragi care trăiesc acolo. Hulea Ecaterina, cu vocea sa caldă și plină de emoție, reînvie aceste sentimente de apartenență și dor, aducându-le în fața publicului cu o adâncă sinceritate. „Iarba verde de acasă” este un cântec care se potrivește perfect cu spiritul tradițional al Moldovei, fiind preluat și cântat în multe colțuri ale țării de către oameni care simt același dor și aceeași legătură puternică cu locurile natale. <u>„Călușarii”</u> Cântec legat de obiceiul „Călușul”, care face parte din tradițiile de primăvară. Strofa 1: Călușarii pe câmpie, Măi, țineți-vă de mine, Călușarii în mare veselie, Măi, din zori până-n amiază! Refren: Căluș, căluș, călușarii, Măi, dansează toți băieții, Căluș, căluș, cu horinca-n mână, Măi, se-nvârte lumea toată! Călușul este o tradiție care are rădăcini adânci în	
--	--	---	--

		istoria și cultura românească și simbolizează în primul rând sănătatea, fertilitatea și protecția împotriva răului. Cântecul „Călușarii” este adesea cântat cu multă energie, având ritmuri vesele și antrenante care îndeamnă la dans și voce bună, aducând un omagiu acestui obicei autentic. În interpretarea Hulei Ecaterina, acest cântec capătă o vibrație aparte, iar prin vocea sa inconfundabilă, ea reînvie tradiția și o transmite mai departe cu multă pasiune. <u>„Trec prin lumea asta mare”</u> „Trec prin lumea asta mare” este un cântec popular cu o mare încărcătură emoțională, ce exprimă dorul de casă, de locurile natale și de rădăcinile adânci ale fiecăruia dintre noi. Este o piesă ce reflectă sentimentul de a fi departe de casa părintească și dorul de cei dragi, dar și speranța de a reveni acasă. Iată versurile complete ale cântecului „Trec prin lumea asta mare”, așa cum sunt interpretate de Hulea Ecaterina: Strofa 1: Trec prin lumea asta mare, Mă întorc la tine iar, Dorul meu nu are seamă, Căci iubesc pământul meu. Refren: Trec prin lume și mă-ntorc, La satul meu cu dor, Iar în inima mea bat clopote, La casa mea părintească. Acest cântec este o adevărată declarație de dor și iubire față de rădăcinile fiecăruia, iar Hulea Ecaterina îl cântă cu o sensibilitate aparte, reîntregind sentimentele de legătură profundă cu locurile natale. Melodia este plină de nostalgia revenirii acasă și a conexiunii cu pământul și tradițiile strămoșești. „Trec prin lumea asta mare” adâncește legătura între om și locul unde s-a născut, iar prin această piesă Hulea Ecaterina reînvie tradițiile și încurajează respectul față de locurile natale, fiind o piesă de suflet pentru mulți dintre noi. Ecaterina Hulea, este o educatoare pensionată din Odaia Manolache, județul Galați, cunoscută pentru contribuțiile sale în promovarea și conservarea tradițiilor populare. Ea este coordonatorul grupului folcloric "Glasul Odăieșilor", care a participat la diverse festivaluri și evenimente culturale. <u>Ecaterina Hulea a participat la Festivalul-Concurs Internațional de Folclor, Tradiții și Obiceiuri "Chip de copil", 15 mai 2024, Medgidia-România</u> (vezi la Anexe). A fost implicată în activități intergeneraționale, precum întâlniri cu tinerii din localitatea Odaia Manolache, sub îndrumarea sa, pentru a promova dansuri tradiționale precum "Ciuleandra". Ecaterina Hulea a fost implicată în proiecte derulate de Fundația Culturală TerrArmonia. În cadrul proiectului "Repere identitare, atunci și acum. Colinda tradițională în șapte județe din sud-estul țării", derulat de Fundația TerrArmonia, grupul folcloric "Odășteanca" din comuna Vânători, coordonat de Ecaterina Hulea, a participat activ,	
--	--	---	--

			obținând Premiul III și Premiul II cu Grupul Folcloric "Glasul Odăieșilor" A se accesa: https://www.youtube.com/watch?v=OjaVEUYam5A	
8		10 min	<i>Bălan Rodica, Cuvânt de încheiere</i> De asemenea, în cadrul programului „Satul din noi!”, proiectul „Șezătoarea – Salonul Artelor”, Ecaterina Hulea a coordonat ateliere de cusut, croșetat și împletit, desfășurate la Centrul Cultural „Dunărea de Jos” din Galați. Aceste activități reflectă implicarea sa în promovarea și conservarea tradițiilor populare românești, colaborând cu diverse organizații culturale pentru a păstra și transmite patrimoniul folcloric generațiilor viitoare. <u>Importanta Grupului folcloric "Glasul Odăieșilor" coordonat de Hulea Ecaterina</u> Grupul folcloric "Glasul Odăieșilor" din Odaia Manolache, coordonat de Ecaterina Hulea, joacă un rol esențial în păstrarea și promovarea tradițiilor românești autentice. Înființat în 2009, grupul a participat la numeroase evenimente culturale, contribuind la conservarea patrimoniului folcloric local. Sub îndrumarea Ecaterinei Hulea, ansamblul a reușit să adune membri pasionați, atât bărbați, cât și femei, care interpretează cântece și colinde tradiționale specifice zonei. Eforturile depuse au fost recunoscute la nivel național, ansamblul fiind inclus în Patrimoniul Cultural Național al României. A se accesa: https://www.youtube.com/watch?v=6zIWSpwBp0M&t=24s https://www.youtube.com/watch?v=LX2zsWTA6cU Tradiții strămoșești preluate și promovate de Hulea Ecaterina Ecaterina Hulea este un meșter popular din satul Odaia Manolache, județul Galați, cunoscută pentru promovarea tradițiilor strămoșești, în special în domeniul cusăturilor și țesăturilor tradiționale, dar și prin repertoriu de dansuri și muzică populară tradițională, contribuind astfel la păstrarea și promovarea folclorului local. De-a lungul carierei sale, a lucrat ca educator timp de 43 de ani, perioadă în care a îmbinat activitatea didactică cu cea de păstrare și transmitere a meșteșugurilor tradiționale. În calitate de coordonator al clasei de cusături și țesături tradiționale din Odaia Manolache, Ecaterina Hulea a contribuit la conservarea și promovarea portului popular specific zonei Galați. Prin eforturile sale, a reușit să transmită aceste meșteșuguri generațiilor tinere, asigurând astfel continuitatea tradițiilor locale. De asemenea, în cadrul cercetărilor de teren din 2009, Ecaterina Hulea a furnizat date valoroase despre obiceiurile și tradițiile din Odaia Manolache, contribuind la documentarea și păstrarea patrimoniului cultural imaterial al județului Galați. Prin dedicarea sa, Ecaterina Hulea are un rol esențial în promovarea și conservarea tradițiilor strămoșești, asigurându-se că acestea vor fi cunoscute și apreciate de generațiile viitoare	

			<u>Sezătorile</u> Ecaterina Hulea, meșter popular din satul Odaia Manolache, județul Galați, a jucat un rol esențial în revitalizarea și promovarea șezătorilor tradiționale în comunitatea sa. În fiecare miercuri, ea coordonează întâlniri la Căminul Cultural, unde femeile, îmbrăcate în straie populare, se adună pentru a toarce lâna, a croșeta și a coase ii. Bărbații participă și ei, contribuind la întreținerea atmosferei, iar în timpul acestor șezători, se cântă, se dansează și se lucrează, îmbinându-se astfel utilul cu plăcutul. Ecaterina Hulea, a organizat numeroase șezători tradiționale pentru a păstra și promova obiceiurile locale. Aceste șezători au loc în special în timpul iernii, de la începutul lunii noiembrie până în ajunul Paștelui, la Căminul Cultural din sat. În cadrul acestor întâlniri săptămânale, participanții, îmbrăcați în costume populare, desfășoară activități precum croșetatul, cusutul iilor, torsul lânii și împletitul măturilor, îmbinând munca cu momente de socializare, cântece și poezii. De asemenea, Ecaterina Hulea a organizat șezători tematice, precum cea dedicată Zilei Naționale a Culturii, pe 15 ianuarie, când membrii grupului folcloric au recitat poezii de Mihai Eminescu și au desfășurat activități tradiționale. A se accesa: https://adevarul.ro/stiri-locale/galati/sezatoare-intr-un-sat-din-moldova-de-ziua-poetului-2144075.html?utm_source=chatgpt.com În ajunul Sfântului Andrei, a avut loc o șezătoare la Centrul Cultural „Dunărea de Jos” din Galați, organizată de Ecaterina Hulea, cu participarea Ansamblului „Glasul Odăieșilor”, a grupului „Artă și Meșteșug” și a altor invitați. Prin aceste inițiative, Ecaterina Hulea a reușit să implice comunitatea locală, de la copii până la vârstnici, în conservarea și transmiterea valorilor culturale tradiționale.	
--	--	--	---	--

Anexa 7. Ședință – Dezbateri: Folclorul în opera lui Ion Creangă – modele și micromodele de educație permanentă

Nr. d/o	Vorbitorii	Limita de timp	Rolurile vorbitorilor	Tipul de discurs
1	1	3 min.	Profesorul deschide dezbateri <i>Problematica formării culturii morale a elevilor claselor primare</i> . Participanții: 38 de învățători, 51 de elevi și părinții acestora. „Ceea ce a fost este, ceea ce este va fi”	Discurs informativ
2		10 min.	<i>Unpedagoganalizează succint:</i> Descoperirea, culegerea și cercetarea folclorului sunt cuvintele de reper ce marchează calea cunoașterii acestui sfânt tezaur care a existat odată cu apariția omului. Astfel este necesar de a parcurge în adâncuri pentru a-l continua, căci acesta niciodată nu va dispărea, el va exista cât va fi lumea - „Ceea ce a fost este, ceea ce este va fi” (Ion Creangă). <i>Folclorul</i> reprezintă înțelepciunea poporului, creația poporului menită să însuflească sufletul său, spiritul, credințele, legile sale dintotdeauna, felul de a înțelege lumea și viața, felul de a trăi. Artă și tradiție, folclorul cuprinde obiceiuri, datini, cântece, legende, povești, ghicitori, proverbe, zicători, superstiții, mituri și ritualuri. „Folclorul nu doar că este sublim, dar te face să înțelegi totul. E mai savant și mai melodic decât orice. Poate fi duos, ironic, vesel, drag” (George Enescu). Pentru a cunoaște acest „dar”, pe parcursul vremii au cules și au scris mulți scriitori, însă cel mai bine într-un stil diferit redă splendoarea folclorului „marele povestitor din Humulești” Ion Creangă. Ion Creangă este scriitorul care a conservat lumea tradițională a satului moldovean în opera sa și a modelat toate tainele folclorului în operele sale. Humuleșeanul care a redefinit povestitul în cultura română, face parte din careul de ași ai literaturii românești, alături de Ion Luca Caragiale, Mihai Eminescu și Ion Slavici. A trăit în cea mai mare parte a vieții sale la Iași, în minunata capitală a Moldovei, un oraș cosmopolit, în plin secol XIX, din punct de vedere al culturii. El, așa cum spun contemporanii lui, era un personaj de lume și frecventa societatea înaltă a Junimii, petrecea alături de oameni cu origine boierească, dar bătea și crâșmele de mahala, mergea la teatru, era un om cultivat și civilizat. Criticii, dar și contemporanii săi afirmă că, în spatele progresistului junimist, a dăronului răzvrătit care dorea să reformeze Biserica și a pedagogului de modă nouă, se afla, de fapt, tot țăranul „ <i>Nică a lui Ștefan Apetrei</i> ” din Humulești, cu șiretenia, vorbele de duh și anecdotele specifice ruralului. Sunt specialiști care spun că tocmai acea „țărănie” a lui Creangă, substratul său esențial, l-a făcut genial și a dat literaturii române o operă unică și de o valoare inestimabilă – <i>Poveștile</i> . Creangă va rămâne scriitorul veșnic actual, deoarece el a ridicat la nivel de perfecțiune și sintetizare înaltă <i>formele de cultură pedagogică create de popor</i> . De aceea el este și rămâne „ <i>bunicul plin cu înțelepciune</i> ” care trebuie	Discurs informativ

			descoperit, căci operele sale sunt scăldate în lumina blândă a naturii, care-i dă un colorit aparte, întâlnit tot mai rar la scriitorii veniți după dânsul. Descoperirea prin lectură a operelor sale este o temă actuală astăzi, deoarece lectura are o barieră în raport cu tehnologiile informaționale moderne. De aceea este necesar de a motiva copiii pentru citirea operelor lui Creangă, descoperirea mesajelor basmelor - rolul modelelor și micromodelor redată în ele. „...Opera lui Creangă oglindește stilul de viață al poporului nostru, relevând ceea ce-l diferențiază de alte popoare, dar și înțelegându-l, totodată, în armonia configurației spirituale europene, ca o notă al cărei sunet clar afirmă o individualitate și definește un popor” (Gheorghe Ivașcu).	
		10 min.	Alt pedagog intervine cu analize și precizări la conținutul profund popular al operelor lui Creangă care este redat într-o formă artistică populară, artistică crengiană, într-un stil și o limbă deosebită, care au ca izvoare folclorul din graiul viu al țăranimii. Iar ceea ce privește expresivitatea scriitorului nu se mărginește la reproducere sau imitare, nu copiază modele și nici viața altora, scrie ceea ce a văzut și a trăit, creează un univers popular deosebit, simplu, dar foarte special. „Ion Creangă în rândul marilor noștri scriitori e sinceritatea și iubirea de adevăr, cu care reproduce <i>felul de a gândi și de a simți durerea poporului</i>, lipsa de înconjur cu care spune adevărul, pe care nu mai puțini îl știu atât de bine ca dânsul”. Aspectele vieții descrise atât în „Amintirile din copilărie” cât și în „Povești” sunt atât de veridice și firești, încât produc impresia vieții poporului muncitor al aceluși timp, care se simte în fiecare frază că era un popor destoinic, muncitor și foarte înțelept. Procedeele artistice, limbajul și umorul sunt redată din sufletul țăranului care reprezintă felul lui de a gândi și a simți, la fel și aprecierea vieții pe pământ. Legătura între conținutul și forma operei este foarte strânsă, căci tot ce are poporul nostru mai scump - grai, nume -, folclorul întreg este făurit de înțelepciunea populară și redată în operă după cum a fost trăită. Creangă redă „unirea” țăranului rușinos, dar cinstit prin caracteristică omului priceput greu de mințit de către clasele înalte. Țăranii erau „rușinoși și neîncrezuți” de promisiunile boierilor, dar cu optimistul din suflet reușeau să-l învingă, această atitudine o descrie autorul în următoarea frază „Așa o fi” sau printr-un singur răspuns nesigur „dă”. Aceste afirmații par simple, acestea sunt durerile cu care se apără țăranul, ce putea să comenteze celor care cunoșteau tot, doar să le asculte și să încerce să se împace cu ele. Astfel, desprindem o altă trăsătură de caracter al oamenilor simpli din popor - „modul de a gândi și a-și exprima părerile, gândurile și sentimentele cât mai concret”. Aceasta o găsim în operă, în discursurile eroilor în următoarele afirmații: „țăranul... când vorbește hodoroghește... cine mai dă atenție vorbeii noastre, țăranul - și când vorbește, tot degeaba;” exprimări abstracte ce relatează cât de înțelepț gândește țăranul. Acest procedeu de redare a expresiilor se întâlnește în toate operele crengiene, fiind caracteristic nu doar eroilor, dar și autorului. Aceasta e relevată prin scrierea inedită a operelor sale, deoarece a încerca să scrii într-o manieră umoristică greutățile omului cinstit, înseamnă a accepta de la bun început soarta. Însă Creangă în operă include aceste nedreptăți într-o formă diferită care dorea să o schimbe, să oglindească frumusețea minții omului muncitor. De aceea toți cei care au încercat să-l traducă pe Creangă sau să-l imite au	Discurs informativ

			avut eșec, căci diamantul poporului este întruchipat unic și irepetabil în capodoperele crengiene, căci simțul realității nu-l părăsește pe marele autor niciodată. Astfel, talentul lui Creangă e redat în însuși înțelepciunea populară. Caracterul popular se resimte și în umorul său cu care încununează operele și le face irepetabile, deosebite, îmbogățindu-le cu farmec artistic. Scriitorul recurge frecvent la procedee artistice, care sunt caracteristice graiului viu popular. De exemplu, atunci când se referă la boerime, se pare că le aduce vorbe de laudă, dar de fapt acestea sunt zugrăviți cu o ironie usturătoare. Alteori Creangă redă un detaliu care părea mai puțin însemnat, dar care ducea către defăimarea boierilor netrebniți, de exemplu, boerul se adresează lui Ion Roată: „Ia fă bine, adu-l (bolovanul) ici lângă mine, - zise boierul, care ședea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor”. Prin această expresie redată de tabloul întâmplării, autorul vrea să scoată în evidență simțul neomenesc al boerimii și ura omului nedreptățit.	
		5 min.	Un elev vorbește despre eroii poveștilor crengiene: Creangă făurește în mod realist operele prin prezentarea eroilor într-un mod specific realismului lor. Așadar, materialul de la care pornește Creangă în povești, este o creație cu rădăcini adânc implantate în viața reală, care își îndreaptă atenția către peripețiile eroilor. În fiecare operă domină comunicarea faptelor exterioare, astfel aceste basme trezesc un interes deosebit cititorului, care pătrunde în sufletul și educația lui. Poveștile crengiene sunt firești bogate în întâmplări și fapte exterioare, de aceea fiecare cititor are un interes sporit atunci când le citește. Dar Creangă nu se limitează doar la comunicarea întâmplărilor, ci redă frecvent trăirile eroilor. De exemplu, frământările lui Stan Pățitu cu prilejul însurătorii, de îndoielile lui Harap-Alb de care este stăpânit, poveștile sale nu sunt doar pentru copii, ele au un specific deosebit ce-i încântă pe toți de la mic la mare. Mihail Sadoveanu, referitor la „Capra cu trei iezi”, afirma că „e pentru copiii de la șapte la patruzeci de ani” [8, p. 75].	Discurs constructiv
		5 min.	Al 2-lea elev comentează: Creangă a cunoscut folclorul direct, încă din timpul copilăriei, încât a rămas înscris viu în inima sa: ... „de la cinci ani, de când am început a înțelege (...), am auzit de sute de ori poveștile pe care vi le povestesc și eu...”. Fiecare poveste este scrisă cu optimism și învățături pentru societate, deoarece autorul a implantat în fiecare optimism viguros, când e vorba de lupta cu asuprirea. Într-o formă simbolică poveștile sale dezvăluie contradicțiile vieții sociale. Scriitorul găsește mijloace corecte de pedepsire a asupritorilor și celor vicleni și se bucură de triumful adevărului și al dreptății. Aceste creații scrise pe baza materialului folcloric imprimă operei crengiene un adânc caracter popular.	Evaluare de către profesor
		5 min.	Al 3-lea elev spune că: <i>Structura basmelor lui Creangă se deosebește într-o măsură de structura basmului popular. În primul rând autorul adâncește contururile fizice și morale ale eroilor, iar în poveștile populare sunt redată printr-o linie de evenimente prin care trec eroii, însă în poveștile crengiene, totul capătă viață și mișcare, personajele fiind caracterizate pe larg, la fel ca într-un roman, prin numeroase detalii.</i> Vorbind despre poveștile lui Creangă, scriitorul Mihail Sadoveanu arată că marele nostru povestitor se	

			deosebește mult chiar de cei mai iscusiți povestitori de basme populare, pentru că în poveștile sale „el pune ... puternica suflare a creației, <i>care învie peisaje, oameni, animale</i> ” etc. In unele din poveștile lui Creangă, - scrie Sadoveanu, - avem de-a face cu cele mai originale nuvele. Ceea ce deosebește în primul rând sunt poveștile originale și gradul neobișnuit al realizărilor sale și în strânsă legătură cu caracterul social” [9, p. 467].	
		5 min	Al 4-lea elev menționează despre originalitatea operei lui Creangă: Fiecare poveste are la temelie un adânc <i>sens simbolic</i>. Sub vălul de animale sau de personaje fantastice se ascund <i>realități concrete pământești</i>. Desigur, lupul ori capra nu sunt chipurile directe sau fățișe ale țăranului chiabur și țăranicii sărace și văduve. Aceste animale, prin nemijlocirea simbolului, sunt <i>o imagine a raporturilor sociale</i>. Sub masca pe care o poartă putem descoperi un conflict acut între bogați și săraci, între <i>minciună și adevăr</i> sau între <i>fățarnicie și sinceritate</i>. Pedepsa groaznică și meritată pe care o primește lupul, satisface sentimentul de justiție. Acest simbol îl putem descoperi în toate poveștirile lui Creangă, care organizează un adevărat spectacol comic, pentru a satiriza lăcomia și a pedepsi nedreptatea. Despre umorul crengian s-a scris că e imens și a fost introdus cu o superioritate deosebită și cu o noblețe de dăruire deosebită râzând de lăcomie și de alte vicii omenești. In consecință, diapazonul comicului crengian e larg și foarte bogat în nuanțe, de la gluma inofensivă, înveselitoare și atractivă, până la sarcazmul biruitor, dar atractiv pentru citirea lor. Nimic în operele lui Creangă nu poartă peceata unei influențe literare sau sociale, oarecare, dar au un simbol de lirism și diapazon care îi încântă pe cititorii din toate timpurile. Remarcabil e faptul că operele sale nu sunt găsite sau asemănate nici într-o altă literatură. Mulți au încercat să-i traducă operele sau să le emite, dar au eșuat aceste încercări, deoarece fiecare operă este redată din tezaurul viu al neamului nostru. Însușindu-și adânc conținutul modalitățile de exprimare ale folclorului, el a scris trăirile din el, căci Creangă nu doar a redat ceea ce a auzit, dar a scris și a plăsmuit opere vii ale neamului nostru. Căci pentru el folclorul nu a fost o hrană pentru zile alese, dar hrana lui sufletească obișnuită din fiecare oră din viață, pe care a șlefuit-o cu o cultură incontestabilă. Adâncind și îmbogățind materialul folcloric, Creangă făurește cu un pronunțat caracter original.	
		10 min	Alt pedagog susține „Realismul operei crengiene”: Poveștile mențin o atmosferă a unei lumi reale, cu final fericit, care-i ajută, educă pe copii, căci tot ce-i rău nu poate învinge, dezvăluindu-le o lume curată, magnifică și inedită — lumea copilăriei. Cultivarea gustului pentru frumos, pentru estetic, are loc din vârsta cea mai fragidă a copilăriei până la maturitate. Copilul este modelat cu cultivarea gustului pentru frumos, pentru estetic și cultivarea valorilor, prin exemple - modele. Modul fantastic este modul în care copilul descoperă lumea, modul accesibil mentalității lui, în care își imaginează ca lumea este viața poveștilor, miracolul poveștilor, iar el e eroul care pretinde spre învingere, spre o lume care și-o imaginează. Datorită operelor realiste a lui Creangă, copiii descoperă că lumea este o arenă în care fiecare trebuie să lupte pentru a-și îndeplini visul din imaginație, dar această luptă o câștigă doar aceia	

		care sunt curajoșii și corecți în faptele lor, fără asuprire, fără vicii. Astfel, operele crengiene trezesc sufletul copilului spre bine și adevăr prin graiul viu al neamului nostru. Această poveste e cunoscută ca o comedie divizată în trei părți: în prima parte este ruina fulgerătoare a lui Dănilă, care schimbă boii pe car, calul pe capră, capra pe găscă, găscă pe o pungă goală. În loc să dea aceste isprăvi în sentiment de nemulțumire, această ruinare prostească stârnește râsul și devine comică, ce trezește în cititor dorința de a descoperi această nesăbuintă într-un final reușit pentru acest personaj. Fiind un om blajin, Dănilă credea în sine și că-i înșală pe aceia cu care făcea schimbul. Toate scenele acestea sunt pline de umor, care naște din contrastul izbitor dintre aparentă realitate. Însă în realitate acest personaj este înșelat și păgubește amarnic, dar în aparență se mângâie cu ideea că-i înșală, iar el fiind în câștig. Prin această scenă, Creangă deschide orizontul cititorului pentru a cunoaște că prostia omenească este o calitate negativă, însă ea este hrănită cu optimismul pe care țăranul l-a avut mereu în suflet. Dănilă într-o măsură e simbolul naivității omenești, lipsită de o experiență a vieții, iar în mod obișnuit de această naivitate profit toți cei din jur, alegându-se cu câștigul de pe spatele lui. Acțiunea în prima parte e descendentă, din om în om, Dănilă cade tot mai jos în scara prostiei, iar toată lumea se bucură de foloase, pe care le oferă prostia omenească. Însă această purtare fără de minte este continuată și în partea a doua a acțiunilor, uciderea boilor în pădure. De această dată, Dănilă se prostește mai mult, însă această naivitate devine dezgustătoare, spectacolul prostiei eroului depășește toate limitele și ia proporții comice enorme. Însă autorul reușește să demonstreze în partea a treia că prostul fiind optimist are și noroc. Aceasta este dovedită prin pasajul luptei cu dracii. Aici autorul formează centrul atenției cititorului. În cele din urmă Dănilă descoperă ființe mai nesăbuite ca el, acestea sunt dracii din heleșteul pădurii, care nu mai sunt domoli, blajini și creduli ca el. Însă ei prind frica acestuia, deoarece îl văd că „e omul lui Dumnezeu cu năravul dracului”. Această frică e determinată de teama de cruce și mănăstiri. Aceste personaje, autorul le reprezintă în lucrare ca forțe negative și primejdioase ale răului. Însă ele pot fi învinse, cum este redat după creativitatea autorului, cu multă tărie de caracter, optimism și propria minte. Întregerile acestora cu Dănilă și trucurile simple pe care le folosea acesta, păcălindu-i, conțin momente de frică a autorului pentru soarta sa, ca nu cumva să fie descoperit. Dar autorul diminuează această tensiune prin prezentarea comicului, el fiind mereu inventiv, aflând mijloace hazlii ieșind din orice situație pomenită. Râsul este o armă de luptă împotriva răului tot atât de importantă ca și demascarea răului, tot atât de importantă ca și demascarea lui mâniașă, prin inventarea scenelor umoristice.	
	10 min	Un părinte comentează succint: Opera lui Creangă este epopeea poporului român. „Creangă este Homer al nostru. În Creangă trăiesc credințele, eresurile, datinile, obiceiurile, limba, poezia, morala, filozofia poporului, cum s-au format în mii de ani de adaptare la împrejurările pământului dacic, dedesuptul fluctuațiilor de la prefața vieții naționale. Creangă este un reprezentant perfect al sufletului românesc între popoare, al sufletului	

		moldovenesc între români, al sufletului țărănesc între moldoveni, al sufletului omului de munte între țărani moldoveni. Creangă explică ceea ce zugrăvește prin proverb. De aici frecvența proverbelor în operele sale”. Creangă a fost, din surse bibliografice, un fiu de țăran înstărit. El a avut o copilărie dintre cele fericite (din istorisirile amintirilor din copilărie), „fără leac de supărare”, cum zice autorul. Datorită acestor trăiri, Creangă se îmbogățește cu folclor și creație populară pe care o așterne într-un mod inedit cu un simț al umorului foarte rafinat. Operele sale cristalizează artistic un lung proces de creație populară, și cum cristalul este șlefuit de un genial artist, el capătă toate nuanțele posibile ale materialului din care e construit. Creangă a făurit operele cu cel mai de preț material, viața poporului de la țară. Ceea ce a trăit îi dă o culoare comică în care se regăsește flecare copil, de aceea Creangă niciodată nu s-a demodat. Descriind viața țăranului, Creangă, bineînțeles, redă și diferite păreri, înclinări, obiceiuri, credințe, superstiții, care denotă starea înapoiată a meselor țărănești de pe vremea aceea. Dar specificul trăirilor sale ridică această stare către un alt apogeu, „omul de jos este creatorul frumosului pe pământ”. Adevăratul caracter al operelor și eroilor din ele este caracterul popular, care constă în zugrăvirea veridică a unor raporturi și figuri tipice, prin care se dezvăluie laturi esențiale ale vieții maselor truditoare: neîmpăcarea lor cu nedreptatea socială, cu asuprirea și fărâdelegile lor, aspirația către o viață liberă. Caracterul popular constă în reînfrățirea realității sociale din vederea meselor populare, al intereselor și năzuințele lor. Astfel în unele lucrări, Creangă, împreună cu eroii săi pozitivi, nu depășește limitele de critică ale păturilor înalte. Însă există și unele personaje care nu se mulțumesc cu ceea ce le oferea clasele cele înalte, aceasta se oglindește în povestirile despre Ion Roată.
	10 min	Un profesor în încheiere: Valoarea instructiv-educativă a basmelor, poveștilor sale este deosebită. Ele aduc o prețioasă contribuție la dezvoltarea trăsăturilor de voință și caracter și, în general, la formarea personalității copiilor-elevilor, deoarece ei participă imaginar la desfășurarea evenimentelor și dezvoltă această latură oferindu-le pricepere în cunoașterea lumii reale, în care e nevoie de luptă, pricepere, chibzuință, de oameni cu valori pentru a face față provocărilor. În perioada preadolescență, elevul își formează o impresie despre lumea înconjurătoare, iar datorită poveștilor lui Creangă, el poate desprinde, deduce binele din rău și a-și croi drumul către viitor. Povestea este considerată opera de căpătâi al copilului, deoarece, ea trezește copilului și dragostea de lectură și îi oferă pasaje fantastice împletite cu evenimente ale realității oferindu-i posibilitatea de a pătrunde în lumea care îl așteaptă cu tot felul de încercări, pregătit și plin de optimism, căci fiecare poveste crengiană are ca scop de a demonstra că „după fiecare încercare sau nedreptate preîntâmpinată va fi bine”, „binele mereu v-a învinge răul”. Astfel, fiecare poveste este scrisă cu caracter educativ, bine structurat pe înțelesul fiecărei vârste și carategorii sociale. Poveștile lui Creangă se caracterizează prin puterea redării culorii reale a valorilor și folclorului național. Fiind îmbogățite cu detalii artistice, în amănunte caracteristice conturează expresiv personajele artisice ale vieții reale, legate

		nu numai de o societate sau vreme anume, dar de un loc anume, de un popor veșnic iubitor de patrie, de folclor care este tezaurul fiecăruui neam, națiune. Toate poveștile lui însuflă dragostea de viață în orice situație sau clasă socială este, iubirea patriei, muncii, cinstei, încredere în forțele proprii, toate acestea îndeamnă fiecare cititor de a stărpi răutatea din lume. Autorul atrage simpatia cititorilor prin personajele pozitive care prin calitățile lor fizice și sufletești alese, implântă valorile umane. G. Ibrăileanu constată că „poveștile lui Creangă, sunt bucăți rupte din viața poporului moldovenesc. Soacra și nurorile ei, Stan pătitul, Dănilă Prepeleac s.a, sunt oameni vii, țărani din Humulești... și chiar capra cu iezi ei nu-s decât femeia lui Ștefan al Petrei, o biată văduvă necăjită cu trei copii... „În poveștile lui Creangă, avem de-a dreptul, de fapt, cele mai originale nuvele și povestiri”, scrie Mihail Sadoveanu [9, p.467]. <i>Înțelepciunea populară</i>, întruchipată în special în proverbe și zicători, se adresează minții; creațiile epice și lirice se adresează sufletului, simțirii. Și unele și celelalte conțin numeroase idei, ce pot fi folosite conștient și sistematic în procesul educativ desfășurat în instituțiile preșcolare.	
	10 min.	<i>Un reprezentant al părinților comentează:</i> Cum se produc aceste reprezentări și fapte în familie. 1. Educația celor șapte ani de acasă; 2. Povestea este model de educație; 3. Exemplele părinților și bunicilor ne învață frumosul și adevărul de a deveni oameni; 4. Familia este copartener al școlii. La întrebările propuse elevilor pe această discuție s-au obținut următoarele răspunsuri: La întrebarea „<i>Ce ați învățat din opera lui Ion Creangă în clasele primare?</i>” Fragmentul „La cireșe” din ”Amintiri din copilărie”, povestea „Fata babei și fata moșneagului”, povestea „Harap Alb”, povestea „Moș Ion Roată și Unirea”. La întrebarea „<i>Ce valori culturale ați sesizat în expunerile din această ședință și din cele învățate anterior</i>”, elevii au reiterat următoarele: – Modele și micromodele de educație culturală (poveste, proverb, zicătoare etc.); – Înțelepciunea populară, răbdarea, curajul; – Imagini ale raporturilor dintre oameni; – Că binele învinge răul.	

Anexa 8. Text la unitatea de conținut „Colinda”

Colindatul domina sărbătoarea Crăciunului și are o răspândire generală pe aria folclorică românească. El își are obârșia în obiceiuri precreeștine legate de cultul vegetației și al morților, pe care popoarele greco-romane și orientale le organizau cu ocazia solstițiului de iarnă. Pregătirile pentru colindat încep în unele sate la 1 decembrie (Sfântul Andrei), în altele la 6 decembrie (Sfântul Nicolae) și ele constau în învățarea și repetarea colindelor, la unul dintre flăcăi, acasă. Se fixează două grupuri de câte 3-4 flăcăi care se potrivesc la voce, deoarece colindele se cântă antifonic: un grup cântă o strofă până la refren, după care intervine grupul celălalt. Se colindă afară la fereastră sau în casă, după preferința gazdei și după obiceiul locului. În județul Galați există, ca peste tot, două repertorii de colinde: religioase și laice. Cele dintâi, cântate de copii în ajunul Crăciunului la toate casele, sunt scurte și se adresează tuturor celor din casă - vârstnici, flăcăi, fete, copii. Colindele laice suni structurate din punct de vedere tematic după criteriul vârstei (colinde de copii, de tineri, de oameni îndurerați, de bătrâni), al sexului (colinde de băiat, de fată), al ocupației (de plugar, de păstor, de vânător, de pescar). În estul Prutului, ca și în alte regiuni românești, obiceiul principal la sărbătoarea Crăciunului este colindatul. Tradiția aceasta a rezistat în anii regimului totalitar comunist din deceniile postbelice, existând și astăzi, desigur în forme mai restrânse, totuși, pe alocuri, manifestându-se destul de intens și variat. Deosebim următoarele momente importante în acțiunile principalilor interpreți ai colindelor - flăcăii: 1) Pregătirile pentru colindat; 2) Colindatul propriu-zis; 3) Petrecerea flăcăilor la finele umblatului cu colindatul în general. Pregătirile pentru a umbla cu colindatul încep odată cu Postul Crăciunului, însă mai intens în ultimele două săptămâni. În colindele tradiționale pentru fete mari, ca și în cele pentru gospodină, predomină lauda calităților pozitive necesare unei femei exemplare: frumusețea, dragostea de muncă, de curățenie etc.; în majoritatea acestor colinde fata este zugrăvită în timpul muncii feminine - confecționarea unor obiecte destinate pentru casă ori pentru sine, pentru cineva din membrii familiei („gulerăș tătânesău, prăpuraș-frățâne-său”). De multe ori fata se află într-un fantastic „leagăn de mătase”: conform unor texte leagănul este purtat în coarne de către un cerb ori un bour, care înoată pe o apă - simbol al căsătoriei și este firesc ca în multe colinde pentru fete mari. După restructurarea sociopolitică începută în 1985, dar, mai ales, în prezent, când există condiții relativ favorabile pentru revenirea la tradițiile populare progresiste, reînvie tot mai mult și colindele laice, în special cele creștine - ca o reacție activă la vremurile dominației ateismului sovietic. Astăzi poporul încearcă o revelație sufletească odată cu renașterea tuturor colindelor Crăciunului. Asistăm la o etapă nouă în viața colindelor, acestor minunate creații poetic- muzicale.

În contextul respectiv prezentăm secvențe curriculare - unități de conținut „Colinda” și „Epicul popular” și proiectul didactic „Prâslea cel voinic și merele de aur – basm popular”.

Anexa 9. UNITATEA DE CONȚINUT „COLINDA”

Unități de conținut	Unități de competență	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
1	2	3	4	5
a) Colindele conțin valori artistice de mare preț și reprezintă una din <i>minunile</i> culturii noastre populare (Ovidiu Bârlea); b) Colindele aduc un emoționant elogiu casei, familiei, muncii, dragostei, comunicând îndemnuri și speranțe pentru mai bine în anul care începe, prin <i>comunicarea pedagogiei populare</i>; c) Datina colindatului se leagă prin momentul reprezentării ei, de sărbătorile Crăciunului (se colindă în ajunul Crăciunului și în ziua de Crăciun); d) Colindele cuprind elemente de mitologie populară precreștină, precum cele legate de cultul soarelui, cultul animalului sacrificat, cultul morților, a focului viu etc., precum și bogate practice și ritualuri agrare și familiale; e) Categorii și tipuri tematice de	a) Să culeagă 4-5 texte de colinde din localitate și să interpreteze prin cântec sau recital a câte o colindă; b) Să identifice scrierile valorice ale educației populare (cultul muncii, cultul strămoșilor, cultul neamului românesc); c) Să conștientizeze conținutul a două colinde la alegere prin <i>comunicarea pedagogiei populare</i>: „Cerbul”, „Maria în grădină”, „Colinde de plugar”, „Colinda gazdei”, dar și colinde selectate de elevi; d) Să interiorizeze și să asimileze valorile populare descrise în colinde pornind de la <i>comunicarea pedagogiei populare</i>; e) Să identifice 2-3	a) Vizita oamenilor vârstnici, a bunelor; b) Colaborare cu bibliotecile din școli și din localitate; c) Ascultarea de interpretare a colindei în programe muzicale mass-media; d) Acțiuni de investigare și documentare; e) Activități de cercetare și documentare; f) Elaborarea de portofolii cu materiale obținute prin activitatea directă; g) Exerciții de memorare și recitare a textelor cu tematici diverse; h) Caracteristici ale valorilor autohtone prin <i>transdisciplinaritatea comunicării pedagogiei populare</i>; i) Identificarea elementelor <i>sincretismului și transdisciplinarității</i> conținutale ale colindei.	a) Activități individuale și în grup; b) Influențele comunității sătești (clopote, zurgălăi, instrumente muzicale, activități practice); c) Influențele comunității sătești și familiale; d) Valorificări ale colindei în contextul frumosului artistic prin scrierea unor eseuri, pornind de la <i>comunicarea pedagogiei populare</i>; e) Exerciții de comparare a variantelor tradiționale și moderne a colindei ca factor cu impact educativ; f) Exerciții de comparare conținutală a colindei cu alte specii folclorice.	a) Menținerea în vizor a acțiunilor elevilor și a comportamentului în diferite situații; b) Elaborarea unor chestionare cu ajutorul elevilor de măsurare a nivelului de competență etnopedagogică; c) Jocuri de rol cu semnificații de evaluare a înțelegerii de către elevi a mesajului colindei epicii populare, a teatrului popular.

colinde: – colinde cu teme biblice și moralizatoare; – colinde cu tema nupțială; – colinde cu teme familiale; – colinde profesionale; – colinde speciale (colinde de doliu, de copil înstrăinat).	colinde cu interpretare (cântec sau recital); f) Să identifice 1-2 colinde cu conținut mitologico-creștin; g) Să identifice și să selecteze colindele legate de <i>cultul soarelui, cultul sacrificatului, cultul morților, cultul focului viu</i> ; h) Să identifice și să comenteze valorile educației populare la alegere din categoriile și tipurile de colinde.			
--	---	--	--	--

Anexa 10. UNITATEA DE CONȚINUT „EPICUL POPULAR”

Unități de conținut	Unități de competență	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
1	2	3	4	5
1. Genul epic. Speciile folclorice ale genului epic ▪ Povestea ▪ Basmul popular ▪ Legenda populară ▪ Balada	Să reproducă diferite specii folclorice: basmul, povestea, legenda, balada Să enumere trăsăturile specifice genului epic Să caracterizeze rolul educativ al basmelor, poveștilor Să conștientizeze morala populară identificate în speciile epicii populare Să construiască o variantă a unei povești, legende, snoave, balade	Culegerea și selectarea speciilor folclorice de la oameni de vârstă a treia și în deosebi de la bunici Colaborarea cu bibliotecile din școli și din localitate Decodificarea mesajelor textelor epice prin comunicarea pedagogiei populare Explicații ale trăsăturilor specifice genului epic Analiza și interpretarea rolului educativ al unei povești și al unui basm la alegere prin comunicarea pedagogiei populare Stabilirea unor valențe morale ale comunicării pedagogiei populare prin structurarea elementelor narative ale epicii populare Însărcinare individuală: învățătorul, în baza celor învățate, să scrie un mini eseu despre personajul îndrăgit Demonstrări ale spiritului etnic ca reflecții ale comunicării pedagogiei populare de interpretare a textului eposului folcloric	Activități individuale și în grup Selectarea materialelor folclorice (culegeri de texte, povești, basmul, legende, balade, snoave) Selecție de texte adunate de la bunici, părinți și materiale culese prin interviuri de la oamenii de vârstă a treia Valorificări ale poveștilor, basmelor și baladelor ca elemente ale sincronismului, pornind de la transdisciplinaritatea comunicarea pedagogiei populare Exerciții de antrenare a elevilor în citirea, analiza și comentarea calităților general – umane ale personajelor epicii populare prin comunicarea pedagogiei populare ca un model al transdisciplinarității	Mnținerea în vizor a acțiunilor elevilor și a comportamentului în diferite situații Elaborarea unor chestionare cu ajutorul elevilor de măsurare a nivelului competenței epicii populare Jocuri de rol cu semnificații de evaluare a înțelegerii de către elevi a mesajului epicii populare
1. Genul epic. Poveștile ▪ Povestea-definire, trăsături caracteristice; ▪ Clasificarea poveștilor ▪ Structura compozițională ▪ Trăsăturile specifice (elemente fantastice, formule inițiale, finale, metamorfoze, întâmplări	Să identifice valorile morale în conținuturile poveștilor Să evidențieze trăsăturile specifice poveștilor Să identifice elementele structurale ale textului narativ popular Să caracterizeze personajele prezente în	Stabilirea unor valențe morale ale comunicării pedagogiei populare prin structurarea elementelor narative ale epicii populare Însărcinare individuală: învățătorul, în baza celor învățate, să scrie un mini eseu despre personajul îndrăgit Demonstrări ale spiritului etnic ca reflecții ale comunicării pedagogiei populare de interpretare a textului eposului folcloric	Activități individuale și în grup Selectarea materialelor folclorice (culegeri de texte, povești, basmul, legende, balade, snoave) Selecție de texte adunate de la bunici, părinți și materiale culese prin interviuri de la oamenii de vârstă a treia Valorificări ale poveștilor, basmelor și baladelor ca elemente ale sincronismului, pornind de la transdisciplinaritatea comunicarea pedagogiei populare Exerciții de antrenare a elevilor în citirea, analiza și comentarea calităților general – umane ale personajelor epicii populare prin comunicarea pedagogiei populare ca un model al transdisciplinarității	Mnținerea în vizor a acțiunilor elevilor și a comportamentului în diferite situații Elaborarea unor chestionare cu ajutorul elevilor de măsurare a nivelului competenței epicii populare Jocuri de rol cu semnificații de evaluare a înțelegerii de către elevi a mesajului epicii populare

triplice, caracter optimist, importanță educațională) ▪ Povești zoomorifice. Tematica. Fondul de idei. Caracterul alegoric	textul epicii populare	Semnificația legendei și baladei ca specii ale eposului folcloric și ca particularități ale pedagogiei populare Identificarea unor fragmente sau ale unei balade prin transdisciplinaritate, comunicare pedagogiei populare, având la bază interpretarea holistică; Speciile genului epicii populare, modele și micromodele de valorificare transdisciplinară a comunicării pedagogiei populare în curriculumul învățământului gimnazial		
2. Genul epic. Basmul popular ▪ Noțiune de basm. Formulele basmului ▪ Personajele. Conținutul de idei	Să definească noțiunea de basm; Să cunoască caracteristicile basmului; Să enumere formulele din basme; Să identifice elementele structurale ale textului narativ popular			
3. Genul epic. și Legenda și valențele instructiv-educative ▪ Noțiune de legendă ▪ Clasificarea legendelor ▪ Crearea legendelor proprii	Să definească noțiunea de legendă; Să cunoască clasificarea legendelor; să exemplifice diferite tipuri de legendă; să relateze importanța legendelor în viața cotidiană			
4. Genul epic. Balada ▪ Definiția baladei ▪ Clasificarea baladelor ▪ Structura baladei ▪ Conflictul baladei	Să definească noțiunea de baladă; sî cunoască diferite tipuri de balade; să exemplifice cu diferite tipuri de balade populare			

Anexa 11. Proverbele

Proverbele în formarea competențelor culturale. Acestea semnifică modalitatea de a-i ajuta pe elevi să-și depășească problemele legate de limbă prin a-i învăța expresii formale și figurative, cum ar fi proverbe, idiomuri, metafore, expresii fraziologice etc., care sunt o parte crucială a produsului limbajului natural [Ellis, 2008]. Dintre acestea, sunt selectate proverbe ca obiectiv al acestui studiu, deoarece se vede că proverbelor nu li se oferă suficient loc în literatura de specialitate referitoare la predarea limbilor, în ciuda avantajelor pe care le-ar putea aduce în sălile de clasă. Proverbele, ca expresii fixe convenționale, pot face ca vorbirea elevilor să fie fluentă, naturală și plină de culoare, le poate permite să îndeplinească anumite funcții comunicative și să le sporească înțelegerea și conștientizarea limbii și culturii vizate. Lipsa de cunoaștere a expresiilor idiomatice este problema majorității elevilor care pot duce la dificultățile de comunicare menționate anterior. Deși au existat multe încercări de a defini „proverbul”, o definiție largă este oferită de Mieder [2004: 3]: „Un proverb este o propoziție scurtă, în general cunoscută, a popularului ce conține înțelepciune, adevăr, morală și opinii tradiționale într-o formă metaforică, fixă și memorabilă și care este transmisă din generație în generație”.

Datorită caracteristicilor proverbelor reflectate în definiția de mai sus, proverbele sunt o forță retorică semnificativă în diferite moduri de comunicare utilizate de vorbitorii nativi.

Ca parte a limbajului funcțional, proverbele sunt folosite pentru a îndeplini multe funcții comunicative, în special discursul indirect, acționează ca strategie de politețe. Flexibilitatea proverbelor permite, de asemenea, să se joace cu limbajul lor și să genereze anti-proverbe care pot fi folosite pentru a crea umor, ironie prin materiale autentice. Tomlinson [2003] indică faptul că există o tendință către producerea de manuale bazate pe gramatică. Cu toate acestea, nu există aproape niciun studiu empiric cu privire la predarea și învățarea proverbelor, în special la nivelul învățământului gimnazial.

Definiția proverbului. Cuvântul „proverb” provine de la cuvântul latin „*proverbium*”, fiind combinația prefixului „pro” și rădăcina „*verbum*” ce înseamnă „cuvânt”. Deci, sensul literal al proverbului este „*un set de cuvinte puse la punct*” [D’Angelo, 1977: 365]. Diferitele caracteristici prezente în diferite proverbe le fac diverse, ceea ce a condus la formarea multor definiții. Deci, varietatea în proverbe face dificilă elaborarea unei definiții care să cuprindă toate caracteristicile lor și care să le permită identificarea lor cu ușurință. Mai jos sunt câteva definiții ale cuvântului „proverb”, dar întrucât prezintă cele mai largi definiții, ele nu includ toate caracteristicile care există în proverbe și, prin urmare, nu permit să le identificăm cu nici o certitudine, mai ales atunci când sunt examinați independent unul de celălalt [Nuessel, 2003; Ridout & Witting, 1969].

1 „O scurtă maximă familiară a înțelepciunii populare, de obicei, comprimată în formă, care implică o imagine îndrăzneată și deseori o jingle ce prinde memoria” [Cayne, 1988, citat în Hamish, 1993];

2. „O afirmație scurtă, cu milă, în utilizare frecventă și pe scară largă, ce exprimă un adevăr sau fapt cunoscut” [Morris 1979: 1053, citată în Nuessel, 2003].

Paremiologul american Bartlett Jere Whiting [1932: 302] a examinat multe definiții în articolul său „*Natura proverbului*” și a rezumat concluziile sale într-o definiție lungă: „Un proverb este o expresie care, datorită nașterii oamenilor, atestă originea sa sub formă și frază. Ea exprimă ceea ce este aparent un adevăr fundamental - adică un truism - într-un limbaj casnic, adesea împodobit, totuși, cu aliterare și rimă. De obicei este scurt, dar nu trebuie să fie; este de obicei adevărat, dar nu trebuie să fie. Unele proverbe au atât un sens literal, cât și unul figurativ, oricare dintre ele are sens perfect; dar mai des au doar unul dintre cei doi. Un proverb trebuie să fie venerabil; acesta trebuie să poarte semnul antichității și, din moment ce astfel de semne pot fi contrafăcute de un om literar inteligent, acesta trebuie să fie atestat în diferite locuri în momente diferite. Această ultimă cerință cere să renunțăm adesea la tratarea literaturii foarte timpurii, unde materialul de care dispunem este incomplet [citată în Mieder, 2004: 2].

În afară de aceste încercări, Miender [2004, 2007] a întrebat pur și simplu o secțiune transversală de cincizeci și cinci de cetățeni din Vermont cum ar defini un proverb și a constatat că mulți dintre participanți folosesc proverbe tot timpul și știu intuitiv ce înseamnă un proverb. Pe baza unui studiu de frecvență a cuvintelor conținute în încercările de definire, el a construit următoarea descriere generală: „Un proverb este o propoziție scurtă, în general cunoscută a poporului, care conține înțelepciune, adevăr, moravuri și puncte de vedere tradiționale într-un mod metaforic, fix, și forma memorabilă și care este transmisă din generație în generație [p.3].

Deși definițiile proverbelor includ adesea termenul „tradițional”, nu este ușor de demonstrat dacă un text a căpătat tradiționalitate și, prin urmare, un statut proverbial. Vârsta și întrebuintarea unui proverb în rândul populației nu pot fi determinate atât de ușor, așa cum sunt descrise structura, stilul și forma sa [Mieder și Holmes, 2000]. Această problemă este mai evidentă când avem de-a face cu proverbe ale unei culturi străine. De exemplu, elevii de limbă engleză ar putea întâmpina o declarație cu multe caracteristici comune ale proverbelor, dar este posibil să nu poată ști dacă este un proverb, deoarece nu există nimic care să-i ajute să determine vârsta și întrebuintarea în limba străină. Abia după câteva cercetări, ei pot ajunge să știe dacă este un proverb. O altă problemă este complexitatea de a determina cât de veche trebuie să fie considerată o afirmație și câte persoane ar trebui să le recunoască și cât timp [Miender și Holmes, 2000]. Cu toate acestea, Mieder (2004) susține că, prin intermediul mass-media moderne, orice

text poate fi ușor cunoscut și acceptat de majoritatea populației. Ceea ce este important este că un text trebuie să mențină moneda pentru o perioadă lungă de timp și trebuie să fie repetat de către membrii unei societăți pentru a-și păstra moneda sau popularitatea și în textele americane atât de modern: *Been there, done that*!, *The camera doesn't lie*; *No guts, no glory*; *There is no (such thing as a) free lunch have made it*; *Garbage in, garbage out*; *Speak softly and carry a big stick* [Mieder, 2004, 2007; Mieder și Holmes, 2000]. În plus, este evident că gradul de monedă se poate modifica în funcție de proverb, deoarece în timp ce unele proverbe rămân, altele sunt uitate și sunt create altele noi [Mieder și Holmes, 2000].

Dintr-un aspect **sintactic**, ele au de obicei forme scurte și fixe; ele formează o rostire completă [Norrick, 2007], ceea ce le face spre deosebire de elemente neesențiale precum fraze proverbiale, idiomuri, binomuri etc.

Din punct de vedere literar, majoritatea sunt metaforice. Ele conțin diferite figuri de vorbire și, astfel, fac parte din limbajul figurativ; prozodia este o caracteristică tipică a proverbelor [Norrick, 2007], deoarece includ markeri stilistici precum rima, aliterarea și asonanța etc.

Din punct de vedere **semantic**, ele exprimă înțelepciune, adevăruri generale, moravuri, puncte de vedere tradiționale, experiențe, observații, norme sociale, natura umană și comportamentul acceptat de majoritatea în societate;

Din punct de vedere **etnocultural**, ele sunt tradiționale și fac parte din *alfabetizarea culturală*. Ele reprezintă valori și norme ale societății [Turkol, 2003]; originea lor se bazează pe semnificația unei culturi;

Dintr-un aspect **pragmatic**, ele contribuie la o comunicare eficientă, permițând vorbitorilor sau scriitorilor să efectueze un act de discurs într-un eveniment de vorbire. Scenariile pe care le aduc în minte le fac aplicabile unei serii de situații similare [Norrick, 2007].

Nu există o distincție clară între aceste aspecte ale proverbelor, deoarece există suprapuneri între ele. Toate aspectele sunt complementare între ele (Anexa 13).

Anexa 12. Interpretarea proverbelor de către elevi

Proverbe	Răspunsurile elevilor	Calități
1. Înțelepciunea este rezultatul faptului că învățăm să facem alegeri mai bune.	Fiecare alegere din viață este rezultatul unei lecții învățate. Fiecare greșală ne învață cum să devenim înțelepți, iar alegerile corecte ne demonstrează că am învățat ceva. Rezultatul fiecărei alegeri este frumos atâta timp cât încercăm să vedem această frumusețea prin prisma gândurilor frumoase pe care le deținem Nimic nu este mai bun pentru o dezvoltare armonioasă decât împăcarea trupului cu sufletul și mintea cu alegerea pe care o face creierul. În spatele fiecărei alegeri făcute de o persoană este o muncă colosală, o muncă care dacă nu este îndreptată pe cărări corecte poate fi în zadar.	- dăruirea de sine; - binele duce la bine; - ajutorul unui prieten la nevoie; - respect față de om și față de muncă (învățătură); - încurajarea și sprijinul pentru cei mai necăjiți; - conștiința și conduita morală; - înțelepciunea morală; - dreptatea morală; - cumpătarea morală; - curajul moral - cumsecădenia, - mila, bunătatea, - binefacerea, - bunăvoința, - toleranța, ajutorul reciproc, empatia, aprobare, mărinimie, îngăduința, încrederea, responsabilitatea, dreptatea, datoria, corectitudinea, adevărul, dragostea față de patrie, toleranță,
2. Fiți buni cu oamenii, dar apropierea de ei să o faceți cu înțelepciune; să nu faceți ca ei decât atunci când aveți încrederea că cugetul și fapta lor sunt bune.	Fiecare apropiere de cineva trebuie să ne învețe să cugetăm odată în plus asupra exemplului pe care persoana ni-l oferă. Mergând pe urmele unui om ar trebui să fii sigur că dorești să îi urmezi pasul. Momentul în care înveți să te apropii de cineva definește o frumusețe sublimă a sufletului. Acolo unde apropierea dor, fiecare urmă lasată de înțelepciune este plină de sânge. Dorința de a urma pe cineva pe o cale ar trebui să fie motivare spre o muncă asiduă în comun.	solidaritatea, respect față de om și față de muncă, bunătate și modestie, prudența, prevedere, precauție, vigilență, omenie, prețuire reciprocă, frăție, egalitate, înțelegere, bunătate, stimă, chibzuială, măsură, moderație, cumințenie, pășnicie, liniște, socoteală, pudoare, castitate, răbdare, statornicie, perseverență, bărbăție
3. Înțelepciunea nici nu se împrumută, nici nu se cumpără ea se dobândește în valoarea vieții.	Doar prin trăiri și experiențe înțelepciunea se dobândește. Înțelepciunea nu se cumpără și nu se vinde nu este nimic mai prețios ca ea. Voalarea vieții trăite stă în frumusețea fiecărei clipe ce ne provoacă fiori. Odată ce știi să dai dovadă de înțelepciune viața îți este asigurată. Sănătatea mentală și psihologică sunt doi Munca depusă pentru a dobândi înțelepciunea nu este altceva decât rezultatul multor șiruri de sudoare în dezvoltarea și formarea personalității	
4. Toată înțelepciunea poate fi dovedită prin tăcere.	Dacă ești deștept toate tăcerile trebuie să te învețe ceva. Fiecare gând rostit în tăcere auzit de un	

	surd este o operă de artă Liniștea serii si frumusețea lacului sub clar de lună revarsă raze de înțelepciune asupra nopții. Calmul fiecărei tăceri aduce liniște, înțelepciune și împăcare. Tăcerea este o muncă colosală, mai ales atunci când ai multe de spus	dragostea, bunătatea, frumosul, modestia, acceptarea, ospitalitatea, politețea, stima, respectul, toleranța, răbdarea, principialitatea,
5. Educația este, a fost și va rămâne izvorul înțelepciunii.	Educația este abonamentul la veșnicei, înțelepciunea este plata pentru abonament. Începutul nesfârșit al educației ăți are originea în înțelepciune. Educația este frumusețea ascunsă a omenirii. Izvorul este sursa veșnică de apă, fără de care omul apune nesfârșit. Eforturile transpunerii educației în înțelepciune sunt munca care rămâne în umbra formării unui nou Eu.	noblețea, prietenia, libertatea, încrederea, responsabilitatea, , omul, educația, cumpătarea, curajul, dărnicia, prieten, de ajutor, voință, grijă, cuminte, înțelegător, exemplu, atenție, cumpătare, răbdare, educație, stimă, compasiune, bunăvoința, binele, amabilitatea, credința religioasă, optimist, curajos, înțelegere, voluntariatul, onestitate, bunătatea, demnitatea, responsabilitatea, manierele, altruismul, mărinimia, responsabil,
6. Învingerea fricii este începutul înțelepciunii.	Toate operele de artă încep prin un semn de întrebare si o frică care trebuie învinsă. Dacă câștigi o bătălie învață din asta o lecție, dacă o pierzi învață două. Frumusețea fiecărui început este o temere de ce va urma. Frica este boala celor înțelepții, proștii nu se tem de nimic si sunt siguri că deja au învins. Munca depusă spre suucesul urmat de învingeri este colosală, chiar dacă nu este vizibilă.	
7. Tinerețea e timpul de a învăța înțelepciunea; bătrânețea e timpul de a o aplica.	Pentru toate este o vreme si toate îți urmează pasul în felul lor Îți trebuie o viață ca să înțelegi că ai adunat înțelepciunea în suflet În frumusețea fiecărei vârste se ascunde înțelepciunea. De la a dobândi înțelepciune - la a o aplica este o azvârlitură de băț, acolo unde sunt ascunse multe celule nervoase. Ideal nu există, pentru a fi învățat se muncește, pentru a fi înțelept se muncește de 1000 de ori.	
8. Uitarea și mersul mai departe sunt cea mai mare înțelepciune.	A ști să uiți este o artă, a ști să mergi mai departe când ai uitat tot este viață. Viața fără trecut nu are viitor, Istoria tine minte tot, dar merge mai departe. Viitorul este mai luminos cîn în urmă lași un trecut dat uitării.	

	Nu este nimic mai valoros decât împăcarea cu propriul trecut, prezent și viitor. Uitarea e o muncă colosală nu poți șterge cu bureta urmele de avion lasăate pe bolta cerească.	
9. Este înțelept nu acel care e preocupat de ceea ce-i lipsește, ci acel care se bucură de ceea ce are.	A Stii să te bucuri de ceea ce ai este o artă. Fă rai din ceea ce ai, ceea ce visezi sar putea să rămână un vis nearelizat. Simte frumusețea propriei vieți, nu încerca să cauți o altă viață mai bună sar putea să rămâi dezamăgit. Caută să fii întâi de toate împăcat cu tine însuti. Încearcă să pui valoare în existența ta. Nu pune preț pe dioara de pe gard când ai o cioară în mână.	
10. Ai curajul să îți asculți inima și intuiția! Ele știu deja ceea ce vrei tu să devii cu adevărat.	Să auzi e puțin, trebuie să știi să si traduci inimii cele auzite asa că să înțeleagă creerul ce își dorește sufletul! Când pui pe balanța existentei sufletul si creerul, prevalează creerul. Istoria are planurile sale cu viitorul tău învață să vezi frumusețea unui vis prin pupila ochilor și să o simți prin terminațiile nervoase ale neuronilor. Inima si intuiția chiar dacă nu au legătură directă indirect se suplinesc pentru a forma rațiunea Personalitatea în devenire trebuie să învețe să se asculte si să își urmeze intuiția.	
11. A ști să taci este adesea culmea înțelepciunii.	Fiecare everest trebuie atins de omenire. Important este să știi cum să faci asta. Tăcere e de aur, și această bijuterie o poate purta doar un înțelept. Nimic mai dulce ca tăcerea atunci când știi 5 că e nevoie de liniște. Cuvintele nespuse îți apasă sufletul, cele rostite ating inima. Tăcerea e cea mai grea misiune ce i se poate încredința unei muritor.	
12. Copilul râde: înțelepciunea și iubirea mea este jocul. Tânărul cântă: Jocul și înțelepciunea mea e iubirea. Bătrânul tace: Iubirea și	Înțelepciunea iubirea și jocul sunt viață. Trebuie să știi să le rânduiești. Toate au timpul lor, important e să nu le încurci ordinea. Frumusețea este ascunsă în fiecare vîrstă trebuie să îți dorești să o descoperi. Iubirea este jocul vieții. E o muncă colosală formarea unei viziune.	

jocul meu e înțelepciunea.		
13. Înțelept e cel care a reușit să înțeleagă că totul e de neînțeles.	Neînțeles poți fi de oricine nu este pe lungimea ta de undă, iar asta nu înseamnă că ceea ce faci nu are sens. Mereu este loc pentru o altă interpretare, trebuie doar să găsești timp și dorință să asculți. Clipa nu trebuie înțeleasă, trebuie trăită. De la a cunoaște la neînțelegere este un pas numit rațiune. A percepe înțelepciunea este o muncă titanică.	
14. Tăcerea înseamnă înțelepciune, dar să taci tot timpul nu este înțelept.	Tăcerea este povara bunătații noastre. Se pot spune multe dar dacă, nu ai spus esența vorbești degeaba Nu este frumos să vorbești neîntrebat, dar și să vorbești Iară măsură nu este cazul Împăcarea sufletului cu conștiința este sănătatea trupului Efortul momentului de tăcere este străpuns de scânteii de orbitoare de gălăgie.	
15. Înțelepciunea este o marfă pe care cel ce o vinde , de fapt o cumpără.	Nu este suficient să îți dorești ceva trebuie să îți știi ce fac alții cu acel ceva și ce îți dorești tu să faci cu el. Doar ceea ce dăm altora se întoarce înzecit. Frumusețea unui târg constă în cumpărătorul fericit și vânzătorul împlinit. Sănătatea nu se vinde, ea se prețuiește, dar de fapt este deneprețuit. A cumpăra sau a vinde ceva este o muncă enormă, care nu defiecare dată se încununează cu succes.	
16. Înțeleptul e un simplu om, dar înțelepciunea îl ridică deasupra.	Simplitatea e umbra naturii lăsată prin prisma veșniciei. Everestul nu spune că el este cel mai înalt munte - ne demonstrează asta. Chiar dacă înfloresc doar o zi, nufării strălucesc mereu deasupra apei. Atâta timp cât respiri vei fi mereu deasupra. A ști sa zbon spre univers este puțin trebuie să dai și din aripi.	
17. Cu cât mai repede vei avea încredere în tine, cu atât mai repede vei ști cum să trăiești.	Încrederea în forțele proprii este misiunea războinică a fiecăruia dintre noi. Când ai încredere în tine jumătate din lucru deja e făcut.	

	Credința în forțele proprii este frumusețea corelării trupului cu sufletul. Egalitatea faptelor tale cu gândurile pe care le lansezi îți vor demonstra mereu că ești înțelept. Să te împaci cu tine însuși este cea mai dificilă misiune, să înțelegi că ești corect este o artă.	
18. Nu te strădui să-ți arăți înțelepciunea!	Dacă ai înțelepciune, ea se va exprima singura, fara sa depui nici un efort Pentru cineva este suficient să taci ca să te înțeleagă, dar pentru altii nici mii de cuvinte nu sunt de ajuns. Chiar dacă înțelepciunea nu are forma unui diamant ea știe să strălucească. Nu e de ajuns să fii un soare, trebuie să poți fi o stea Nu îi arată omului toate abilitățile, unii nu știu să le prețuiască alții nu vor dori să o facă. Efortul este mereu răsplătit, dacă nu de oameni atunci de Dumnezeu.	
19. Înțelepciunea vine odată cu învățătura.	Tot ce ne învață ne face bogați în înțelepciune. Fiecare experiență aduce învățăminte. Frumusețea buchiilor lui Ion Creangă sta în dulceața lor. Toate sunt importante dar mai cu seamă roadele învățării. A învăța este egal cu a munci pentru competențe și abilități.	
20. Încearcă sa fii un om de valoare si nu neapărat un om de succes.	Succesul se poate cumpăra, valoarea se crește. Valoarea e mai presus ca succesul, iar omenia mai presus ca banul. Frumusețea valorilor e de nedescris. Sănătatea si credința sunt cele mai de preț valori ale omului. Munca pentru succes e colosoală, valorile își șlefuiesc existența prin roade.	
21. Omul lipsit de minte nu are nevoie de înțelepciune, că mai bine o duce cu nebunia.	Învățarea este mama cunoștințelor. Unui nebun nu îi încapă în suflet înțelepciunea Frumusețea nebunului constă în prostia lui. Chiar dacă Creierul există el nu se vede pe când absenta lui este simțită. Munca te face om, prostia îți demonstrează asta.	
22. Tinere, când	Oglinda reflectă chipul nu și sufletul.	

te uiți în oglindă, caută înțelepciunea pe care o vei avea atunci când frumusețea îți va fi dispărut.	Toate sunt trecătoare mai puțin înțelepciunea care vine odată cu trecerea timpului. Frumusețea sufletului nu se vede dar se simte. Înțelepciunea nu doare dar e greu de dus. A munci pentru un interior luminat este mai greu decât pentru exterior frumos.	
23. Un înțelept știe să se bucure de plăceri și să se lipsească de ele ca de fructe iarna.	Doar înțelepții pot corela pasiunile cu necesitățile. Când toate sunt plănuite nu uita să revezi planurile, poate mai e loc pentru încă o clipă. Simte frumusețea plăcerilor vieții dar nu uita de intensitatea trăirilor. Fructele sunt surse de vitamine indispensabile vieții, dar nu e exclus să primim aceste vitamine din alte surse. Să știi să te bucuri de viață chiar si atunci când nu este așa cum ti- o dorești este o muncă enormă.	
24. Înțelepciunea constă în anticiparea consecințelor.	A înțelege ce urmează este o artă de a percepe viitorul, a ști să programezi ce urmează este înțelepciune. A fi cu un pas înaintea gândurilor este un război strategic deja câștigat - urmează doar fapte. Frumusețea faptelor este redată de consecințe. A rămâne sănătos la este o faptă eroică. A fi cu un pas înaintea dușmanului înseamnă ai cunoaște gândurile.	
25. Înțelepciunea este folosirea corectă a cunoștințelor.	A avea cunoștințe și a ști să le aplici sunt 2 lucruri diferite. Ati demonstra capacitățile este echivalent cu a arăta lumii ca poți face ceva. Frumusețea cunoștințelor pe care le posezi capătă valoare doar atunci când știi cum să le prezinți. Folosirea corectă a resurselor cognitive aduce la satisfacție mintală. A face un lucru și a face un lucru corect nu este identic, deși uneori aceste sintagme sunt confundate.	
26. Pământului bun puțină "apă îi trebuie.	Într-un copil capabil nu e nevoie să investești mult, el are nevoie doar de un imbold și el va avea acea frumusețe spirituală, care îl va însoți pe parcursul vieții. Copilul capabil trebuie susținut,	

	îndrumat în acumularea cunoștințelor, de dezvoltat acel potențial dat de natură. Copilul are nevoie de un mentor care să-l promoveze pentru ai insufla încredere în propriile puteri, să-i dea „puțină apă”... <i>„Omul fără învățătură, e ca pământul fără udătură”.</i> Copilul talentat este deja frumos moral, intelectual, dar e nevoie de dezvoltat frumosul față de tot ce îl înconjoară, să nu creadă că el este totul, că cei din jur nu valorează, să dezvoltăm stima față de semenii, de toată lumea. în ziua de azi copilul are nevoie de educația tehnologică, dar nu trebuie să fie exagerat, trebuie să învățăm copilul să știe a lucra cu izvorul științei-carte. Nu toate se însușesc prin apăsarea de buton. <i>„înțelepciunea o găsim în cărți într-un corp sănătos, o minte sănătoasă.</i> Copilul trebuie educat să aibă grijă de sănătatea sa, să îmbine sportul cu învățătura, pentru a avea o minte sănătoasă. Mintea trebuie să fie împlută numai cu lucruri frumoase, pozitive.	
27. In pământul negru se face pâinea albă.	Orice copil îl poți îndrepta pe drumul corect, îl poți ajuta să devină om demn, frumos sufletește. Copilul se naște curat, dar viitorul lui depinde de ce dezvoltăm în el, va fi de folos oamenilor, sau ca o buruiană fără folos. Copilul trebuie să știe ce învață, învățătura trebuie să fie conștientă, nu învățată pe de rost. El va cunoaște roadele învățării, gustul cunoștințelor, numai dacă va munci cinstit și va acumula cunoștințe primite prin sudoare. Orice muncă e frumoasă, nu sunt munci de care ar trebui să te rușinezi, doar trebuie să fie îndeplinită conștient. Copilul nu trebuie să vadă frumosul în a face bani mulți, dar în a primi plăcere de la ceea ce faci. Educația tehnologică în cazul dat o văd în modul de a învăța să înveți, pentru aconștientiza procesul învățării și rodul muncii. Nimic nu trebuie făcut în defavoarea	

	omului. Orice va îndeplini copilul nu trebuie să fie împotriva sănătății.	
28. Are să ne întrebe iama ce am făcut vara	Copilul trebuie educat să îndeplinească orice însărcinare la timp, corect. Dacă țăranul nu ar lucra vara, nu ar avea ce mânca iama, așa și omul, dacă nu a realizat la timp ce a promis sau ce i s-a dat să facă, va pierde încrederea în el, nimeni nu va accepta propunerile, ofertele lui. <i>„ Lucrul lăsat de azi pe mâine așa și rămâne”.</i> Dacă nu se studiază regulat, în mintea copilului se formează goluri, să umple aceste lipsuri foarte complicat, de aceea copilul trebuie învățat să studieze permanent, încontinuu pentru a avea rezultate frumoase. Un artist bun se antrenează ore în șir în fiecare zi pentru un succes frumos, la fel și copilul trebuie învățat să învețe. <i>Munca l-a făcut pe om.</i> Munca e dezvoltare fizică, intelectuală, dar aceasta e sănătate. <i>„Cine învață în tinerețe, va duce bine la bătrânețe”.</i> Ca să nu ne întrebe viitoarea generație ce am lăsat în urma noastră, trebuie să ne învățăm a mânu tehnica modernă, Programelenoi.	
29. Ca vremea nici un dascăl mai bun.	Orice supărare are termen, nu poate fi veșnică. Pentru a ne simți bine sufletește, moral, dar și fizic, trebuie a ne învăța să iertăm. Timpul le șterge pe toate... Nu trebuie să ținem ura, supărarea, mâhnirea în noi, ele ne distrug dinăuntru. Să fim cât mai pozitivi, să iertăm, o viață avem și trebuie s-o trăim frumos. Timpul trece , foarte repede trece, zboară, dar tot ce facem va rămâne după noi, rămân faptele noastre, relațiile noastre, tot cu ce sfințim acel loc unde am trăit. Vremea trece, faptele rămân, acele cunoștințe acumulate de ani de zile. Dascălul cel mai bun e timpul, el demonstrează tot binele și frumosul din noi, el scoate la iveală toate. Cât nu ai ascunde, cu timpul se descoperă toate. Progresul e în capul mesei și așa ar trebui să rămână. Tehnologia se dezvoltă și noi avem	

	necesitatea să o posedăm. Dacă vei trăi decent, vei proceda corect atunci te vei simți bine moral, vei fi sănătos spiritual și fizic.	
30. Martie uscat, pier ud, maiul potrivit, fericit țăranul care a semănat	Viața omului depinde de natură. Totul e legat de viața omului. Copilul în copilărie trebuie educat să muncească, să învețe, în adolescență trebuie întărite și dezvoltate cunoștințele, iar în viața matură va fi fericit de roadele ce le va culege. Pentru a avea cunoștințe profunde nu trebuie de pierdut nici un moment favorabil din viață, ca și țăranul, dacă a pierdut momentul semănatului, va pierde toată roada. Frumosul e în noi, nu trebuie să-l căutăm, doar e nevoie să-l dezvoltăm, să-l înmulțim. Roadele le vom culege dacă vom investi în creșterea noastră morală și intelectuală. Utilizarea tehnologiilor moderne de învățământ , învățarea asistată la calculator este vitală în timpul de azi. învățarea pe tot parcursul vieții, în condiții de educație permanentă și autoeducație.	
31. La bătrânețe se simte cine nu s-a cruțat la tinerețe	De mic, copilul se educă să muncească, să ajute părinții. Acest lucru nu se face prin pedeapsă, ^ducația copilului începe încă de la cântecele de leagăn. Fiecare cântec va fi ales cu sens, cu învățătură. Copilul trebuie motivat prin exemple concrete în familie. Nu poți avea de toate la bătrânețe, dacă tinerețea ai petrecut-o ca greierașul. Pentru a q avea o bătrânețe / demnă, trebuie să muncești mult la tinerețe. în tinererțe, când ai putere, ai capacitatea de a produce, nu trebuie să te cruți, să petreci viața în distracții, dar trebuie să-ți asiguri bătrânețea. O bătrânețe demnă vei avea dacă ai educat copii corect. Frumosul ca să-l ai la bătrânețe, trebuie să fie C și în tinerețe. Frumosul nostru sunt faptele noastre. Mijloacele de învățământ sunt o componentă a instruirii Sănătatea e în conștiința noastră. Prin faptul că vom sta cu tălpile la	

	soare nu înseamnă că vom avea sănătate. în organismul omului totul e determinat: câtă odihnă, câtă muncă, doar trebuie să munoștem această măsură.	
32. Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtună	E păcat să-ți uiți rădăcinile, să uiți de unde ai pornit și cine ți-a dat viață. Cu cât mai strâns ești legat spiripual de rudele tale, de locul unde te-ai născut, cu atât ești mai puternic, ești de neînvins. Rădăcinile tale sunt oamenii dragi din arborele geneologic, cu cât mai mult tii la ei, cu atât viitorul tău va fi mai puternic. „<i>A-i învăța pe copii în altă limbă decât cea matenă înseamnă a educa oameni străini pentru popor</i>”. Cunoștințele profunde te ajută să-ți adâncești rădăcinile cât mai adânc și aceasta te va ajuta să te realizezi și să te menții la nivelul care ai ajuns. Nu va fi ușor ca o simplă bătaie de vânt să te dea jos. Dacă vei avea cunoștințe profunde, nici furtuna nu va reuși, si chiar dacă... te vei putea ridica si înălța chiar si din cenușă. Frumosul e în relația ta cu lumea înconjurătoare, cu rădăcinile tale. Calea care trebuie s-o parcurgem e scrisă de sus, dar cum s-o pacurgem, depinde de noi, de inteligența noastră, de morala noastră. „<i>Prin limbă se transmite toată înțelepciunea poporului</i>”. Nu poți fi un om inteligent, puternic fără a cunoște tehnologiile modeme. în viacul tehnologiilor noi trebuie să ne aliniem cerințelor, să mergem în pas cu tehnologiile modeme, dar să nu uităm de hrana sufletului nostru-cărțile. Cu cât rădăcinile noastre vor fi mai puternice, sănătatea noastră va fi mai sigură, speranța în susținere, în ajutor în momente de grea cumpănă ne va da puteri să ne luptăm cu orice greutate, de orice gen	
33. Scoală-te de dimineață, dacă vrei să-ți lungești viața	Viața e mișcare. Planifică timpul în așa mod căăa să le reușești pe toate, dar în primul rând să te îngrijești de sufletul tău, nu-i permite să pătrundă în el invidia, minciuna, răutatea, începe ziua cu mulțumire că ai văzut o nouă	

	zi, că ai sănătate. Găsește timp de a fi fericit de viață, nu de bogăție materială. Omul își creează un regim de muncă favorabil modului de viață, dar ziua de muncă trebuie să înceapă cu răsăritul soarelui pentru că atunci este cea mai productivă. Dimineața începe-o cu un gând frumos care îți va aduce roade pe parcursul zilei. Ce poate fi mai fumos decât răsăritul soarelui? El îți dă speranță, liniște și încredere în ziua care a început. Incarcă-te de emiții pozitive, de energie de sfântul soare, dătător de viață și sănătate. Legătura cu viața în înțelepciunea populară persistă în toate. Această legătură cu realitatea a devenit un principiu al educației. Scularea de dimineață, odată cu răsăritul soarelui îți dă sănătate, aceasta înseamnă că îți prelungește și viața. Emoțiile pozitive îți dă speranță și încredere într-un viitor prosper și sănătos.	
34. Revărsatul zorilor nu tine toată ziua.	Totul în viață are un limit, un sfârșit ca și revărsatul zorilor. Educația copilului. Revărsatul zorilor e începutul unei zile cu soare, la fel și copilăria trebuie să fie începutul unei vieți demne. Copilăria este acel revărsat al zorilor care trece foarte repede, dar nu trebuie de pierdut acel moment, pentru a pune o temelie trainică în Cunoașterea copilului cu lumea înconjurătoare începe în frageda copilărie, acest moment în viața copilului este foarte important. Nu trebuie să scăpăm acest moment, pentru a nu scăpe cea mai importantă perioadă unde noii trebuie să învățăm copilul să învețe. În timpurile mai vechi acest lucru era pe seama bunicilor, care educă copii cu multă dragoste de pământ, părinți, natură. Să încercăm să ne imaginăm o zi când nu răsare soarele... e greu de imaginat. O zi fără ca să nu vezi frumosul din jurul tău e o zi pierdută din viața ta. Să nu te bucuri de un firicel de iarbă care a	

	răsărit de sub zăpadă, de o floriceică gingașă e un păcat. Viața noastră e creată din mărunțusuri, dar fără ele ar fi foarte trist. Cât miracol e în revărsatul zorilor... Pregătirea copilului pentru viață constă în formarea calităților volitive necesare pentru muncă și apărarea patriei. Orice element al naturii ne dă viață, sănătate. Orice răsărit de soare e sănătate noastră, e ceea de ce are nevoie omul.	
35. Rugina moale roade fierul tare.	Nu te ține mare și tare, se va găsi cine să te răstoarne. Fii omănos cu lumea, nu da motive de a fi distrus, fie moral, fie fizic. Cât de tare n-ar fi ferul, dar rugina începui cu încetul îl roade, distrugându-l. Omul o pățește la fel dacă nu are grigă de sufletul său ca să fie curat și să nu facă rău nimănui ca să nu aibă de suferit. <i>„Buturuga mică răstoarnă carul mare”.</i> Acumulează cunoștințele necesare pentru a fi sigur în tot ce faci, pentru a nu da motiv ca cineva să te roadă ca pe fier. Fierul bine prelucrat e protejat de rugină, omul bine instruit e sigur în sine, e puternic și e ușor să-l distrugi. Numai prin studiere poți avea un viitor protejat. Din metal se pot crea lucruri frumoase, dar dacă nu sunt la timp prelucrate sunt sortite distrugerii, la fel și omul dacă nu se îngrijește de sufletul său va fi nimicit de invidie, ură, minciună, nu va fi capabil să vadă frumusețea din jurul său, va pierde acele valori care îl va face fericit. Azi tehnologia a intrat în fiecare casă. Toți suntem conștienți de faptul nu putem rezista împotriva dezvoltării tehnologice. Fiecare avem necesitatea de a ne dezvolta în domeniul tehnologic. Nu permite ruginei să se puie pe sufletul tău, altfel îți va roade sănătatea, te va nimici. Pentru om rugina este cea invidie, răutate care pune stăpânire pe conștiința noastră.	
36. Mai bine o muștrare pe față,	Tot timpul trebuie să spui adevărul omului în față, dar să găsești acele	

decât o mânie ascunsă.	cuvinte care nu ucid, dar va schimba pe cineva spre bine. Nu sta supărat pe cineva tară să cunoști realitatea, comunică , doar prin comunicare vei ajunge la un consens. Pentru a fi un bun diplomat, pentru a comunica civilizată trebuie să posedezi cunoștințe profunde, să fii inteligent. Nu poți comunica civilizată fără inteligență. Orice comunicare este frumoasă , dar trebuie să știi să o duci. Frumusețea e în noi, în modul cum ne comportăm, cum vorbim. În relațiile umane trebuie să predomină calitățile morale pozitive ca dragostea de adevăr, bunătatea, compasiunea, ospitalitatea, fidelitatea, modestia și prudența. Comunicarea deschisă îți ajută să primești liniște sufletească , dar aceasta e sănătate, e satisfacție morală.	
37. Cine culege trandafiri trebuie să se-nghimpe	Fără cuvânt, fără limbă omul n-ar avea ce spune, n-ar fi cine este. Dar nu poți spune tot ce îți vine în cap, trebuie că cântărești ce spui. A ști să-ți expui gândurile, e o artă, dar o poți posedea numai dezvoltându-te. Inteligența e nu numai la birou, e în orice muncă. Orice muncă este remunerată, chiar dacă e foarte greu, istovitor. Bătăturile la mâini nu e o rușine, e o mândrie pentru tot ce faci. Din cauză că trandafirii au spini, nu încetezi să-i iubești, la fel și cu munca, chiar dacă e grea, fa-o cinstit. Trandafirul este frumos, dar înghimpă dureros. Aceasta nu ne încurcă să îi iubim. Trebuie să vedem frumosul în oricămuncă îndeplinită. În orice domeniu vom activa, trebuie să ne orientăm la cerințele timpului. La om trebuie dezvoltate sentimentele, ele stimulează imaginația. Aceasta stabilește modalitatea de asimilare, de conștientizare, nevoia de a învinge anumite dificultăți.	
38. Floarea, cum se deschide, se vede ce rod dă.	Omul cum deschide gura poți înțelege ce prezintă, înainte de a spune ceva în public, trebuie să gândim bine ce și cum vorbim. După cele spuse de noi se va crea impresia cine suntem și ce	

	prezentăm. Pentru a lăsa impresii bune de sine e nevoie mult de lucrat asupra sa. Poți da doar o replică și să devii cunoscut. Medalia are două fețe: poți fi cunoscut prin prostia ce ai spus-o sau dimpotrivă ai spus ceva la locul potrivit și cu tâlc. Pentru a nu nimeri în situații neplăcute, e necesar de studiat, de documentat înainte de a declama ceva. Frumosul flori e în mirosul ei și în roada care o dă, frumusețea omului e în faptele, cuvintele lui. După cum procedează omul în diferite situații, vezi ce prezintă el. Orice realizare funcționează pentru favoarea societății Gradul de perfecțiune a omului e orientat spre dezvoltarea progresistă a societății.	
39. Oricât de înalt să fie copacul, frunzele cad tpt pe pământ	Omul din pământ se naște și în pământ se duce. Cât de mândru nu s-ar ținea omul, cât de sus nu s-ar urca intelectual și moral tot până la urmă se coboară pe pământ, de aceea trebuie să rămânem oameni în orice situație. <i>O educație bună este izvorul binelui în lume.</i> Tot timpul omul trebuie să tindă spre ceva mai mult, din punct de vedere intelectual. Limită la învățătură nu este nici după vârstă, nici după intelect. Din toate trebuie să învățăm, dar trebuie să selectăm informația veridică de cea falsă. Om din pământ se naște și în pământ se duce. Cât de mândru nu s-ar ținea omul, cât de sus nu s-ar urca intelectual și moral tot până la urmă se coboară pe pământ, de aceea trebuie să rămânem oameni în orice situație. <i>O educație bună este izvorul binelui în lume.</i> Tot timpul omul trebuie să tindă spre ceva mai mult, din punct de vedere intelectual. Limită la învățătură nu este nici după vârstă, nici după intelect. Din toate trebuie să învățăm, dar trebuie să selectăm informația veridică de cea falsă.	
40. Altoiul face pomul pom și școala omul om	Pentru ca pomul să dea roade mai bune, el se altoiește. Ca copilul să se dezvolte intelectual, spiritual e nevoie să facă școală. Doar numai o școală bună va	

	face omul om. Bazele educației morale se pun în familie din frageda copilărie, dar o dezvoltare mai bună o putem primi doar într-o școală bună. Învățătura este o etapă importantă din viața omului. Pentru un pom este important a fi altoit, așa și pentru om școala e modul care îi dă roade intelectuale. Copilul altoit la timp cu altoiul dragostei de carte, de învățătură vă păstra această dragoste pe toată viața. Frumosul este în noi, în cunoștințele noastre. Modul nostru de comportament, de viață arată nivelul de educație. Independența democratică și umanistă a învățământului, unitatea și conexiunea școlii cu toate aspectele înțelepciunii poporului Ideile umaniste sunt consolidate în psihologia socială care ajută la stabilirea relațiilor între oameni	
41. Cine întreabă de „două ori nu greșește nici o dată	Pentru a afla esența mai bine mai întreabă încă o dată, decât să realizezi greșit. Înbogățirea minții se face numai prin studiere, dar unde nu îngelegi întreabă. Frumosul este un mijloc de autorealizare. Exigența și asprirea față de copii aduc succes Cerintele copiilor trebuie să corespundă particularităților de vârstă	
42. Câinele care latră nu mușcă pe furiș.	Tot timpul trebuie să-i spui omului în față ce ai de spus, nu trebuie să-l vorbești din spate. Dacă ai curaj să-l vorbești, atunci găsește curaj și spune-i în față ce nu-ți place sau nu te aranjează. Nu e frumos să zâmbești omului în față, iar la spate să-l bârfești. Dovedește prin cunoștințe, fapte că ești mai bun, meriți mai mult. Nu e frumos să te consideri mai sus decât alții fără a dovedi aceasta prin inteligența ta, prin faptele tale. Fii demn de ceea ce faci, dobândește prin muncă nu prin intrigi. Frumosul e în comportamentul tău cu oamenii. Nu fă intrigi, nu vorbi de la spate.	
43. Chipul omului e oglinda sufletului.	Ochii sunt oglinda sufletului. Ei exprimă tot ce gândește omul. Dacă poți schimba mimica feței, gesturile, starea, atunci,	

	ochii nu-i poți modela, ei redau tot ceea ce are el pe suflet. Trebuie să ne învățăm a ne simți bine din tot ce faci, să fim frumoși la chip și la suflet Cât de bine cunoști materia studiată, când o prezinți te strădui să găsești acei ochi care te vor susține, te vor încuraja. Tot frumosul e într-o privire. Trebuie ca condițiile obiective de formare a culturii să reflecte pe deplin particularitățile copilului. Păstrează sufletul curat și vei fi fericit.	
44. De la omul cinstit e destul un cuvânt.	Nu trebuie să faci declarații mari pentru a dovedi că ești cinstit, demn de încredere. Omul își creează demnitatea prin fapte, nu prin vorbe goale. Fiind o persoană integră, de încredere, e destul și un gest, un cuvânt pentru a avea încrederea oamenilor, dar pentru a ajunge la acel nivel, e mult de muncit asupra sa. <i>„Întâi capul să gândească, apoi limba să vorbească”.</i> <i>„Limba taie mai tare decât sabia</i> Aceste proverbe ne dovedesc că limba poate deveni și prieten, și dușman. Fiecare cuvânt înainte de a fi pronunțat, trebuie să fie bine cântărit, gândit. Nu poți arunca cuvântul fără să fi gândit la urmări, la consecințe. Trebuie educată cultura vorbirii ca limba să devină un prieten dulce nu un dușman. Omul frumos, e frumos și la chip, și la suflet. Frumusețea sufletească o capeți doar muncind asupra intelectului.	
45. Omul cu meșteșug trăiește din belșug	Meșteșugul este îndeletnicirea care te hrănește. Omul care are un talent într-un domeniu tot timpul va avea o ocupație, va avea cu ce trăi din belșug. Este o mândrie pentru a vedea rezultatul muncii tale apreciat de oameni. Se muncește mult pentru a dezvolta un talent, o îndeletnicire. Ca meșteșugul să te hrănească, să-ți aducă venit, trebuie permanent să te perfecționezi, să studiezi, să creezi ceva nou, să realizezi ceea ce este întrebat de public. Omul trăiește din creația sa	
46. Înțeleptul învață din pățania altora, nesocotitul nici din a sa.	Înțeleptul omul deștept se învață din înșelăciunea cea dintâi. Din punct de vedere al intelectualității presupune să poți raționaliza, a distinge adevărul de prostie. Din experiența proprie înveți cel mai	

	bine. Acest proverb vizează persoanele care au acumulat o experiență și înțelepciune din ea, se "referă la situațiile limită când învățăm zilnic. Proverbul dat dovedește că omul înțelept învață din orice, chiar și din greșelile, nechibzuința altora. Trebuie să înveți și din propriile greșeli ca să nu le mai repeți: cu oamenii care te-au înșelat o dată nu mai trebuie să ai de-a face. Ceea ce i se întâmplă altcuiva pentru omul înțelept devine prilej de învățătură, iar pentru cei fără chibzuință nici propria pășanie nu este suficientă. Prin prisma educației pentru sănătate, acest proverb transmite ideea de că sunt oameni care n-au făcut școli înalte, dar au dreprinderi de igienă, de purtare, de a acționa în diferite cazuri cu multă chibzuință „Curățenia e mama sănătății” Această afirmație demonstrează comportamentul persoanelor diferite ca intelect în raportul aceleași situații.	
47. Cea mai mare înțelepciune este bunătatea	Consider că înțelepciunea ne vine din inimă și nu din minte. A ne asculta „ghidul interior”, ce reprezintă intuiția, este, poate, cea mai mare dovadă de înțelepciune. Bunătatea este un dar primit de noi chiar de la naștere, pe care uneori îl uităm sau îl neglijăm. Binele, din punct de vedere moral, este tot ceea ce se potrivește cu firea omenească. (Ioan Slavici) Bunătatea nu poate exista fără frumos, ele convețuiesc într-un tot întreg. Emanăți bunătate și frumusețea nu va dispărea niciodată de pe chipul vostru Bunătatea este complet numai atunci când și interiorul omului, și exteriorul lui sunt într-o totală armonie Fă bine fără să te aștepți la răsplată; binele ți se va întoarce.	
48. Înțelepciunea minții nu constă în haine.	Sub o haina zdrențăroasă se ascunde. Nu haina omului, ci știința lui să te uimească Haina poate schimba statul, condiția omului, nu și esența lui. Cel care poartă haina îi atribuie o notă de individual, personalitate, aceeași haină îmbrăcată de persoane diferite poate produce diferite impresii, „haina nu face pe om”; Haina	

	nu-l face pe călugăr, dar îl face să pară o vreme. Morala acestui proverb ne transmite ca să nu ne conducem după aparențe și după ce straie poartă omul. Frumosul nu îl găsim în veșminte, ci în sufletul omului. Pentru o minte sănătoasă trebuie să râvnim la valori frumoase din interiorul sufletului, nu ce purtăm în exterior. Iar uneori și o haină frumoasă ne face să simțim bine psihologic. Nu valorile materiale ne fac speciali, dar ce avem în minte, în rațiunea noastră.	
49. Când șezi printre înțelepți, să ascuți mai mult decât să vorbești.	Înțelepciunea are ca termeni echivalenți: prudența, echilibrul, dreapta cumpănire, chibzuință, prevederea. Ascultarea este acțiunea omului de a lua în considerare și a da importanță celor spuse de cineva. "Ascultă sfatul și primește învățătura, ca să fii înțelept toată viața ta." înveți din comunicarea cu alte persoane, ascultându-le, nu vorbindu-le. A fi spectator este o artă care se învață, iar receptarea artistică nu este o stare pasivă, de așteptare și primire doar, ci un dialog în care răspunsul partenerului este essential „ A vorbi este o necesitate , a asculta este o arta” Seneca O comunicarea sănătoasă e o capacitate pe care o poți învăța și dezvolta și care îți aduce beneficii <i>pe termen lung</i>. Ascultarea presupune comunicare mai bună, atât în timpul muncii, cât și în afara muncii fiecăruia, exact când zicem ca din discuții se naște adevărul.	
50. Înțelepciunea nu e toată în capul unui om	Câtă înțelepciune este pe pământ nu-i ajunge unui muritor s-o definească, înțelepciunea nu există doar într-un singur om, ea se dobândește, se învață pe parcursul vieții, ea este pretutindeni, în cuvinte, în biblie, în povețele celor bătrâni. Frumusețea înțelepciunii constă însăși în descoperirea ei. Omul tinde spre frumusețe și anume atunci e înțelept când o identifică cu cea sufletească. Într-un corp sănătos, o minte sănătoasă. Nu e suficient să fii deștept, trebuie să fii și sănătos, iar sănătatea depinde de felul în care te îngrijești. Toată viața omului e	

	o muncă spre definirea sa ca ființă superioară.	
51. Înțelepciunea bătrânilor- lumina tinerilor”	Înțelepciunea apare și se consolidează odată cu înaintarea în vârstă, un model pentru cei tineri. Răbdarea și stăpânirea de sine sunt calități excepționale pentru vârstele fragede. Idealul uman este să fii om cu adevărat, o evoluție a ființei. E frumos să înveți, e frumos să asculți și să devii ceva. Proverbul dat presupune să te ridici deasupra a ceea ce este datul biologic în ființa umană. o dezvoltare armonioasă dintre minte și corp. A ajunge la etapa de om înțelept este o muncă enormă și o viață de om, bătrânețe-tinerete.	

Anexa 13. Proiect didactic

Clasa: a V-a

Subiectul: Prâslea cel voinic și merele de aur – basm popular

Tipul activității: extrașcolară

Competențe specifice:

- ✓ dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral/scriș
- ✓ dezvoltarea capacității de exprimare orală/scrișă

Competențe derivate:

C1 să definească basmul ca specie a genului epic popular;

C2 să evidențieze personajele în funcție de statut, fapte;

C3 să delimiteze elementele reale de cele fantastice;

C4 să prezinte structura caracteristică basmului: formule tipice, traseul inițiativ;

C5 să stabilească mesajul basmului;

C6 să precizeze elementele care susțin oralitatea stilului;

C7 să menționeze trăsăturile literaturii populare;

C8 să aprecieze răspunsurile colegilor.

Resurse: colectivul eterogen al clasei a V-a, capacitățile de învățare ale elevilor, cunoștințele însușite anterior

Timp de lucru: 5 de minute

Strategii didactice

- **forme de organizare:** activitate frontală, activitate pe grupe, activitate individuală
- **metode și procedee:** ciorchinele de idei, conversația, brainstorming, lucrul pe text;
- **mijloace:** fișe de lucru, textul suport *Prâslea cel voinic și merele de aur*, tabla.

Bibliografie:

- **Goia, Vistian.** Didactica limbii și literaturii române. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2002;
- **Parfene, Constantin.** Metodica studierii limbii și literaturii române în școală. Iași: Editura Polirom, 1999;
- **Crișan, Alexandru, Dobra, Sofia, Sâmișăian, Florentina.** Limba română (manual – clasa a V-a). București: Editura Humanitas Educationa, 2015

ETAPELE LECȚIEI	CONȚINUTUL INSTRUCTIV-EDUCATIV	METODE/ PROCEDEE	EVALUARE
ORGANIZAREA CLASEI	Notarea absențelor și pregătirea materialelor necesare desfășurării lecției.		
ACTUALIZAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE	Se verifică tema din punct de vedere calitativ, prin sondaj.	conversația	evaluare frontală
CAPTAREA ATENȚIEI ȘI ANUNȚAREA OBIECTIVELOR	Elevii sunt anunțați că se va continua discuția despre textul literar <i>Prâslea cel voinic și merele de aur</i> , astfel încât, la sfârșitul lecției, să fie capabili să definească un basm, să facă distincția între basmul popular și cel cult, să identifice trăsăturile basmului.		
DIRIJAREA PROCESULUI DE ÎNVĂȚARE	Se actualizează cunoștințele despre opera epică. Se cere elevilor să identifice în textul suport naratorul, autorul, personajele. Aceștia vor observa că opera nu are autor,	conversație	evaluare frontală

ETAPELE LECȚIEI	CONȚINUTUL INSTRUCTIV-EDUCATIV	METODE/ PROCEDEE	EVALUARE
	prilej pentru profesor de a preciza că acest text are autor, doar că nu este cunoscut. Se actualizează și celelalte trăsături ale literaturii populare. Elevii sunt antrenați într-o activitate pe grupuri. Profesorul distribuie fișe de lucru fiecărui grup constituite. Grupul I are ca sarcină să discute despre tipologia personajelor din basm (după rol - principale, secundare, episodice; după statut – reale, fantastice; după fapte – personaje întru chipând binele și răul; exemplificarea câtorva trăsături ale personajului principal). Grupul al II-a trebuie să prezinte structura caracteristică basmului (formule tipice și rolul lor; traseul inițiativ – lipsa, drumul, încercările, lupta, victoria, pedepsirea vinovaților, răsplata finală). Grupul al III-a trebuie să evidențieze latura fantastică a basmului (personaje fantastice înzestrate cu puteri supranaturale, obiecte magice, numere fatidice, metamorfozarea ființelor și a obiectelor, timp și spațiu nedeterminat, tărâmul celălalt). Ultimul grup trebuie să stabilească mesajul basmului și să evidențieze oralitatea stilului (Finalul restabilește echilibrul, sugerând ideea că valorile morale fundamentale înving; oralitatea stilului e susținută de cuvinte și expresii populare, împletirea vorbirii directe cu cea indirectă, inversiuni, repetiții). După expirarea timpului, liderul fiecui grup prezintă răspunsurile.	lucrul pe text	evaluare pe grupe
FIXAREA CUNOȘTIINȚELOR	Profesorul solicită elevilor să definească basmul pe baza argumentelor discutate anterior, în acest timp cadrul didactic realizând pe tablă un ciorchine. Aceia care dau o definiție completă sunt aplaudați. Profesorul face aprecieri pe tot parcursul lecției și, în final, notează răspunsurile în funcție de nivelul pregătirii și implicării fiecărui elev.	ciorchine brainstorming	evaluare frontală
TEMA PENTRU ACASĂ	Profesorul distribuie elevilor fișa <i>Elemente specifice basmului</i> pe care o vor folosi în rezolvarea temei pentru acasă: Demonstrați că <i>Prâslea cel voinic și merele de aur</i> este un basm popular.		

Anexa 14. Lista publicațiilor la teza de doctorat *Formarea competenței etnoculturale a elevilor din gimnaziu în contextul creației folclorice*, elaborată de dna BALAN Rodica, specialitatea: 531.01 - Teoria generală a educației

1. **BĂLAN R.** Criza valorilor: criza educației (Valori profesionale ale cadrelor didactice). În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, Nr. 2 (82), Chișinău: CEP UPSC, 2024, ISSN: 1811-5470. P. 50-55p., Categorie B. https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/06/Revista-nr-2_82-2024_TIPAR_TIPAR.pdf
2. **BĂLAN R.** Profesorul reflexiv: integrator al conținuturilor folclorice prin noi tehnologii. În: *Revista Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, nr. 4 (38), Chișinău: CEP UPSC, 2024, p. 107-112, ISSN 1867-0623, E-ISSN 2587-363, Categorie B. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/SE_nr.4%2838%29_2024.pdf
3. **BĂLAN R.** Studiul creației folclorice în învățământul gimnazial în perspectiva elementelor matematice regăsite în opere literar - folclorice. În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, Nr. 3 (83), p. 31-38. Chișinău: CEP UPSC, 2024 ISSN: 1811-5470 Categorie B. <https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/09/UP-V83-Nr3-2024.pdf>

Articole în reviste de peste hotare:

1. **BĂLAN R., VICOL Nelu.** Valorificarea creației folclorice locale din regiunea Covurlui și influența acestuia asupra formării personalității elevilor din gimnaziu. În: *Revista Comunicare interculturală și literatură/ Communication interculturelle et litterature*, Miscellanea. Galați: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, 2024, p. 4-22, ISSN 1844-6965. Categorie B. <https://revistacil.wordpress.com/2016/02/29/arhiva/>
2. **BĂLAN R.** Antropologia culturii și a creației folclorice (Anthropology of culture and folkloric creation). In: *Journal of Romanian Literary Studies*, 2023, no. 34, pp. 926-931. ISSN: 2248-3004, <http://asociatia-alpha.ro/jrls/34-2023-Jrls-d.pdf>

Articole în culegeri (naționale):

1. **BĂLAN RODICA**, Excurs explicativ asupra conceptului de cultură. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice*, 28-29 februarie 2020. Vol. 4, p. 32-35. Chișinău: UST, 2020. ISBN 978-9975-76-300-4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/UST_CRCD_2020_volumul_IV.pdf
2. **BĂLAN R.** Clasificarea și funcțiile culturii. În: *Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională. Ediția a 70-a*. Vol. 2, 28 aprilie 2021, p. 25-30. Chișinău: UST, 2021. ISBN 978-9975-76-337-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conf_stud_UST_Vol2_28_apr_2021.pdf
3. **BĂLAN R.** Formarea competenței culturale a elevilor în contextul creației folclorice. În: *Materialele Conferinței Probleme actuale ale științelor umanistice*, Vol.18, Partea I. Chișinău, Moldova, 1 ianuarie 2019. Chișinău: CEP UPS 2019.p. 89-101, ISBN 978-9975-46-235-8. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/cer_pub_anale_doc_par1_2019.pdf

Articole în culegeri internaționale:

1. **BĂLAN R.** Rolul culturii în formarea personalității elevului. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Innovative approaches in teaching activity”*. București: Centrul de Resurse Educaționale, 2020, p. 223-225, ISBN 978-973-0-31799-2. <https://cadredidactice.ro/wp-content/uploads/simple-file-list/conferinta-internationala-innovative-approaches-in-teaching-activity%e2%80%9c.pdf>

Articole în limba engleză:

1. **BĂLAN R.** Studying folk creation in general education. In: *Electronic journal of educational resources*. Education and e-learning in Canada and around the world. Number 3 – September 2021, p. 8 -12. Vancouver: Editor Innovation Center LLP, ISSN Canada 2564-1700. <https://innovationcanada.org/wp-content/uploads/2021/11/Number-3-September-2021.pdf>

2. **BĂLAN R.** Attitudes and behaviors - the culture of education. În: *Teze. Materialele Conferinței Internaționale „Education in the perspective of values”*. 28-29 septembrie 2021, Vol. 5, Ediția 13, p. 124. Dan Opreș (coord) [et al.]. București: Editura Eikon Publishing House, Romania,. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Book_of_Abstracts_2021.pdf

Alte lucrări științifico-metodice și didactice (format pdf DVD):

1. **BĂLAN R.** Doina, o expresie a folclorului autentic moldovenesc din regiunea de sud-est a României. În: *Științifica. Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 15, februarie 2025. Galați: Ed. Olimpias, 2025, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L 2501-6628.
2. **BĂLAN R.** Profesorul: creator de conținut folcloric (The teacher as a creator of folkloric content). În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 30, noiembrie 2024: Galați: Ed. Olimpias, 2024, p. 277-281, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L2247-6474.
3. **BĂLAN R.** Profesorul: factor de bază în procesul instructiv-educativ. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 25, decembrie 2022. Galați: Editura Olimpias, 2022, ISSN= 2247 - 6474; ISSN-L = 2247-6474, 174-176 p.
4. **BĂLAN R.** Semnificația folclorului în educația tradițională. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 11, martie 2022. Galați: Editura Olimpias, 2022, p. 133-138, ISSN=2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.
5. **BĂLAN R.** Creațiile folclorice în învățământul general. În: *Științifica. Studii de specialitate*. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 10, decembrie 2021. Galați: Ed. Olimpias, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L: 2501-6628.
6. **BĂLAN R.** Instrumente educative din perspectiva formării competenței culturale în contextul creației folclorice. În: *Educație, artă și cultură*. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 23, martie 2021. Galați: Editura Olimpias, 2021. p. 265-269, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L = 2247-6474.

Declarație privind asumarea răspunderii

Subsemnata, Bălan Rodica, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele și prenumele: Rodica Bălan

Semnătura:

Data:

31.10.2025

Informații personale

Nume / Prenume
Adresă

RODICA BĂLAN

STR. BRĂILEI ,NR. 202 , BLOC B9, AP. 31, GALAȚI, COD 800408, JUD. GALAȚI, ROMÂNIA

Telefon Mobil:0753183861

E-mail rodicabalan2006@yahoo.com

Naționalitate Română

Domeniul profesional Profesor învățământ preuniversitar

Perioada 01.09.2022 - prezent
01.09.2017 - 09.01.2022
09.01.2012 - 31.08.2016

Numele și adresa angajatorului Școala Gimnazială nr. 29 Galați, Str. Strungarilor nr. 7A, Cod.800580, Galați
Profesor de matematică - învățământ preuniversitar

Tipul activității sau sectorul de activitate Profesor metodist I.S.J Galați

Management - Director Adj. Școala Gimnazială Nr. 29 Galați

Funcția sau postul ocupat Management - Director Școala Gimnazială Nr. 29 Galați

Profesor evaluator - membru al Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație

Responsabilități

- responsabil al Comisiei pentru mentorat didactic și formare în cariera didactică, absolventă a Programului Management educațional în context mentorat PROF III.

- președinte al Comisiei de intervenție în securitatea muncii și sănătate

- președinte al Comisiei de pază și stingerea incendiilor

- președinte al Comisiei de monitorizare a ritmicității notării

- președinte al Comisiei de prevenire și combatere a violenței

- președinte al Comisiei pentru verificarea documentelor școlare

- președinte al Comisia de organizare a olimpiadei de matematică etapa pe școală

- președinte al Comisiei de întocmire a schemelor orare din unitatea școlară

- responsabil al catedrei de matematică

- responsabil al ariei curriculare Matematică și Științe

- președinte al Consiliului de Administrație al unității școlare

- consilier educativ

2007-2010 Profesor de matematică

Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară „Dumitru Moțoc” Galați

2003-2007 Profesor de matematică

	Colegiul Tehnic „Traian Vuia” Galați
Educație și formare STUDII UNIVERSITARE	Universitatea București, Facultatea de psihologie, specializarea Psihopedagogie specială (postuniversitar), 2021. Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Științe Economice, în domeniul finanțe, specializarea „Finanțe și bănci”, cu diploma de licență obținută în anul 2010. -Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, absolvent al programului de studii postuniversitare, specializarea “Informatică”, promoția 2009. -Universitatea Politehnica din București, Facultatea Științe Aplicate, absolvent al programului de studii masterale, specializarea „Sisteme dinamice, geometrie și optimizări”, promoția 2009 -Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Științe, absolvent al programului postuniversitar de masterat, specializarea “Management educațional”, promoția 2007 -Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Științe, profil matematică, specializarea “Matematică-fizică”, cu diploma de licență obținută în anul 2003
Activități și responsabilități principale:	- membru în Comisia de monitorizare a ritmicității notării - membru în Comisia de prevenire și combatere a violenței - membru în Comisia pentru verificarea documentelor școlare - membru în Comisia de organizare a olimpiadei de matematică etapa pe școală - membru în Comisia de întocmire a schemelor orare din unitatea școlară - responsabil al catedrei de matematică - responsabil al ariei curriculare Matematică și Științe
Educație și formare Grade didactice	- Gradul didactic I-sesiunea 2013 -Gradul didactic II-sesiunea august 2009 -Definitivarea învățământ-sesiunea august 2005
Publicații	BĂLAN, R. (în colaborare: Nelu Vicol). Valorificarea creației folclorice locale din regiunea Covurlui și influența acestuia asupra formării personalității elevilor din gimnaziu. În: <i>Revista Comunicare interculturală și literatură/ Communication interculturelle et litterature, Miscellanea</i>. Galați: Universitatea Dunărea de Jos, 2024, p. 4-22, ISSN 1844-6965 BĂLAN, R. Clasificarea și funcțiile culturii. În: <i>Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională</i>, Chișinău, Moldova, 28 aprilie 2021, Responsabili de ediție: <u>Coropceanu Eduard</u>, Ediția 70, Vol. 2, p. 25-30, Editura Tipografia Universității de Stat din Tiraspol (UTS), ISBN 978-9975-76-337-0.

BĂLAN, R. Criza valorilor: criza educației (Valori profesionale ale cadrelor didactice). În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, nr. 2 (82) 2024, CZU: 37.015(478), ISSN=1811-5470, p. 50-55, Categoria B.A se accesa:https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/06/Revista-nr-2_82-2024_TIPAR_TIPAR.pdf

BĂLAN, R. Instrumente educative din perspectiva formării competenței culturale în contextul creației folclorice. În: *Educație, artă și cultură. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 23, martie 2021. Chișinău: Editura Olimpias. Coord. Angela Chiroșcă, p. 265-269, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L = 2247-6474.

BĂLAN, R. Profesorul factor de bază în procesul instructiv-educativ. În: *Educație, artă și cultură. Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 25, decembrie 2022. Chișinău: Editura Olimpias. Coord. Angela Chiroșcă, ISSN= 2247 - 6474; ISSN-L = 2247-6474, 174-176 p.

BĂLAN, R. Profesorul reflexiv, integrator al conținuturilor folclorice prin noi tehnologii. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, nr. 4 (38, p. 107-112.), Chișinău, CEP UPSC, 2024. ISSN 1857-0623; E-ISSN 2587-3636, doi10.36120/2587-3636.v38i4.107-112, CEP al Universității Pedagogice de Stat Ion Creangă din Chișinău

BĂLAN, R. Semnificația folclorului în educația tradițională. În: *Studii de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 11, martie 2022. Chișinău: Editura Olimpias, Coord. Angela Chiroșcă, p. 133-138, ISSN=2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.

BĂLAN, R. *Creațiile folclorice în învățământul general.* În: *Studii de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 10, decembrie 2021. Chișinău: Ed. Olimpias, Coord. Angela Chiroșcă, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L: 2501-6628.

BĂLAN, R. *Doina, o expresie a folclorului autentic moldovenesc din regiunea de sud-est a României.* În: *Studii de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație*, nr. 15, februarie 2025, Ed. Olimpias, Coord. Angela Chiroșcă, p. 212-218, ISSN 2501 - 6628, ISSN-L = 2501-6628.

BĂLAN, R. Excurs explicativ asupra conceptului de cultură. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice*, 28-29 februarie 2020. Universitatea de Stat din Tiraspol, Vol.4, 2020, Chișinău, 2020, CZU 159.923.2, p 32-35, ISBN: ISBN 978-9975-76-300-4.

BĂLAN, R. Formarea competenței culturale a elevilor în contextul creației

folclorice. În: materiale ale Conferinței *Probleme actuale ale științelor umanistice*, Vol.18, Partea I, Chișinău, Moldova, 1 ianuarie 2019, CEP UPS, 2019, CZU: 811.161, pag. 89-101, ISBN 978-9975-46-235-8. A se accesa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/cer_pub_anale_doc_par1_2019.pdf

BĂLAN, R. Rolul culturii în formarea personalității elevului. În: *Lucrările Conferinței internaționale Innovative approaches in teaching activity*, p. 223-225, București, 2020, ISBN 978-973-0-31799-2. A se accesa: <https://cadredidactice.ro/wp-content/uploads/simple-file-list/conferinta-internationala-innovative-approaches-in-teaching-activity%e2%80%9c.pdf>

BĂLAN, R. Studiul creației folclorice în învățământul gimnazial în perspectiva elementelor matematice regăsite în opere literar - folclorice. În: *Revista Științifică de Pedagogie și Psihologie „Univers Pedagogic”*, nr. 3 (83) 2024, CZU: 398:51:37.015:373, p. 31-38, ISSN=1811-5470, Categoria B. A se accesa: <https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2024/09/UP-V83-Nr3-2024.pdf>

În limba engleză:

BĂLAN, R. Attitudes and behaviors - the culture of education. În: Conferința *Education in the perspective of values*. Vol. 5, Ediția 13, p. 124, București: Editura Eikon Publishing House, Romania, 28-29 septembrie 2021. A se accesa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Book of Abstracts 2021.pdf

BĂLAN, R. Studying folk creation in general education. În: Electronic journal of educational resources, *EDUCATION AND E-LEARNING IN CANADA AND AROUND THE WORLD*. Number 3 – September 2021, Electronic journal of educational resources - *Education and e-learning in Canada and around the world*, with monthly appearance on www.innovationcanada.org, p. 8 - 12, ISSN Canada 2564-1700. A se accesa: <https://innovationcanada.org/wp-content/uploads/2021/11/Number-3-September-2021.pdf>

BĂLAN, R. Anthropology of culture and folkloric creation. In: *Journal of Romanian Literary Studies*, 2023, nr. 34, pp. 926-931. ISSN: 2248-3004, <http://asociatia-alpha.ro/jrls/34-2023-Jrls-d.pdf>

BĂLAN, R. The teacher as a creator of folkloric content. În: *Educație, artă și cultură* - Articole de specialitate. Periodic pentru inițiativă și dezvoltare profesională în educație, nr. 30, noiembrie 2024, Ed. Olimpias, Coord. Angela Chiroșcă, p. 277-281, ISSN 2247 - 6474, ISSN-L2247-6474.

societăți/asociații
științifice naționale,
internaționale

Limba maternă

Limbi străine
cunoscute:

Limba franceză

Limba engleză

Citire					Vorbire				Scriere
Ascultare		Înțelegere			Participare la conversație		Discurs oral		Exprimare scrisă
B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	A2	Utilizator elementar
A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar

Aptitudini și
competențe
organizatorice

Competențe și
aptitudini de utilizare
a calculatorului

Permis(e) de
conducere

Domenii de interes
științific:

Am participat la numeroase activități care au presupus lucrul în echipă, făcând parte din echipele de proiect în calitate de coordonator sau membru în comisia de organizare și evaluare a olimpiadelor și concursurile școlare.

ECDL-permisul European de Conducere a Computerului
Utilizarea avansată a instrumentelor TIC

Categoria B

matematică, psihologia dezvoltării, psihologia educației, psihologie socială, consiliere și orientare în carieră